

REVISTA MUZEELOR 6 1970

MUZEUL JUDEȚEAN BRAȘOV

MUZEUL DE ISTORIE
Casa Sfatului, Piața 23 August nr. 30, Brașov

MUZEUL DE ARTĂ
Bd. Gheorghe Gheorghiu-Dej nr. 21, Brașov

BASTIONUL ȚESĂTORILOR
Str. G. Coșbuc nr. 9, Brașov

MUZEUL SPORTURILOR
Str. G. Coșbuc nr. 7, Brașov

CASA MUREȘENILOR
Piața 23 August nr. 25, Brașov

CASA MEMORIALĂ „GH. DIMA”
Str. Șirul Dima, Brașov

MUZEUL ETNOGRAFIC
Săcele

MUZEUL ETNOGRAFIC
Rupea

SALA „ARTA”
Str. Republicii nr. 1, Brașov

MUZEUL DE ISTORIE AL CETĂȚII RIȘNOVULUI

REVISTA MUZEELOR

Universitatea București
SEMINARUL DE ARHEOLOGIE
„VASILE PÂRVAN”

INDEXUL ARTICOLELOR
PUBLICATE ÎN „REVISTA MUZEELOR”
ÎN ANUL 1970

- AFTENE Mariana — Achiziții (191)
- ALBU Pătru Ion — „Deva de-a lungul secolilor” (82)
- ANANIA George — Pentru o mai largă popularizare a experienței muzeelor din străinătate (324)
- ANGHEL Pavel — Gheorghe Rădulescu (1910 — 1969) (191)
- APROTOȘOAI E. — Vezi Coroamă E., Aprotosoale E.
- ARHIP Ion — Casa Vasile Pogor din Iași (127)
- ARHIP Ion — Cădran muzeistic ieșean (376)
- AVE Ioachim (R.D. Germană) — Practica studenților la muzeele din Republicii Democrate Germană (454)
- AXON Ion — Expoziția comemorativă „Ion Țuculescu” (467)
- BAZILESCU El. — O specie de chiropter nouă pentru Oltenia — *Myotis emarginatus* (140)
- BĂLTESCU Mircea — La 100 de ani de la nașterea lui George Moroiu (496)
- BĂRBUȚĂ N. — Sesiunea de comunicări a Muzeului Județean Brașov (172)
- Dr. BENEŠ J. (R.S. Cehoslovacă) — Cursuri de muzeologie cu muzeografil biologi din Praga (321)
- BERBECARU V. — Expoziția de artă plastică (176)
- BERBECARU Valeriu — Expoziția „Gh. Petrașcu” în casa-atelier a pictorului, de la Tirgoviste (416)
- BITIRI Maria — Cercetări paleolitice în nord-vestul României (293)
- BOCE Maria — Rituri și obiceiuri agrare în Bihor (362)
- BODOR Gh., PAVEL Em., SCONDAC C. — Plutăritul pe Bistrița (151)
- BOON C. George (Anglia) — Muzeul național al Țării Gallilor (242)
- BREZU Constandina — Casa lui Balzac (464)
- BREZU Constandina — O expoziție „Pana la Istoriile” la Menton (565)
- BRUDIU M. — Așezarea gravettiană de la Cavadinești (Jud. Galați) (525)
- BUNTA Petru — Obiecte din mișcarea muncitorească la Muzeul de istorie al Transilvaniei (441)
- BURDA Ștefan — Specializarea — cerință fundamentală a muzeografilor românești (121)
- BUTOI Mihai — Fibula digitală descoperită în comuna Brebeni (Jud. Olt) (434)
- BUȘILĂ Valentina — O expoziție de etnografie africană la Muzeul Grigore Antipa (46)
- BUȘILĂ V. — Publicații ale muzeelor și muzeografilor (93)
- BUȘILĂ V. — „Aurul vikingilor” (136)
- BUȘILĂ V. — Colocviul ICOM „Muzeul de artă modernă și societatea contemporană” (171)
- BUȘILĂ V. — Activități expoziționale la Bruxelles (283)
- BUȘILĂ Valentina — O ședință de lucru a Comitetului Național Român ICOM (366)
- B.V. — Realizări și perspective muzeistice prahovene (470)
- BUȘILĂ V. — Activități muzeistice (566)
- CATRINA Constantin — Ornamentația ilor din subzona Tirnava Mare (Rupea) (266)
- CATRINA Constantin, MARCU Mariana — Descoperiri arheologice în satul Țiu (527)
- CĂPUȘ E. Iosif, KOVÁCS Alexandru — Colecția de lepidoptere L. Diószeghy și realizatorul ei (123)
- CĂTĂNESCU Maria — Din activitatea Muzeului de artă al Republicii Socialiste România (564)
- CĂZĂNIȘTEANU Constantin — Vezi Popescu Elena, Căzănișteanu Constantin
- CĂZĂNIȘTEANU Constantin — Date noi privitoare la începuturile activității Muzeului național din București (492)
- CHELCEA Ion — „Coșta”, o unealtă agricolă necunoscută (359)
- CHIRIACESCU-LARIONESCU Sănda — Tipuri de construcții folosite pentru conservarea cerealelor în județele Dolj și Olt (539)
- CHIȚU Ștefan — Descoperiri arheologice ale Muzeului din Caracal (375)
- CIOBANU Ștefan Radu — Unele considerații privind muzeele de istorie din Crăiova și Călărași (329)
- Prof. univ. dr. doc. CIOPRAGA Constantin — Ipoteze, cadrul de muzeu (200)
- Arh. CIUPITU Viorel Octavian — Amenajarea generală a sălilor de expunere (II) (29)
- Arh. CIUPITU Viorel Octavian — Amenajarea generală a sălilor de expunere în muzee (III) (343)
- CÎRCUMARU Marin — Analiza palinologică a straturilor de vârstă gravettiană de la Coasta Boinești (353)
- CÎRJAN Corneliu — Cîteva opaițe din epoca Ienădă-timpurie din Dobrogea (61)
- COMANICI Germina, VĂDUVA Ofelia — Paul Radin. „The Method and theory of ethnology” (201)
- COMANICI Germina — I. Polhier, „Histoire de l'ethnologie” (469)
- CONSTANTINESCU Alin — O nouă metodă de preparare a omizilor pentru colecții (401)
- CONSTANTIN Maria, STROIA Marian — Costumul popular femeiesc în opera pictorului Carol Pop de Szathmari (544)
- CONSTANTINESCU Paula — Pictorul Ion Andreescu în Muzeul de artă al Republicii Socialiste România (332)
- COJOCĂRESCU Maria — O scrisoare a lui George Enescu adresată la Muzeul de istorie a municipiului București (535)
- COROAMĂ E., APROTOȘOAI E. — Muzeul de arheologie din Săveni (233)
- CRÎȘMARU Aristotel — Două figurine antropomorfe Cucuteni A-B. (59)
- KISS B.J. — Cîteva păsări mai puțin obișnuite în colecția Muzeului Deltelor Dunării (II) (225)
- KISS B.J. — *Larus glaucoides* — o nouă pasăre în România (429)
- Dr. KORODI-GÁL Ioan — *Carduelis flavirostris flavirostris* L. (*Passeriformes fringillidae*) o nouă specie pentru avifauna României (254)
- KOVÁCS Alexandru — Vezi Căpuș E. Iosif, Kovács Alexandru
- KOVÁTS Ludovic — Emberia cîa cîa L. (presun de stîncă) în județul Bihor (49)

KOVÁTS Ludovik — Date ornitologice inedite sau puțin cunoscute din depresiunea Baraolt (jud. Covasna) (522)

DABIJA Anea — Vezi dr. Marcus S. și **DABIJA** Anea **DABIJA** Anea, dr. **MARCUS** S. — Rolul reprezentărilor asociative în receptarea operei artistice (315)

DABIJA Anea — Vezi dr. Marcus S. și **DABIJA** Anea **DAMADIAN** Liza — Expoziția de grafică Ștefan Popescu (128)

DEAC Mircea — Retrospectiva Brâncuși (412)

DIMITRIU Pompiliu — Expoziția „Patru pictori desenatori din colecția Octavian Moșescu” (552)

DINISCHIOTU Constantin — Memoria Argeșului (466)

DOGARU Maria — Primul sigiliu cu text în limba turcă folosit de domnitorii români (532)

DOLTU I.M. — Tradiții și noi realizări ale Muzeului de istorie naturală din Sibiu (326)

DOSI-DELFINI L. (Olanda) — Centrul de documentare de pe lângă Muzeul comunal din Haga (550)

DRAGOMIR T. Ion — Dezvoltarea muzeistică în Galați (35)

Dr. **DRĂGUȚ** Vasile — Două lucrări exemplare (558)

DUDAȘ Florian — Repertoriul arheologic al Țării Zarandului în lumina ultimelor descoperiri (355)

DUMITRESCU Dan — Metode de colectare și conservare pentru Opilioniide (Arachnida) (498)

DUMITRESCU Mircea — vezi Zdereine Silvia, Dumitrescu Mircea

DUMITRESCU Mircea — Prima sesiune de comunicări științifice a muzeelor din jud. Argeș (466)

DUMITRESCU Mircea — „Studii și materiale privitoare la trecutul istoric al jud. Prahova” (560)

DUNAJECZ L. — Sugestii pentru un tânăr muzeu (375)

FENEȘAN Costin — Șapte veacuri de existență documentară a orașului Timișoara (78)

FLOREA Virgil — Carpica 1/1968 (91)

FOCȘA M., **NISTOROAIA** Gh., **LUPU** E. — Două variante ale „patului de paradă” în zona Tirnave (69)

FOCȘA Marcela — Publicații de etnografie ale muzeografilor orădeni (103)

FOCȘA Marcela — Emilia Pavel, „Portul popular din zona Iașului” (279)

FOCȘA Marcela — Fișier bibliografie (377)

FOCȘA Marcela — Probleme ale organizării expozițiilor de artă populară (406)

FORMAGIU Hedvig — O întâlnire a etnografilor din Polonia (270)

F.E. — O sesiune științifică la Lupeni (85)

Dr. **GEORGESCU** Florian, **PANAIT** I. Panait — Studiu privind activitatea cultural-educativă muzeală (485)

GIANCOTTI-TASSONE Vicente (Franța) — Spre constituirea unei adevărate științe a preistoriei (210)

GRIGORIU Ionel — Un înaintaș al muzeisticii românești: Teohari Antonescu (215)

G. Ion — „Anton Pann la 175 de ani” (84)

GRIGORESCU Ion — Constăturarea Revistei muzeelor la Turnu Severin (88)

GRIGORESCU Ion — Planetariul din Constanța (419)

G.C. — Expoziție comemorativă „Mihai Eminescu” la Praga (173)

Dr. **HAMMER** Klaus (R.D. Germană) — Weimar și locurile sale comemorative (457)

HAȘDEU Titus — Integrarea Muzeului Bran în dinamica culturii noastre contemporane (319)

IACOB Marin — Cursuri de perfecționare cu specialiștii din muzeele de științele naturii (85)

IACOB Maria — Expoziția de fluturi de la Muzeul Banatului — Timișoara (173)

IACOB Maria — O sesiune de comunicări și referate — rod al unei fructuoase colaborări și referate — rod al unei fructuoase colaborări (278)

IACOB Maria — Schizofrenia — situația și rolul custodelui Muzeului de istorie naturală (370)

IACOB Maria — O nouă expoziție temporară la Muzeul Brukenthal din Sibiu (557)

IACOB M. — Un exemplu de colaborare intermuzeală (562)

IACOB Vasile — Realizări și perspective în domeniul muzeelor de științe naturale (252)

IACOB Vasile și **NAGLER** Carol — Muzeul de istorie naturală din Buda-Pesta (450)

Dr. **IENIȘTEA** Al. Mircea, **TĂLPEANU** M. — George Vasiliu și Constantin Șova, „Fauna vertebrată românească (index)” (179)

ILAȘ Ion — Prima ediție a unui concurs muzeal cu bune rezultate (320)

Ing. **IONESCU** Elena — Wartburg — monument simbolic al istoriei germane (205)

IONESCU Ruxandra — Un portret mai puțin cunoscut semnat de G.M. Tattarescu: preotul Ioniță Văleanu (277)

IONIȚĂ Elisabeta — „Secolele Devel” (81)

IONIȚĂ Elisabeta — Mărturiile grăitoare (106)

ISHAȘA Al. — Expoziții de artă la Craiova (376)

Ing. **ISTUDOR** I. — „Bulletin de l'Institut royal du patrimoine artistique” nr. 10 (200)

JUGĂREANU Veturia — Cartea Rococo în colecția Bibliotecii Brukenthal (73)

LIGOR Alexandru — Mihail Ghica și constituirea Muzeului Național de Istorie Naturală. Noi mărturii documentare (304)

LUPU E. — Vezi Focșă M., Nistoroaia Gh. Lupu E.

MACRI Rodica — Din jurnalul de activitate cultural-educativă a Muzeului de istorie a muntei-piului București (95)

MACRI Rodica — File din istoria Bucureștiului (208)

MACRI Rodica — Aspecte din activitatea Muzeului de istorie a municipiului București (563)

MANEA George — Coriolan Petranu și arta populară din Transilvania (108)

MANEA Josette-Cella — Analiza unor rășini naturale conținute în verniuri (402)

MANU Emil — 130 de ani de la apariția „Gazetei de Transilvania” (562)

MANOLACHE Mihai — A existat „pictorul” Enache Stama? (534)

MARCU Mariana — Vezi Catrina Constantin, Marcu Mariana

MARCU Natalia — O nouă expoziție la Muzeul satului (84)

MARCU N. — Cercetări și achiziții la Muzeul satului (207)

Dr. **MARCUS** S. și **DABIJA** Anea — Psihologia în sprîjinul îndrumării muzeale (I). Experimente psihopedagogice în cadrul lectoratului pentru elevi de la Muzeul de artă al R.S. România (221)

Dr. **MARCUS** S. — Vezi DabiJa Anea, Dr. Marcus S. Dr. **MARCUS** S. și **DABIJA** Anea — Îndrumarea muzeală și școala (410)

MARINESCU Alex., **PUȘCAȘU** N. — Reperu pentru confecționarea unui model de Latimeria chalumnae Smith (306)

MARTIN Mery Gilbete (Franța) — O expoziție „Raoul Duffy” la Bordeaux (556)

MEDELEANU Horia — Perioada de început a sculptorului Romul Ladea (447)

Ing. **MILALCU** M. — Considerații asupra adevizivilor moderni interesați în lucrările de restaurare (112)

MIHĂILESCU Dan — Modernizarea și lărgirea rețelei muzeistice în jud. Brașov (509)

MÎRTU Flaminio — Un sigiliu înelar al unui „județ” al Cîmpulungului (436)

MOGA Vasile — Apulum VII/I (372)

MOLDOVEANU Aurel — Cercetări asupra unor factori de microclimat la Muzeul militar central: umiditatea relativă și temperatura (389)

MOȘNEAGA Margareta — Muzeul de istorie naturală din Milano (451)

MOZES Tereza — Aprovizionarea cu apă potabilă a populației rurale în Oltenia subcarpatică și Banat (444)

MUNTEANU Zizi Nora — Expoziția comemorativă „50 de ani de la moartea lui Constantin Dobrogeanu-Gherea” (368)

Dr. **MUȘAT** Mircea — Vezi dr. Vicențiu Pincă, dr. Mușat Mircea

Dr. **MUȘAT** Mircea — Vezi dr. Pincă V., dr. Mușat M.

NADRA Emil — Lăstunul de stîncă (Ptyonoprogne rupestris rupestris Scopoli) gen și specie noi pentru ornitofauna României (140)

NAGLER Carol — Specii noi de Panorpidae (ord. Mecoptera) (54)

NAGLER Carol — vezi Iacob Vasile și Nagler Carol

NEAGOE Manole — „Unitate și continuitate în istoria poporului român” (90)

Dr. **NETEA** Vasile — Proiectele de statut al „Asociațiunii transilvane pentru literatură română și cultura poporului român” (202)

NEUSTUPNY Jiri (R.S. Cehoslovacă) — Arheologia istorică și muzeologia în programul învățămîntului universitar (322)

NER Anais — Fișier (288)

NER Anais — Fișier bibliografie (567)

NICA Marin — Unele ale culturii de prund descoperite la Fărcășele (jud. Olb) (430)

NICOLESCU Corina — Lucrări de artă românească în Muzeul de Icoane de la Recklinghausen (R.F.G.) (43)

NICOLESCU Corina — „Dvorski Kostim Rumunije” (92)

NICOLESCU Corina — Prin muzeele Germaniei Federale (185)

Dr. **NICOLESCU** Corina — Două lucrări de argintărie din Transilvania aflate în colecții străine (235)

Dr. **NICOLESCU** Corina — Lucrări de artă românească în colecții străine: o broderie moldovenească din sec. al XVI-lea la Muzeul „Victoria și Albert” din Londra (423)

NICULESCU I. — Al IX-lea Congres internațional ICOM al bibliotecilor și muzeelor de artă spectacolelor de la Geneva (367)

NISTOROAIA Gh. — vezi Focșă M., Nistoroaia Gh., Lupu E.

OPREA Petre — Dumitru Paciurea (anii 1910 — 1932) II (154)

OPREA PETRE — Constantin Esarcu, colecționar (212)

OPREA PETRE — Colecția de tablouri Eugenlu Carada (335)

OPREA Petre — M.H. Maxy la a 75-a aniversare (396)

OPREA PETRE — Îndrumarea — o specialitate nerecunoscută (507)

OSTAP Melania — Despre prelucrarea manuală a țesăturilor de lînă (360)

PAINA Ion — Colecția malacologică „Dr. C. Brăncușik” de la Muzeul din Oradea (519)

Prof. **PANĂ** Traian — O nouă descoperire arheologică în comuna Călărași (jud. Dolj) (438)

PANAIT I. Panait — vezi Dr. Georgescu Florian, Panait I. Panait

Acad. **PANAITESCU** PERPESSICIUS D. — Campanie pentru Ipotești (5)

PASCU Ioan, **POPESCU** Florea — Muzeul marinei române (513)

PASPALEVA Maria — vezi Tălpeanu Matei, Paspaleva Maria

Dr. **PASPALEVA** Maria — Îndrumări practice pentru înclătorii de păsări (I). Determinarea sexului și vârstei unor păsări (256)

Dr. **PASPALEVA** Maria — Îndrumări practice pentru înclătorii de păsări (II). Determinarea sexului și vârstei unor păsări (425)

PAȘA Ion — O monografie a muzeelor din jud. Ilfov (371)

PAȘA Ion — O valoroasă publicație a Muzeului de istorie din Suceava (561)

PAVEL M. — vezi Bodor Gh., Pavel M., Seondae C.

PĂCALA Dan — Constăturirea muzeografilor de la muzeele de istorie din județul Alba (368)

PĂLTĂNEA Paul — Note despre două din litografiile lui Gh. Asachi (71)

PELEANU Georgeta — Cecilia Cufescu-Storek (95)

Dr. **PIUCĂ** Vicențiu, Dr. **MUȘAT** Mircea — Activitatea organizațiilor P.C.R. din Moldova pentru unirea tuturor forțelor populare în front comun de luptă împotriva fascismului (7)

Dr. **PIUCĂ** V., Dr. **MUȘAT** M. — O broșură a vremii despre procesul din București, intentat conducătorilor luptelor din ianuarie-februarie 1933 (347)

PODLIPNY Annemarie — Caietul cu modele al lui Stan Zugravul (166)

POP Constantin — Un monument funerar descoperit la Köln (57)

POP Constantin — Vestigii arheologice pe coasta dalmatină (Solonae și Pola) (204)

POPA Pompiliu — O expoziție temporară (175)

POPESCU Elena — Mărturie despre înființarea Muzeului național la București, în anul 1834 (27)

POPESCU Elena, **CĂZĂNIȘTEANU** Constantin — Documente privind Răscoala din anul 1907, în colecția Muzeului militar central (259)

Dr. **POPESCU-GORJ** Aurelian — Aristide Caradja și marea sa colecție de lepidoptere (299)

POPESCU Florea — vezi Păscu Ion, Popescu Florea

POPESCU Stelian — Amintirea lui Lenin în muzee și case memoriale din Uniunea Sovietică (101)

POPOVICI Victoria — Constantin Moisil (1876 — 1958) (206)

POPOVICI Victoria — „Învățămintul din București în arhive” (369)

POSTOLACHE Florica — Activitatea expozițională a Muzeului de artă din Constanța (341)

PUȘCAȘU N. — vezi Marinescu Alex., Pușcașu N.

RABINOVICI H. — Un document românesc despre V.I. Lenin (104)

RADU Dimitrie — Creșterea în captivitate a dropei (Otis t. tarda L. 1758) la Grădina zoologică din București (19)

RADU Stela — Omagiu aniversării (80)

RADU Stela — Expoziția artiștilor plastici din Voldovina (176)

RĂDULESCU Adrian — Muzeul de arheologie din Constanța. Unele gânduri și perspective (372)

REZEANU Paul — Ioan Stăncescu — Giovanni (1870 — 1912) (548)

ROMAN Constantin — Aspecte de analiză și conservare a obiectelor metalice de la British Museum (310)

ROȘU Lucian — Festivitățile Muzeului din Sf. Gheorghe (83)

RUS Alexandra — Istoricul donației „Virgil Ciolflee” (111)

SAVIN Margareta — Expoziția „Lupta poporului român pentru unitate politică”, organizată de Muzeul de istorie a municipiului București (520)

SĂNDULESCU Marcela — Forme ale relațiilor cu publicul la Muzeul de artă al R.S. România (32)

SCONDAC C. — vezi Bodor Gh., Pavel M., Seondae C.

SECARĂ Nicolae — Cromatica searșelor din zona de nord a jud. Mehedinți (272)

SIMIONESCU R. — Muzeu sătești în județul Gorj (342)

SIMIONESCU Baluca — Un exemplu de dăruire și paslune (569)

SINIGALIA Tereza — Expoziția „Ivan Meštrovič” la București (237)

SINIGALIA Tereza — Xilografuri populare din Transilvania (340)

SINIGALIA Tereza — Închiderea cursurilor lectoratului pentru elevi de la Muzeul de artă al R.S. România (470)

SPIRU Ion — Fibule descoperite în jud. Teleorman (531)

STĂNESCU C.M. — Luptele muncitorilor români din ianuarie-februarie 1933 (148)

Dr. **STOICA** G. — vezi Ungureanu N., dr. Stoica G.

Dr. **Stoicu** Georgeta — Expoziția „Arta populară din Banania” (420)

STOICESCU Zoe — Expoziția „Traian Săvulescu, viața și activitatea” (175)

STOICESCU Zoe — Expoziția „Natura în arta și medicina populară românească” (467)

STRATUL Elena, **TURCUȘ** Aurel — Din experiența cercetărilor în colaborare pe teren (287)

STROIA Marian — vezi Constantin Maria, Stroia Marian

SZÉKELY Zoltan — Muzeul din Sf. Gheorghe la 90 de ani de existență (40)

ȘERBAN Ion — Cîmbinim 1967 — 1968 (182)

S.C. — Simpozionul „Rovine — 575 ani” (84)

ȘERBAN Constantin — Muzeul „Luigi Ferdinando Marsigli” din Bologna (187)

ȘERBAN Constantin — Case memoriale „Napoleon Bonaparte” în insulele Corsica și Elba (552)

TĂLPEANU M. — Inaugurarea Muzeului Judeean de științe naturale din Piatra Neamț (82)

TĂLPEANU Matei, **PASPALEVA** Maria — Aviația în sprîjinul cercetărilor ornitologice (143)

TĂLPEANU M. — vezi dr. Ieniștea Al. Mircea, Tălpeanu M.

TĂLPEANU Matei, **BUȘILĂ** Valentina — „Studii și cercetări. Științe naturale, istorie, etnografie” (559)

TEODOSIU Anatolie — Avnehan și colecția Garabet Avnehan (131)

TEODOSIU Anatolie — O operă de Francesco Solimena la Muzeul de artă al R.S. România (365)

TEODORESCU Virgiliu — Medalionul documentar Iulia Hașdeu (178)

THEBE Radu — Obiecte luate de deținutul poliției revoluționari aflate în fondurile Muzeului de istorie a partidului (439)

TROFIN Petraci — Muzeele și monumentele din România în circuitul turistic (503)

lt. col. TUDOR I. — vezi col. Tuțu D. și lt. col. Tudor I.

TURCUȘ Aurel — Adrian Fochi, „Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc” (184)

TURCUȘ Aurel — vezi Stratul Elena, Turcuș Aurel Col. TUȚU D. și lt. col. TUDOR I. — A XXV-a aniversare a Zilei Victoriei (197)

ȚIGU Vlorel — Expoziție de artă feudală (80)

UNGUREANU Nicolae — Preocupări pentru perfecționarea pregătirii cadrelor de specialitate din muzele de etnografie și artă populară (87)

UNGUREANU Nicolae — Expoziția „Scurte populare românești” (229)

UNGUREANU N., dr. STOICA G. — Perspective ale cercetării culturii populare românești (240)

VAIDA Sergiu — Fondul „Prof. univ. G.A. Dima” în colecțiile Muzeului pedagogic (177)

VALER Țicu — Muzeul imaginar (188)

VALER Țicu — René Berger, „Descoperirea picturii” (282)

VĂDUVA Ofelia — Muzeul Fitzwilliam din Cambridge (94)

VĂDUVA Ofelia — vezi Comanlei Germina, Văduva Ofelia

VĂTĂMANU Nicolae — Carl Fr. W. Meyer — creatorul grădinilor bucureștene (76)

VĂTĂMANU Nicolae — Portretul și diploma dr. Anton Fotino (536)

VIERU Gh. Descoperiri arheologice în comuna Stolecanești (374)

VOIVOZEANU Zoe, VOIVOZEANU Petre — „Patela” cu inscripție latină de la Săceti, Jud. Teleorman (530)

VOIVOZEANU Petre — vezi Voivozeanu Zoe, Voivozeanu Petre

WEINBERG Medea — Victoria Iuga la 70 de ani (217)

ZDERCIUC Silvia, DUMITRESCU Mircea — Concursul de olărie din 1908 (85)

ZDERCIUC S. — Din activitatea Muzeului de artă populară al R.S. România în anul 1969 (287)

ZDERCIUC Silvia — Publicații transilvănene de etnografie (468)

ZUB Al. — Expoziția „A.D. Xenopol” la Bacău (417)

* * * — Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România (I) (378)

* * * — Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România (II) (471)

* * * — Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România (III) (571)

NOI INSTITUȚII ȘI PUBLICAȚII CU CARE REVISTA MUZEELOR ÎNTREȚINE SCHIMBURI

(Completare la lista publicată în Revista muzeelor nr. 6/1968)

1. The Museums Association — London W.1., 87, Charlotte Street, Anglia
2. National museum of Wales — Cardiff C F 1. 3 N P, Wales, Anglia
3. University of Leicester — Leicester, Anglia
4. Victoria and Albert museum — London, S.W. 7, Anglia
5. Universidad Nacional de Cuyo — Mendoza, Argentina
6. Land Tirol Kulturreferat — A-6010 — Innsbruck, Neues Landhaus, Austria
7. Bibliothèque du Musée d'Art ancien — Bruxelles, 9, rue du Musée, Belgia
8. Musées royaux d'Art et d'Histoire — Bruxelles, 4, 10, Parc du Cinquantenaire, Belgia
9. Voena Istoriceski muzei — Plevna, Bulgaria
10. Archeologia — Paris XVI-ème, 49 avenue d'Iena, Franța
11. L'Information Archéologique — Paris, 77 Collégien, 21 rue de Melun, Franța
12. Société Préhistorique Française — Paris IV, 16, rue Saint Martin, Franța
13. Bollettino d'Arte — Roma, Piazza S. Marco, 49, Italia
14. Associazione Italiana di Studi Americanistici — Genova, 16.129, Piazzale Kennedy, Italia
15. Centro Di — 50.125 Florența, 1/r Piazza de mozzi, Italia
16. Galerija Umjetnina — Split, Lavretsnia, 11, Iugoslavia
17. Vojni Muzej — Belgrad, Kalamegdan, Iugoslavia
18. Muzej Istoriki — Vrsac, Iugoslavia
19. Centre de Documentation — Den Haag — 2076, Stadhouderslaan, 41, Postbus 72, Olanda
20. Spravozdania Archeologiczne — Krakow, Ul. SW. Jana, 22, Polonia
21. Museum für Deutsche Geschichte — 108 Berlin, Unter den Linden, 2, R.D. Germană
22. Muzei im. Puškina — Moskova, Volkhonka, 12, U.R.S.S.
23. Musée des Beaux Arts — Budapest, Doja Gh. 41, Ungaria
24. Musée départemental — Eger, Var. 1 Pf. 10, Ungaria

REVISTA MUZEELOR

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
SEMINARUL DE ARHEOLOGIE
„VASILE PÂRVAN”
Nr. inv.: 761
Cota: CI 10. 1970 f

COMITETUL DE STAT PENTRU CULTURĂ ȘI ARTĂ
REDACTOR ȘEF: LUCIAN ROȘU

Redacția: Calea Victoriei 120
Sectorul I, București
Telefon 13.98.17
Administrația: str. Brezoianu nr. 23—25
Telefon 14.67.99

Coperta: Jean EUGEN

Prezentarea grafică și tehnică: Gheorghe MATEI

COPERTA I

Muzeul memorial „Tudor Vladimirescu” de la Cerneți — Mehedinți

COPERTA IV

Castrul Drubeta de la Turnu Severin

STUDIU PRIVIND ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ MUZEALĂ¹Dr. Florian GEORGESCU
Panait I. PANAIT

În ultimul sfert de veac, instituțiile muzeale din R.S. România și-au profilat activitatea pe trei grupe de probleme indisolubil legate: colecționarea celor mai importante mărturii ale multimilenarei existențe umane sau a exemplarelor caracteristice din natură, studierea acestui vast patrimoniu și difuzarea rezultatelor acestor strădanii, pe diferite căi, în rândurile maselor largi. Elemente componente ale muncii muzeologice desfășurate încă din perioada organizării muzeelor în România, aceste laturi și-au aflat o tot mai amplă dezvoltare. Unul din factorii pozitivi ai muzeologiei contemporane este tocmai obținerea unei corelații strinse între colecționarea, studierea și popularizarea obiectului muzeal.

Beneficiind de mărturii materiale nemijlocite, muzeele au un rol de seamă în educația materialist-dialectică și estetică a celor mai largi pături și categorii sociale.

Pentru cunoașterea metodelor și rezultatelor de seamă ale acestei munci și pentru difuzarea lor în țară și peste hotare, Grupul de lucru al Comitetului Național Român I.C.O.M., însărcinat cu studiul activității cultural-educative a muzeelor a inițiat un sondaj general pe baza unui chestionar. Întocmit la 1 aprilie 1969, acesta a fost difuzat la cca 200 instituții muzeale republicane, județene și municipale.

Pînă în martie 1970, cînd s-a încheiat perioada de stringere a datelor, s-au primit 65 de răspunsuri, dintre care 26 de la muzee de istorie, 17 de la muzee cu profil mixt, 12 de la muzee de artă și etnografie, 5 de la muzee de științele naturii și 5 de la muzee memoriale. Principalele instituții din țară au răspuns chestionarului, permițînd astfel să se tragă concluzii generale asupra activității cultural-educative la nivelul anului 1970. Chestionarul a cuprins 17 probleme, prin care s-au urmărit principalele manifestări ale activității desfășurate de către personalul de specialitate, atît în cadrul muzeului, cit și în instituții și întreprinderi. Rezultatele obținute în urma centralizării celor 65 de răspunsuri dovedesc cu prisosință rolul important pe care îl au muzeele în domeniul culturii de masă.

Selectînd cele mai interesante aspecte ce se desprind din domeniul muncii cultural-educative, vom analiza răspunsurile pentru fiecare din cele 17 întrebări din chestionar.

1. CE FORME DE ACTIVITATE CULTURAL-EDUCATIVĂ ORGANIZAȚI LA SEDIUL MUZEULUI?

Gama manifestărilor organizate la sediile muzeelor este variată, dovedind rolul pe care îl au pe plan local aceste instituții. Formele cele mai răspîndite sînt conferințele, expunerile tematice, lecțiile pentru tineret, lecțiile recapitulative etc., organizate în 43 din instituțiile chestionate. Un lot de 25% din răspunsuri menționează organizarea unor expoziții temporare, menite să valorifice obiectele cele mai reprezentative aflate în patrimoniul muzeistic, sau piesele recent descoperite. Atari valoroase manifestări sînt organizate la muzeele de istorie din Rimnicu Vilcea, Slatina, Fălticeni, Craiova, Tulcea, Zalău, Brăila, la Muzeul de istorie a municipiului București, Muzeul de științele naturii din Ploiești ș.a. La 10% din aceste muzee se țin simpozioane, cu predilecție cu teme de istorie locală. Muzeul de istorie a Moldovei din Iași și cel din Miercurea Ciuc au organizat mese rotunde, iar la Muzeul din Timișoara și la Muzeul Zambaccian din București au fost pregătite audiții muzicale. Muzeul de istorie a municipiului București a programat proiecții de filme pe teme legate de principalele evenimente de istorie locală și națională. Toate unitățile muzeale memoriale din Capitală, ca și Muzeul memorial „G. Coșbuc” (comuna Coșbuc, jud. Bistrița-Năsăud), organizează seri muzeale, în cadrul cărora specialiști de la institute de cercetare sau personalități culturale dezbate probleme legate de profilul muzeului. La unele sînt organizate concursuri „Cine știe ciștișă” (Muzeul de științele naturii Ploiești, Muzeul memorial „G. Coșbuc”), sau se fac prezentări de reviste editate în țară și peste hotare (Muzeul „Răscoala țăranilor din 1907”, Roșiori de Vede).

Aproximativ 14 % din muzeele chestionate răspund că, datorită lipsei de spațiu, nu au nici o altă activitate cultural-educativă la sediu, în afară de expoziția de bază (muzeele din Gherla, Medias, Odorhei, Lipova, Agnita, Muzeul petrolului din Ploiești, muzeele de istorie din Golești, Gh. Gheorghiu-Dej și Tîrgoviște).

¹ Studiul este întocmit pe baza rezultatelor sondajului efectuat de Grupul de lucru pentru activitatea cultural-educativă a muzeelor al Comitetului Național Român I.C.O.M., format din dr. Florian Georgescu, directorul Muzeului de istorie a municipiului București, președintele grupului, M. H. Maxy, directorul Muzeului de Artă al R.S. România, Petre Oprea, șef de secție la Muzeul de Artă al R. S. România, Panait I. Panait, șef de secție la Muzeul de istorie a municipiului București, Matei Tâlpeanu, cercetător principal la Muzeul de istorie naturală „Gr. Antipa”.

În general ponderea activității culturale la sediul muzeului revine conferințelor și expunerilor speciale adresate îndeosebi tineretului școlar sau universitar.

Acolo unde se înregistrează o activitate cultural-educativă mai variată se constată și o creștere a interesului față de expozițiile de bază. Numărul vizitatorilor, de exemplu, este mult sporit la aceste muzee. Activitatea culturală este, incontestabil, un mijloc eficient pentru creșterea prestigiului muzeului.

2. CE METODE DE ÎNDRUMARE A VIZITATORILOR FOLOSIȚI SAU EXPERIMENTAȚI ÎN EXPOZIȚIA DE BAZĂ (GHIDAJ DIRECT, GHIDAJ SONOR — CŪ CASCĂ SAU DIFUZOR — LA CERERE SAU AUTOMAT, ÎN CE LIMBĂ, VOCE MIXTATĂ CU ALTE SUNETE, LECȚII SPECIALE ETC.)?

Ghidajul vizitatorilor individuali sau în grup este una din manifestările importante ale personalului de specialitate în expoziția de bază. Sondajul efectuat arată că 87% din muzeele ce au răspuns chestionarului practică ghidajul direct. Numai Muzeul de Artă al R. S. România și Muzeul din Golești au introdus ghidajul sonor. Preocupări în acest scop sînt semnalate la muzeele memoriale „Anton Pann” din Rm. Vilcea și „Iosif Vulcan” din Oradea, la Muzeul de istorie a Moldovei și la Muzeul Unirii din Iași, unde îndrumarea se face, uneori, intercalîndu-se expunerii muzeografului cîntece patriotice înregistrate pe bandă de magnetofon. Muzeul județean Dimbovița se preocupă de imprimarea ghidajului în patru limbi, vocea fiind mixtată cu alte sunete. Aproape toate muzeele asigură ghidajul în cel puțin două limbi. Procentele cele mai ridicate ale unei limbi străine accesibile personalului științific, din muzeele de istorie de exemplu, revin limbii franceze (cca 75%) și limbii germane (cca 45%). Mai sînt folosite limbile engleză, rusă, italiană ș.a.

Un mare număr de muzee organizează lecții speciale pentru elevi. Astfel, la Muzeul de Artă al R. S. România se fac expuneri speciale în fața operelor, la Muzeul de istorie a municipiului București au loc întîlniri cu elevii, în cadrul cărora sînt prezentate evenimente de seamă din istoria patriei sau sînt înfățișate piese valoroase din patrimoniul instituției. Manifestări similare au loc la muzeele din Timișoara, Vatra-Dornei, Cristurul Secuiesc, Brăila, Mediaș, Orlea, Sebeș.

Transmiterea cunoștințelor către publicul vizitator impune personalului muzeistic o temeinică și multilaterală pregătire². Studiul psihologic efectuat la Muzeul de Artă al R. S. România a reliefat rolul îndrumătorului în crearea legăturii directe între vizitator și exponatul muzeal³. Îndrumarea diferențiată, în raport cu gradul de pregătire, cu vîrsta, cu timpul afectat vizitei în muzeu, se poate realiza și în studiul de față, îndeosebi, prin ghidajul direct.

3. CARE ESTE PROFILUL INSTITUȚIILOR CU CARE COLABORAȚI LA ORGANIZAREA UNOR MANIFESTĂRI CULTURAL-EDUCATIVE (ÎNȚEPRINDERI, ȘCOLI, CASE DE CULTURĂ ETC.)?

Muzeele desfășoară o largă activitate și în afara expoziției de bază. Din răspunsurile primite rezultă că se colaborează cu peste 20 de grupuri de instituții cu profiluri foarte variate: școli de toate gradele, consiliile pionierilor, U.T.C., cluburi, case de cultură, cămine culturale, biblioteci, Arhivele statului, case de creație, cooperative, uniuni ale artiștilor plastici, filiale ale Academiei, universități populare, M.F.A. etc. Locul cel mai important revine școlilor. Din chestionarele primite rezultă că 77% din muzee colaborează cu școli, iar 30% și cu organizații de pionieri și U.T.C. Cifrele vădese în mod elocvent că principalele direcții ale muncii cultural-educative sînt îndreptate spre tînăra generație. Dacă la activitatea din școli, organizații U.T.C. și pionieri se adaugă procentul de 14% al muzeelor care colaborează cu M.F.A., se poate aprecia că tineretului îi revine ponderea cea mai mare în cadrul acestei activități. Un loc important îl ocupă colaborarea cu casele de cultură și căminele culturale (peste 70% cu cămine culturale). Din cele 65 de răspunsuri analizate, 33 cuprind informația că muzeele respective folosesc în activitatea lor relațiile cu cluburile din întreprinderi sau instituții (cca 50%). Se remarcă de asemenea că cca 8% din muzee țin legătura cu casele de creație populară, influențînd în mod pozitiv activitatea membrilor acestor instituții. Față de anii precedenți, se constată orientarea activității instituțiilor muzeale mai mult spre tineret.

4. CE FORME DE ACTIVITATE SUSȚINE PERSONALUL DE SPECIALITATE AL INSTITUȚIEI DV. ÎN ÎNȚEPRINDERI, INSTITUȚII, ȘCOLI, CĂMINE CULTURALE, CASE DE CULTURĂ ETC.?

În activitatea cultural-educativă, muzeele organizează sau participă la numeroase manifestări în cadrul instituțiilor sau întreprinderilor locale. Forma cea mai răspîdită este conferința, care se

² Florian Georgescu, *Organizarea muncii educative de masă în instituțiile muzeale*, în „Revista muzeelor”, an I (1964), al.1. p. 52.

³ Dr. S. Marcus și Anca Dabija, *Psihologia în sprijinul îndrumării muzeale*, (I) în „Revista muzeelor”, anul VII (1970), nr. 3, p. 221.

include în bilanțul de lucru al unui număr de 52 de muzee din cele 65 chestionate. Tematica acestor manifestări este dominată de subiecte privitoare la istoria locală, la patrimoniul muzeal sau la cercetările întreprinse de personalul de specialitate. Muzele de artă din București, Galați, Tg. Mureș, ca și muzele din Zalău, Roman, Muzeul de istorie a municipiului București ș.a. organizează cicluri de conferințe sau lectorate. Aproape 30% din instituțiile muzeale participă la simpozioane, seri de întrebări și răspunsuri, seri muzeale. Este restrâns însă numărul muzeelor care întocmesc expoziții itinerante în afara sediilor lor (cca. 20%). Muzeografi din Gheorghieni, Miercurea Ciuc, Baia Mare iau parte la brigăzi științifice, la convorbiri în cadrul orelor de dirigiență sau la mese rotunde. Muzeul de istorie a municipiului București, muzele de istorie din Slatina și Tirgoviște colaborează cu universitățile populare prin expunerea de teme legate de istoria locală.

Sînt organizate de asemenea concursuri (Muzeul de istorie Alexandria, Muzeul de istorie Aiud, Muzeul petrolului, Muzeul Zambaccian și Muzeul memorial „Iosif Vulcan”), vizite la monumentele istorice (Muzeul de istorie Galați, Muzeul din Roșiori de Vede, Muzeul de istorie a municipiului București), explicarea unor filme științifice (Muzeul din Odorhei), consultații pe diferite teme etc.

Aproape în exclusivitate, aceste manifestări sînt programate de personalul muzeistic, singurele excepții fiind la Mediaș și Timișoara, unde sarcina respectivă revine Comitetului pentru cultură și artă.

În general, formele de activitate cultural-educativă susținute de muzeografi sînt bine apreciate. Se face însă prea puțin pentru sublinierea unor particularități ale acestor manifestări. Folosirea mai largă a bogatului material ilustrativ, abordarea unor teme legate de valoarea patrimoniului muzeal, organizarea de cicluri de conferințe etc. sînt aspecte ce se impun a fi mai temeinic urmărite.

5. AVEȚI UN PLAN LUNAR SAU TRIMESTRIAL AL MANIFESTĂRILOR CULTURAL-EDUCATIVE?

Cele mai multe din răspunsurile date consemnează faptul că manifestările muncii cultural-educative sînt cuprinse în planurile anuale, trimestriale sau lunare, alături de activitatea de cercetare și de conservare a patrimoniului muzeal. Unele muzee, ca acelea de la Aiud, Arad, Gherla, Vilcea, Suceava, întocmesc planuri speciale cu ocazia diferitelor aniversări. La Muzeul de Artă al R. S. România, planul anual este împărțit lunar, iar la Muzeul de istorie a municipiului București, planul trimestrial este editat și difuzat instituțiilor sau persoanelor cu care se colaborează.

În genere însă instituțiile muzeale funcționează cu planuri pe trimestru, care corespund cel mai bine activității culturale.

6. CUM APREȚIAȚI POSIBILITATEA ORGANIZĂRII UNOR EXPOZIȚII ITINERANTE CU TEMATICĂ DIFERENȚIATĂ ÎN RAPORT CU GRADUL DE PERCEPERE AL CELOR CĂRORA LE SÎNT DESTINATE? CONSIDERAȚI CĂ ASTFEL VA CREȘTE EFICIENȚA EXPOZIȚIILOR ITINERANTE?

Această problemă a stîrnit cele mai controversate răspunsuri. Majoritatea punctelor de vedere exprimate subscriu la ideea unor expoziții itinerante, care să țină seama de posibilitățile de accesibilitate ale publicului căruii îi sînt destinate. În chestionarul Muzeului de istorie din Galați se arată că „*expoziția itinerantă trebuie să aibă o tematică diferențiată*”, fapt subliniat și de Muzeul de artă din Iași: „*Tematica expozițiilor itinerante considerăm că trebuie obligatoriu diferențiată în funcție de gradul de percepere al grupului căruii i se adresează*”. Aceeași idee este exprimată și de personalul științific al Muzeului memorial „E. Racoviță”, scriind că „*expozițiile itinerante cu tematică diferențiată sînt necesare deoarece gradul de pregătire al vizitatorilor diferă*”; muzele din Tulcea, Mediaș, Zalău, Timișoara, Orăștie, Fălticeni, Muzeul de artă din Constanța, Muzeul de istorie din Adjud, Prahova, subliniază că eficiența acestor expoziții, atunci cînd sînt diferențiate „*este incalculabilă*”. Un grup de cinci muzee se pronunță împotriva acestui fel de a realiza expozițiile itinerante sau își manifestă îndoiala în ceea ce privește eficiența lor. Astfel Muzeul din Arad arată că „*nu considerăm necesară o diferențiere a tematicii*”, iar Muzeul din Alba Iulia ajunge la concluzia că „*expozițiile itinerante cu tematică diferențiată dau în general rezultate mediocre*”. Poziții similare apar în chestionarele muzeelor de istorie din Cluj, Rm. Vilcea, Suceava.

Experiența dobîndită de Muzeul de istorie a municipiului București a dovedit în mod convingător că expozițiile diferențiate răspund plenar misiunilor ce le revin. Expozițiile școlare, întocmite special pentru orele de recapitulare, au un rol deosebit de important în fundamentarea cunoștințelor elevilor. Fără îndoială, acest gen de expoziție se poate realiza în centre școlare mari. Dar practica a arătat, și chestionarul reflectă pregnant acest fapt, că expozițiile satești trebuie să răspundă accesibilității publicului căruii îi sînt destinate.

De aceea se poate aprecia ca pozitivă tendința acelor colective de muzeografi, care se străduiesc să trateze diferențiat organizarea expozițiilor itinerante în funcție de particularitățile de vîrstă, pregătire, preocupări etc. ale publicului vizitator.

7. EXPOZIȚIILE ITINERANTE FOLOSESC PIESE MUZEISTICE ORIGINALE SAU NUMAI MATERIALE COMPLEMENTARE?

Atît profilul, cit și componența expozițiilor itinerante au stîrnit opinii variate, unele dintre acestea diametral opuse. Aproape 10% din muzeele care organizează atari manifestări folosesc numai material complementar, alcătuit din fotografii alb-negru, color, hărți, schițe. Un lot mai restrîns de muzee se străduiesc să expună numai piese originale, în timp ce majoritatea muzeelor folosesc atît material complementar, cit și piese din patrimoniul muzeistic. Analizînd răspunsurile muzeelor de artă, se constată metode diferite. Astfel, muzeele din Oradea, Galați, Craiova și Lupșa prezintă în expozițiile itinerante numai obiecte originale, în timp ce Muzeul de artă din Constanța subliniază că „*nu folosim piese muzeistice originale pentru expozițiile itinerante, considerînd că aceasta afectează grav conservarea lor*”. Constatări similare sînt menționate și în chestionarul Muzeului Brukenthal, care menționează că materialele originale se degradează cu ocazia organizării expozițiilor itinerante. Muzeul de Artă al R. S. România expune piese originale numai în anumite condiții, ca și Muzeul de artă din Iași, Muzeul Zambaccian ș.a.

Fără nici o îndoială sînt îndreptățite observațiile muzeelor de istorie din Ploiești, Slatina ș.a., care arată creșterea categorică a interesului pentru exponatul original, dar acest fapt trebuie pregătit cu meticulozitate și simț de răspundere. Muzeul din Gherla informează că „*nu se poate asigura toldeana sosirea obiectului original la locul de unde a pornit*”, ceea ce duce la prejudicierea patrimoniului muzeistic. De aceea piesa originală poate fi folosită numai în anumite condiții, așa cum arată și muzeele din Cristurul Secuiesc, Roșiori de Vede ș.a.

8. PRACTICAȚI SCHIMBUL DE INFORMAȚII SAU DE EXPOZIȚII CU ALTE MUZEE DIN ȚARĂ SAU DE PESTE HOTARE?

În general, preocuparea pentru a face schimb de informare cu instituții similare din țară și de peste hotare este mai evidentă la muzeele mari. Din răspunsurile primite rezultă că 20% din muzeele chestionate nu întrețin nici un fel de colaborare. Dintre acestea, 4 sînt muzee memoriale, lor adăugîndu-li-se muzeele din Aiud, Tulcea, Alexandria, Odorhei, Birlad, Muzeul de istorie al județului Prahova și Muzeul militar central. Un număr de 46 muzee întrețin relații cu instituții similare din țară, iar 13 cu muzee de peste hotare. Legăturile între muzeele patriei se fac de cele mai multe ori prin transmiterea de informații sau expoziții. Astfel, muzeele din Craiova, Mediaș, Gheorghieni, Zalău, Sebeș, Baia Mare au primit expoziții din partea altor muzee, care s-au bucurat de un meritat succes.

Muzeelor de peste hotare li se trimit, prin Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, expoziții pregătite de Muzeul de Artă al R. S. România. Același muzeu organizează în sălile lui expoziții din străinătate.

În prezent, aproape toate muzeele care publică culegeri de studii și comunicări anuale trimit peste hotare volumele respective, primind în schimb publicații de specialitate. Muzeul de istorie a municipiului București întreține legături prin schimb de tipărituri cu cea 80 de instituții din lume. Prezența publicațiilor muzeale românești în bibliotecile din străinătate contribuie la răspîndirea experienței dobîndite și în acest domeniu în patria noastră și la popularizarea valorilor muzeistice românești.

9. CUM ANTRENAȚI ELEVII ȘCOLILOR DIN LOCALITATE, STUDENȚII, LA CERCETĂRILE DE TEREN ORGANIZATE DE MUZEU (ARHEOLOGICE, ISTORICE, DE ȘTIINȚELE NATURII, ETNOGRAFICE ETC.)?

La această problemă au răspuns muzeele de istorie, etnografice și de științele naturii. Metodele amintite sînt variate și cuprind atît măsuri pregătitoare, cit și participări efective ale tineretului la cercetările din teren. Sînt enunțate prelegerile ținute în școli, colaborarea cu cadrele didactice și U.T.C., întocmirea unor planuri comune de lucru între muzeu și școală. Cele mai multe din manifestările de acest gen sînt consacrate cercetărilor arheologice de suprafață sau participării pe șantierul arheologic. În multe din școlile din Tulcea, Mediaș, Gheorghieni, Odorhei, Orlea, Zalău, Sebeș, Corabia, Săcueni, Brăila, Sibiu, Timișoara ș.a., funcționează „Cercul arheologic”, organizat în colaborare cu muzeele din localitate. Instituțiile muzeale din Tulcea, Orlea, Vatra-Dornei, Tinca, Ploiești au sprijinit constituirea în rîndurile tineretului a „Cercului naturaliștilor”. Activitatea acestor colective se concretizează în semnarea și colecționarea a numeroase obiecte, multe dintre acestea de mare valoare, sau în participarea nemijlocită la săpăturile arheologice. Un grup de instituții, printre care Muzeul Brukenthal, muzeele de istorie din Cluj, Iași, Baia Mare, Suceava, îndrumază practica studenților de la facultățile de specialitate aflate în localitățile respective. Dintre muzeele de etnografie se remarcă cele de la Cristurul Secuiesc, Lupșa și Poiana Sibiului, care au reușit să strîngă cu ajutorul tinerilor numeroase obiecte muzeale.

10. DACĂ ESTE ORGANIZAT CERCUL „PRIETENII MUZEULUI”, CUM FUNCȚIONEAZĂ ȘI CE EFICIENȚĂ ARE?

Răspunsurile primite sînt contradictorii asupra eficienței și a modului de lucru al cercului „Prietenii muzeului”. La majoritatea muzeelor unde funcționează atari colective, ele își desfășoară activitatea în cadrul instituției respective. În puține locuri, „Prietenii muzeului” sînt organizați în școli (Orlea, Gherla, Corabia), sau la căminele culturale (Poiana Sibiului). Din cele 65 de chestionare studiate rezultă că la 39% din muzeele respective nu există cercul „Prietenii muzeului”, în totul acestora găsindu-se, în primul rînd, muzeele memoriale, muzeele din Craiova, Timișoara, Brăila, Baia Mare, Zambaccian ș.a. La un număr de opt muzee, aceste cercuri se află în curs de organizare. Din experiența dobîndită în decursul a peste un deceniu și jumătate, rezultă că metoda aceasta de organizare a unui cerc larg de voluntari este rodnică atunci cînd este bine urmărită. „*Fără acest cerc, nici nu se poate închipui bunul mers al unui muzeu*”, se consemnează în chestionarul Muzeului din Sf. Gheorghe. La Muzeul de istorie a municipiului București, cercul „Prietenii muzeului” grupează numismați amatori, care se întrunesc de două ori pe lună în mici ședințe de comunicări, sau astronomi amatori grupați în jurul Observatorului astronomic popular, în cadrul „Astroclubului central București”. Muzeele de artă din Constanța, Craiova și cel al R. S. România din Capitală sînt temeinic sprijinite cu ocazia vernisajelor unor noi expoziții. Totuși, analizate în ansamblu, informațiile cuprinse în chestionare vădesc o slabă activitate a acestor cercuri. „*Pentru muzeul nostru, cu o schemă redusă, este o povară*”, arată Muzeul județean Dimbovița. La Suceava, cercul alcătuit din elevi „*a activat destul de modest*”. Rezultate relative sînt obținute și la Muzeul din Roșiori de Vede, iar la Rîmniceu Vîlcea „*cercul funcționează foarte prost fiindcă nu este sprijinit de școală și de cadrele didactice*”. Concluzia care se degajă este că acolo unde s-au constituit asemenea colective fără a li se imprima un program atractiv, ele lîncezesc și se destramă. În genere, cercurile alcătuite din adulți sînt mai unitare și mai eficiente, pe cînd cele cu tineretul reclamă o mai mare preocupare. Cît privește eficiența lor, în special în domeniul creșterii patrimoniului muzeistic, ea este indiscutabilă.

11. CE MATERIAL ILUSTRATIV FOLOSIȚI CU OCAZIA EXPUNERII UNOR CONFERINȚE, SIMPOZIOANE, SERI DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI, SERI MUZEALE ETC.?

Subliniem ca un factor pozitiv faptul că, în proporție de 97%, muzeele chestionate folosesc, cu ocazia manifestărilor cultural-educative, material ilustrativ. Dintre acestea 32% apelează numai la piese complementare, locul principal ocupîndu-l diapozitivele, reproducerea color, fotografiile, facsimilele, hărțile etc. Unlot, ce reprezintă 44% din aceste muzee, folosește, pe lîngă materialul complementar, și piese originale. Cele mai multe dintre acestea sînt de natură arheologică sau de artă și sînt folosite îndeosebi la manifestările ce au loc la sediul muzeelor (Craiova, Sf. Gheorghe, Tulcea, Timișoara, Baia Mare, Muzeul de istorie a municipiului București, Muzeul de artă din Craiova, Zambaccian etc.). La unele muzee, ca de exemplu la cele din Aiud, Muzeul de istorie a Moldovei, Muzeul de artă din Constanța, Muzeul de Artă al R. S. România sînt organizate audii muzicale.

12. AȚI ORGANIZAT ANCHETE ÎN RÎNDURILE OPINIEI PUBLICE PENTRU STABILIREA MANIFESTĂRILOR CULTURAL-EDUCATIVE SOLICITATE MAI MULT? CE METODE AȚI FOLOSIT ȘI CE REZULTATE AȚI OBTINUT?

Răspunsurile date la această întrebare arată că 80% din cei chestionați nu au întreprins asemenea anchete. La unele muzee, ca de exemplu la Sf. Gheorghe, au fost făcute sondaje în rîndul locuitorilor orașului (profesori, muncitori, funcționari), situație similară fiind și la muzeele de istorie din Ploiești și Săcueni. Muzeul de istorie a Moldovei a organizat anchete verbale și scrise, iar la Muzeul de artă din Galați se află în lucru ancheta pe tema „*Locul muzeului în viața spirituală a individului*”. Muzeul de istorie a municipiului București pregătește ancheta „*Muzeul și școala*”. La Muzeul de Artă al R. S. România s-au organizat două anchete cu trei categorii de chestionare, urmărindu-se în general interesul publicului pentru muzeu, în funcție de componența socială, pregătirea intelectuală, atracția exercitată de mijloacele de propagandă ale acestei instituții etc.

În general, metoda sondării opiniei publice este destul de modest folosită de muzeele din R. S. România, deși ea este amplu utilizată în muzeologia internațională contemporană.

13. CARE SÎNT METODELE DE AGITAȚIE VIZUALĂ APLICATE DE MUZEU (AFIȘE, PLIANTE, VITRINE DE STRADĂ, PANOURI LUMINOASE ETC.)?

Toate muzeele chestionate au arătat că folosesc mijloace de agitație vizuală. Metoda cea mai răspîndită este aceea a panourilor și vitrinelor agitative, pe care o folosesc cca. 70% din instituțiile chestionate. Aproape 68% dintre muzee posedă afișe iar 39% pliante și ghiduri. Răspunsurile primite consem-

nează că 15% din muzee beneficiază de ilustrate. În cinematografe se proiectează diapozitive de popularizare a Muzeului de Artă al R. S. România, a Muzeului de artă din Tg. Mureș, Muzeului din Alba Iulia și Muzeului din Arad. Unele muzee folosesc invitații nominale (muzele din Gheorghieni, Miercurea Ciuc, Muzeul de istorie a municipiului București), standuri de cărți (Muzeul din Baia Mare), insigne (Muzeul din Tulcea). În general, gama materialelor de agitație vizuală este modestă și aproape uniformă pe întreaga rețea muzeală. Se apelează mult la formele clasice (afișul și panoul de stradă) și mult prea puțin la plante în limbi străine, cataloage, cărți poștale cu obiecte și aspecte din muzee, insigne, brelocuri etc.

14. CUM COLABORAȚI CU PRESA CENTRALĂ ȘI LOCALĂ, RADIO, RADIOFICARE ȘI CUM SE REFLECTĂ ACEASTA ÎN ACTIVITATEA MUZEULUI?

Instituțiile muzeale din R. S. România folosesc intens colaborarea cu presa și radioul pentru popularizarea patrimoniului și a activității lor. Toate muzeele chestionate au răspuns afirmativ, în unele cazuri colaborarea desfășurându-se conform unor planificări prealabile (muzele din Alba Iulia, Tulcea, Miercurea Ciuc, Muzeul de artă din Galați ș.a.). Cum era și de așteptat, majoritatea articolelor sau emisiunilor radio se îndreaptă către organele de presă și stațiile locale. Formele de manifestare variază: informații ocazionale sau săptămânale, articole, interviuri, cicluri de emisiuni la posturile de radio-ficare etc. Unele muzee, ca cel de la Birlad, sprijină organele de presă „la solicitare”. Cît privește eficiența popularizării prin presă și radio, ea este apreciată de Muzeul din Arad, ca „foarte utilă, pentru că popularizează activitatea noastră și mobilizează cetățenii la vizitarea muzeului”. În chestionarul primit din partea Muzeului de istorie din Cluj, colaborarea cu presa și radioul este considerată insuficientă. Carențele se datoresc faptului că „instituțiile menționate nu acordă importanța cuvenită activității de popularizare a muzeului”. O sugestie interesantă apare și în răspunsul Muzeului din Gherla, care subliniază că „nu ar fi rău ca televiziunea să se ocupe și de muzeele mici”.

Deși bogată și variată, colaborarea muzeelor cu presa și radioul rămîne totuși, în general, neorganizată. Nu s-a putut realiza, decît în foarte puține cazuri, o activitate permanentă, sub forma unor emisiuni sau articole programate cu periodicitate. Faptul acesta rămîne, așa cum se consemnează în chestionarele analizate, un deziderat pentru viitorul apropiat.

15. CE METODE SOCOTIȚI CĂ TREBUIE EXPERIMENTATE ÎN CÎTEVA MUZEE-PILOT, PENTRU A CUNOAȘTE EFICIENȚA LOR ȘI A LE GENERALIZA? CARE DINTRE ACESTE METODE POT FI EXPERIMENTATE DE MUZEUL DV. ȘI ÎN CE TERMEN?

Întrebarea a provocat trei categorii de răspunsuri: 20% din muzee nu au avut de semnalat nici o problemă. Un număr destul de mare de muzee s-au considerat ele însele instituții-pilot și s-au înscris probleme de imediată actualitate ca: introducerea ghidajului sonor (solicitat de cca 10% din muzeele chestionate), simpozioane, concursuri, realizarea unui film documentar legat de munca de cercetare pe 1970 (Rm. Vilcea) etc. Cea de-a treia categorie grupează propuneri valoroase ca: realizarea unor studii de metodologie pe probleme psiho-pedagogice în legătură cu elevii care urmează ciclul de lecții în muzeu, anchete sociale în două cartiere ale orașului București (Muzeul de Artă al R. S. România), efectuarea unor sondaje ale opiniei publice (Muzeul de artă din Constanța, Muzeul de istorie a municipiului București), organizarea desfășurării unor ore de desen ale școlarilor în muzeu și a unor lecții tematice pe 1 — 2 ani, timp în care să se facă cercetări psiho-pedagogice (Muzeul de artă din Galați). Sînt propuse vizite model la expoziții de bază sau itinerante din țară (Muzeul din Aiud), organizarea unor excursii științifice (Muzeul de istorie a Moldovei), schimburi de conferențieri inter muzee (Muzeul Unirii din Iași) etc.

S-a propus de asemenea organizarea unor zile sau săptămîni ale muzeelor (Muzeul din Cris-turul Secuiesc).

Din analiza de ansamblu a răspunsurilor rezultă totuși necesitatea unor muzee-pilot. Sarcina majoră a acestor instituții, în domeniul muncii cultural-educative, credem că rămîne sondarea științifică a opiniei publice în vederea indicării mijloacelor și a formelor de manifestare muzeală cele mai adecvate.

16. CUM SE REFLECTĂ ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ ÎN CREȘTEREA NUMĂRULUI DE VIZITATORI, ÎN SPORIREA PATRIMONIULUI MUZEAL, ÎN RĂSPÎNDIREA CUNOȘTINȚELOR ȘTIINȚIFICE ÎN RÎNDUL MASELOR?

Excepțînd un număr de 6 muzee, care nu au putut aprecia influența muncii cultural-educative asupra instituțiilor lor, și Muzeul din Aiud, care apreciază drept slab efectul acestor manifestări în creșterea numărului de vizitatori, toate celelalte 58 de răspunsuri sînt unanime în a evidenția sporirea rîndurilor celor ce pășesc în expozițiile de bază și incontestabila creștere a patrimoniului muzeistic. Muzeul de istorie din Cluj surprinde o creștere a vizitatorilor cu 15 — 20%, iar Muzeul județean Dîmbovița cu 25%.

17. ALTE PROBLEME ȘI SUGESTII

Deși 17% din muzeele chestionate nu au avut nimic de consemnat la această rubrică, totuși lotul de propuneri și sugestii primite de la celelalte este deosebit de interesant. Analizându-le, se desprind câteva cerințe:

- Dotarea cu aparatură modernă și acordarea de fonduri necesare activității cultural-educative sint dezeritatele muzeelor din : Timișoara, Aiud, Agnita, Mediaș, Roman, Roșiori de Vede, Slatina, Ploiești, Tirgoviște, Muzeul militar central.

- Procurarea de publicații de specialitate din străinătate și efectuarea unor deplasări de studii peste hotare (muzeele din Arad, Sf. Gheorghe, Muzeul științelor naturii din Ploiești).

- Obținerea de informații privind activitatea I.C.O.M. și posibilitatea consultării publicațiilor acestui organism internațional (Muzeele din Alba Iulia, Rm. Vilcea).

- Asigurarea unei legături mai strânse între muzeu și monumentele istorice și ale naturii (Muzeul de istorie din Cluj, Muzeul din Zalău).

- Mărirea spațiilor de expunere și îmbunătățirea calității expozițiilor de bază (muzeele din Odorhei, Lupșa, Ploiești, Gh. Gheorghiu Dej).

- Selecționarea cadrelor de muzeologi și pregătirea lor încă din timpul facultății⁴.

- Asigurarea unor largi schimburi de informare de publicații și organizarea de mese rotunde cu specialiști din muzee (Muzeul din Caracal, Muzeul Unirii din Iași, Muzeul de artă din Constanța).

- Organizarea unor centre de documentare numismatică, cartografică pentru științele auxiliare ale istoriei, a unor secții cultural-educative, a unor lecții pentru personalul de îndrumare (Muzeul de istorie a Moldovei, Muzeul militar central, Muzeul județean Prahova).

- Crearea asociației muzeologilor din R. S. România (Muzeul de istorie a Moldovei, Muzeul de istorie a municipiului București).

*

Studierea materialelor întocmite pe baza chestionarului redactat de grupul de lucru al Comitetului Național Român I.C.O.M. dovedește cu prisosință multiplele preocupări în domeniul muncii culturale de masă, care preocupă personalul de specialitate din muzeele patriei noastre.

Rezultă în mod convingător că instituțiile muzeale își aduc un substanțial aport la revoluția culturală din R. S. România, îmbinând metodele și formele de lucru specifice muzeologiei românești cu cele practicate de muzeologia contemporană internațională.

Direcțiile de bază ale acestor strădării sint îndreptate spre tineret, fără a se neglija și activitatea în rândul adulților. Munca educativă poartă amprenta instituției muzeale, repercutându-se pozitiv în sporirea patrimoniului culturii materiale, în creșterea prestigiului muzeologiei românești.

RÉSUMÉ

L'étude est faite sur la base d'un sondage, effectué dans le cadre du Comité National Roumain de l'ICOM, par le „Groupe de travail pour l'activité culturelle-éducative”. On y analyse les réponses fournies par 65 institutions muséales à un questionnaire comprenant 17 problèmes. Le matériel présente d'une façon succincte les formes d'activité au siège du musée et en-dehors de celui-ci, les méthodes de guidage, la planification de l'activité culturelle de masse. Une attention spéciale est accordée aux discussions concernant les expositions itinérantes, l'échange d'informations entre musées, l'organisation et le fonctionnement du cercle „Les amis du musée”, les méthodes de propagande visuelle et de collaboration avec la presse et la radio. Une dernière partie comprend les suggestions des muséologues en ce qui concerne le développement continu de l'activité culturelle et éducative.

Il en ressort que les musées de Roumanie, qui utilisent tant les méthodes et les formes spécifiques de la muséologie roumaine que celles pratiquées par les muséologues contemporains des autres pays, ont un apport considérable à l'oeuvre de culturalisation permanente des masses.

РЕЗЮМЕ

Работа составлена на основе результатов исследования культурно-воспитательной деятельности Румынского Национального Комитета ИКОМ проведенного Рабочей группой. Дается анализ ответов данных 65 музейными учреждениями на вопросник включающий 17 проблем. Статья последовательно знакомит с формами работы внутри и вне музеев, методами проведения экскурсий, планированием культурно-воспитательной работы в массах. Особое внимание уделяется дискуссионным относительно путевых выставок, обмена опытом между музеями, организации и деятельности кружка „Друзья музея” методами зрительной агитации и сотрудничеству с прессой и радио. Последняя часть работы включает предложения музеев относительно дальнейшего развития культурно-воспитательной работы.

Из анализа всего материала видно, что музеи в С.Р. Румынии, сочетая методы и формы специфичные румынской музеелогии с методами и формами современной международной музеелогии, вносят важный вклад в дело дальнейшего просвещения широких народных масс.

⁴ A se vedea și studiul „Formarea personalului de muzeu”, întocmit pe baza unui alt chestionar de dr. Cornel Irimie în „Revista muzeelor”, an V (1969), nr. 6, p. 493—494.

DATE NOI PRIVITOARE LA ÎNCEPUTURILE ACTIVITĂȚII MUZEULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI

Constantin CĂZĂNIȘTEANU

Începuturile muzeografiei românești sînt legate nemijlocit, pe lîngă alte instituții de profil din diversele provincii ale țării, de activitatea Muzeului național din București, înființat încă din anul 1834. Împrejurările creării și căile dezvoltării sale, în primele decenii de existență, ne-au fost înfățișate cu cîțiva ani în urmă într-un substanțial articol găzduit de aceeași publicație¹, care acum își oferă paginile unei modeste adăugiri la cele știute. Un mănunchi de documente din deceniul 5 al secolului al XIX-lea, adunate în cîteva dosare din fondurile Arhivelor statului din București, recent descoperite, ne relevă nu doar laturi noi ale unor aspecte surprinse și sesizate anterior, dar aduce neîndoiios în cîmpul cunoașterii și elemente inedite, de o importanță ce merită luarea aminte a istoricului interesat de epoca pionieratului muzeografiei din România. Cum era de așteptat, dat fiind specificul preocupărilor unei asemenea instituții și etapa de închegare și definire pe care o străbătea atunci Muzeul național, locul principal în munca organizatorilor îl constituie, și între anii 1840–1850, culegerea de piese reprezentative pentru completarea felurilor colecții; totodată se vădește tendința spre extinderea ariei tematice, prin investigarea și asimilarea unor obiecte aparținînd unor domenii noi de valorificare, în măsură să poată fi apoi înglobate — cu legitime și depline drepturi — în structura generală a muzeului.

Se continuă astfel, insistent și metodic, îmbogățirea sectorului zoologic din secția de științe naturale cu însemnate exemplare de faună, printre care unicate valoroase. Multe însă erau destinate a le înlocui pe cele degradate, cam timpuriu de altminteri, din pricina condițiilor precare de expunere și întreținere. În anii 1844–1845 cîrmuirile unor județe — dînd curs unui ordin special al forului lor tutelar, prin care erau obligate să organizeze vînători pentru prinderea de „*păsării și jîgani trebuincioase la Muzeul național*” — expediau prin intermediul Ministerului de Interne și Eforiei școalelor primele trofee obținute. Din județul Muscel se primea un „*pui de vultur de cei mari de munte*” și alți doi din „*cei mici ce să zic gâi de munte*”². Din partea județului Argeș erau trimise o capră sălbatică și un pui de vultur³, iar cîrmuirea județului Gorj înștiința despre sosirea pe adresa muzeului a unui pui de urs⁴. Întrecut se colecționau și viețuitoare ce prezentau anomalii congenitale, așa-zise „rarități”, înțilnim desori știri despre prinderea și trimiterea unor atari specimene. Așa de pildă, la 25 aprilie 1845, Departamentul din Iașuntru înainta Eforiei școalelor, pentru Muzeul național, un vițel în „*formă monstruoasă cu șapte picioare*”⁵.

La dotarea secției de științe naturale cu exponate de mare diversitate, o contribuție de seamă au avut-o schimburile cu alte așezăminte similare de peste hotare și în special cu Cabinetul imperial de istorie naturală din Viena, cu care, cel puțin în deceniul 5, s-au întreținut legături permanente. În martie 1846, Ludovic Raceiss, custodele pentru „*partea de cochilii*” a Cabinetului zoologic imperial din Viena, solicita lui Scarlat (Carol) Walenstein, omologul său de la Muzeul național din București, pe lîngă „*vr-o cîteva exemplare de păsări*” și o colecție „*cu cît s-ar putea mai completă de toate feluri de ouă de păsări sălbatice din Țara Românească*”⁶. Acestea îi erau necesare pentru documentare și ilustrarea unei istorii naturale, operă de mare întindere, la întocmirea căreia lucra în acei ani împreună cu doctorul Lihtemberg din Berlin. În schimburile lor, Ludovic Raceiss se obliga să dăruiască muzeului nostru nu numai o „*completă colecție de cochilii, cu un catalog foarte întins*” pentru a putea cu „*înlesnire a ordinii cochiliilor țării*”⁷ dar și replicile unora din monedele aflate în colecțiile Cabinetului numismatic din Viena. Părindu-i-se avantajoasă propunerea, Scarlat Walenstein a rugat atunci Eforia școalelor să „*facă porunci către candidații satelor*” ca să stringă „*orice ouă de păsări sălbatice*”, pe care

¹ Ioana Cristache Panait și Panait Ion Panait, *Începuturile muzeografiei la București*, în „Revista muzeelor”, an III, nr. 1, (1966), p. 37–43.

² Arhivele statului București, Obștescul control al Țării Românești, dosar 322/1844, fila 16.

³ Ibidem, fila 18.

⁴ Ibidem, filele 25 și 41.

⁵ Ibidem, fila 36.

⁶ Arhivele statului București, Obștescul control al Țării Românești, dosar 23/1848, fila 19.

⁷ Ibidem.

să le ridice „cu cuib cu tol”, să le treacă separat într-o listă și, apoi, ambalate cu grijă, să le expedieze pe adresa Muzeului național⁸. Anunța și prețurile de achiziționare : o „firfircă” pentru perechea de ouă ce se găsea mai „lesne”; tot o „firfircă”, dar pentru un singur ou dintre cele ce se descopereau mai „anevoie”, și un „sfañih” pentru „rarități”⁹. Eforia, însușindu-și opinia conservatorului Muzeului național, a trimis la rindu-i adrese profesorilor din 18 localități, printre care : Cerneți, Slatina, Giurgiu, Caracal, Ploiești, Calafat, Văleni, Focșani, Craiova ș.a. — cu dispoziția expresă ca să „îndemne învățătorii de sale să culeagă ouă, făcându-le cunoscut că vor primi 5 parale de fiecare ou”¹⁰. La o lună de la această incunoștiințare încep să sosească primele răspunsuri. Profesorii Școlii normale din Tîrgoviște raportau, la 20 mai 1846, Eforiei școalelor adunarea a „892 de ouă și cu cuiburile lor”¹¹ și expedierea lor la destinație prin doi oameni. La 8 iunie o veste similară venea din partea profesorilor Școlii normale din județul Argeș, care strinseseră 130 de ouă și 27 de cuihuri¹². Vreo 200 de ouă, „de tot felul de păseri”, se adunaseră pînă la 5 iulie 1846, prin grija profesorilor Școlii normale din Roșiorii de Vede, de către „candidații și învățătorii rurali”¹³. Toate acestea și multe altele au luat treptat drumul Vienei, atît în anul 1846 cît și anii următori. Pentru ele s-a primit de la Cabinetul imperial de științe naturale din Viena, la sfîrșitul anului 1847 și în primele zile ale lui 1848, o colecție de 70 de bucăți de păsări „exotice”, reprezentînd 30 de „soiuri”, patru „patrupede” și cîteva „cochilii foarte interesante”¹⁴. Toate au intrat în patrimoniul Muzeului național, îmbogățindu-l substanțial.

Schimburile reciproce de această natură aveau însă să se prelungească și după ce cele două părți și-au „achitat” întîile obligații „contractuale”. Chiar în februarie 1848 Scarlat Walenstein intervenea pe lîngă Eforia școalelor ca să trimită iarăși dispoziții profesorilor din județe — cu care conservatorul se înțelesese de altfel în ultima călătorie „științifică” întreprinsă — ca să-i adune ouă de la următoarele categorii de păsări : vultur, acvilă, șoim, erete, gaie, uliu, bufniță de pădure, spurcaci, dropie, califar, lebădă, babiță și corb de apă¹⁵.

Întregirea colecției de științe naturale se realiza așadar prin exemplarele trimise de cirmuirile județene, schimburile cu alte muzee de peste hotare și bineînțeles, prin activitatea susținută desfășurată de personalul muzeului — reprezentat prin conservatorul muzeului Scarlat (Carol) Walenstein, iar din 1846 și prin Nicolae Zachi, angajat anume pentru a participa la vînatări organizate — în cadrul unor „excursii” cinegetice inițiate periodic. La 14 ianuarie 1844, Scarlat Walenstein scria Eforiei școalelor să-i permită a lua parte la vînațoarea organizată de vînatarii din satul Tămădău „ce slujesc Muzeul național”, în speranța „că poate într-aceasta va cădea v-un exemplar prețios pentru istoria naturală”¹⁶.

Doi ani mai tîrziu se cerea agiei să elibereze două pașapoarte, unul pentru Scarlat Walenstein, celălalt pe numele lui Nicolae Zachi, care să se deplaseze împreună „pe marginea Dunării pînă la vîrsarea ei în Marea Neagră” pentru „explorația acestei zone”¹⁷. Nu cu mult înainte eliberării pașapoartelor, cirmuirile județene fuseseră anunțate de Eforia școalelor că Nicolae Zachi, ajutorul conservatorului muzeului, „are sarcină de a vîna, lucru pe care să-l ia la cunoștință”¹⁸. La intervale destul de scurte atari cereri se repetau. În februarie 1848, apropiindu-se timpul colectărilor de obiecte de istorie naturală, Scarlat Walenstein solicita aceleași Eforii obținerea unui pașaport de liberă trecere eliberat de agie, o recomandare către egumenii mănăstirilor ca să-l găzduiască și o „hîrtie de la înalta vornicie ca la o vreme să fie cunoscut de subcîrmuitori și asemenea dregători”¹⁹. În două săptămîni, Departamentul din lăuntru îi elibera doriul act de „slobodă preumblare în principat”, pentru adunare de „obiecte de istorie naturală, în trebuința prețiosului muzeu”²⁰.

Paralel cu colectarea pieselor din domeniul științelor naturii, se desfășura acțiunea de strîngere a antichităților. Cel puțin pentru etapa la care ne referim — deceniul 5 — se pare că sarcina depistării și adunării obiectelor de interes arheologic revenea exclusiv amatorilor din diferite părți ale țării²¹. Descoperirile întîmplătoare, pe care cirmuirile județene le sesizau cu o conștiinciozitate relevabilă și le expediau apoi cu promptitudine fie Departamentului din lăuntru, fie Eforiei școalelor sau direct Muzeului național, constituiau o altă sursă de procurare a măturilor materiale din această categorie. Nu știm ca personalul muzeului să fi întreprins ceva anume în această direcție. De altfel nu avea nici o

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Arhivele statului București, Obștescul control al Țării Românești, dosar 23-1848, filele 19—20.

¹¹ Ibidem, dosar 322/1844, fila 78.

¹² Ibidem, fila 79.

¹³ Ibidem, fila 74.

¹⁴ Ibidem, dosar 23/1848, filele 2 și 3.

¹⁵ Ibidem, fila 9.

¹⁶ Ibidem, dosar 322/1844, fila 1.

¹⁷ Ibidem, filele 81 și 83.

¹⁸ Ibidem, fila 73.

¹⁹ Ibidem, dosar 23/1848, fila 17.

²⁰ Ibidem, fila 20.

²¹ Cf. Ioana Cristache Panait și Panait Ion Panait, *op. cit.*, p. 41.

pregătire — fie și elementară — în domeniul arheologic. Vom ilustra cu câteva exemple frecvența regulată cu care — prin grija oficialităților provinciale — se intra în posesia oricărei descoperiri. La 16 iunie 1844, Departamentul din lăuntru înainta Eforiei școalelor, pentru a se „depune la Muzeul național”, 56 de bucăți din cei „optzeci bănișori de arginți, ce s-au găsit la un loc de la satul Teișul”, primiți din partea cirmuirii județului Romanai²². După o lună, același an, cirmuitorul din Ialomița depunea la Muzeul național spre păstrare „opt bucăți de metal”, descoperite în malul Ialomiței, în dreptul satului Poiana²³, de cițiva copii. Cirmuirea județului Romanai aducea la cunoștința Departamentului din lăuntru după un an, în aprilie 1845, că s-a trimis de către sub cirmuitorul plășii Bălți „un coșciug cu cărămizi mari” depistat în satul Orlea²⁴ de un anume Vasile Vălean. Acesta „săpând la un șanț de grădină” a dat peste un zid din „vremurile vechi”, unde a găsit coșciugul amintit, înăuntru cu un trup de copil și câteva obiecte de cult. În partea de jos a mormîntului s-a aflat și o tablă de plumb²⁵. Tot în 1845, Departamentul din lăuntru prezenta Eforiei școalelor următoarele vestigii primite din partea administrației județului Romanai „cîteva obiecte de fier, o bucățică de os și o monedă de aramă”, scoase dintr-un șanț de grădină de către un alt sătean. Întreba totodată dacă interesează coșciugul și tabla de aramă rămase pe fundul săpăturii²⁶. O depeșă similară se înainta și la 6 iunie 1846 Eforiei școalelor în legătură cu descoperirea „în gropile de nisip de la Fîntîna Boului” a unui „colț de dînte de mamut”²⁷.

Deși Muzeul național fusese creat cu „scop de a se aduna într-însul mai înții obiectele de istoria naturală și de antichități cîte se găsesc în Țara Românească”, nucleu la care cu vremea să se alăture și alte „obiecte de prin deosebite țări”, aproape concomitent cu operațiile întreprinse pe tărîmul științelor naturale și al arheologiei se inițiază, datorită zelului și priceperii aceluiași Scarlat Walenstein, adunarea celor dintîi lucrări plastice, care din 1850²⁸ vor alcătui galeria de tablouri a muzeului. La 4 decembrie 1844, conservatorul Muzeului național s-a adresat domnitorului Țării Românești, cu rugămintea de a fi despăgubit de cei 32 de galbeni cheltuiți pentru cumpărarea pinzei, vopselelor și pensulelor luate de la bibliotecarul Lahbaum²⁹. Mai puțin importantă apare aici paguba pricinuită conservatorului muzeului comparativ, cu opera înfăptuită și pentru care se consumase suma respectivă. Despre ce este vorba în fond? Pentru trimiterea unor tineri artiști talentați în străinătate, la Viena sau Berlin, se organizau concursuri de selecție. Walenstein a avut ideea ca lucrările executate pentru astfel de concursuri să intre în patrimoniul Muzeului național. Așa se face că încă din 1844 se aflau deja expuse în muzeu „ca proprietate națională”³⁰ două lucrări, este adevărat amîndouă copii. Una, operă colectivă a circa 20 tineri pictori, era o replică după *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci, tablou de „16 palme lat și 6 înalt”; cealaltă, o lucrare în ulei, intitulată *Visul lui Mihai Vodă*, executată de locotenentul Toma Constantin (plecat la Viena pentru perfecționare) după „desemnul unui maestru nou”, avînd dimensiunile „lat de 7 palme și înalt de 4 palme”³¹. Pentru materialele necesare realizării celor două tablouri, Walenstein a dat din buzunarul său cei 32 de galbeni, pe care îi revendica domnului țării în decembrie 1844. Aceluiași domn îi scrie în 1845 și Petrache Poenaru, directorul Eforiei școalelor, propunîndu-i să aprobe ca din economiile instituției pe care o conduce să se dăruiască 100 de galbeni profesorului de desen de la Școala Centrală din Craiova, C-tin Lecca, pentru achiziționarea a două tablouri ce urmau să intre în posesia Muzeului național. În timpul specializării de un an și jumătate la Roma, C-tin Lecca executase și adusese „cîteva copii de tablouri istorice lucrate de dînsul după original din galeriile Vaticanului”, din care donă, *Carila romana* și *Moartea lui Abel* aveau să devină — în cazul avizului domnesc — piese ale galeriei de tablouri a Muzeului național³². Cum, la 15 noiembrie 1845, casieria Eforiei elibera lui C-tin Lecca 100 de galbeni³³, apare ca certă achiziționarea lucrărilor sale.

De la copii după opere celebre, se trece treptat la comandarea sau cumpărarea unor lucrări plastice cu subiecte de inspirație națională. În iulie 1848, Anton Chladek, „artist portretar”, realizează două tablouri pentru Muzeul național, unul înfățișînd pe Al. Ipsilanti și un altul reprezentînd-l pe mitropolitul Dionisie Lupu, pentru un onorariu de 16 galbeni³⁴.

Printre alte donații ce s-or fi făcut în răstimpul dintre 1840–1850 este menționat „instrumentul poligraf” dăruit în 1844 de vorniceasa Elisabeta Rali³⁵.

²² Arhivele statului București, Obștescul control al Țării Românești, dosar 322/1848, fila 10.

²³ Ibidem, fila 17.

²⁴ Ibidem, fila 30.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, fila 38.

²⁷ Ibidem, fila 72.

²⁸ Vezi Ioana Cristache Panait și Panait Ion Panait, *op. cit.* p. 43.

²⁹ Arhivele statului București, Obștescul control al Țării Românești, dos. 322/1844, fila 32.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem, fila 53.

³³ Ibidem, fila 54.

³⁴ Ibidem, dosar 23/1848, filele 24–25.

³⁵ Ibidem, dosar 322/1844, fila 32.

Comparativ cu posibilitățile financiare modeste ale Muzeului național, cu lipsa de sprijin în genere a oficialităților, eforturile depuse pentru întreținerea diferitelor expozate din colecții și în primul rând a celor din sectorul zoologic, sînt poate mai mult decît notabile. În cursul anului 1844, au fost conservate 37 păsări diferite între care 7 șoimi, 14 privighetori, 5 cocoși și 11 rațe³⁶. În 1845 au fost tratate și conservate din nou 12 păsări și s-au reinnoit 39 de exemplare³⁷. Mai semnificative din acest punct de vedere par a fi sumele afectate în acest scop. Conservării îi revenea cel mai ridicat coeficient din bugetele anuale ale Muzeului național, începînd din 1844 și pînă în 1848, deși curba bugetară fluctuează și este în genere descendentă. Dacă în 1844 s-au cheltuit 696 de lei³⁸, în 1845 cheltuielile scad la 603,28 lei,³⁹ pentru ca în anul următor să atingă cifra de 680,24 lei⁴⁰. Anii 1847—1848 cunosc nivelul cel mai scăzut. În anul 1847, suma investită pentru „ținerea acestui muzeu” se cifrează la 594,38 lei⁴¹, iar în 1848 însumează abia 490,32 lei⁴². Peste prevederile bugetare, în 1844, i se aprobau 237 de lei pentru înlocuirea tuturor instrumentelor de care se servea pentru împăiere. Pentru executarea a patru pervazuri aurite care să încadreze patru portrete și a unui alt cadru pentru înrămarea portretului banului Băleanu se dădeau din fondurile casieriei Eforiei școalelor 8 galbeni împărătești unui oarecare Anton Kral⁴³.

În pofida existenței unui buget anual, a unei subvenții permanente și sigure deci, situația generală a Muzeului național era deosebit de grea. Numai așa poate fi interpretat memoriul pe care Scarlat Walenstein îl înainta Eforiei școalelor la 5 ianuarie 1848⁴⁴, memoriu în care arăta greutatea de neînving cu care avea de luptat. Nu solicita totuși decît acordarea unei „misii” de deplasare pentru el și ajutorul său, ca să poată continua munca de strîngere și conservare a pieselor muzeistice. Încă de la 15 mai 1846, Walenstein era ajutat de Nicolae Zachi, fost vînător pe lingă Cabinetul de istorie naturală din Budapesta, „însărcinat cu singura îndelețnicire de a vîna dimpreună cu vînătorii muzeului din cele mai sus arătate vietăți și a le trimite muzeului”⁴⁵. La scurtă vreme va rămîne însă fără el, deoarece, la 25 martie 1848, la vestea decesului mamei sale, Zachi demisionează și se întoarce la Budapesta⁴⁶. Walenstein va continua iarăși, o bună bucată de vreme, să lucreze singur. Cu toate că se bucura de un bine meritat prestigiu în specialitatea sa, întărit și de „hîrtia marelui ministru, excelenței sale Metternich, în favorul meu către agenția d-aiici s-a presaurarului, contele Netaști” și de calitatea lui de „mădular de cinste al naturalistilor Ungariei”⁴⁷, și mai cu seamă de rezultatele practice pe care le realizase, va continua să ceară cu insistență un ajutor pentru a-și putea duce mai departe opera. Acesta avea să vină însă abia după scurgerea citorva buni ani.

Analizat retrospectiv, în lumina documentelor păstrate de arhivă, deceniul cinci al veacului trecut a marcat în istoria Muzeului național o perioadă fructuoasă. Pe planul mării fondului expozițional s-au adus noi și valoroase piese pentru sectoarele de științe naturale și arheologie; s-a extins în același timp profilul muzeului prin asimilarea unor alte categorii de expozate dintre care cele mai importante au fost lucrările de artă plastică ce aveau să stea, nu peste multă vreme, la temelia înche-gării Galeriei de tablouri a Muzeului Național. Reține de asemenea statornica, insistenta am putea zice, preocupare manifestată de la primii pași ai activității Muzeului din București pentru o bună întreținere a valorilor din patrimoniu, ca și legăturile de schimb și informare cu instituțiile similare din alte țări.

RÉSUMÉ

Sur la base de documents inédits, l'auteur insiste sur quelques aspects, moins connus, de l'activité initiale du Musée National de Bucarest.

Tout en communiquant de nouvelles données, on souligne les méthodes d'acquisition des pièces et aussi le fait qu'au cours des premières années le musée n'avait pas eu un profil bien établi.

РЕЗЮМЕ

На основе неизвестных до сих пор документов, автор устанавливается на малоизвестной стороне начальной деятельности Бухарестского Национального музея.

Сообщая новые данные, в статье подчеркиваются методы приобретения музейных экспонатов и тот факт, что в первые годы своего существования музей не имел прочно установленного профиля.

³⁶ Ibidem, fila 23.

³⁷ Ibidem, fila 56.

³⁸ Ibidem, fila 22.

³⁹ Ibidem, fila 55.

⁴⁰ Ibidem, dosar 23/1848, fila 21.

⁴¹ Ibidem, filele 22 și 23.

⁴² Ibidem, fila 28.

⁴³ Ibidem, dosar 322/1844, fila 66.

⁴⁴ Ibidem, dosar 23/1848, filele 2 și 6.

⁴⁵ Ibidem, dosar 322/1844, filele 64 și 67.

⁴⁶ Ibidem, dosar 23/1848, fila 1.

⁴⁷ Ibidem, fila 32.

S-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui George Moroianu, personalitate a vieții culturale, politice și diplomatice, profesor universitar, fost rector al Academiei de înalte studii comerciale și industriale din Cluj.

În conștiința posterității numele său s-a înscris prin contribuția pe care a adus-o la înfăptuirea actului istoric al unirii Transilvaniei cu România și la dezvoltarea învățământului superior economic românesc.

Originar din Săcele, George Moroianu s-a născut la 9/22 iulie 1870, într-o familie de mocani. Cursurile primare le-a urmat în satul natal, cursul inferior la Liceul românesc din Brașov, iar ultimele clase de liceu la Școala comercială superioară din Brașov, fiind puternic influențat de profesorii săi, oameni de seamă, cu vederi progresiste și democratice. După obținerea bacalaureatului, în 1889, își începe studiile universitare la Institutul superior de comerț din Anvers. Absolvă apoi și cursurile Școlii superioare de științe politice din Paris, iar în anul 1897, obține doctoratul în științe economice și financiare, la universitatea Tübingen, cu teza „La loi agraire de 1864 et l'état du paysan en Roumanie”, Stuttgart, 1898.

Încă din perioada studenției la Anvers și Paris, George Moroianu a susținut aspirațiile juste ale poporului român, întreținând cele mai bune relații cu figurile proeminente ale vieții politice și culturale din Anglia, Belgia, Franța, Italia, dezvoltate în anii ulteriori.

Colaborator frecvent al unor ziare și reviste de prestigiu din Franța, Belgia, Anglia, în articolele sale susține necesitatea desăvârșirii unității politice a poporului român.

Ales președinte al Ligii culturale (Secția din Anvers și Paris), George Moroianu se preocupă de susținerea mișcării memorandiste, informind pe oamenii politici despre desfășurarea procesului memorandiștilor de la Cluj.

George Moroianu ocupă un loc de seamă și în istoria muzeografiei românești. Funcționând între anii 1898—1907, ca șef al Biroului comerțului din Ministerul Domeniilor și Agriculturii, el editează materiale informative privind dezvoltarea relațiilor comerciale externe și susține înființarea unor muzee care să reflecte nivelul atins de economia națională.

În raportul „Organizarea și funcționarea muzeelor comerciale”, prezentat ministrului agriculturii, apărut în Buletinul ministerului din 1899, George Moroianu examinează dezvoltarea unităților muzeale de acest fel în Germania, Austria, Belgia, Ungaria, indică tematica și modul de prezentare al exponatelor, colecțiile existente și propaganda desfășurată. Raportul a fost alcătuit cu multă exigență, pe baza vizitelor făcute în muzeele comerciale din Stuttgart, Bruxelles, Viena, Budapesta etc., subliniind tehnica organizării acestor instituții, activitatea lor științifică și expozițională, menționând că ele reprezintă o ilustrare elocventă a avântului economiei, a progreselor realizate în dezvoltarea industriei și științei, fiind centre de informare pentru specialiști, care au la dispoziție săli de lectură, biblioteci cu cărți economice, colecții etnografice, industriale, de artă industrială, arhive și materiale documentare. Uneori aceste muzee organizează expoziții temporare de artă industrială, care contribuie la cunoașterea progreselor obținute în acest domeniu. Descrie activitatea fiecărui muzeu comercial în parte și rolul lor în conservarea patrimoniului muzeistic din sectorul economiei naționale a fiecărei țări.

Întregul material expus în raport pledează pentru crearea în România a unor instituții științifice și cultural-educative, menite să ilustreze rodnică activitate a poporului în dezvoltarea industriei, agriculturii și comerțului, demonstrând capacitatea, talentul, inventivitatea și geniul creator al maselor. Salutând inițiativa organizării unei asemenea instituții, Moroianu arată necesitatea dezvoltării relațiilor economice cu alte țări.

Referindu-se la organizarea Muzeului Comercial al României pe care îl vedea ca un centru de cultură, de instruire pentru specialiștii în economie, el nota : „Expozițiunea din Paris va fi bine venită pentru înființarea muzeului nostru comercial. Colecțiunile expozanților români care vor figura la Paris vor fi bucurii cedate, de către proprietarii lor, în vederea constituirii muzeului. Și dacă în privința industrială noi nu ne putem compara cu statele occidentale a căror dezvoltare economică a ajuns cel mai înalt grad, avem și noi slavă domnului câte-va industrii, care vor fi reprezentate cu fală în viitorul nostru muzeu comercial. Acestea sînt în prima linie industriile agricole : ca morăritul și alcoolurile, apoi industria minieră : petrolul și produsele carierelor noastre, industria lemnului și industria de casă, grație muzeului comercial care se va pismui să înlesnească exportul tuturor produselor acestor industrii, ele vor

Iua desigur un avînt considerabil în viitorul cel mai apropiat". Timp de doi ani redactează „*Foia de reformă și rapoarte consulare a Ministerului Domeniilor și Agriculturii*”, prin care aduce la cunoștință progresele realizate în dezvoltarea economiei, științei și tehnicii, solicitînd punerea lor în valoare pe teritoriul țării noastre.

Din 1907 și pînă în 1918, reprezintă țara noastră ca expert economic, atașat comercial, consul, în Anglia, Austro-Ungaria, Germania, Elveția, Italia și Rusia.

A însoțit numeroși diplomați din țările occidentale în vizitele pe care aceștia le făceau în România, a avut convorbiri cu personalități ale vieții politice internaționale cărora le-a prezentat situația politico-economică a țării.

La începutul anului 1915, George Moroianu trimite prietenilor săi din Anglia memorii amănunțite despre revendicările legitime ale României și despre necesitatea desăvîrșirii unității politice.

Împreună cu profesorul Ioan Nistor, se deplasează la Iași, unde cere prim-ministrului României, Ion Brătianu, să trimită în Franța, Anglia, Rusia, reprezentanți care să susțină interesele poporului nostru.

În august 1918, Allan Leeper, secretar al prim-ministrului englez Lloyd George, i-a cerut lui George Moroianu un memoriu despre eforturile României în război și despre tratamentul naționalităților conlocuitoare în cazul realizării unității statale.

Memoriul, foarte documentat, este prezentat în 20 septembrie Ministerului de Externe al Angliei. În el se subliniază istoricul participării României la primul război mondial, pierderile materiale și umane, contribuția armatei române la victoriile de la Mărășești, Mărăști, Oituz, eforturile și sacrificiile țării noastre în lupta contra Puterilor Centrale.

Este important să relevăm conținutul memoriului prezentat guvernului englez. Intitulat „*Sforțările României în războiul mondial*” acesta militează pentru dezvoltarea democratică a României, arată necesitatea acordării votului universal, consolidarea libertăților cetățenești și democratice, cere îndeplinirea reformei agrare și drepturi pentru minoritățile naționale. Memoriul a servit conducătorilor statului englez la Conferința de pace de la Paris.

Alături de alte personalități de seamă care activau în acea perioadă în capitala Franței, George Moroianu a fost colaboratorul ziarului „La Roumanie” și membru al Consiliului național al unității române din Paris.

Activitatea sa propagandistică, desfășurată în slujba idealului național, determină Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, să-l aleagă secretar general al afacerilor externe din Consiliul Dirigent (iunie 1919 — aprilie 1920). Este desemnat apoi consilier tehnic al delegației României pentru Conferința de pace de la Paris (1918—1920) unde participă la principalele acțiuni politice întreprinse pentru recunoașterea actului istoric al unirii Transilvaniei cu România. Ales deputat în parlamentul României, este trimis ca membru al Comisiei Coloniale și Minorităților, întrunită la Geneva în 1920, unde are o poziție înaintată, susținînd necesitatea depline egalități în drepturi a minorităților. Cu aceeași pasiune și ardoare cu care a militat timp de două decenii pentru realizarea marelui act al unirii, George Moroianu, după 1920, se preocupă de organizarea învățămîntului economic superior din Cluj, fiind numit profesor de economie politică la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, iar ulterior, rector.

Opera științifică a lui George Moroianu este de asemenea semnificativă, ea fiind axată pe analiza luptei naționale și politice a românilor, dezbătînd cele mai esențiale aspecte ale luptei pentru unire pînă în 1918, subliniind frământările și manifestările care au avut loc peste hotare în sprijinul poporului român.

Printre lucrările mai importante ale lui George Moroianu, adevărate capitole de istorie națională, amintim: „*Luptele de emancipare ale Românilor din Ardeal în lumina europeană*”; „*Recunoștința Ardealului către Liga Culturală și Vechiul Regat*”; „*Les luites des Roumains transylvains pour la liberté et l'opinion européenne*”; „*Legăturile noastre cu Anglia*”; „*Unirea de la 1859*”.

Studiile sale economice: *Organizarea și funcționarea muzeelor comerciale*; *Rolul românilor săceleni în dezvoltarea economică a principatelor*; *Industria casnică din Săcele*; *Creșterea și exportul nostru de animale*; *Odinioară și acum*; *Virtuțile economiei* etc. îi arată preocupările pentru dezvoltarea economiei naționale a României pe baza cerințelor epocii, susținînd ideile înaintate de prosperitate a tuturor ramurilor economice, de folosire a potențialului și bogățiilor țării, în interesul întregului popor.

George Moroianu, cu toate limitele sale ideologice ca reprezentant al unor grupări burgheze de la începutul secolului nostru, se înscrie prin întreaga sa activitate ca una din personalitățile de seamă ale generației unirii de la 1918, popularizînd valorile culturale ale românilor peste hotare și atrăgînd atenția opiniei publice europene asupra justeței cauzei libertății și unității naționale a poporului nostru.

METODE DE COLECTARE ȘI CONSERVARE PENTRU OPILIONIDE (ARACHNIDA)

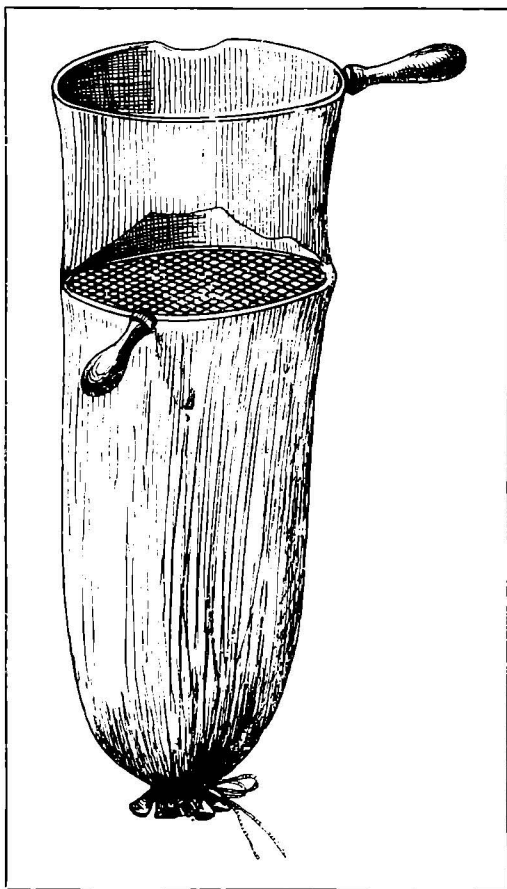
Dan DUMITRESCU

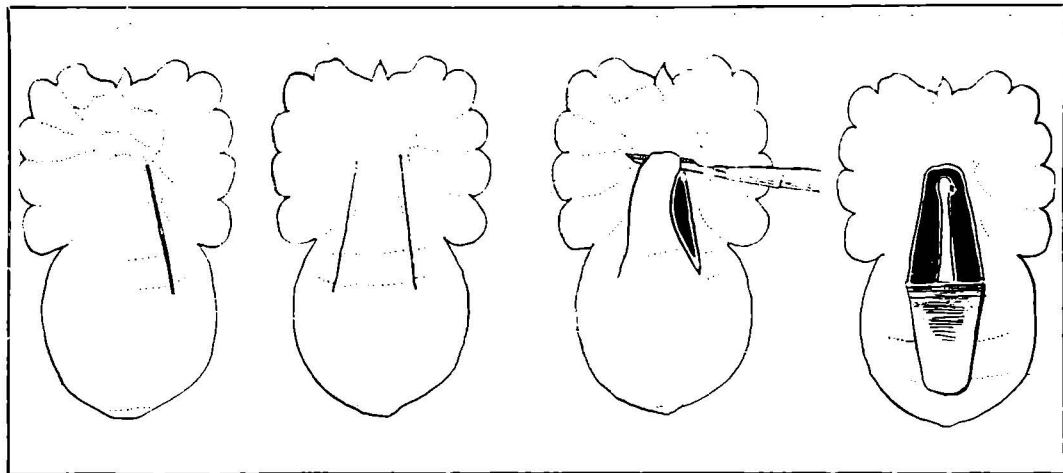
Clasa *Arachnida* este reprezentată, în fauna țării noastre, prin 6 ordine : scorpioni, pseudo-scorpioni, aranee, opilionide, palpigrade și acarieni.

Dintre acestea, opilionidele prezintă următoarele caractere distinctive : prosoma (cefalotoracele) este acoperită de o carapace nesegmentată, la care se observă numai schițarea ultimelor două somite ; în general, au doi ochi dispuși pe un tubercul ocular ; tot pe prosoma se găsește o pereche de glande odorante ; opistosoma (abdomenul) este unită pe toată lățimea sa cu prosoma (spre deosebire de aranee, cu care pot fi confundate uneori și unde cefalotoracele este prins de abdomen printr-un pedicul) ; sînt singurele arahnide care au penis diferențiat și ovipozitor, ca organe de acuplare.

SITA PENTRU COLEOPTERE KRAATZ-REITER-WEISE

TIP DE BORCAN PENTRU COLECȚIE

DISECȚIA LA NIVELUL OPERCULULUI GENITAL (DUPĂ V. SILHAVÝ)

Opilionidele pot fi întâlnite atât în peșteri, cât și în afara acestora, în locuri cu umiditate mai ridicată (în pământ, sub pietre, în trunzar, sub bucăți de scoarță sau bușteni căzuți la pământ) sau în cele expuse razelor solare (pe plante ierboase, garduri, zidurile caselor etc.). Opilionidele inferioare populează biotopii cu umezeală mai ridicată și luminozitate mai redusă.

A. METODE DE COLECTARE

Opilionidele se pot colecta : cu mîna, cu pensa, cu exhaustorul, cu fileul, cu ajutorul sitei pentru coleoptere Kraatz-Reiter-Weise, cu aparatul Tullgren și cu metoda capcanelor de tip Barber. Procedeul de colectare ce urmează a fi folosit depinde de scopul pe care-l urmărim : întocmirea unei colecții științifice, acumularea unui material pentru studii comparative, observații ecologice (frecvența animalelor într-o anumită perioadă a anului, legată de reproducerea, de depunerea ouălor), capturarea opilionidelor și menținerea în viață pînă la laborator, pentru efectuarea unor studii anatomice, histologice, fiziopatologice sau biochimice.

Materiale necesare : sticlucă de penicilină cu dop de plută sau borcane mici din material plastic, alcool etilic 70—80%, borcane din material plastic pentru transportul opilionidelor, borcane de sticlă, care se îngroapă în pământ, pensă, fileu entomologic cu 0'30 cm, sită pentru coleoptere, exhaustor, lanternă.

a. *Colectarea cu mîna* este recomandată, în special, pentru capturarea acelor specii la care picioarele se detașează foarte ușor la nivelul articulației dintre trochanter și femur (speciile cu picioarele foarte lungi). De aceea, animalele se prind de 3—4 picioare deodată și se introduc în sticlucile cu alcool 70%. Este recomandabil ca în borcanele sau sticlucile în care au fost introduse opilionidele să nu se mai pună și alte nevertebrate (miriapode, scorpioni, insecte etc.) care pot dăuna materialului colectat.

Prin această metodă, animalele sînt capturate în condiții optime pentru alcătuirea unei colecții științifice, unde materialul trebuie să fie cit mai puțin deteriorat. Colectarea cu mîna prezintă însă inconvenientul capturării unui număr relativ redus de exemplare.

b. *Colectarea cu pensa* se folosește mai ales pentru capturarea opilionidelor care se apără împotriva dușmanilor prin colorația protectoare și prin tanatoză (fam. Phalangodidae, Nemastomatidae, Troglidae etc.). Scormonind frunzarul din păduri sau întorcînd pietre mai mari, bucăți de scoarță, bușteni căzuți pe sol, observăm adesea, după o cercetare amănunțită, opilionide homocrome stînd imobile ; astfel

chiar pentru un observator mai rutinat, cercetarea frunzarului sau a suprafeței pietrelor în contact cu solul necesită un timp mai îndelungat. Dacă luminozitatea este mai redusă, putem inspecta suprafețele de cercetare cu ajutorul unei lanterne. În general, expunerea acestor suprafețe la lumină determină deplasarea opilionidelor spre partea opusă celei din care vine sursa luminoasă. Colectarea se face cu ajutorul unei pense, apucând animalele de corp.

c. *Colectarea cu exhaustorul* este indicată pentru capturarea juvenilor, de dimensiuni foarte reduse și care se deplasează rapid.

d. *Colectarea cu fileul* se folosește în special pentru opilionidele din familia Phalangiidae, care se găesc pe frunzele plantelor ierboase, arbuști etc.

Fileul are un Ø de 30 cm și un miner de 1,5 m; se „cosește” o suprafață de aproximativ 2 m.p. după care se triază opilionidele.

Avantajul acestei metode constă în capturarea unui număr mai mare de exemplare, colectind astfel și animalele care stau pe fețele inferioare ale frunzelor sau pe urzici, locuri de unde sînt mai greu de luat cu mina. Inconvenientul capturării cu fileul rezultă din deteriorarea parțială a animalelor, prin ruperea a 1—2 sau chiar 3 picioare.

Această metodă se recomandă fie pentru obținerea unui bogat material de studiu comparativ (în cazul conservării în alcool 70%), fie pentru a le transporta vii la laborator. De asemenea, această metodă ne poate furniza date asupra frecvenței opilionidelor epigee în biotopul respectiv.

e. *Colectarea cu sita pentru coleoptere Kraatz-Reiter-Weise* (fig. 1). Această sită este confecționată dintr-un sac cilindric de stofă albă, compactă, cu Ø de 30 cm și lungimea de 80 cm, deschis la partea inferioară (această parte, în momentul trierii materialului, se închide prin stringerea unui șnur). În treimea superioară sînt două inele de oțel, prevăzute cu cite un miner, unul la capătul de sus al sacului, iar al doilea la 24 cm sub acesta; al doilea inel are o sită cu ochiurile de 6—7 cm. În spațiul dintre cele două inele se pune frunzar umed, pămînt recoltat de la 1—2 cm de suprafața solului sau se așază straturi de mușchi. Prin agitarea sitei, și deci și a materialului, opilionidele împreună cu alte nevertebrate trec în porțiunea de sac de sub cel de-al doilea inel. Se triază opilionidele și se conservă sau se transportă vii.

Metoda se recomandă pentru juvenili sau forme adulte din familiile Sironidae, Phalangodidae, Nemastomatidae, Trogulidae, Sclerosomatidae; de asemenea, se pot captura adulți și juvenili ai speciilor din familia Phalangiidae. W. P a b s t (9), folosind această metodă pentru reprezentanți din familia Trogulidae, recomandă ca materialul colectat să fie pus pe un suport alb, expus luminii solare sau celei provenite de la o lanternă puternică; lumina și căldura fac ca opilionidele să se miște și să fie observate. Avantajul acestei metode reiese din faptul că, pe teren, se studiază o cantitate mare de frunzar, de pe o suprafață întinsă.

f. *Colectarea cu aparatul de tip Tullgren*: frunzarul cu resturi vegetale, mușchii de pe copaci sau pietre sînt transportate la laborator unde sînt puse pe sita aparatului Tullgren pentru 12—24 ore (V. Todd, 12); în aparat există un bec de 100 W, iar de la lumină și căldură, opilionidele se deplasează în jos, într-un recipient (pot fi colectate în alcool 70% sau, dacă recipientul este gol, pot fi menținute vii). Această metodă este folosită pentru animalele aparținînd familiilor enumerate mai sus dar, spre deosebire de metoda precedentă, prezintă dezavantajul transportului unei mari cantități de frunzar, mușchi etc. la laborator.

g. *Capturarea cu capcane de tip Barber*: pentru opilionide am utilizat borcane de sticlă (200 ml) îngropate în pămînt, prevăzute deasupra cu un acoperiș la 1,5—2 cm de la nivelul solului (pentru a proteja capcana împotriva apei de ploaie, insectivorelor sau a rozătoarelor mici). Pe fundul acestor borcane se pun bucăți de coajă de copac, frunzar, mușchi (pentru a împiedica animalele să se mănînce între ele) și bucăți de piine (ca momeală). În aceste borcane, opilionidele sînt capturate vii; capcanele se instalează seara, la 1—2 m distanță una de cealaltă, pe o suprafață oarecare de teren; dimineața se controlează capcanele.

Această metodă dă posibilitatea capturării atît a juvenilor, cît și a adulților (fam. Sironidae, Nemastomatidae, Ischyropsalidae, Sclerosomatidae, Phalangiidae). Se pot trage astfel concluzii asupra frecvenței relative a speciilor ce populează litiera acelei suprafețe de teren, concluzii referitoare la perioada acuplării și depunerii ouălor; în perioada acuplării, de foarte multe ori, se prind în aceeași capcană atît masculi, cît și femele, iar în cea a depunerii ouălor, cad multe femele (acestea căutînd pe sol un loc favorabil pentru pontă).

Numărul exemplarelor capturate prin această metodă este mai mare și poate infirma concluziile referitoare la frecvența unei specii în regiunea respectivă, concluzii trase în urma colectării cu alte metode.

După H. Pfeffer (10), primii juvenili ce pot fi capturați prin această metodă aparțin stadiului II de dezvoltare.

Menționăm că și celelalte arahnide (scorpioni, pseudoscorpioni, arance și acarieni) pot fi colectate cu unele dintre metodele enumerate mai sus.

B. METODE DE CONSERVARE

1. Medii de conservare

a. *medii lichide* : alcoolul etilic 70—80% este lichidul cel mai des utilizat ; în această concentrație permite animalului conservat să-și păstreze o oarecare flexibilitate. Alcoolul folosit în concentrații mai mari (de exemplu 95%) deshidratează puternic animalele, întărindu-le ;

— alcoolul izo-propilic 40—70% este un substituent excelent și ieftin al alcoolului etilic (H. Levi, 8). Cercetătorul american T. Briggs (2) recomandă un mediu compus din : acid acetic (8 părți), glicerină (5 părți), apă (26 părți) și alcool izo-propilic (61 părți). Acest amestec favorizează evaginarea organelor genitale externe, la apăsarea pe baza operculului genital, păstrează un timp mai îndelungat culoarea animalului, iar membranele articulare ale apendicilor rămân moi, facilitând astfel studierea la binocular sau fotografierea.

Pentru conservarea opilionidelor (și a arahnidelor, în general) nu se recomandă folosirea formolului deoarece acesta întărește părțile moi, făcând astfel imposibilă orice manipulare sau disecție ulterioară (I. Hăndrea, 4, menționează conservarea arancelelor în formol 40%, ceea ce, după cum am arătat, nu se recomandă în nici un caz pentru o colecție științifică).

b. *medii solide* (sau care se solidifică ulterior) se folosesc pentru montarea animalelor mici, în întregime, în preparate microscopice definitive :

— balsamul de Canada ; în acest mediu se pot monta numai animale perfect deshidratate, prin trecerea în băi de alcool absolut, iar apoi, pentru a înlătura alcoolul, în băi de xilol. Dacă animalul nu este bine deshidratat, se vor forma precipitate opace, care vor dăuna clarității preparatului. Se va ridica imediat lamela, se trece animalul în xilol și apoi, din nou, în alcool absolut ;

— guma Faure (procedul și compoziția vor fi arătate mai jos).

2. Borcane de conservare

În marile colecții de arahnide sînt folosite borcane de conserve (h : 14—15 cm și Ø 15 cm) prevăzute cu un inel de cauciuc, sub capac, și peste acesta cu o clemă metalică. Ele prezintă avantajul unei închideri perfect ermetice.

La borcanele de sticlă cu dop rotat (250—500 ml), se ung dopurile cu vaselină, pentru a se reduce evaporarea alcoolului.

3. **Tuburi de conservare din sticlă** în care sînt păstrate animalele și apendici izolați în urma disecțiilor.

Se pot folosi tuburi cu următoarele dimensiuni : 60 mm lungime și Ø 12 mm ; 40 mm lungime și Ø 8 mm ; 10 mm lungime și Ø 2,5 mm.

Pe fundul tubului de 60/12 se introduce o etichetă mică pe care s-a trecut numărul probei, corespunzătoare localității de colectare (dacă materialul din tub nu este determinat) sau numărul curent din caietul de lucru (la materialul determinat) ; această etichetă se fixează cu puțină vată (fig. 2). Tubul, după introducerea animalului și a unei etichete mai detaliate, se astupă cu un dop de vată. Tuburile de 40/8 se pot folosi pentru opilionidele de dimensiuni reduse ; aceste tuburi, astupate la rîndul lor cu dopuri de vată, sînt introduse în cele de 60/12.

În sfîrșit, tubulețele de 10/2,5 folosesc pentru păstrarea organelor genitale externe sau apendicilor izolați (cheliceră, pedipalpi) ; aceste tubulețe vor fi puse în aceleași tuburi cu animalele de la care provin.

Toate tuburile de 60/12 conținînd opilionide se așază, cu dopul de vată în jos, în borcanele de 250 ml, pline cu alcool 70% și care pe fund au un strat de vată. Pentru două motive se recomandă dispunerea tuburilor cu gura în jos : la o eventuală evaporare parțială a alcoolului, materialul nu va avea de suferit, iar numărul probei (sau numărul curent), fiind așezat pe fundul tuburilor, se poate observa imediat.

Nivelul alcoolului din borcanele de colecție se cercetează de 2—3 ori pe an.

Se va evita astuparea tuburilor cu dop de plută deoarece alcoolul extrage din acesta acidul tanic, care va colora în galben, mai întîi lichidul de conservare, iar apoi și animalele ; de asemenea, nu se recomandă folosirea dopurilor din cauciuc care, cu timpul, se dizolvă în alcool. Acesta va deveni acid (pH 4,5) și piesele se deteriorează.

În sfârșit, se va evita alcătuirea unei colecții în sticlute de penicilină, cu dop din plută sau cauciuc care, pe lângă neajunsurile menționate mai sus, prezintă și alte inconveniente: pericolul evaporării alcoolului, lipsa economiei de spațiu.

4. Izolarea organelor genitale externe. O importanță deosebită în sistematica opilionidelor adulte o are studierea penisului și ovipozitorului cu receptaculele seminale.

Pentru a izola aceste organe, se efectuează o disecție la nivelul operculului genital, liber numai la exemplarele adulte (fig. 3, după V. Silhavý).

Penisul și ovipozitorul se pot studia în medii lichide: apă, alcool-glicerol, glicerol, carbol-xilol, ulei de garoafă.

Dintre acestea se folosesc mai des carbol-xilolul și uleiul de garoafă, substanțe care au proprietatea de a clarifica preparatele. După V. Silhavý (11), cel mai indicat mediu este carbol-xilolul (o parte cristale de acid carolic și 3—4 părți xilol). După părerea noastră, acest mediu prezintă inconvenientul unei evaporări rapide, în cazul unui studiu prelungit, fiind astfel necesară adăugarea încontinuu de lichid.

Noi recomandăm utilizarea uleiului de garoafă, substanță cu un indice de refracție mare, care permite o bună clarificare. Are culoare galbenă când este proaspăt și se brunifică cu timpul. Menținerea ovipozitorului în acest mediu mai mult de 45 minute duce la o clarificare excesivă a receptaculelor seminale, conturul acestora nemaiputând fi urmărit cu precizie. De aceea indicăm examinarea ovipozitorului la microscop, după 5—10 minute de la introducerea în uleiul de garoafă, pentru a surprinde exact momentul în care se observă clar receptaculele seminale.

Atât penisul cât și ovipozitorul, după cercetare, se introduc în tubulețele de 10/2,5 mm.

Pentru studiul ovipozitorului se mai folosesc medii solide: guma Faure, guma Hoyer și balsamul de Canada.

Guma Faure are următoarea compoziție: apă distilată, 50 ml; hidrat cloral, 50 ml; glicerină, 20 ml; gumă arabică (pulvis) 30 ml.

Hidratul de chloral se dizolvă la rece; se adaugă glicerina, se amestecă bine și se suspendă în lichid guma arabică, introdusă într-o muselină. Guma arabică filtrează încet, dizolvarea completă durând câteva zile.

Guma Hoyer se prepară astfel: un vas de 60 cc. cu gîtul larg, conține 2/3 gumă arabică (pulvis) la care se adaugă o soluție de hidrat de chloral, conținând 5—10% glicerină. Soluția se filtrează.

Balsamul de Canada este un mediu care necesită o deshidratare prealabilă a pieselor (baterii de alcool 70°—90°—95°—100° și apoi două băi de xilol). Levi (7) arată că după un timp oarecare (de ex. 50 de ani), balsamul de Canada poate cristaliza, iar părțile chitinoase din preparate se pot sfărâma prin deshidratare.

Este indicat ca toate preparatele definitive să fie lăcuite pe margine (lutate), pentru a împiedica pătrunderea aerului. Aceste preparate vor purta etichete identice cu cele pe care le au animalele de la care provin piesele montate. În cazul penisului, nu se recomandă efectuarea preparatelor definitive deoarece nu se pot studia decât, cel mult, două fețe ale sale. În schimb, la ovipozitor, receptaculele seminale, care furnizează importante caractere în sistematica grupului, se clarifică perfect.

5. Etichetarea. Pentru scrierea etichetelor se pot folosi diferite procedee: mașina de scris electrică (imprimă mai puternic literele), xerocopiarea etichetelor, tușul de China, creionul — utimele două fiind cele mai des utilizate.

Eticheta trebuie să fie scrisă pe o hîrtie de bună calitate și să conțină indicații despre: țară, localitate, dată, mediul de colectare, altitudine, numele celui care a colectat. Etichetele se vor introduce în tuburile de 60/12 (nu se recomandă împăturirea etichetelor).

BIBLIOGRAFIE

1. Briggs T., Hom K., 1967 — *New Phalangodidae from the Sierra Nevada Mountains*. "Pan Pacif. Entom.", 43 (1).
2. Briggs T., 1968 — *Phalangids of the Laniatorid Genus Sitalcina (Phalangodidae, Opiliones)*. "Proc. Calif. Acad. Sci.", 36 (1).
3. Dudich E., 1946 — *A skorpiók, alskorpió, koszópók és szálfarukak gyűjtése és kezelése*. "Fragm. Faun. Hungar.", 9 (3—4).
4. Handrea I., 1957 — „Muzeuł szcolar”. Ed. did. ped.
5. Langeron M., 1942 — „Precis de microscopie”. Masson et Cie.
6. Lee A. B., 1924 — „The Microtomist's Vade-Mecum”. J. & A. Churchill, London.
7. Levi H. W., 1965 — *Techniques for the study of Spider genitalia*. "Psyche", 72 (2).
8. Levi, H. W., 1966 — *The Care of the Alcoholic collections of Small Invertebrates*. "Syst. Zool.", 15 (3).
9. Pabst W., 1953 — *Zur Biologie der Mitteleuropäischen Trogliden*. "Zool. Jahrb." (Syst. Ökol., Geogr.), 82 (1/2).
10. Pfeifer H., 1956 — *Zur Ökologie und Larvalsystematik der Weberknechte*. "Mitt. zool. Mus. Berlin", 32 (1).
11. Silhavý V., 1969 — *Über die Präparation der Genitalien der Weberknechte*. "Dtsch. E. Z., N.F.", 16 (1/3).
12. Todd V., 1949 — *The habits and ecology of the british harvestmen (Arach. Opil.)*. "J. Anim. Ecol.", 18 (2).

MUZEEL ȘI MONUMENTELE DIN ROMÂNIA ÎN CIRCUITUL TURISTIC

Petrachi TROFIN

vicepreședinte al Colegiului
Oficiului Național de Turism

Trăim într-o epocă în care turismul sub diferitele lui forme, de la drumeția individuală la cea în grupuri organizate, a luat o mare dezvoltare. Turismul este în prezent un fenomen obștesc, el a căpătat o aderență extrem de largă, un caracter de masă, antrenând un număr foarte mare de oameni dornici de a cunoaște frumusețile naturii și cele create de colectivitatea umană de-a lungul istoriei.

În ce privește Republica Socialistă România, prin bogăția și frumusețile sale naturale, prin valoarea și marele număr al monumentelor trecutului sau prezentului, prin valoarea creațiilor etnografice și folclorice, ca și prin baza materială, ea oferă largi posibilități de admirație și instruire numeroșilor săi vizitatori, atât români cât și celor veniți de peste hotare.

Mărturie a istoriei noastre milenare, de o deosebită importanță pentru cunoașterea trecutului poporului român, patrimoniul vestigiilor de cultură și istorice ale României înmănușează monumente a căror faimă a depășit granițele țării, stîrnind un viu interes turistic.

Vestigiile de la Histria și Adamclisi, castelul de la Hunedoara, mănăstirile cu fresce din Moldova, frumusețile Deltei noastre, sînt cercetate și admirate de vizitatori din toată lumea. Și este îndebotește recunoscut astăzi că contactul cu aceste valori contribuie la îmbogățirea spirituală a oamenilor.

Dacă o parte din aceste bogății materiale și spirituale se găsesc și pot fi contemplate pe întregul cuprins al patriei noastre, altele, și dintre cele mai importante sub aspectul istoric, etnografic și a științelor naturii, sînt cuprinse în colecțiile muzeelor. În condițiile actuale, în care viața spirituală a societății ridică probleme de o mare complexitate, muzeele și colecțiile răspund unor însemnate necesități legate de cunoașterea științifică, estetică și etică.

În zilele noastre, cărțile științifice sau de artă, radioul, televiziunea sau cinematografia deschid considerabil gustul pentru cunoaștere dar, pe lângă acestea, vizitarea muzeelor oferă avantajul de a prezenta obiecte, documente sau opere originale și de a înlesni astfel adevăratul contact cu realitatea istorică, cu creația într-un anumit domeniu. Muzeele se profilează ca niște instituții științifice și culturale moderne, contribuind la formarea conștiinței de tip nou, mai cuprinzătoare, mai deschisă către noutate și mai profund umană.

Vom pleda așadar în cele ce urmează pentru îmbunătățirea pe toate planurile a activității muzeelor țării, pentru valorificarea eficientă a monumentelor istorice, de artă, arhitectură și ale naturii, conștiință că prin multitudinea de aspecte care se ridică, este necesar un larg schimb de opinii, măsuri complexe, responsabilitate din partea fiecăruia dintre noi.

În ce privește activitatea Oficiului Național de Turism, vom arăta că una din preocupările sale majore este sporirea permanentă a numărului de trasee turistice, ca și — în cadrul diferitelor trasee și itinerarii — diferențierea programelor, includerea judicioasă a tuturor atracțiilor turistice ale unei anumite zone: locuri semnificative, mărturii străvechi ale istoriei poporului nostru, ale tradițiilor sale de luptă patriotică și revoluționară, ale geniului său artistic.

În legătură cu aceasta, apare tot mai pregnantă necesitatea unei cit mai bune informări, prin pliante, broșuri, ghiduri, prospecte, hărți turistice etc.

În acest scop, Oficiul Național de Turism scoate diferite tipărituri, în care sînt prezentate obiective turistice de prim ordin, monumente de valoare, muzee. Alte asemenea materiale sînt editate pe plan local de către agențiile județene O.N.T. Instituțiile muzeale editează la rîndul lor diverse materiale de valorificare științifică și de popularizare a colecțiilor, dar nu s-a mers pe linia soluționării acestei probleme la scara întregii țări, în sensul că nu toate muzeele și monumentele dispun de astfel de materiale. Este necesar ca în viitor să se facă o mai bună planificare a acestei activități, la care va trebui să colaboreze și Oficiul Național de Turism, ca fiind direct interesat.

Turiștii, în totalitatea lor — cei care fac parte din grupuri organizate sau cei care preferă drumeția individuală — sînt vizitatori virtuali de muzee și monumente, dar de multe ori ei nu sînt avizați, nu cunosc existența tuturor acestor obiective din zona vizitată, sau nu știu ce valori ascund unele muzee. De aceea, ar fi bine ca muzeele, comitetele județene pentru cultură și artă să informeze vizitatorii asupra exponatelor existente, să evidențieze cele mai valoroase exponate, să caute ca vizitatorii să fie atrași prin diferite forme, să faciliteze contactul cu publicul cit mai mult și în condițiile unui be-

neficiu spiritual cât mai ridicat. Trebuie ținut seama de natura publicului, ca și de dorința acestuia de a fi prompt și complet informat asupra tuturor valorilor culturale ale unei anumite localități sau zone.

În privința locurilor unde se află monumente istorice, turiștii nu găsesc peste tot texte lămuritoare care să arate pe scurt însemnătatea obiectivelor vizitate. În acest sens, este binevenită — acolo unde s-a făcut — amplasarea panourilor de popularizare a monumentelor istorice, de artă, arhitectură și naturale și a muzeelor, în locurile de aglomerație, pe marginea șoselelor, la intrarea în localități, în gări, autogări, acrogări etc.

Pentru punerea în valoare a atracțiilor turistice ale unei localități se mai pot lua o serie de măsuri, printre care : iluminarea obiectivelor turistice din oraș, cum ar fi monumente, statui, case-monument de arhitectură, fântini etc. ; plantarea de indicatoare spre unele obiective turistice, cu muzeele și casele memoriale din localitate, biserici, mănăstiri etc. ; de asemenea, în apropierea obiectivelor, amplasarea de spații necesare pentru comerțul specific turistic, aprovizionarea permanentă cu ilustrate, diapozitive, filme, pliante, albume, ghiduri, hărți turistice, mărci poștale, obiecte de amintiri cât mai variate și reprezentative etc.

Tipăriturile ar trebui prezentate în mai multe limbi și în forme variate, mergînd de la simple pliante pînă la albume mari. O mențiune bună în această privință merită plantul muzeului din Alba Iulia, cele ale muzeelor din Orăștie și Sebeș, Turnu Severin, Muzeul satului, Muzeul de arheologie din Constanța, Muzeul de istorie a municipiului București ș.a., precum și ghidul ilustrat al Ulpiei Traiana, al Drubetei, Sarmizegetusei etc.

Ilustratele, ghidurile etc. trebuie să se refere în primul rînd la obiectivul respectiv, acesta fiind un motiv imediat de interes pentru turiști.

Ampla, multilaterală și sistematică acțiune de valorificare a moștenirii noastre culturale, pentru care pledăm în rîndurile de față, își poate găsi un instrument în plus și un teren fertil și modern de expresie și în spectacolele de „sunet și lumină” sau de balet și muzică, apreciate atît de călătorii români cît și de vizitatorii străini. În afara meritoriei acțiuni de acest fel, care s-au bucurat de succes în anii trecuți, la Palatul brîncovenesc de la Mogoșoaia, la Curtea domnească din Tirgoviște, la muzeele Storck și Minovici din București, ne gîndim și la punerea în valoare din acest punct de vedere a celebrului complex brîncușian de la Tg. Jiu.

Pe aceeași linie a popularizării ne gîndim că ar fi binevenită organizarea, pe lingă toate marile muzee, a unor servicii de popularizare și îndrumare, care să conlucreze cu școlile, cu organizațiile de masă și de tineret, cu agențiile județene ale O.N.T., cu birourile de turism pentru tineret etc. așa cum se procedează, cu rezultate foarte bune, la Muzeul de artă al R. S. România.

Muzeul Brukenthal a practicat o serie de metode menite a-i lărgi contactele cu publicul, prin expoziții speciale itinerante, ghidaje pe teme speciale, conferințe, prezentări în presă etc. Totuși, în realizarea acestor manifestări nu s-a vădit întotdeauna consecvență.

Referindu-ne la muzeele României, putem face afirmația fără mîndrie exagerată, că din mai multe puncte de vedere, țara noastră ocupă un loc de cînte în cadrul mișcării muzeistice internaționale.

Numeroase muzee, vechi și noi, și-au cîștigat un loc de cînte în ansamblul frontului cultural și ideologic prin activitatea lor multilaterală, multe din ele bucurîndu-se de aprecierile pline de elogi ale vizitatorilor de peste hotare : Muzeul de Artă al R. S. România, Muzeul Grigore Antipa, Muzeul satului, Muzeul Brukenthal, muzeele de artă din Iași, Constanța, Cluj, Sinaia, Craiova, Timișoara, Oradea sau Galați. Adevărate școli de educație istorică, artistică și patriotică a turiștilor sînt Muzeul de artă brîncovenească de la Mogoșoaia, Cetatea Bran, Muzeul militar central, Muzeul Marinei române de la Constanța, Curtea domnească de la Tirgoviște, Castelul Hunedoara, Mozaicul de la Constanța, Cetățile Neamțului și Sucevei, ca și vestitele ansambluri mănăstirești de la Cozia, Horezu, Govora, Voroneț, Sucevița, Moldovița, Putna, bisericile Arbore, Trei Ierarhi, dacă n-ar fi să cităm decît cîteva din cele mai frecventate.

Muzeele orașenești oferă, prin varietatea și bogăția colecțiilor, un material documentar vast a cărui putere de evocare contribuie la însușirea unor noțiuni, la săparea lor în memorie.

Această categorie de muzee este de obicei împărțită în secții de istorie, arheologie, științe naturale, artă, sau cu alte profiluri. În această privință ne vom permite să remarcăm unele deficiențe ale acestui tip de muzee, care fac dificilă integrarea lor în circuitele turistice.

Aceste deficiențe se referă mai ales la distribuția destul de inegală pe teritoriul întregii țări. În al doilea rînd, ne gîndim la unele muzee care mai sînt organizate pe formule șablon, cu expoziții destul de formale, care nu adîncesc un domeniu oarecare și care nu impresionează în nici un fel pe vizitator.

Unele muzee de istorie folosesc de pildă un material ilustrativ asemănător de la oraș la oraș, fără preocuparea de a pune în evidență documente și evenimente care să oglindească istoria locală. Secțiile de artă ale unor muzee apar vizitatorilor ca niște copii în mic ale Muzeului de artă al R.S. România din București.

Uneori muzeele de științe naturale au un aspect vechi, prăfuit, un caracter de repetare supărătoare a unor șabloane de prezentare.

Se impune astfel tot mai mult modernizarea expozițiilor din cadrul muzeelor locale, folosindu-se cele mai ingenioase soluții în vederea sporirii atractivității și interesului publicului, căutîndu-se a se obține oglindirea preponderentă a istoriei, a creației artistice, a etnografiei și a bogățiilor naturale din

zona respectivă. Fiecare muzeu trebuie să devină un unicat, cu o personalitate distinctă, întărindu-i vizitorului impresia că a văzut o expoziție sau o colecție care nu mai există decât în acea localitate.

Pe această linie s-a constatat că de mare succes în rândurile turiștilor români și străini se bucură muzeele specializate, amplasate în localități caracteristice, muzeele reprezentative, cu o personalitate proprie. Printre acestea cităm: Acvariul din Constanța, Muzeul Deltei Dunării din Tulcea, Muzeul de arheologie din Constanța, Muzeul Unirii din Alba Iulia, Muzeul satului din București, Muzeul etnografic al Transilvaniei de la Cluj, Muzeul de artă populară din Oraștie, Muzeul petrolului din Ploiești ș.a.

De asemenea, o serie de muzee și case memoriale reușesc să creeze o ambianță istorică plină de autenticitate, o evocare a personalității dispărute, în timp ce estetica și funcționalitatea clădirilor respective sînt bine puse în valoare. Este cazul Casei Goleștilor de lângă Pitești, al casei memoriale Aurel Vlaicu din comuna cu același nume, al caselor memoriale Cezar Petrescu, Nicolae Iorga din Văleni, Nicolae Grigorescu din Cimpina, Anton Pann din Rm. Vilcea, casa Hagi Prodan din Ploiești și altele.

Se așteaptă de pe acum cu interes organizarea unor asemenea unități muzeale, cum va fi cea din recent restaurata Cetate a Făgărașului, cum este secția de viticultură și pomicultură a Muzeului Golești — prima organizare muzeală de acest gen din România și din lume. Am mai sugera de asemenea, realizarea unui muzeu de speologie, a altuia de vînațoare, sau a unui muzeu al istoriei moșilor (la Cîmpeni). Într-o localitate din Bărăgan, popas în drumul spre litoralul nostru, s-ar putea crea un muzeu al agriculturii în România.

O altă sugestie s-ar referi la ținutul Olteniei, una din cele mai interesante și mai bogate zone etnografice din țară, care nu are încă un muzeu etnografic reprezentativ. Cel existent la Craiova, din Casa Băniei, este prea redus pentru a putea reflecta toată bogăția creației oltenesti.

În multe orașe mai mici ale țării există suficiente elemente deosebit de interesante din punct de vedere istoric sau artistic, care, dacă ar fi înmănușate, s-ar putea constitui însemnate și atractive centre muzeistice, ca de pildă în orașele Strehaia, Horezu și multe altele. Nu trebuie uitat faptul că o unitate de acest fel duce la sporirea interesului turistic și, implicit, la îmbunătățirea activității economice a localității.

De asemenea, sugerăm studierea posibilităților de organizare a unor noi case memoriale și de amplasare a unor plăci care să cinstească memoria unor personalități a căror viață a fost legată de localitățile respective. Considerăm de pildă că Iașul — cu marile sale rezerve culturale, cu moștenirea unui trecut de o mare însemnătate, mai ales pe planul culturii naționale — nu și-a căpătat încă adevăratul profil muzeal și monumental.

Continuînd a da expresie unor doleanțe ale turismului românesc, vom mai arăta că unele piedici într-o bună desfășurare a programelor turistice constau în unele aspecte ale orarelor de vizitare, care nu totdeauna țin cont de posibilitatea de vizitare a celor care nu sînt din localitate. De exemplu, faptul că Muzeul Peleş este închis două zile pe săptămînă (luni și marți), împiedică vizitarea lui de către numeroase grupe de turiști străini care au numai un sejur de trei zile în țară. De altfel, nici în alte țări nu se practică astfel de programe de vizitare de numai cinci zile pe săptămînă. Am mai sugera unele modificări — în limita posibilităților — ale programului de vizitare (ziua de repaus să nu fie aceeași la toate muzeele, respectiv luni; unele muzee să-și înceapă programul mai devreme, altele să-l continue mai tîrziu etc.).

Demnă de laudă este inițiativa unor comitete județene de cultură și artă pentru înființarea unor unități muzeale la sate, pentru punerea în valoare a relicvelor istorice și etnografice din raza localității: piese arheologice, scrieri străvechi, unelte și ustensile, obiecte gospodărești, costume, cusături, componente ale biografiei populației locale.

Oficiul Național de Turism a înregistrat cu simpatie aceste inițiative, ca: Muzeul etnografic de la Lupșa, creație a unui inimos învățător, cele de la Șirnea, Rotbav, Comana — județul Brașov, Cristian, Galeș, Rășinari, Gura Riului — jud. Sibiu, Costești — jud. Vilcea sau punctul muzeal de la Durău — județul Neamț.

În alte locuri, unii colecționari pasionați sînt dispuși să doneze colecțiile lor comunei pentru înființarea unor asemenea unități, și vom cita pe cei din comuna Sibiel, județul Sibiu, Glodeanu - Siliștea, județul Buzău.

Nu vom pierde însă din vedere să accentuăm necesitatea ca aceste muzee sătești, pentru a-și îndeplini rolul de instituții culturale care să reflecte cu rigurozitate activitatea trecută sau contemporană a populației din zonele respective, să fie concepute științific, prin îndrumarea atentă a unităților mai mari județene.

În dorința comună a Oficiului de Turism și a tuturor organelor competente de a contribui cu spirit de inițiativă la transformarea monumentelor noastre în obiective turistice binecunoscute, corespunzător imensei valori a acestui tezaur de cultură, ne vom permite cîteva sugestii și în ceea ce privește acest domeniu.

Un inventar al monumentelor istorice, de artă și arhitectură de pe cuprinsul României indică impresionanta cifră de aproximativ 6 000. Prin valoarea lor istorică și de document, ele constituie, așa cum nu încetăm să arătăm, un important factor de educație patriotică și puncte de atracție pentru turiștii din țară sau din străinătate. Dar, din păcate, din acest mare număr de monumente, prea puține sînt cele a căror stare actuală corespunde scopurilor de integrare a lor în circuitele turistice. Din acest

punct de vedere, sintem pentru o valorificare multilaterală a monumentelor, sub aspect estetic și funcțional, prin restaurarea lor, ca și prin sistematizarea zonelor înconjurătoare, prin rezolvarea legăturilor de circulație, prin introducerea — acolo unde este posibil fără a dăuna aspectului autentic — a confortului modern, a iluminatului nocturn, prin amenajarea de spații plantate, ca la rîndul nostru să putem organiza în preajma lor unele rețele de servicii turistice. E regretabil să se folosească necorespunzător unele castele de mare valoare istorică și arhitecturală ca în cazul Palatului Brîncovenesc de la Potlogi, restaurat și căzut din nou în stare de degradare, a castelului din epoca Renașterii de la Criș, și a multor monumente de acest fel. Unele monumente adăpostesc sedii ale I.A.S., ale C.A.P., sau azile, spitale etc. Altele sînt pur și simplu părăsite. Starea în care se află amenință cu dispariția unele valori importante istorice și arhitectonice.

Un aspect important în cadrul problemei conservării monumentelor istorice este fără îndoială acela al adaptării lor la cerințele vieții contemporane. Edificiile, chiar și cele de importanță istorică, trebuie să-și mențină utilizarea, altfel sînt destinate părăsirii și în ultimă instanță ruinării. Un exemplu în această privință, este chiar palatul de la Potlogi, de care vorbeam mai sus, și care, după restaurare, a rămas fără întrebuințare, ceea ce a dus la noua stare de degradare.

Exemple de bună utilizare a monumentelor, constituie cele în care se amenajează muzee (Palatul de la Mogoșoaia, Palatul Bánffy din Cluj, unele din culele olteneste).

Un șir întreg de castele, palate vechi ar putea deveni case de odihnă, case de cultură, iar unele case și conace, hoteluri de categorie superioară, hanuri turistice.

De asemenea, este păcat că vechile bastioane ale breslelor din unele orașe sînt goale sau afectate altor scopuri, deși aici ar putea fi create puncte muzeistice de cel mai larg interes.

Prin faptul că turismul impune studierea, pregătirea, dotarea și echiparea judicioasă a tuturor traseelor, a zonelor și localităților străbătute, dorim să mai subliniem și un alt aspect important al problemelor în discuție.

O dată cu prelungirea în timp a existenței monumentelor ca vestigii ale trecutului glorios și prin asigurarea justei lor utilizări, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor duce la evidențierea specificului arhitectonic și artistic al zonelor țării, al orașelor, factor de seamă în atragerea fluxurilor turistice spre aceste zone și localități.

În ce privește popularizarea monumentelor, se impune imperativul conlucrării în acest domeniu dintre Comitetul județean pentru cultură și artă, Inspectoratul școlar și Agenția județeană ONT. Cunoașterea, popularizarea și valorificarea lor ar putea constitui pentru județ și o importantă sursă de venituri prin turism.

Printre numeroasele atracții naturale, una de prim ordin o constituie bogăția peșterilor, importante monumente ale naturii, care ar putea atrage un mare număr de vizitatori, mulți din ei turiști străini. Trebuie însă să recunoaștem că preocuparea pentru valorificarea lor, pentru încadrarea în circuitul public este insuficientă. Actualmente, din toate peșterile României nu se vizitează de către turiști decît un număr foarte mic: Peștera Muierii, Meziad, Dîmbovicioara, ghețarul de la Scărișoara etc. În circuitul turistic organizat, unele din ele nu pot fi incluse mai ales datorită stării căilor de acces, lipsei de amenajare, ghidajului necorespunzător etc.

Aceasta fără a vorbi de faptul că pe lângă peșteri ar putea fi organizate puncte comerciale, cabane, campinguri etc., contribuind la mărirea încasărilor din turism în zona respectivă.

Una din cele mai de seamă probleme în discuția despre legătura dintre turism și vizitarea diferitelor obiective — muzee, monumente istorice de artă, de arhitectură sau naturale, este cea a profesiei de îndrumător. Putem afirma că în acest domeniu au loc cele mai multe discuții, deoarece atît în prezentarea monumentelor cît și în cea a traseelor turistice, se face simțită nevoia de cadre competente, capabile să prezinte atracțiile locurilor vizitate, de a lăsa turiștilor și vizitatorilor impresii de neuitat. În paranteză, putem spune că de această activitate depinde în mare măsură intensitatea iluzurilor turistice viitoare.

Dacă în muzee întîlnim cadre calificate — absolvenți ai facultăților de specialitate, care fac și îndrumare pe lângă munca de cercetare științifică — ghizii de la ONT mai au serioase carențe în acest sens și va trebui să se ia măsuri de remediere, elaborîndu-se un plan de pregătire profesională, în colaborare cu Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.

Pe lângă metodele de ghidaj tradițional, în acest domeniu se poate face apel la tehnica modernă. În muzeele celebre din străinătate se utilizează astăzi cu succes așa-numiții „ghizi electronici”, înlocuind ghizii umani. Este vorba de aparate care transmit informații exacte asupra locului vizitat, în mai multe limbi (prin reglarea unor butoane și introducerea de fișe sau monezi). Aparatele acestea asigură o prezentare de calitate a obiectivelor turistice, prezentînd și o eficiență economică prin faptul că dau posibilitatea cadrelor de specialitate să se ocupe cu alte sectoare ale activității muzeale. Pledăm deci pentru introducerea acestor tipuri de aparate în principalele muzee și la unele obiective de mare interes turistic.

Considerăm că efortul colectiv al tuturor factorilor interesați în aceste probleme, atît pe plan central cît și local, va duce la afirmarea tot mai accentuată a turismului românesc, corespunzător potențialului turistic de care dispunem, dar și corespunzător implicațiilor sociale, economice și culturale ale fenomenului turistic, devenit în zilele noastre un mijloc de propășire a ideilor celor mai înaintate, a idealului de pace și progres.

ÎNDRUMAREA — O SPECIALITATE NERECUNOSCUTĂ

Petre OPREA

Multitudinea și diversitatea activităților cărora trebuie să le facă față în prezent un muzeu pentru a răspunde cu eficiență rolului său educativ, în ansamblul instituțiilor de cultură, a condus, cum era și firesc, la conturarea unor sarcini distincte, care să cuprindă întreaga muncă. Pe baza practicii unor muzee, rapoartelor și dezbaterilor care au avut loc la congresele și simpozioanele ICOM-ului, a rezultat că muzeele, de orice profil, pentru a fi unități vii, active, trebuie să-și desfășoare activitatea, concomitent și cu aceeași intensitate, în trei direcții: a) *de studiere* a patrimoniului muzeal; b) *de conservare*; c) *de prezentare științifică*, accesibilă marelui public, a acestuia.

Aceste trei aspecte ale muncii muzeografice impun, implicit, din ce în ce mai mult, o specializare a personalului științific din muzee pe aceste laturi fundamentale de activitate.

Cadrele de muzeografi dirijate pentru munca de cercetare sînt sprijinite pentru o specializare tehnică, redusă la studierea unui secol, a unui curent artistic etc. punîndu-li-se la dispoziție mijloace moderne de documentare și confruntare (biblioteci și arhive, clișoteci, călătorii de studii în străinătate etc.).

Pentru problemele de conservare a patrimoniului artistic, subînțelegînd deopotrivă păstrarea în condiții de climatizare, de protecție, de securitate a operelor și restaurarea lor, conform cerințelor celor mai științifice, au fost specializate cadre de restauratori cărora le stau la dispoziție ateliere și laboratoare dotate cu aparatură ultramodernă.

Afluxul spre muzeu al unui numeros și eterogen public — ca vîrstă, cultură etc. —, cît și necesitatea atragerii lui prin variatele posibilități moderne de propagandă, a impus reconsiderarea și îmbogățirea mijloacelor de valorificare și de prezentare a patrimoniului artistic în muzeu, cît și a metodelor de educare a publicului în afara muzeului, prin organizarea de conferințe, expoziții, simpozioane în instituții, fabrici, școli, cămine culturale. De la sine s-a impus, în consecință, necesitatea formării unor cadre specializate în această activitate și, în multe dintre marile muzee din diferite țări, rezultatele sînt impresionante.

În articolul nostru ne vom restrînge observațiile asupra modului de organizare a activității de îndrumare în muzeele de artă îngăduindu-ne să comunicăm observațiile și propunerile noastre.

Procesul de formare a unui personal specializat pentru îndrumare — despre care vorbeam mai sus, și care presupune recrutarea unor cadre corespunzătoare și formarea lor în timp — este actualmente stînjinit de o stare de lucruri existentă în însuși modul de organizare a muzeelor noastre.

Să ne explicăm:

Dacă în nomenclatorul de funcțiuni pentru muzee, munca de restaurare a fost recunoscută ca distinctă, munca de cercetare și cea de popularizare au fost regretabil amestecate, creînd o ierarhie în care îndrumătorul ocupă ultimul loc în schemă. În acest fel, automat, munca de îndrumare a ajuns să fie considerată o activitate auxiliară, minoră, direct stînjinitoare pentru cercetător, iar pentru îndrumător un prag pe care trebuie să-l treacă imediat spre a nu se compromite. Într-un total dezacord cu această situație concretă, tot timpul se vorbește despre importanța muncii cu publicul dar, în concordanță deplină cu nomenclatorul de funcțiuni, această importantă sarcină a fost mereu transmisă, ca o ștafetă răsturnat înțeleasă, „ucenicilor”, absolvenții noi angajați. Lucrurile se petrec automat, în toate muzeele de artă sau de alt profil în același fel, creîndu-se astfel imposibilitatea fundamentării muncii de îndrumare pe experiența unor cadre cu practică îndelungată. În aceste condiții activitatea educativă, pedagogică într-un muzeu devine nu o preocupare, ci o obligație administrativă, o treaptă pe care orice lucrător trebuie să o treacă pentru a ajunge la cercetare.

Cel angajat în această funcție primește la rezeala unele vagi informații asupra specificului activității muzeografice — acestea sînt oricum indispensabile — asistă la cîteva dintre ghidajele colegilor cu vechime, iar apoi, fie din dorința lui de a se remarca mai repede, fie chiar și numai din dorința celorlalți muzeografi de a scăpa de o treabă care îi împiedică să-și continue cercetările, îndrumătorul este întotdeauna considerat destul de instruit și apt să preia sarcina de îndrumare a marelui public de orice vîrstă și orice profesie.

Faza următoare va marca, în mod firesc, după un scurt timp, aspirația îndrumătorului de a fi promovat în muncă. Independent de faptul că este un îndrumător slab, plictisit, neinteresat de ghidaj sau că este un îndrumător pasionat, cu înclinații spre această muncă și dotat cu calități de pedagog, cu o dicțiune bună, căruia îi face plăcere să vorbească publicului, să-i capteze atenția, dornic să transmită vizitatorului cunoștințe cît mai clare, să-l intereseze, să-l facă să revină în muzeu — acesta poate fi promovat numai profilîndu-se pe cercetare. Și astfel, încetul cu încetul, scopul lui va fi să se îndepărteze de ghidaj, să se apropie de depozit, de bibliotecă, de arhive, să publice studii și deci să consi-

dere timpul petrecut cu grupurile de vizitatori un timp furat muncii de cercetare, singura care îi va asigura promovarea*. Drept consecință, îndrumările devin anoste, ele se reduc la explicații seci și plate asupra exponatelor, explicații comunicate în grabă, de mintuială.

Rezultatele muncii muzeului cu publicul sint astfel, din acest punct de vedere, mai degrabă negative. Vizitatorul ocolește muzeul, sau preferă să fie lăsat în pace, să rămână el și cu înțelegerea lui față în față cu opera de artă.

Muzeul de Artă al R. S. România a organizat în anul 1953, o secție de îndrumare. Ani în șir, însă, personalul acesteia a constituit o pepinieră de unde celelalte secții își recrutau un personal oarecum format. În anul 1967 secția s-a reorganizat incluzând și alte sectoare (publicații, fototeca, biblioteca). Acum, pentru prima oară, s-a acceptat ideea ca la recrutarea noilor cadre ale secției să se țină seama nu numai de specialitate, ci și de calitățile care fac un om apt pentru munca respectivă, urmînd ca el să rămînă în această secție, avînd posibilitatea promovării în funcție ca și în cadrul celorlalte secții din muzeu. A fost astfel posibil să se pună baza unui colectiv stabil, nefluctuant, printr-o specializare la locul de muncă și să se treacă la criteriile de exigență în privința conținutului muncii de popularizare precum și la extinderea și diversificarea mijloacelor de popularizare existente. S-a pornit în primul rînd la prospectarea în muzeu a cerințelor publicului vizitator, iar în exterior, a cerințelor salariaților unor instituții, uzine și fabrici, lansîndu-se numeroase chestionare și teste pentru a se cunoaște mai îndeaproape preferințele și dorințele publicului consumator de artă plastică.

Îndrumările au fost supuse la rîndul lor unor corecții, ca rezultat al colaborării mai îndelungate cu Institutul de psihologie, inițiate cu scopul de a găsi metodele și mijloacele științifice cele mai adecvate și cu rezultate maxime în perceperea estetică a operelor de artă de către grupele de vizitatori. O asemenea colaborare a permis ca în cadrul lectoratului de artă românească și străină pentru elevi, care se bucură de trei ani de o mare popularitate, lecțiile să fie audiate anual de 30 școli, însumînd circa 5 500 elevi din clasele a IX-a și a X-a.

Propaganda în exterior s-a extins pe mai multe filiere, pornîndu-se de la prospectarea științifică a situației existente și a posibilităților de viitor ale muncii muzeului în municipiul București. Tematica expozițiilor volante prezentate de muzeul nostru în holurile fabricilor, uzinelor, la casele de cultură și în alte instituții a fost minuțios întocmită în funcție de preocupările și nivelul vizitatorilor.

Experiența dobîndită de noi a condus la înțelegerea pe concret, pe viu, a ce înseamnă un îndrumător de muzeu: acesta trebuie să aibă cunoștințe temeinice de specialitate, să cunoască bine patrimoniul muzeului, să aibă o bună cultură generală și să-și însușească, în plus, cunoștințe de psihologie, de pedagogie etc., pentru că munca cu publicul vizitator reclamă maturitate psihologică, putere de influență și control asupra afectivității vizitatorului, capacitate de comunicare, potrivit sensibilității și nivelului de cultură al vizitatorului. Îndrumătorul trebuie să fie o prezență vie în oricare dintre muzeele de artă, pentru că este cu insistență cerută la ora actuală de un public numeros care dorește să dobîndească înțelegerea fenomenului artistic, îndeosebi a fenomenului artistic contemporan. Muzeul de Artă al R. S. România dispune la ora actuală de un grup de specialiști de bună calificare, avînd un bogat arsenal de mijloace de lucru cu publicul larg, atît în cadrul muzeului cît și în afara lui, verificat într-o activitate continuă și susținută.

Socotim însă că pentru ridicarea calității și eficienței pe plan general al acestei munci educative, asupra căreia documentele de partid au atras nu o dată atenția, este necesară extinderea experienței Muzeului de Artă al R. S. România și în celelalte muzee din țară. Vom enumera aici cîteva propuneri a căror transpunere în viață o socotim de primă urgență.

a) În primul rînd, muzeele de artă vor trebui să-și recruteze cadre pentru munca de îndrumare și popularizare, dotate cu aptitudini pentru acest gen de activitate și cu dorința de a se califica și specializa în cadrul ei. Această specializare se poate face prin organizarea, de către Direcția muzeelor din C.S.C.A., a unui curs de minimum 3 luni la Muzeul de Artă al R. S. România, singurul muzeu de artă din țara noastră cu o secție completă de îndrumare și popularizare și care ar putea asigura calitatea unui asemenea curs practic pentru însușirea cunoștințelor multiple necesare în contactul cu publicul.

b) În al doilea rînd, nomenclatorul de funcțiuni să fie adaptat la sensul major al muncii cu publicul, adică el să prevadă promovarea în funcție de calificare și de eficiența muncii, în cadrul activității de îndrumare, cu titlul, eventual, de îndrumător I, îndrumător principal, șef de secție, acolo unde este cazul.

c) Pentru a asigura respectarea unor criterii obiective în promovarea îndrumătorului, ca și pentru a stimula creșterea nivelului general al muncii de popularizare și de îndrumare, Direcția muzeelor din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă ar putea organiza, din 3 în 3 ani, cursuri de specialitate de circa o lună cu toți îndrumătorii din țară; absolvirea acestor cursuri cu o anumită notă să dea dreptul la promovarea în funcție.

Fără cîteva măsuri importante, fără schimbarea situației actuale de lucruri privind considerarea rolului și locului îndrumătorului în muzeu, îndrumarea va rămîne o cenușărească, incapabilă de a răs-punde menirii și marilor ei sarcini.

* Facem o precizare: noi considerăm că îndrumătorul are obligația de a cunoaște depozitele, de a studia bibliografie, arhive etc., tocmai pentru o mai bună calificare în munca cu publicul, pentru a-i putea comunica vizitatorului informații bogate, interesante, trezindu-i un interes viu pentru artă.

MODERNIZAREA ȘI LĂRGIREA REȚELEI MUZEISTICE ÎN JUDEȚUL BRAȘOV

Dan MIHĂILESCU

Receptivitate la noile cerințe impuse de dinamica vieții moderne în domeniul culturii, forurile locale de partid și de stat din județul Brașov au stimulat și sprijinit reinnoirile necesare și în domeniul muzeo-tehnic.

BRAȘOV

În 1969, cu ocazia evenimentelor care au marcat cea de-a 25-a aniversare de la eliberarea patriei, la Brașov, în Casa Sfatului, se deschidea, într-un cadru complet renovat, Muzeul de istorie (vezi „Revista muzeelor”, 1969, nr. 6).

ASPECT DIN SĂLILE MUZEULUI DE ARTĂ — BRAȘOV

Anul acesta, la începutul lui martie s-au deschis porțile *Muzeului de artă*, într-un local destinat exclusiv acestei instituții, în care cele 7 săli renovate într-o arhitectonică interioară de bun gust, întregite într-un climat adecvat unui asemenea lăcaș.

Efortul constructorilor s-a concentrat spre o cit mai perfectă adaptabilitate funcțională la necesitățile de expunere a lucrărilor. Luminozitatea încăperilor, dispunerea și orientarea acestora, sistemul de etalare și panotare a tablourilor din pinacotecă, vin în sprijinul ideii de valorificare a fiecărei pinze în parte.

Expoziția începe cu o lapidară introducere în arta orfevrăriei, a picturii pe lemn și sticlă, care se leagă de vechea tradiție a meșteșugurilor de breaslă și de figurile unor valoroși artiști precursori, anonimi sau cunoscuți din Șcheii Brașovului sau Făgăraș.

În cadrul tematicii generale a muzeului (dedicată artei plastice românești clasice și contemporane), prima parte este rezervată brașovenilor — Mișu Popp, C-tin Lecca, Imre Tamaș, Barbu Iscovescu — și altor pictori locali de circulație mai restrinsă — Neuhauser, Hans Bulhard etc.

Urmează apoi o suită de lucrări care nu sînt expuse după un criteriu strict cronologic ci după unul plastic, bazat pe afinități cromatiche și compoziționale. Acestea sînt semnate de Gh. Tattarescu, Th. Aman, Sava Henția, Ipolit Strimbu, Dimitrie Mihăilescu, N. Vermont.

La etaj, expoziția cuprinde o parte din tezaurul picturii clasice românești, marcată de una din cele mai bogate colecții Nicolae Grigorescu, formată din 36 de piese.

Urmează apoi lucrări reprezentative ale pictorilor de renume național — Andreescu, Luchian, Tonitza, Pallady, Camil Ressu, Șt. Popescu, Octav Băncilă, Petrașcu, Dărăscu, Iser, Marius Bunescu, Schweitzer-Cumpăna, Dumitru Ghiță, Hans Eder, Elena Popeea, Corneliu Baba, Alex. Ciucurencu, Lucian Grigorescu, Mattis Teutsch, Țuculescu ș.a.

Ultima sală este dedicată citorva pictori contemporani din București și Brașov în plină afirmare: Brăduț Covaliu, W. Sachelarie, C-tin Piliuță, Sabin Bălașa, Elena Greculesi, Ion Vrăneanțu, Eltimie Moldică, Emilia Apostolescu, Fr. Bömches, Ștefan Mironescu ș.a.

Graficii și sculpturii li s-a afectat un spațiu relativ restrâns. Lucrările de grafică, semnate printre alții de Carol Popp de Szathmary, Imre Tamaș, Valeriu Maximilian, W. Kamner ș.a. sînt expuse pe pereții scării interioare, într-un spațiu destul de incomod pentru vizionare.

Sculptura, reprezentînd un număr relativ de mic de lucrări și autori (Ioan Georgescu, Fr. Storck, C-tin Medrea, Ion Jalea, Ion Irimescu, Mattis Teutsch, Dumitru Paciurea, Gh. Anghel, Romul Ladea, Ion Vlasiu), mobilează pe alocuri anumite intervale, completînd fericit ambianța decorativă.

În două săli încăpătoare, muzeul și-a rezervat un spațiu corespunzător organizării unui depozit în care, după criterii științifice, vor fi conservate cele peste 2 000 de piese de pictură, grafică și sculptură.

SĂCELE

Un alt eveniment care s-a făcut simțit în climatul spiritual al județului Brașov, înscriindu-se pe linia aceluiași efort de modernizare a instituțiilor culturale, a fost redeschiderea *Muzeului etnografic din Săcele*, profilat în principal pe tema ocupațiilor de bază ale vechilor locuitori din cele șapte sate săcelene: Baci, Cernatu, Turcheș, Satulung, Târlungeni, Zizin și Purcăreni.

Localul în care se află muzeul este un monument istoric (chiar dacă nu se află trecut în noua listă a monumentelor și este cunoscut sub mai multe denumiri: Kuria, Casa dijmelor sau Domus Dominorum, dintre care ultimele două figurează în cronică și documente din secolul al XVI-lea.

Din punct de vedere al firului tematic, expoziția începe cu un scurt cadru istoric, care cuprinde măturii arheologice și primele mențiuni documentare cu privire la așezările săcelene.

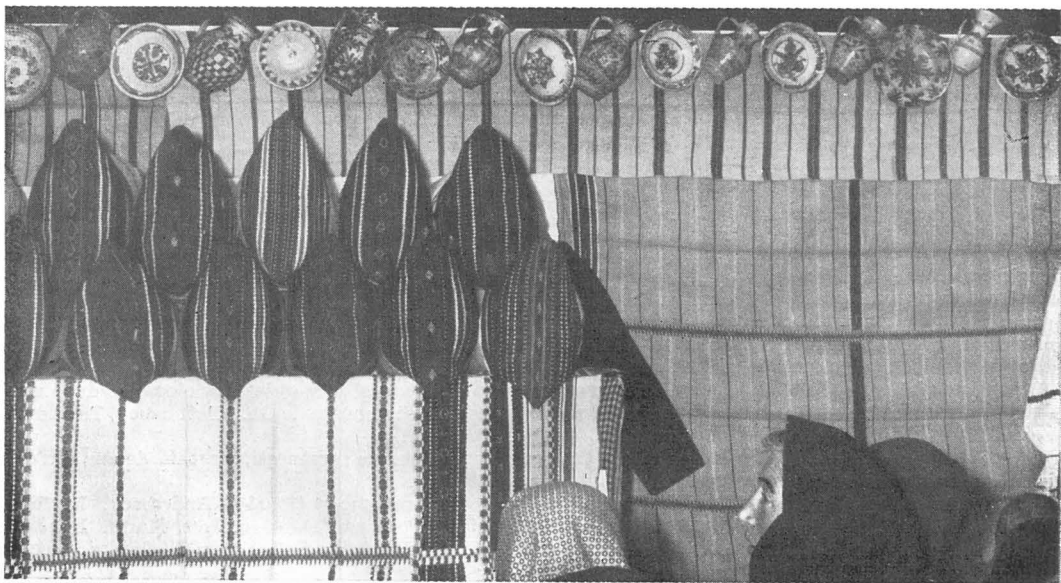
Se continuă cu partea de etnografie propriu-zisă, care dezvoltă problema ocupațiilor și meșteșugurilor practicate de locuitorii săceleni din cele mai vechi timpuri ale dezvoltării societății omenești: culesul din natură, vînătoarea, pescuitul și albinăritul.

Un loc important în cadrul ocupațiilor îl constituie agricultura. Aceasta este reprezentată printr-o serie de unelte ce atestă vechimea acestei îndeletniciri, care a avut condiții deosebit de favorabile în bogatul șes al Țării Bîrsei.

Păstoritul fiind ocupația de bază a locuitorilor de pe aceste meleaguri și-a găsit un echivalent corespunzător în susținerea tematică a muzeului.

O serie întreagă de exponate specifice oieritului sînt etalate pentru a demonstra gradul de generalizare a acestei ocupații pe plaiurile săcelene. Grafica completează prin hărți și fotografii fenomenul transumanței mocanilor din aceste sate, care prin consecințele sale sociale a contribuit la realizarea ideii de unitate națională.

EXPONATE ÎN CADRUL PUNCTULUI MUZEAL PALOȘ

Ca un aspect al păstoritului transhumant și ca urmare firească a miilor de kilometri străbătuți, s-au dezvoltat la acești mocani atât ocupația cărăușiei, cit și industria fabricării vestitelor căruțe săcelene, căutate de toți acei care se îndeletniceau cu transportarea produselor de schimb sau de utilitate economică.

Piese și elemente specifice acestei ocupații completează fericit aspectul muzeografic al temei tratate la acest capitol.

Existența unei materii prime specifice a furnizat dezvoltarea unor meșteșuguri legate de trebuințele gospodărești și necesitatea prelucrării produselor obținute din practicarea păstoritului: tăbăcăritul, cojocăritul, fierăritul, opincăritul etc.

Toate acestea sînt atestate atât documentar, cit și prin marea varietate a produselor prezentate în expoziție. Un loc important îl ocupă instalațiile de industrie țărănească pentru prelucrarea textilelor ca și produsele finite ale acestora.

Creației artistice a acestor locuitori i s-au rezervat ultimele două camere ale muzeului, în care sînt prezentate portul popular și un interior mocănesc.

Pornind de la cele mai vechi stampe (sec. XVIII), ce s-au găsit la Arhivele statului din Brașov, și care înfățișează două perechi de români și maghiari în costumele lor de sărbătoare, tema cu privire la portul popular poate fi urmărită în evoluția sa și în ceea ce are mai specific.

Interiorul mocănesc încheie circuitul logic al întregii expoziții, înfățișînd vizitatorului piese de mobilier pictate, icoane pe sticlă, ceramică, textile pentru uz gospodăresc, dar și cu funcție decorativă.

RÎȘNOV

Cetatea țărănească Rîșnov, care domină de la înălțimea sa impresionantă așezarea cu același nume precum și împrejurimile, s-a îmbogățit recent cu o expoziție muzeografică, care se desfășoară în patru încăperi.

Aceasta prezintă vizitatorului date și documente legate de istoria cetății și așezării Rîșnov. Primul contact cu expoziția ne pune în evidență atestarea documentară a localității și a cetății, precum și primele evenimente mai importante din sec. al XIV-lea.

Urmează prezentarea orașului și a cetății în sec. al XV-lea, cînd dezvoltarea acestora poartă amprenta directă a legăturilor cu Țara Românească și Moldova, ca urmare a tratatelor de alianță și a privilegiilor comerciale acordate de domnia Țării Românești, Brașovului și altor localități din Țara Birsei.

Expoziția continuă cu prezentarea succesivă a principalelor date și evenimente din epocile următoare, legate de istoria celor două obiective (cetatea și așezarea): aspecte economice, demografice, lupta grupărilor feudale pentru stăpînirea Transilvaniei, prima unificare politică a statelor feudale românești, lupta antiotomană și antihabsburgică (secolele XVI — XVIII).

Consolidarea independenței și a statului feudal de la sud de Carpați a contribuit la stimularea activității culturale a românilor din Transilvania. Beneficiind de acest ajutor, românii din Rîșnov au construit aici, în timpul domniei lui Dan I și a lui Mircea cel Bătrîn, o biserică din piatră (1384). Nu întîmplător s-au descoperit mai tîrziu aici cele mai vechi manuscrise slavone din țara noastră: părți din două evanghelii și un exemplar din Vechiul Testament.

Punctajul tematic al expoziției se încheie cu documente legate de viața economică și juridică a Rîșnovului din prima jumătate a secolului al XIX-lea și pagini de cronică referitoare la evenimentele anului revoluționar 1848 — 1849.

Exponatele, bi și tridimensionale sînt etalate pe cristale și în vitrine de perete, într-un circuit întrerupt din cauza dispunerii separate a încăperilor.

RUPEA

Peisajul cultural al județului s-a mai îmbogățit cu încă un *Muzeu etnografic*. Acesta a fost deschis în august 1970, în orașul Rupea, într-un local corespunzător ca spațiu (4 săli de expoziție și depozit) și ca poziție, în cadrul orașului. El aparține muzeului județean, fiind o secție a acestuia.

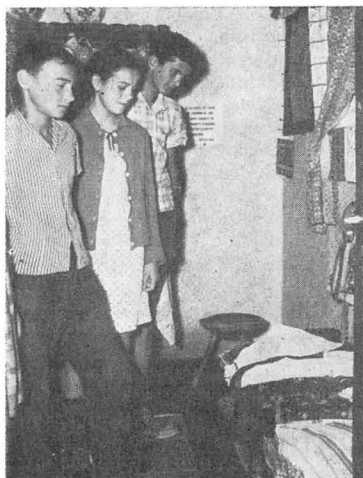
Tematica muzeului abordează o scurtă problematică istorică și una etnografică, specifică locului și împrejurimilor.

În succinta incursiune istorică, expoziția prezintă vizitatorului cîteva mărturii arheologice despre populația autohtonă, documente și date referitoare la atestarea cetății și a localității, descrierea cetății din punct de vedere arhitectonic și a evenimentelor care o leagă de localitățile din jur și celelalte provincii românești, viața economică, bresle și meșteșuguri.

Ocupațiile și meșteșugurile populare deschid partea etnografică a muzeului, cu aspecte legate de culesul din natură, vînatore, pescuit, albinărit, agricultură, păstorit și creșterea vitelor, lucrul la pădure etc.

Se continuă cu țesăturile de casă din lînă, cîneapă, în și bumbac, lucrate în diferite tehnici (ales în război, brodat, împletit) și motive decorative specifice românilor, sașilor și maghiarilor.

Portul popular al zonei respective este bogat și deosebit de aspectuos din punct de vedere cromatic, constituind, prin felul în care se prezintă, o expresie vie a puterii de creație și a gustului pentru frumos al locuitorilor de pe aceste meleaguri.

PUNCTUL MUZEAL DIN COMUNA COMANA

PUNCTUL MUZEAL DIN COMUNA SĂCELE

Expoziția se încheie cu un interior țărănesc din satul Mateiaș (din jurul anului 1900), care reflectă arta împodobirii caselor în această zonă.

Grafica, modul de etalare a pieselor, valoarea exponatelor fac din Muzeul etnografic din Rupea o instituție îndrăgită de localnici și apreciată de străini, care convinge și emoționează în același timp.

PUNCTE MUZEALE SĂTEȘTI

Dincolo de aspectul lor pitoresc și inedit, colecțiile și punctele muzeale sătești contribuie nu numai la dezvoltarea dragostei pentru locurile natale, la cercetarea și cunoașterea acestora, ci și la salvarea și conservarea unor valori de interes științific și muzeistic.

Un grup de intelectuali, format în special din cadre didactice, a înțeles să-și mai adauge la înnobilitoarele atribuții și pe aceea de culegător al acestor mărturii grăitoare, prin care păstrăm dar și transmitem dovezi ale îndemnării, talentului și geniului poporului nostru, artă populară, interior țărănesc, având însă și o scurtă prezentare a unui cadru istoric. Excepție de la această regulă face punctul muzeal din Rotbav care prezintă numai o problemă istorică (cu exponate tridimensionale), legată de numeroasele puncte arheologice din această localitate, de unde s-a cules o bogată recoltă de materiale specifice.

În felul acesta, acțiunea declanșată în anul trecut, a început să capete contur și aspecte concrete. Într-un număr de șapte localități rurale au luat ființă tot atâtea puncte muzeale. Toate acestea sînt profilate pe etnografie (ocupafii, unelte de muncă, artă populară, interior țărănesc), avînd însă și o scurtă prezentare a unui cadru istoric. Excepție de la această regulă face punctul muzeal din Rotbav care prezintă numai o problemă istorică (cu exponate tridimensionale), legată de numeroasele puncte arheologice din această localitate, de unde s-a cules o bogată recoltă de materiale specifice.

Sigur că aceste gânduri și inițiative de început au purtat amprenta stîngăciilor și a lipsei de experiență. Cu ajutorul specialiștilor de la muzeul județean, aceste obstacole au fost depășite prin îndrumarea organizată și competență a acestora, atît în ceea ce privește formarea colecțiilor, cît și modul lor de expunere.

Pentru instituționalizarea acestor puncte muzeale, pentru o prezență reală în viața localității respective, vom experimenta la Comana și Cuciulata, în cadrul Laboratorului de cercetare a activității cultural-educative (recent înființat), transformarea lor în muzee sătești, transformare care să le confere toate funcțiile și atribuțiile ce decurg din aceasta.

Ca urmare a modernizării unor instituții muzeale și deschiderii unor unități noi, rețeaua muzeistică din județul Brașov se prezintă astfel :

Muzeul județean Brașov

1. Secția de istorie
2. Bastionul Țesătorilor
3. Secția de artă
4. Muzeul sporturilor
5. Casa Mureșenilor
6. Casa memorială Gh. Dima

- Casa Sfatului, Piața 23 August nr. 30
Str. G. Coșbuc nr. 9
Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 21
Str. G. Coșbuc nr. 7
Piața 23 August nr. 25
Str. Șirul Dima nr. 3

Orașul Săcele — Muzeul etnografic (secție a muzeului județean)

Orașul Rîșnov — Punctul muzeal din Cetate (secție a muzeului județean)

Orașul Rupea — Muzeul etnografic (secție a muzeului județean)

Orașul Făgăraș — Muzeul etnografic

Comuna Bran — Muzeul Cetății și Muzeul în aer liber

Puncte muzeale sătești — Șirnea, Comana, Cuciulata, Mateiaș, Rotbav, Bunești, Paloș.

M U Z E U L M A R I N E I R O M Â N E

Cpt. rg. I Ioan PASCU și cpt. rg. II Filaret POPESCU

CLĂDIREA MUZEULUI MARINEI ROMÂNE

Muzeul Marinei române din Constanța este situat în sud-vestul peninsulei, pe malul Mării Negre. Din incinta muzeului se deschide un vast orizont spre mare, se deslușește limpede activitatea din port, se aud semnalele sirenelor de pe vapoarele ce salută portul la sosire și plecare.

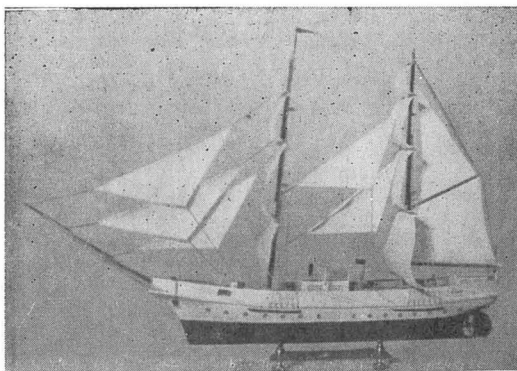
Localul muzeului este o clădire impunătoare, lungă de 80 metri, cu parter și etaj; a fost construită și dată în folosință în anul 1909, ca instituție pentru formarea cadrelor necesare Marinei militare și comerciale.

Colectarea obiectelor și documentelor care să reprezinte activitatea milenară a poporului nostru cu îndeletniciri de navigație pe Dunăre și mare a constituit o preocupare îndelungată a unor vestiți ofițeri de marină.

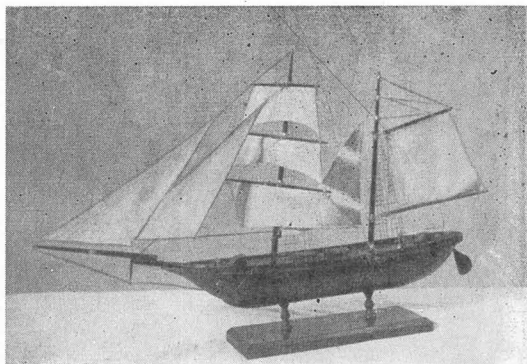
Începând din anul 1902, în porturile românești și în localitățile de pe malurile apelor din țară, a început să se serbeze în fiecare an, la 15 august „Ziua Marinei”. Cu ocazia acestor serbări, se evoca trecutul istoric al marinei românești, se desfășurau concursuri și serbări marinărești.

În anul 1924 un grup de entuziaști ofițeri de marină publică un apel în presă, prin care cheamă tot personalul Marinei militare și comerciale să adune obiecte și documente pentru înființarea unui muzeu al Marinei, după exemplul altor țări din Europa și de pe alte continente. Inițiativa nu s-a bucurat de înțelegerea și sprijinul celor în drept și, ca urmare, puținele obiecte și documente adunate n-au dus la formarea Muzeului Marinei.

Cu toate acestea, entuziaștii, în număr tot mai mare, n-au abandonat ideea. Ei au continuat să strângă materiale, să le depoziteze în locuințele lor și să valorifice în presa vremii documentele referitoare la istoria marinei noastre, consemnând cursele pe mări și oceane ale marinarilor români și ale navelor românești.

MACHETA NAVEI-ȘCOALĂ „MIRCEA” (1882)

MACHETA CORĂBIEI „MARIȚA” (1834

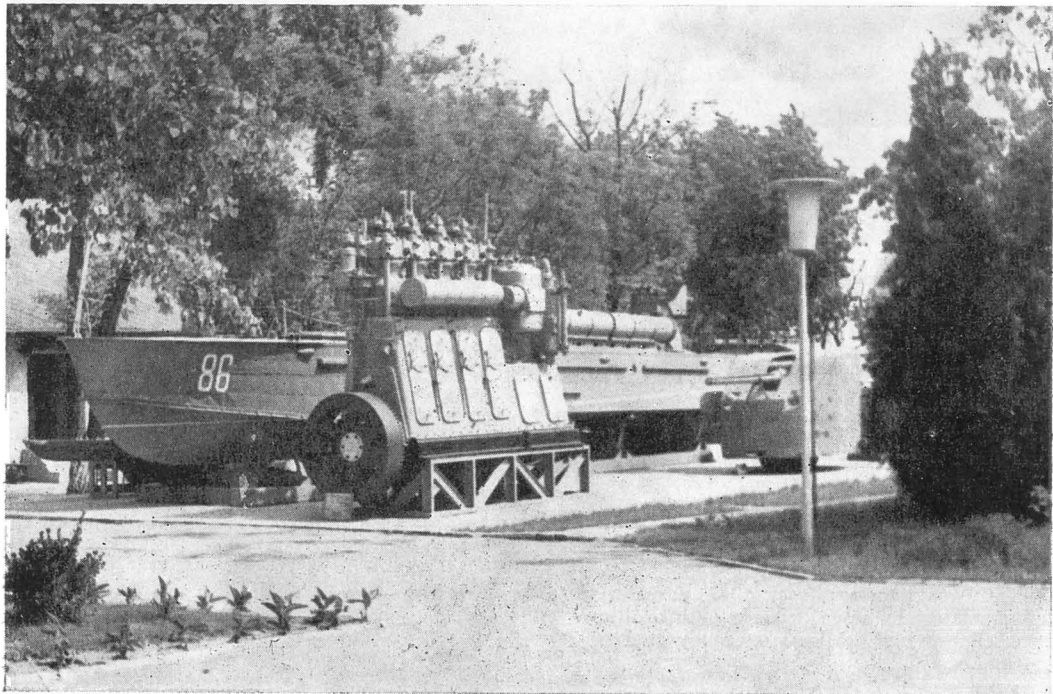
Așa, de exemplu, locotenentul comandor Ciuchi scrie și publică „Istoria Marinei Românești de-a lungul a 18 secole”, contraamiralul Negru și alții relatează, în diferite lucrări, viața marinarilor.

Ofițerul de marină Jean Bart descrie, în „Jurnal de bord” și în alte lucrări, întâmplări din viața marinarilor și a muncitorilor din porturi.

Contraamiralul Ion Murgescu a consemnat, înainte de a muri, dorința ca în locuința sa din București să se înființeze Muzeul Marinei.

Scriitorul marinar Jean Bart și alți marinari, colaboratorii săi, au cerut urmașilor să păstreze cu sfințenie nava-școală „Mircea” construită în 1882, ca obiect muzeistic pentru viitorul muzeu al Marinei.

VEDERE DIN PARCUL MUZEULU

Prin anii 1938 — 1939, o dată cu clasarea unor vase învechite, comandorul Virgil Dragalina, — pe acea vreme subdirector al Serviciului maritim român din Constanța — a supravegheat personal strângerea și depozitarea tuturor materialelor care ar fi putut sta la baza unui muzeu, una din preocupările Ligii Navale Române.

S-au adunat materiale de navigație, tehnice, picturi, fotografii, documente, adică tot ce poate constitui o mărturie referitoare la istoricul navigației și a fiecărei nave românești dispărute.

Despre materialele adunate în această perioadă, și azi ne vorbesc cu pasiune marinarii și muncitorii din portul Constanța. Din nefericire aceste obiecte valoroase au dispărut în timpul celui de-al 2-lea război mondial, o dată cu nava-scoală „Mircea” din portul Galați.

Urmind indicațiile date de conducerea de partid și de stat cu privire la cultivarea tradițiilor înaintate ale poporului nostru, în anul 1957, conducerea Marinei militare a trasat unui colectiv de ofițeri sarcina de a pregăti materiale și documente pentru formarea Muzeului Marinei.

Printr-o muncă asiduă, acest colectiv a reușit să adune la Constanța un număr însemnat de obiecte și documente pentru muzeu. În lipsa unui local, o parte din aceste materiale au fost prezentate în expoziții temporare cu prilejul Zilei Marinei, la cazinoul constănțean, mai mulți ani de-a rândul, bucurându-se de mare interes din partea publicului vizitator.

În anul 1963, marea majoritate a acestui material a fost transportat și depozitat la Mangalia. Aici, într-o clădire modestă, dar într-o atmosferă entuziastă, în prezența a sute de ofițeri și marinari de toate vârstele, la 25 octombrie 1965 are loc deschiderea oficială a Muzeului Marinei, sub numele de „Muzeul Marinei Militare”.

De la acea dată, Muzeul Marinei Militare este vizitat de zeci de mii de marinari, elevi, turiști veniți pe litoral, bucurându-se de aprecieri elogioase, atât din partea vizitatorilor, cât și a organelor centrale de partid și de stat.

Asistând la sărbătorirea „Zilei Marinei” de la Mangalia, în 1968, conducătorii de partid și de stat, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu — secretar general al partidului, — s-au interesat de soarta Muzeului Marinei.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a dispus ca acesta să fie mutat la Constanța, pentru a fi văzut de marele public din țară și străinătate, inaugurarea fiind stabilită pentru anul următor, cu prilejul Zilei Marinei. La 3 august 1969, Muzeul a fost inaugurat în noua sa clădire.

Muzeul are un fond de peste 8 000 de obiecte și documente, de la exponate mai mici de numai câteva gr. — săgeți și gloanțe — până la piese de 25 de tone — tunuri, motoare și nave ușoare.

El a fost organizat pe cinci secții : *epoca veche, medievală, modernă, contemporană și Secția de cercetări subacvatice și arheologie submarină*, în cadrul cărora sint ilustrate istoricul navigației, a construcțiilor navale, relațiile comerciale, armamentul caracteristic fiecărei epoci, diverse documente originale, fotocopii, mulaje, pavilioane, drapele etc.

Numeroase hărți, executate pe panouri de sticlă și direct pe perete, din granule de marmură, ceramică și metaloplastie, prezintă, ilustrând istoria veche a navigației, apele navigabile de pe teritoriul patriei noastre, cetățile grecești de pe malul Mării Negre, castelele și sediul flotelor romane pe Dunăre, așezările geto-dace și legăturile comerciale din acea perioadă.

O colecție de amfore din diferite cetăți grecești, datind din sec. IV-I î.e.n., atestă legăturile comerciale dintre locuitorii de pe teritoriul patriei noastre și alte țări.

Soase de pe fundul mării, de lângă epavele corăbiilor scufundate în acea vreme, resturi de alimente solidificate, aduse de greci, o ancoră forțată de 3,20 m lungime, datind din sec. II e.n. găsită în lacul Sinoe, aproape de fostul port Histria, o rișniță primitivă compusă din două pietre special prelucrate, mulaje de pe Columna lui Traian, fragment de lemn dintr-o corabie romană, a cărei epavă se găsește în fața portului Mangalia, machete de galere, vase de ceramică etc. încearcă să recompună cadrul de desfășurare a vieții în port și pe apă în epoca veche.

Perioada medievală este prezentă printr-o gamă mai amplă de obiecte și documente, care atestă preocupările statelor românești pentru dezvoltarea navigației pe riurile interioare, pe Dunăre și Marea Neagră, o dată cu dezvoltarea vieții economice și a schimburilor comerciale cu alte țări.

Datorită existenței unei tradiții străvechi în domeniul navigației, păstrată și transmisă din generație în generație pe meleagurile țării noastre, și a abundenței de material pentru construcții navale, începind cu secolul al X-lea construcțiile de ambarcațiuni și corăbii cunosc o prodigioasă dezvoltare.

Cronicarii români și străini consemnează participarea ambarcațiunilor de pe Dunăre la luptele împotriva trupelor otomane pe timpul lui Vlad Dracul, Vlad Țepeș, Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun, atingind apogeul ca număr și activitate pe timpul lui Ștefan cel Mare.

Ambarcațiunile existente pe Dunăre au fost folosite cu succes de-a lungul vremurilor în luptele pentru independență, împotriva cotorpitorilor.

Cîteva fotocopii după documentele originale ale vremii, traduse și expuse astfel încît să poată fi citite de vizitatori, relevă momente istorice semnificative : documentul emis de Mircea cel Bătrîn în 1413 referitor la privilegiul acordat negustorilor brașoveni de a-și desfaca mărfurile la Brăila, firmanul emis de sultanul Mahomed II în 1456 către voievodul Petru Aron, prin care se acordă negustorilor moldoveni dreptul de a face negoț cu Imperiul otoman la Adrianopol și Constantinopol, alte firmane din 1556, 1558

și 1690 referitoare la abandonarea de către echipajele valahe, la Hirșova, a 51 bastimente încărcate, ca și la pedepsirea haiducilor de apă, care atacau și jefuiau convoaiele otomane.

Din această perioadă sînt expuse săgeți de diferite forme, cu vîrf metalic, armament alb și de foc de proveniență orientală, tunuri cu încărcare pe la gura țevii, macheta unui pinzar moldovenesc din secolul al XV-lea și pavilionul reconstituit ce era arborat pe acest pinzar, hărți și panouri prin care se redă prima cooperare în luptă, din istoria patriei noastre, între forțele navale de pe Dunăre și trupele terestre de pe malul acesteia, în anul 1445, scheme privind activitatea și veniturile flotei pe timpul lui Constantin Brîncoveanu, Moruzi și Mavrogheni.

O piesă importantă, originală și de mare valoare este o monoxilă executată dintr-un singur copac scobit, lungă de 9,10 m. și lată de 0,80 m. scoasă din albia Crișului Alb, datînd din secolele X — XIII, identică prin execuție cu cele de pe Dunăre.

Epoca modernă este epoca dezvoltării impetuoase a navigației, a dezvoltării parcului de nave comerciale și militare, a introducerii navelor cu vaporii în dotarea flotelor românești, a dezvoltării porturilor de la Dunăre și a portului Constanța, a șantierelor navale de construcții de la Tr. Severin, Galați, Brăila și Giurgiu.

În această perioadă, marina își ocupă locul cuvenit în stat și armată, se înființează școli pentru formarea cadrelor necesare Marinei militare și comerciale, se comandă și se aduce în țară în 1882 nava-școală „Mircea” cu canonierele, se începe instrucția pe mare a echipajelor, se dezvoltă Arsenalul Marinei la Galați, intră în compunerea flotei române nave de luptă moderne, ca monitoare de 680 tone, vedete pentru Dunăre și alte tipuri de nave.

Un eveniment important îl constituie unirea celor două flote din Țara Românească și Moldova într-un singur corp în anul 1860, la numai un an de la unirea Principatelor Române.

Două evenimente importante din viața poporului român înscriu și în istoria Marinei române pagini de glorie prin participarea marinarilor alături de armata română la războiul de independență 1877 — 1878 și la acțiunile de luptă din primul război mondial 1916 — 1919, cînd numeroși marinari și-au sacrificat viața pentru independența României.

Trecînd prin sălile destinate epocii moderne, vizitatorul are posibilitatea să studieze schemele care înfățișează organizarea armatei în perioada respectivă, în care se remarcă locul Marinei românești, ordinul de zi nr. 174 din 20 octombrie 1860 semnat de Alexandru Ioan Cuza, referitor la unirea flotelor, și alte documente privitoare la dotarea și dezvoltarea Marinei militare și comerciale.

Mai sînt expuse uniforme ale soldaților și ofițerilor începînd din 1852, 1873 și din 1916, pentru a ilustra evoluția, modernizarea ținutei echipajelor noastre.

Se vîd în expoziție machetele navelor care au dus faima marinei noastre peste hotare: macheta corăbiei „Mărița” lansată în 1834 — căreia poetul Cezar Bolliac i-a dedicat o poezie plină de patriotism *La cea dintîi corabie* — pavilionul original al corăbiei „Mărița”, datînd din 1834, care a fost arborat la ghiul catargului din pupa, pe această navă. Se mai poate vedea macheta primei nave cu vaporii „România” intrată în dotarea marinei noastre în anul 1861, macheta șalupei torpiloare „Rîndunica” din 1873, care în noaptea de 12 mai 1877 a scufundat, pe canalul Măcin, monitorul cuirasat otoman „Duba-Seifi” de 2 500 tone, machetele navei-școală „Mircea” din 1882, a crucișătorului „Elisabeta” din 1888, cel mai rapid crucișător din lume la acea dată, a pasagerelor „Principesa Maria” din 1896, „Carol I” din 1898, a monitoarelor și vedetelor de Dunăre din 1906 și a unor nave de poliție, folosite pe Dunăre.

În aceste săli te impresionează abundența pieselor și documentelor originale, care s-au folosit în unitățile marinei în vremea respectivă. Așa de exemplu sînt mine de fluviu folosite în războiul de independență, torpile de scundru, mitraliere cu 5 și 10 țevi, puști și săbii, timonă de pe crucișătorul „Elisabeta”, inclinometru de pe pasagerul „Carol I”, lunete telescopice monoculare, hublouri și luminatoare de pe crucișător, torpile din 1880 și 1888, lentila originală a farului ce a funcționat la Mangalia din 1897 pînă în 1958.

În două vitrine și pe un rastel de perete sînt expuse puști cu încărcare pe la gura țevii, pistoale cu cremene, felinare, obiecte de la navă și obiecte personale care s-au scos după 88 de ani de pe fundul Dunării, respectiv de pe monitorul cuirasat „Duba-Seifi” scufundat la 12 mai 1877.

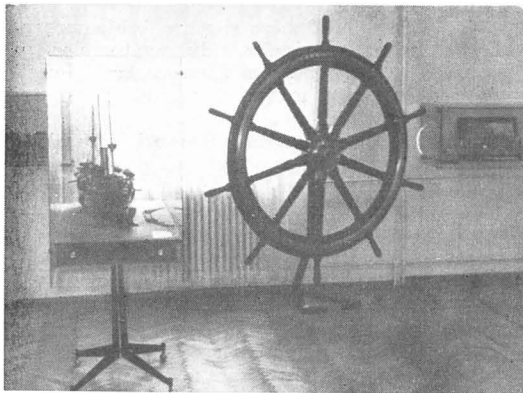
Fotografiile comandanților de nave, documentele și mulajele întregesc această perioadă deosebit de bogată în evenimente de seamă pentru marina noastră.

Atrage atenția în mod deosebit prima hartă maritimă realizată de o echipă de hidrografi sub comanda comandorului Cătuneanu Alexandru în 1898 — 1899, care, participînd la concursul internațional de hărți în anul 1900 la Paris, cucerește medalia de aur.

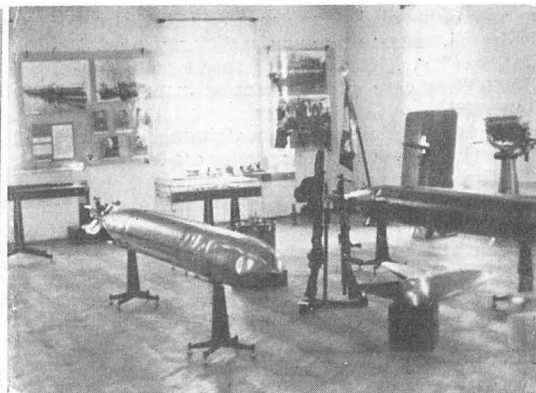
Rețin atenția pavilioanele navelor militare și comerciale de pînă la Unirea Principatelor și după, drăpelele de luptă ale unităților de marină din 1877 și 1916, primele manuale de marină, unele în manuscris, aspecte din mișcarea muncitorească din porturi și marină, jertfele marinarilor români, armamentul folosit de unitățile noastre și cel capturat de la inamici.

Recent în acest sector s-au introdus o parte din obiectele personale care au aparținut locotenent colonelului Drăghicescu Mihail, șeful de stat major al flotei, fost căpitan în războiul de independență.

O serie de expozate, între care ordinele și medaliile fostului comandant al Marinei militare în primul război mondial, contraamiralul Eustațiu Sebastian, a comandantului flotei de operațiuni româno-ruse din

TIMONA CRUCIȘĂTORULUI „ELISABETA” (1888)

ASPECT DIN EXPOZIȚIE, CU ARMAMENT FOLOSIT ÎN
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

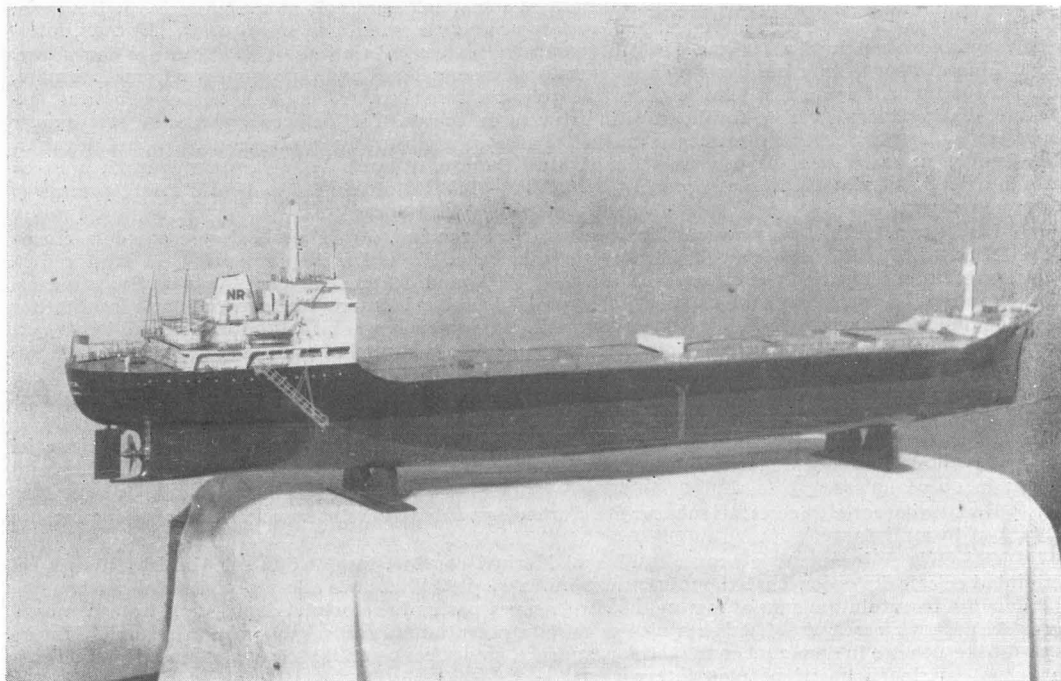
1916—1919, contraamiralul Nicolae Negrescu, precum și fotografiile eroilor marinari căzuți la datorie în acest război, atestă eroismul și dragostea de țară a marinarilor români.

În sălile rezervate expunerii privind epoca contemporană, de la început rețin atenția aspecte înfățișând garda națională de la Pola din 1918, formată din marinarii originari din Transilvania care cereau unirea cu România.

Fotografii de nave, imagini care surprind instruirea echipajelor pe mare și litoral, reflectă acțiunile întreprinse pentru întărirea sistemului de apărare pe mare și Dunăre.

Sînt expuse prima stație de emisie tip „Marconi” din 1921, stațiile „Lorenz” de 600 W., ce a funcționat pe submarin și de 800 W., de pe distrugătoare, torpila secționată de 533,4 mm ce s-a întrebuințat

MACHETA PETROLIERULUI „OLTENIA”

pe submarine și distrugătoare, minele magnetice și mecanice folosite la Dunăre și mare, echipamentul de dragaj, aparatele de navigație, armamentul individual, machetele submarinelor, a distrugătoarelor tip „Mărăști” și „Mărășești”, a torpiloarelor, monitoarelor și îndeosebi a modernei nave-școală „Mircea” din 1939 pe care și în prezent se instruiesc viitoarele cadre de ofițeri și maiștri ai marinei militare și comerciale.

Rețin îndelung atenția vizitatorilor drapelele de luptă ale unităților de marină, unele originale, altele reconstituite, uniforme cadrelor din Marina militară și comercială, vitrinele cu obiecte personale, care au aparținut contraamiralilor Drăghicescu Ferdinand, Bălan Iacob, a primei românce comandant de vapor, Irina Constantziu, manualele și literatura de marină dintre cele două războaie mondiale.

În sala destinată Marinei comerciale se văd pavilioanele distinctive ale Serviciului Maritim român, aspecte ale muncilor grele din porturi, ale mișcării muncitorești, documente editate de Partidul Comunist Român în ilegalitate, aspecte ale navelor românești în porturile lumii, harta cu căile navigabile ale Marinei comerciale pe mări și oceane din 1938 — 1939, precum și alte exponate inedite.

Un episod interesant pentru vizitatori îl constituie acțiunile Marinei române în războiul antihitlerist. Acest eveniment este marcat cu mulaie, realizate după documentele originale din 1944, ca: declarații, decrete, ordine, dispozițiuni, rapoarte, fluturași, fotografii, care redau lupta marinarilor români (hărți pe sticlă, cu machete de nave) și consemnarea tuturor acțiunilor de luptă împotriva navelor și trupelor germane, executarea dragajului pe Dunăre, table cu pierderile provocate inamicului, fotografiile eroilor marinari căzuți la datorie, și aspecte ale prieteniei în luptă dintre marinarii români și sovietici.

O atenție mai mare se acordă tehnicii de luptă ce s-a folosit pe navele românești în războiul antihitlerist, a armamentului aflat în dotarea trupelor noastre și a armamentului capturat de la trupele de marină germane. Printre aceste piese se află și un automat german Deimler Puch scos la iveală de valurile mării după 25 de ani.

În ultima parte se prezintă tehnica nouă din dotare, navele noi de luptă și prezența conducătorilor de partid și de stat în rîndul marinarilor, întîlnirile cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, atît la Ziua Marinei, cît și la întîlnirile de lucru privind dezvoltarea capacității de transport și a extinderii portului.

Un spațiu însemnat este destinat Marinei comerciale de la Dunăre și mare, unde sînt expuse fotografii de pe șantierele de construcții navale, fotografii ale navelor românești în porturile lumii, harta cu liniile de navigație cu cele 160 de porturi, macheta viitorului port Constanța și machetele celor mai moderne nave comerciale, cele 4 500 TDW, a mineralierelor de 12 500 și 25 000 TDW, a petrolierelor și a motonavei „Transilvania” precum și un panou cu dotarea și capacitatea actuală a flotei comerciale și a perspectivelor de dezvoltare.

Uniformele personalului din Marina militară și comercială, ordinele și medaliile R. S. România, plachete și cupe ale sportivilor marinari, fanioanele și ecusoanele primite de nava-școală „Mircea”, întregesc istoria contemporană a Marinei noastre românești, care este în continuă ascensiune și dezvoltare.

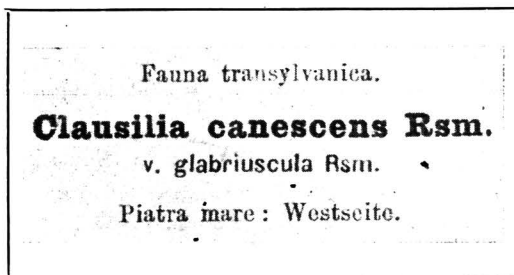
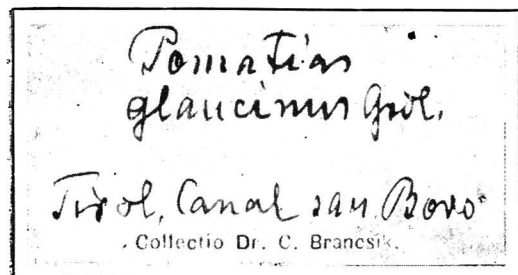
Muzeul Marinei române dispune de un parc de cîteva sute de m², unde, pe două platforme betonate, sînt expuse tunurile ce au fost folosite în fortificațiile din Constanța (1770), cele de pe submarine, canoniere, distrugătoare, vedete torpiloare și în artileria de coastă. Tot pe aceste platforme sînt expuse un însemnat număr de mine mecanice și magnetice care se aflau în dotarea marinei, grupuri de tuburi lans-torpilor, motoare navale, o vedetă blindată de Dunăre, o barcă de salvare tip drezină, o barcă cu dane de 8 + 1 din 1938, ancore vechi (sec. XVII — XVIII) scoase de pe fundul mării, precum și ancore moderne.

Nu putem încheia prezentarea Muzeului Marinei române, fără a vorbi despre cea de-a cincea secție, Secția de cercetări subacvatice și arheologie submarină. Această secție este prima de acest gen la noi în țară, luînd ființă pe lîngă muzeu încă din anul 1965, cînd acesta se afla la Mangalia. De atunci și pînă în prezent, această secție a făcut unele descoperiri deosebit de interesante pentru istoria localităților de pe malul mării. Aceste realizări se datoresc pasiunii, perseverenței și voinței căpitanului-locotenent Scarlat Constantin, care, cu mijloace proprii, neprecupețindu-și timpul liber și antrenînd la aceasta tineri pasionați, a realizat anual peste 500 ore scufundări, a imortalizat pe mii de km de peliculă aspecte din imperiul tăcerii, scoțînd la suprafață peste 2 000 obiecte de ceramică, datînd de peste 20 veacuri, amfore întregi, materiale de construcție, ancore de la vechile corăbiile elene, romane, bizantine.

În prezent, activitatea cercetătorilor din această secție, este îndreptată spre stabilirea configurației porturilor antice Tomis și Callatis, a cheiurilor și danelor de acostare, precum și a configurației litoralului nostru în epoca antică.

Realizările secției de cercetări subacvatice și arheologie submarină sînt apreciate ca succese importante în țară și în străinătate.

Obiectele și documentele expuse în Muzeul Marinei române, începînd cu cele din istoria veche și terminînd cu cele din epoca contemporană, au menirea și posibilitatea de a forma vizitatorilor o imagine clară asupra trecutului milenar al marinei noastre, asupra pasiunii și efortului depus de înaintașii noștri marinari pentru crearea unei flote puternice pe măsura potențialului nostru economic, talentului, hărniciei și tradițiilor noastre în domeniul construcțiilor navale, a navigației pe mări și oceane, a prestigiului de care se bucură marinarii noștri pe plan internațional.

ETICHETE ORIGINALE DIN COLECȚIA MALACOLOGICĂ „DR. C. BRANCSIK”

Dr. C. Brancsik (1842 — 1915), de origine slovacă, a fost medic și pasionat cercetător al naturii. A întemeiat și condus Societatea de Științele Naturii a județului Trenčín (Cehoslovacia), cit și anuarul acesteia. Ultimii ani ai vieții îi dedică muzeografiei, preocupându-se intens de sistematizarea colecțiilor muzeului din Trenčín, pe care, de fapt, l-a și întemeiat.

Marea sa pasiune au fost coleopterele — el formându-și o colecție de 150 000 de exemplare — și moluștele, avînd și din acestea o colecție de 100 000 de exemplare. La ora actuală această valoroasă colecție se găsește la Muzeul Național din Budapesta. Studiile sale din cele două domenii le-a concretizat prin 76 de lucrări, publicate în anuarul societății.

În urma unei achiziții, muzeul din Oradea a ajuns în posesia unei foarte mici părți din colecția sa de malacologie și anume cca 700 de exemplare din aproximativ 500 de specii, cea mai mare parte fiind cochilii de gasteropode. Starea generală de conservare a colecției este foarte bună. Marea majoritate a exponatelor sînt determinate, avînd etichetele originale ale colecționarului. În ce privește proveniența pieselor, ea este foarte diversă, fapt explicabil, dacă ținem seama că societatea pe care o conducea dr. Brancsik era în relații de schimb cu 125 de instituții științifice ale lumii. Din dorința de a trezi interesul specialiștilor, arătăm că în mica parte a colecției, ce se găsește la muzeul din Oradea, sînt reprezentate specii din 15 state europene, printre care și România (de unde sînt cca 30 de specii), din Islanda, apoi din Africa : Algeria, Zanzibar, Mozambic, Capul Bunei Speranțe, Madagascar ; din continentul american : S.U.A., Brazilia, Honduras, Cuba, Martinica, Antile, Trinidad, Bahama ; din U.R.S.S. ; din Asia : Turcia, India, Ceylon, Hong Kong, Filipine, Japonia ; din Australia, Tasmania, Noua Guinee, Noua Caledonie și din Oceania, Noua Zeelandă și insula Fiji.

Din material reies legăturile pe care le avea dr. Brancsik cu cercetători recunoscuți ca P. Frey și paleontologul T. Kormos, de la care are materiale.

Avînd în vedere importanța colecției, se impune o prelucrare și o catalogare a ei de către un specialist, ea devenind în acest fel un patrimoniu muzeistic de mare preț.

EXPOZIȚIA „LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU UNITATE POLITICĂ” ORGANIZATĂ DE MUZEUL DE ISTORIE A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Margareta SAVIN

A intrat în tradiția muzeului nostru să organizeze la sediul său mici expoziții temporare cu caracter didactic, ilustrând diferite teme din istoria patriei sau a capitalei. Una din aceste expoziții a fost intitulată „Lupta poporului român pentru unitate politică”. Exponatele, prezentate pe treisprezece panouri mari, fiecare tratând o temă aparte, reprezentată sugestiv prin imagini și texte care sintetizează lupta poporului român din cele trei țări pentru făurirea unității sale politice, s-au impus mai ales atenției tineretului școlar din capitală ca un instrument auxiliar de lucru, menit să-i îmbogățească cunoștințele privind istoria patriei și a capitalei, să-i trezească gustul pentru studiul acestei discipline.

Primele patru panouri, purtând titluri sugestive și materiale ilustrative adecvate (hărți, picturi, cromolitografii originale, desene în tuș), se axează pe ideea că luptele desfășurate sub conducerea domnitorilor din Țara Românească, Transilvania și Moldova din secolele XIV — XVI, se încadrau în ofensiva comună, generală, antiotomană, pentru apărarea independenței și libertății. Totodată, faptele lor de arme au rămas în memoria contemporanilor ca pilde de curaj și inteligență strategică. Despre Mircea cel Bătrîn dușmanii săi spuneau că dintre creștini este „*principele cel mai puternic și cel mai viteaz*”, iar Vlăd Țepeș, care continuă lupta pentru apărarea independenței poporului român, este considerat de N. Bălcescu printre „*generalii cei mai vestiți ce au comandat armatele românești*”. Iancu de Hunedoara a fost primul conducător de stat care, pentru a face față primejdiei otomane, a încercat să creeze un sistem politic bazat pe stringerea legăturilor dintre cele trei țări române. În 1450, în scrisoarea către Bogdan II al Moldovei, Iancu de Hunedoara scria : „*Țara domniei mele și cu țara domniei tale să fie una*” ... Marca biruință împotriva turcilor (Vaslui 1475) a lui Ștefan cel Mare, voievod care a avut clară însemnătatea Moldovei ca „*poartă a creștinătății*”, înțelegând prin această creștinătate însăși Europa, a rămas consemnată într-o scrisoare a Papei Sixt IV către domnitor : „*Faptele tale au făcut atât de vestit numele tău, căci el se află pe buzele tuturor*”.

Astfel, în imagini variate, însoțite de texte sugestive, nenumărate momente din istoria patriei pot fi ușor reținute mai ales de școlari, cărora li se adresa în mod deosebit expoziția.

Panoul al cincilea se referă la opera primilor noștri cronicari și a altor oameni luminați, care au demonstrat originea comună a românilor din Moldova, Transilvania și Țara Românească, dată fiind comunitatea de limbă, de obiceiuri și trăsături psihice. Prin operele lor, conținând faptele de vitejie ale înaintașilor lăsate drept pilde urmașilor, au contribuit la formarea conștiinței unității poporului român.

Lupta pentru făurirea unității statale continuă și în secolul al XVI-lea, dar pe un plan superior (panourile VI și VII). Luptele antiotomane susținute cu mare succes de Mihai Viteazul au dus în cele din urmă la unirea celor trei țări române. Despre lupta de la Călugăreni, Pecevi, cronicar turc, scria : „*din voia lui Allah, oastea islamică fusese cuprinsă de o mare spaimă, încât nu putea să opună nici o rezistență*”, iar Karacelebi-zadé, alt cronicar turc, nota că : „*Mihai în văzul lui Sinan Pașa a distrus toată cetatea Giurgiuului și a luat toate tunurile și munițiile ... a pricinuit atâta pagubă musulmanilor încât așa ceva nu s-a auzit în nici un secol*”.

Panoul al șaptelea cuprinde intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia și drama de pe Cîmpia Turzii : „*Și căzu trupul lui cel frumos ca un copaci ... și-i rămase trupul gol în pulbere aruncat*”, spune cronicarul Grigore Ureche. În sfârșit panoul se încheie cu imaginea mănăstirii Dealu, din

apropierea Tîrgoviștei, unde a fost depus capul marelui voievod, așezat apoi într-un sarcofag de marmură albă.

Expoziția subliniază în continuare politica antiotomană în secolele XVII și XVIII. În perioada turco-fanariotă, Moldova și Țara Românească cunosc o și mai accentuată asuprire otomană, ceea ce face mai grea lupta pentru apărarea unității naționale. Cu toate acestea, în timpul războaielor rusc-austro-turce s-au format numeroase unități de voluntari moldoveni și munteni care au luptat împotriva turcilor. În Transilvania, poporul român lupta pentru libertăți naționale în conglomeratul imperiului habsburgic multinațional.

Panoul al nouălea prezintă vizitatorului alte piese originale : stampe, ziare, care demonstrează că unul din obiectivele mișcării revoluționare de la 1821, continuată de revoluția de la 1848, a fost unirea principatelor române. „*La un gând și într-un glas cu Moldova, ajutîndu-ne unii pe alții ca unii ce sîntem de un neam, de o lege și sub aceeași stăpînire, putem cîștiga dreptățile acestor principate*” spunea Tudor Vladimirescu în proclamația de la Padeș. Ideea unirii principatelor nu era mărturisită deschis în proclamația de la Islaz, pentru a nu supăra pe turci ; ea însă se subînțelegea.

Glasurele miilor de participanți prezenți pe Cîmpia Libertății de la Blaj, unite într-unul singur, afirmau cu tărie : „*Noi vrem să ne unim cu Țara*”. Presa din vremea revoluției pașoptiste muntene („Pruncul Român”, în nr. 1 din 17 iunie 1848 și „Poporul Suveran”, în nr. 15 din 2 august 1848) a susținut ideea unirii principatelor pe temeiul că „*muntenii și moldovenii nu fac decît o singură nație, amîndouă poartă același glorios nume de român, amîndoi vorbesc aceeași limbă ... au suferit aceleași nenorociri*”.

La 1848, marele istoric N. Bălcescu, încrezător în izbînda revoluției, arăta că în afară de aceasta, românilor le-ar rămîne încă două sarcini de îndeplinit : adîncirea unității naționale și neatinerea patriei.

„*Unirea Principatelor din 24 ianuarie 1859 înfăptuită de masele populare a fost de fapt actul energetic al întregii națiuni române*”, a spus Mihail Kogălniceanu.

Publicul vizitator, ajutat de un bogat material original și fotografic dispus cronologic, își face o idee generală asupra semnificației actului unirii în dezvoltarea ulterioară a poporului român, ilustrată în panoul următor.

Cucerirea independenței naționale de stat, în timpul războiului româno-ruso-turc (1877 — 1878), este prezentată prin numeroase reproduceri, apărute în publicații franceze, engleze, germane, spanicle, italiene etc., înfățișînd asalturile românilor pentru cucerirea Griviței, Plevnei, Rahovei, completate cu referirile unor numeroși corespondenți de război. Elogiile adresate armatei române sînt de natură să trezească mîndria vizitatorilor pentru aceste acte de bravură : „*Eroii care țin sus și tare pe cîmpiile de luptă ale Bulgariei drapelul român, care e împodobit cu laurii nemuritori, nu-și varsă în zadar sîngele lor. România liberă și independentă va ocupa cu mîndrie un loc în concertul european și marea ei faptă împreună cu numele ei vor fi imprimate în inimile generațiilor viitoare*” („Der Osten”, Viena, 9 octombrie 1877).

Orașul București, devenit capitala noului stat unificat, România, a continuat să fie centrul luptei pentru unitatea națională și n-a rămas indiferent față de frămîntările românilor din Ardeal. Imaginile fotografice demonstrează solidaritatea locuitorilor Capitalei cu lupta pentru drepturi a românilor din Transilvania.

Ultimul panou prezintă imagini din timpul primului război mondial, care a dus la unirea Transilvaniei cu România, desăvîrșindu-se astfel unitatea de stat.

Întregul material ilustrativ expus pe panouri este completat cu obiecte bi și tridimensionale, care ajută la o și mai complexă înțelegere a temei expoziției temporare.

DATE ORNITOLOGICE INEDITE SAU PUȚIN CUNOSCUTE DIN DEPRESIUNEA BARAOLT (JUD. COVASNA)

Ludovic KOVÁTS

În lucrarea de față publicăm observațiile ornitologice ale lui Nagy Emeric, pe care le-a făcut în Depresiunea Baraoltului și împrejurimi, între anii 1901 — 1944. Datele le-am adunat din cotidianul „Székelység” (Săcuimea) (7), din corespondența sa personală și din manuscrisul lucrării „Note ornitologice din Transilvania ale Dr-ului M. Vasvári, a lui A. Keve (4)*.

Am identificat date referitoare la un număr de 72 de specii. Aceste date, fiind inedite, constituie obiectul prezentei lucrări. Ele se referă la un teritoriu aproape necunoscut avifaunistic, cuprinzând specii de un interes deosebit.

Nagy Emeric s-a născut la Tălișoara (jud. Covasna) în anul 1878. Ca licențiat în drept s-a stabilit la Tălișoara în anul 1922, unde a trăit pînă în anul 1944.

Deși autodidact în științele naturii, și-a dobândit cunoștințe vaste, mai ales în domeniul geologiei și ornitologiei. Probabil din modestie n-a acordat importanță observațiilor ornitologice pe care le-a făcut și de aceea unele le-a publicat doar sporadic și foarte sumar în ziarul local (7), iar altele le-a cuprins în corespondența sa cu ornitologul M. Vasvári.

Avînd casa situată izolat în zona păduroasă, bogată în avifaună, dintre Tălișoara, Baraolt și Răcoșul de Sus, adică în afara unei localități, a avut mari posibilități de a face observații ornitologice. Nu ne surprinde faptul că citează din jurul casei unele specii de păsări care se apropie rar sau de loc de așezări omenești.

Corespondența sa dovedește că a avut relații cu ornitologi recunoscuți ca L. Dobay, E. Hausmann și M. Vasvári. În ultimii patru ani, observațiile le-a făcut sub îndrumarea lui M. Vasvári, care l-a vizitat în anul 1943, cu care ocazie acesta a făcut observații prețioase la Tălișoara, Răcoșul de Sus, Virghiș, Merești, Doboșeni și Baraolt (4). Relațiile sale sînt o dovadă în plus a seriozității cu care a muncit.

Date luate din corespondență și din manuscrisul lui A. Keve (4) :

Ardea cinerea L. Îl semnalează cuibărind în colonii pe valea Cormoșului, dar vînătorii îl distrug. *Ardeola valloides* (Scop). O notează ca pasăre de pasaj.

Ixobrychus minulus L. O notează ca pasăre de pasaj.

Ciconia nigra (L.). În anul 1941 îi comunică lui M. Vasvári că barza neagră este de la un timp destul de frecventă, cu toate că mai de mult a fost vînată, pe motivul că ar distruge păstrăvii. În anul 1936, la 6 iunie, încearcă împreună cu L. Dobay să colecteze ponta dintr-un cuib de barză neagră din pădurea de la Răcoșul de Sus. Neajungînd la înălțimea cuibului (de 15 m), a renunțat, ca să revină în anul următor cu cele necesare, cînd însă familia de berze a fost distrusă de notarul comunei. Cuibul berzei negre a fost semnalat și în alte locuri din împrejurimi. Pasărea prefera valea Cormoșului.

Plegadis falcinellus (L.). O citează ca pasăre de pasaj.

Buteo sp. În anul 1941 scrie că fiind puțini șoareci de cîmp în toamnă, în cursul iernii de abia a observat șoareci. În alți ani, ca de exemplu în iarna 1939-1940, a observat uneori pînă și 50 de exemplare în jurul casei, înnoptînd pe coniferele din grădină, lăsînd multe ingluvii. Observă că șoarecii caută șoarecii chiar și pe cîmpulînzăpezit.

Accipiter gentilis (L.). A observat specia în număr semnificativ. În vara anului 1940 a prins în capcană în jur de 40 de exemplare. Provoacă pagube mari la păsări de curte și vînatul de cîmp.

Heliaetus albicilla (L.). A observat 3 exemplare la data de 8 mai 1941 la Tălișoara.

Falco peregrinus Tunst. O notează ca o specie cuibătoare la Băile Chirui (jud. Harghita) pe baza unei scrieri pe care nu o numește. (Este vorba cu siguranță de monografia Odorheului — n. autorului).

Falco vespertinus L. Îl semnalează mai ales primăvara.

Falco tinnunculus L. Îl semnalează primăvara în stoluri, împreună cu *F. vespertinus*, iar în mod deosebit îl semnalează vara.

Grus grus (L.). Îl notează la 29 martie 1941.

Crex crex (L.). O citează ca o specie destul de frecventă.

Vanellus vanellus (L.). Îl semnalează ca sosind la începutul lunii martie 1941.

Limnocyptes minimus (Brünn). În anul 1941 o notează ca o specie existentă.

* Mulțumim și pe această cale lui Francisc Nagy pentru că ne-a pus la dispoziție corespondența personală a tatălui său, Nagy Emeric. De asemenea, mulțumim lui A. Keve pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție manuscrisul lucrării sale.

Scolopax rusticola L. Îl semnalează cuibărind în munți.

Columba oenas L. Îl semnalează în 1941 ca sosind în jur de 20 februarie.

Columba palumbus L. Îl semnalează pentru acest ținut numai în făgetul aflat la peste 1 000 m altitudine. Nu l-a văzut niciodată în păduri mai joase ca altitudine.

Tytoalba (Scop.) cuibărește în turnul bisericii de la Racoșul de Sus precum și pe stîncăriile Vârghișului.

Bubo bubo (L). Se întâlnește în pădurile stîlcoase din împrejurimi.

Glaucidium passerinum (L). Se întâlnește de asemenea în pădurile de fag și mesteacăn. Amintește un exemplar împușcat mai de mult pe care l-a împăiat.

Athene noctua (Scop). Cuibărește permanent sub țiglele casei. Notează că își hrănește puii cu omizile mari și păroase de pe pomii din grădină, pe care alte păsări le evită.

Strix aluco L. O semnalează ca cea mai comună bufniță. În iarna anului 1940 află de un exemplar gălbui împușcat în comuna Baraolt și naturalizat.

Strix uralensis Pall. O semnalează ca o specie mult mai rară. Amintește de un exemplar împușcat la data de 7 nov. 1926, care pare a fi fost o variație de culoare.

Asio otus (L.). O notează ca o altă specie frecventă în pădurile de conifere. Un exemplar capturat în curtea sa a fost ținut scurt timp în captivitate.

Asio flammeus Pont. O prezintă ca o specie care uneori este frecventă, iar alteori absentă. Frecventă a fost în anii 1926, 1935.

Caprimus europaeus L. Specie pe care a observat-o în grădina sa la 17 mai 1941.

Apus apus (L.) Specie care cuibărește în scorburile stejarilor bătrîni. De cînd era copil și-o amintește ca o pasăre frecventă în pădurile cu stejari bătrîni.

Alcedo atthis (L). îl semnalează în hotarul Tălișoarei de pe valea Cornoșului.

Merops apiaster L. Specie care îi este semnalată din Ocland (1931), Vîrghiș, de unde i-au fost trimise două exemplare lui L. Dobay, și din Racoșul de Sus. El o semnalează în număr mare (cca 100 ex.) la 20 august 1941 la Tălișoara. Ziua se răspîndesc pe finețe și spre seară se adună pe un arin pe care înnoptează.

Coracias garrulus L. Specie despre care spune în 1941 că o observă de cîțiva ani și în lunile mai și iunie, pe cînd mai de mult putea să o observe doar în august. Presupune că are și cuiburi.

Upupa epops L. O notează la 24 aprilie 1943.

Picus viridis L. O notează ca destul de frecventă.

Picus canus Gm. O notează ca destul de frecventă.

Dryocopus martius (L). Specie care se întâlnește numai în păduri de conifere la altitudine sau în făgetele învecinate. În scorbura sa cuibărește și *Columba palumbus*.

Dendrocopos major (L.) Specie comună.

Alauda arvensis (L.). O notează la 12 martie 1942.

Hirundo rustica L. O semnalează ca sosind la 24 aprilie 1943.

Motacilla alba L. Specie comună.

Motacilla cinerea Tunst. O semnalează pe valea Cornoșului.

Cinclus cinclus (L). Specie comună în valea Cornoșului.

Troglodytes troglodytes L. Specie comună în valea Cornoșului.

Phylloscopus collybita Vieill. O notează la 29 martie 1941.

Erithacus rubecula L. O notează la 26 martie 1941.

Oenanthe oenanthe (L). O notează la 19 aprilie 1941.

Monticola saxatilis (L). O observă pe stîncile calcaroase ale Vîrghișului.

Turdus viscivorus L. O notează la 26 martie 1941.

Turdus torquatus L. O notează la 26 martie 1941.

Aegithalos caudatus L. O pereche a cuibărit pe un conifer de lîngă casa sa în 1943.

Parus palustris L. O prezintă ca o specie mai rară în ultimii ani.

Tichodroma muraria L. Fără să o găsească, o presupune prezentă pe Vîrghiș, vale carstică.

Certhia sp. Neputînd face distincție între cele două specii ale genului, semnalează uneori exemplare dînd doar denumirea genului.

Fringilla coelebs L. O notează la 26 martie 1941.

Fringilla montifringilla L. O semnalează ca absentă în iarna anului 1941.

Loxia c. curvirostra L. O dă ca specie frecventă în pădurile de conifere.

Sturnus vulgaris L. În 1941 îi semnalează sosirea la 20 febr.

Oriolus oriolus (L). O notează la 5 mai 1941.

Nucifraga caryocatactes (L). Locuitor obișnuit al pădurilor de conifere, în număr însemnat. Diminețile coboară în grupuri spre păduri de la altitudine mai mică și obișnuiește să-și aleagă un fag pentru popas, la care se oprește și seara la întoarcere.

Coloeus monedula (L). O semnalează doar uneori, și atunci în stoluri.

Corvus frugilegus L. O semnalează ca o pasăre hoinară.

Corvus cornix L. Specie comună.

Corvus corax L. Îl surprinde că nu o întâlnește în 1941, cu toate că în alți ani o cunoaște ca o pasăre comună cuibăritoare în stincării.

Pentru a prezenta aici integral observațiile lui Nagy Emeric, dăm în continuare și datele care i-au apărut în ziarul local „Săcuimea”, puțin cunoscut de ornitologi.

Pelecanus onocrotalus L. Observă un exemplar în 1917 pe arătura de pe valea Cormoșului, în hotarul comunei Racșol de Sus (7 e).

Ciconia ciconia (L). Menționează că s-a observat la Jigodin (jud. Harghita), că, din cauza secetei din primăvară, care a determinat lipsa de hrană, berzele nu au mai cuibărit, petrecându-și vara la marginea unei păduri de conifere (7 a).

Ciconia nigra (L). Specie semnalată pe terenurile mlăștionase pe lângă dealul „Bogat” (jud. Harghita) (7 b) și la Băile Uzonca (comuna Bățanii Mari) (7 c).

Plegadis falcinellus (L). În primăvara anului 1926 a primit o femelă de la un cioban, care a luat-o de la un uliu (*Accipiter gentilis*), pe lângă localitatea Brăduț (7 f).

Neophron percnopterus (L). În 1939, la mijlocul lunii octombrie, a observat câteva exemplare, care devorau un cațavru, în apropiere de Moacșa (7 h).

Pernis apivorus (L). A împușcat un exemplar în vara anului 1912 în coasta dealului „Balványosvár” (lângă Băile de Marmură), care avea cuibul pe un fag. Un alt exemplar îl semnalează, la data de 11 sept. 1943 lângă Crăciunel, mincînd vesperele din pămînt (7 d).

Otis tarda L. I se comunică un stol văzut lângă Sînpaul (jud. Harghita) cu cîțiva ani înainte de 1938 (7 g).

Eremophila alpestris (L). O semnalează ultima dată în luna februarie 1924, în trei exemplare, care s-au hrănit câteva zile în curtea sa (7 g).

Lanius collurio L. Semnalează în hotarul Tălișoarei un exemplar albinos (7 d).

Bombicilla garrulus (L). Ca oaspete de iarnă preferă la început boabele de *Crataegus*, apoi consumă muguri de *Acer* și *Fraxinus*. În zădărnicele Ciucului se mai poate întâlni și în luna mai (7 a). El a observat cîte un stol în iarna anului 1933, în pădurea Baraoltului, iar la 6 febr. 1934 în pădurea comunei Apăca (7g).

Pastor roseus (L). L-a văzut de mai multe ori în stoluri mai mari la Tălișoara. În vara anului 1927, un stol s-a ținut câteva zile pe lângă casa sa. Ultima dată îl semnalează în 1935 (7 g).

Pyrhacorax graculus (L). A împușcat un exemplar în vara anului 1901 în pădurea de la Flia, lângă pîrîul „Kóság” (7 f).

Remarcăm ca cele mai importante note referitoare la următoarele specii : *Pelecanus onocrotalus*, *Plegadis falcinellus*, *Grus grus*, *Ciconia nigra*, *Neophron percnopterus*, *Otis tarda*, *Glaucidium passerinum*, *Eremophila alpestris*, *Monticola saxatilis*, *Loxia c. curvirostra*, *Pastor roseus* și *Pyrhacorax graculus*.

De o importanță deosebită considerăm semnalarea speciei *Pyrhacorax graculus* (L), deoarece este cunoscută ca o raritate și prezența ei în avifauna țării noastre este mult discutată (1, 2, 3, 5, 6).

Referirea lui Nagy Emeric la această pasăre, pe care a și împușcat-o, întărește datele cu privire la prezența speciei în țara noastră. Considerăm necesar să amintim și observația lui L. Simonkay (6), care spune că specia poate fi întâlnită pe Găina (M. Bihorului). El menționează că primăvara, de cum începe topirea zăpezilor, stîncuța alpină coboară pe locurile deszăpezite pentru a-și procura hrana. El o observă în grupuri, la 24 aprilie 1886, între Buteni și Chișindia (jud. Arad).

Putem deci concluda că această specie există în mod cert în România (contrar părerii lui F. Steinbacher (5), care a declarat că „informațiile asupra prezenței speciei în Transilvania sînt total nefundate”) și susținem părerea lui S. Pașcovschi — L. Manolache, potrivit căreia această specie „e posibil să fi dispărut recent de tot” — dacă a dispărut? — și că „unele apariții accidentale noi, prin infiltrații din Balcani nu sînt deloc excluse” (5).

Considerăm aceste note ca o contribuție importantă a lui Nagy Emeric la cunoașterea avifaunei din această parte a țării noastre. Publicarea lor, chiar atît de tardivă, o socotim ca o obligație față de îmbogățirea ornitologiei românești și ca un omagiu adus muncii lui Nagy Emeric.

BIBLIOGRAFIE

¹ Dombrowsky, R. R., *Păsările României*, vol. I, București, 1946.

² Frivaldszky, J., *Aves Hungariae*, Budapestini, 1891.

³ Ionescu, V., *Vertebratele din România*, București, 1968.

⁴ Keve, A., *Dr. Vassár Miklós erdélyi jegyzetei* (în litt.).

⁵ Pașcovschi, S., Manolache, L., *Genul Pyrrhacorax în fauna României*, „Vinăt. și pesc. sportiv”, 1937, nr. 8.

⁶ Simonkay, L., *Arad vármegye természetrajzi leírása*, Arad, 1893. vol. I, part. III.

⁷ Ziarul „Săcuimea” — (Săcuimea) — Odorheiu Secuiesc 1934—1940.

a. 1934, nr. 11—12, p. 96 c. 1937, nr. 1—2, p. 12

b. 1935, nr. 5—6, p. 4 f. 1937, nr. 3—4, p. 26

c. 1935, nr. 7—8, p. 2 g. 1938, nr. 4, p. 46

d. 1936, nr. 7—8, p. 46 h. 1940, nr. 1—2, p. 13

Cercetările de suprafață din ultimul timp, efectuate în sud-estul Moldovei, au sporit numărul așezărilor paleolitice din această parte a țării. Una dintre acestea se află pe teritoriul comunei Cavadinesti, la punctul numit Ripa Plopului și a fost cercetată în cursul anului 1969.

Din punct de vedere topografic, așezarea este situată pe culmea unui deal, la altitudinea de aproape 300 m. Terenul este înclinat de la vest la est, fapt care provoacă denudarea solului în ultima vreme, după ce a avut loc defrișarea pădurii.

A fost săpată o suprafață de 70 mp. În profilul secțiunii am putut urmări existența a două straturi: la suprafață este un strat arabil, nisipos, de culoare cenușie, gros de 20–30 cm; sub acesta urmează un strat galben roșcat, reprezentând un loess nisipos. Materialul litic se găsește în primul strat cenușiu nisipos, fiind deranjat an de an de lucrările agricole. Stratul al doilea s-a dovedit a fi în zona săpată, complet steril.

În cercetările anterioare de la Ceahlău¹ s-a constatat că solul brun, cu desprinderi prismatice aparține perioadei Würm II – Würm III, iar solul galben prăfos, care îl suprapune, aparține Würmului III, acesta din urmă conținând materialul litic specific gravettianului final. În sudul Moldovei, la așezarea de la Puricani² s-a observat că peste stratul III, aparținând Würmului II/III, se găsește un strat cenușiu prăfos de pădure, care este, credem, contemporan cu stratul galben prăfos de la Ceahlău și din nordul Moldovei. În perioada post glaciară s-a depus un strat nisipos, pe cale eoliană, devenind apoi sol vegetal și conservând această așezare.

Prin urmare, stratul II de la Cavadinesti, de culoare roșcată, îl putem considera contemporan cu stratul III de la Puricani. Stratul I, arabil, fiind mai subțire și deranjat de lucrările agricole, nu mai permite o delimitare stratigrafică precisă între stratul vegetal și cel nisipos cenușiu (Würm III).

Așadar, din punct de vedere stratigrafic, ne aflăm în fața unei situații deosebite față de cea de la Puricani, unde s-a întâlnit o stratigrafie asemănătoare cu cea de la Ceahlău și Movileni-Heleșteni³, acolo gravettianul final găsindu-se la limita superioară a stratului roșu-brun și la baza stratului galben prăfos.

La Cavadinesti, materialul litic este cantitativ puțin, prezentându-se sub forma unei zone mai concentrate. Ca rocă, a fost întâlnit până acum numai silexul de Prut, de culoare albastră-vineție și uneori galbenă-cerată. Pieseile prezintă o patină alburie și nu prea adâncă.

Din punct de vedere tipologic, s-a găsit o microlamă de à bord abattu, un virf (frint) pe lamă retușată abrupt, burine de colț pe trancatură și diedre, grattoare pe virf de lamă (fig. 1/4, 7,8), sau pe capăt de lamă frintă. Nucleele sînt prismatice, cu planul drept sau oblic, uneori de o formă neregulată deoarece s-a acționat numai pe o singură latură.

O categorie aparte de piese o formează lamele și așchiile la care se observă o tendință de macro-litizare, care, în urma cercetărilor de la Ceahlău⁴, Movileni-Heleșteni⁵, Puricani și altele⁶ se pare că este un reviriment întâlnit pe un spațiu mai larg.

Desigur că prin rezultatele unei campanii nu putem fixa definitiv specificul acestei așezări, totuși materialul găsit ne pune în fața unei locuințe-atelier, din perioada finală a gravettianului oriental. În zona de concentrație a materialului arheologic, pe lângă tipurile prezentate mai sus, se mai întâlnesc și numeroase lame frînte, lame cu urme de folosire mai mult sau mai puțin pronunțate, precum și așchii lamelare. Întrucît această zonă prezintă o formă aproximativ ovală, iar materialul arheologic cuprinde atît unelte, cît și deșeuri de prelucrare, ne permite să afirmăm că ne aflăm pe locul unei colibe care a dispărut fără a lăsa o urmă mai precisă a formei sale.

O situație care nu diferă mult s-a întâlnit și la Puricani⁷, unde am putut urmări două zone cu o concentrare a materialului asemănătoare.

¹ C. S. Nicolăescu-Plopșor, Al. Păunescu, Fl. Mogoșan, *Le paléolithique de Ceahlău*, în „Dacia”, N. S. X, 1963, p. 5–116.

² M. Brudiu, *Așezarea gravettiană de sfîrșit de la Puricani*, comunicare ținută la V-a sesiune a muzeelor 1969.

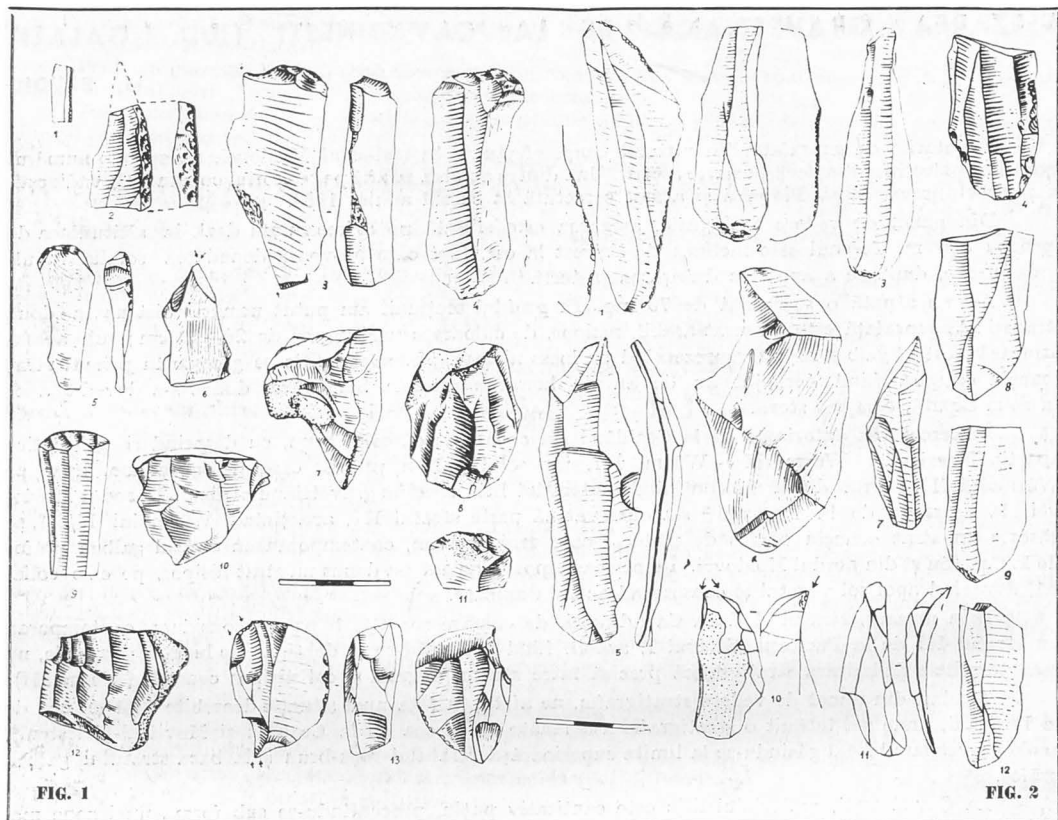
³ Al. Păunescu, *Cercetări paleolitice*, în „SCIV” 17, 1966, 2, p. 327.

⁴ C. S. Nicolăescu-Plopșor, Al. Păunescu, Fl. Mogoșan, *op. cit.*

⁵ Al. Păunescu, *op. cit.*, p. 327.

⁶ Al. Păunescu ne-a confirmat încă o dată această situație constatată în săpăturile (inedite) din zona Pașcani, pentru aceeași perioadă.Exprimăm mulțumirile noastre.

⁷ M. Brudiu, *Așezările paleolitice de sfîrșit de la Puricani și Pleșa — jud. Galați* (sub tipar, în „Danubius”, IV).

1, 2, LAMELĂ ȘI LAMĂ ÎN BORD ABATTU; 3, 5, 9, BURINE;
4, 6 - 8 GRATTOARE; 10 - 13 NUCLEE.
1 - 12 LAME ȘI AȘCHII LAMELARE ÎNTEGRI ȘI
FRAGMENTARE

În urma cercetărilor din cursul anului 1969 de la Mălușteni⁶ și Tg. Berești — Dealul Taberei, putem să precizăm unele asemănări și deosebiri între așezările paleolitice de sfârșit din sud-estul Moldovei. Referindu-ne la așezarea de la Cavadinești, observăm că atât materia primă, cât și repertoriul uneltelor, ca și specificul materialului litic în general, deosebesc această așezare de toate celelalte, în primul rând prin prezența materiei prime, originară numai din zona Prutului și, în al doilea rând, burinele și grattoarele sînt mai mult pe capete de lame și aproape de loc pe așchii.

Pornind de la această observație putem afirma că locuitorii acestei așezări au aparținut unui alt grup de migratori, veniți dinspre nord, de pe Prut, decît cei din așezările de la Puricani și Mălușteni, unde întîlnim atît roca de Carpați, cît și silexul cretacic. Locuitorii din așezarea de la Cavadinești se pare că posedau și cantități mai mari de materie primă, pe care o prelucrau fără a face economii, așa cum se observă în așezările vecine amintite mai sus, unde orice așchie care se preta la folosirea ei directă, sau la prelucrare, nu scăpa atenției lor.

Așa cum am arătat, stratigrafic nu putem preciza cînd a apărut acest grup aici — înaintea grupurilor de la Puricani și Mălușteni, care după originea materiei prime veneau dinspre Carpați, sau după aceștia? Nu ar fi exclus să avem de-a face cu o oarecare contemporaneitate a încrucișării direcțiilor celor două curențe demografice: dinspre vest și dinspre nord.

⁶ Cercetările au fost efectuate în cadrul colaborării dintre Institutul de arheologie și Muzeul de istorie din Bîrlad.

SATUL ȚIU, PUNCTUL „PODUL URLĂTORULUI”

Spre nord-vestul județului Dolj, pe șoseaua Breasta-Grecești, la 37 km de orașul Craiova, se află satul Țiu, așezare ce aparține în prezent comunei Cernătești.

Cuprins între dealul Mașcoțului la nord, și cel al Bobului la sud, brăzdat în anotimpurile ploioase de piriiașul Obedean, satul Țiu reprezintă și un obiectiv arheologic.

Pe „trupul de pământ roditor” și în partea de nord a satului, către comuna Argetoaia, la locul numit „Podul urlătorului” sau „La tarifă”, unde se întretaie „drumul Bujorului” ce duce către Comănicea cu cel al Argetoii, vestigiile arheologice apar după fiecare arătură.

Acest loc îl cunosc bătrânii satului, care ani de-a rindul au descoperit „cioburi și buze de oale” mult mai bine păstrate în comparație cu cele adunate de noi în ultima vreme.

Despre toate aceste descoperiri de suprafață, țilenii afirmă că „sînt de pe vremea dacilor”.

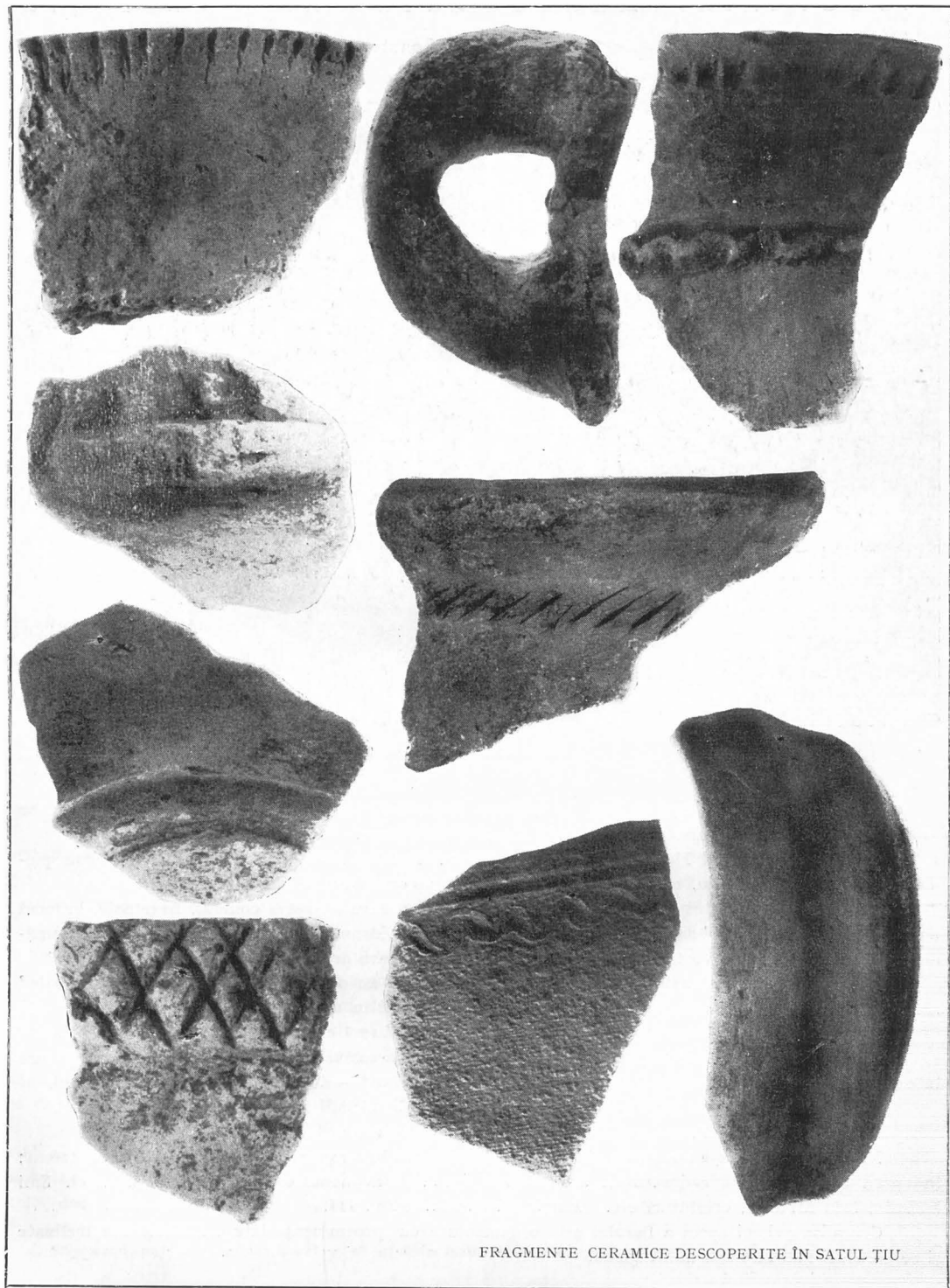
Cea mai importantă descoperire însă o considerăm pe aceea a săteanului Dumitru Macrea, care în anul 1958, pe cînd ara, a întors cu brazda un „cap de vultur” — după cum susține informatorul.

Numeroase fragmente ceramice au mai fost adunate în ultimii ani de Ion și Ghiță Catrina.

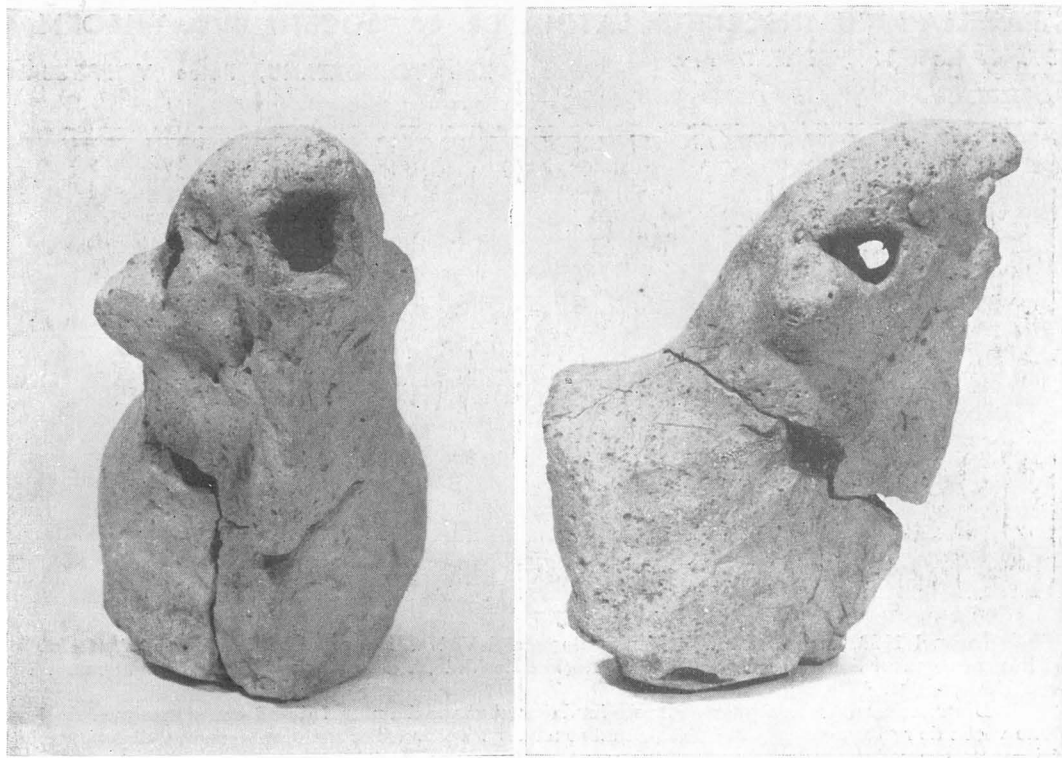
În afară de ceramică, pe acest loc au mai fost descoperite două vetre bine conturate.

Materialul arheologic selecționat de noi cuprinde fragmente ceramice caracteristice culturii Coțofeni; în epoca bronzului se încadrează de asemenea mai multe fragmente ceramice ornamentate cu linii incizate, briu alveolar, creștături etc., aparținînd culturii Glina III.

Ceramica primei epoci a fierului este ornamentată cu proeminențe late orizontale sau înclinate și cu caneluri mai late sau mai înguste.

FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE ÎN SATUL ȚIU

FIGURINĂ ZOOMORFĂ (FAȚĂ ȘI PROFIL)

Ceramica celei de-a doua epoci a fierului cuprinde fragmente aparținând unor vase dacice cenușii lucrate la roată și cu mîna, ornamentate cu briu crestă sau cu butoni.

Din perioada stăpînirii romane în Dacia datează ceramica cenușie și cărămizic lucrată la roată și cu mîna, precum și torți și fragmente de amfore de import, cărămizii și gălbui, unele cu caneluri la exterior.

Remarcăm, în continuare, cîteva fragmente ceramice de la începutul perioadei de trecere la feudalism, lucrate la roată sau cu mîna. Cele lucrate la roată au pasta fină și provin de la niște stră-chini; altele, zgrunțuroase, reprezintă în special fragmente ale unor vase de provizii de tip Krausengefäss de culoare cărămizic și brună. Cîteva fragmente ceramice datează din feudalismul timpuriu, ornamente cu linii incizate, orizontale sau în val.

În afara olăriei fragmentare, în acest punct de hotar al satului Țiu s-a mai descoperit și o piesă modelată în lut, reprezentînd un cap de animal (restul corpului nu se mai păstrează), care se poate încadra în epoca neolitică.

Pentru că o piesă asemănătoare deocamdată nu cunoaștem, considerăm că este necesară o prezentare a ei care să o impună atenției specialiștilor. Înălțimea sa este de 19,7 cm, lungimea de 12 cm, lățimea de 10 cm.

Această figurină are un bot alungit și deschis, două urechi rotunjite, iar pe gît are un fel de creastă care se prelungește de sub bot pînă pe piept.

Ne-am gîndit să aducem la cunoștința cercetătorilor aceste descoperiri, cu atît mai mult cu cît în această localitate nu s-au întreprins pînă în prezent săpături arheologice.

Ele ar fi deosebit de binevenite, dat fiind faptul că materialul adunat din împrejurimile satului atestă locuirea acestor meleaguri pe o foarte îndelungată perioadă de timp, începînd din neolitic.

Aceste materiale arheologice precum și multe altele descoperite anterior vor putea fi folosite în continuare la amenajarea unui punct muzeal sătesc, care să sublinieze o dată mai mult importanța localității pentru istoria sa veche.

Cu această ocazie, piesele de arheologie expuse vor stimula interesul localnicilor pentru semnalaarea vestigiilor arheologice locale.

În anul 1968, cu ocazia terasării malurilor riului Vede, în apropiere de Limesul Transalutanus și în raza comunei Socetu, vecină cu orașul Roșiori de Vede, tractorul a scos la iveală mai multe vase vechi de pământ.

Dintre acestea, cel mai interesant este fundul unui vas cu diametrul de 14 cm și grosimea de 1 cm. Este vorba de restul unei „patella”, vas ritual roman, care servea fiecărei familii pentru depunerea jertfei consacrate zeilor casnici și care stătea permanent pe altarul casei din atrium.

Alături de patella au ieșit la iveală și două cești dacice tipice, făcute dintr-o pastă cenușie, negricioasă și nelustruită. Credem că aceste vase puteau servi fie pentru depunerea jertfelor, fie ca vase de uz casnic.

Un interes deosebit prezintă însă patella datorită inscripției în limba latină zgîriată pe ea: AURELI[U]S SILVAN[U]S FECIT PATELLAM (corect patellam) BONAM. Literele, mari de un cm, sînt zgîriate pe pasta moale a talerului cu stiloul, înainte de arderea în cuptor.

Numele roman Aurelius Silvanus, ar arăta că este vorba de un meșteșugar, poate fost soldat în trupele romane pentru paza Limesului Transalutanus. Aurelius Silvanus după ce s-a eliberat din armată, se va fi stabilit cu locuința în apropiere de Pirrum (vechiul nume roman al localității Ruș de Vede), practicînd meșteșugul de olar; atelierul se găsea probabil pe malul riului Vede, unde și astăzi se mai lucrează din pământ cărămizi, țesturi și oale.

Patella a fost poate cumpărată de locuitorii din satul vecin — vicus Sambucietum, Sambucetum, Socetu. Locul unde s-au găsit vasele e numit și acum de sătenii din Socetu „satul vechi”.

Olarul Aurelius Silvanus își face reclama talerelor de jertfă, scriind pe fundul lor că „le face bune”. Faptul că olarul Aurelius Silvanus își scria reclama în limba latină dovedește că această limbă era cunoscută de populația băstinașă într-o măsură mult mai mare decît o bănuim, cumpărătorii fiind dacii localnici și desigur veteranii, foștii lui camarazi de oaste eliberați la expirarea stagiului.

Rolul scrisului și al limbii latine în relațiile daco-romane în secolul II sau III e. n., cînd credem că s-a scris inscripția de pe patella, era deci destul de însemnat. Numai fragilitatea materialului pe care s-a scris — ceramică moale proaspătă — a făcut să nu se păstreze mai multe inscripții ca aceea găsită întimplător la Socetu-Roșiori.

În zona menționată sînt întîlnite numeroase așezări din diferite epoci, unele din sec. IV-VI, ca de pildă cea de la Dulceanca-Teleorman, unde s-a descoperit un cuptor de oale, dar de un stil diferit față de cele de la Socetu. Ținînd seama de caracterul dacic al celor două vase găsite împreună cu patella, considerăm că acest din urmă vas se poate data în sec. II-III e.n.

Inscripția de pe patella are unele greșeli ortografice ca de exemplu pataelam, în loc de patellam. La fel sfîrșitul celor două nume proprii Aurelis Silvanus este scris fără „u”. Toate aceste „abateri” de la latina literară sînt obșnuite în limba inscripțiilor din provincii.

Oricum vasul descoperit la Socetu este important fiindcă ne dă numele unui olar care a trăit pe Limesul Transalutanus și ne dezvăluie, în același timp, unele aspecte ale vieții casnice și religioase a locuitorilor antici din zona Roșiorilor de Vede, atît de intens populată în antichitate.

În legătură cu articolul *O fibulă digitată descoperită la Virtoape*, publicat în „Revista muzeelor” nr. 4/1969, țin să aduc câteva informații asupra a două noi fibule digitate descoperite în ultimul timp tot în județul Teleorman.

Prima fibulă a fost găsită în urma unei cercetări pe valea pârului Vistiereasa, afluent al râului Vedea, în malul stîng, la aproximativ 3 km de satul Adămești, la 20 km sud-est de satul Virtoape.

Fibula este de bronz, avînd ceva mai mult de 8 cm și ornamentarea ei constă tot din decor spiralic. El diferă însă de fibula de la Virtoape prin așezarea spiralelor față de centrul fibulei, mai ales în partea superioară. Starea ei este bună, deși a fost frîntă la mijloc. În spate, se văd monturile în care se află acul de prins. În ceea ce privește punctul de găsire al fibulei, adaug următoarele informații.

În malul pârului amintit și pe terasa alăturată am găsit numeroase fragmente ceramice provenite din diverse culturi. La locul descoperirii fibulei, ceramica este atipică, lucrată la roată, din pastă castanie cu nisip și pietriș.

Există deci urmele unei așezări destul de modeste, fără a putea preciza deocamdată ce legătură poate fi între fibulă și așezare, fiind necesare noi cercetări la fața locului.

A doua fibulă a fost descoperită recent la Lăuni, de către personalul uzinei de apă ce alimentează orașul Alexandria, și a putut fi cercetată prin bunăvoința lui Costandin Săndulescu, un harnic prețuitor al vestigiilor arheologice din Lăuni.

Fibula s-a găsit în apropierea uzinei, într-un teren bogat în mărturii arheologice și cercetat de mai multe ori. Nici aici nu putem însă preciza ce legătură poate fi între ceramica găsită și fibulă, fiind tot atât de necesară o verificare la fața locului.

Fibula este de numai 5,5 cm, avînd lățimea maximă de 3,3 cm. Este tot de bronz, cu aspect digitat, bine conservată și avînd în spate și acul de fixare. Partea din mijloc este pronunțat bombată. Și ornamentarea este diferită. De remarcat prelungirile în formă de cioc, ce deosebesc ca aspect această fibulă de cele amintite mai sus.

În ceea ce privește perioada de încadrare, în analogie cu fibula digitată de la Virtoape, le socotim și pe acestea a fi din secolul VI-VII.

Am ținut să facem cunoscute aceste descoperiri întrucît studiarea lor poate aduce date noi în legătură cu problema fibulelor găsite pînă în prezent în Cîmpia Munteană.

Maria DOGARU

În preocupările multiple ale muzeografilor, determinate de natura complexă a activității ce o desfășoară, un loc aparte îl ocupă aprofundarea cunoașterii mijloacelor de validare a actelor — în special sigiliile — izvoare istorice de necontestat.

În rândurile ce urmează voi trata o problemă nerezolvată pînă acum : descrierea primului sigiliu cu text în limba turcă folosit de domnitorii români.

Element sigilografic nou, sigiliile cu caractere turcești apărute în secolul al XVII-lea au atras atenția cercetătorilor.

Emil Vîrtosu își expune în 1942 concluziile sale asupra acestor sigilii¹ iar în 1956 în studiul său *Din sigilografia Moldovei și a Țării Românești*² reia subiectul arătînd printre altele : „*Cel mai vechi sigiliu de acest fel îl întîlnim pe vremea lui Vasile Lupu*”. Această afirmație nu se bazează pe constatarea directă a autorului, ci pe informațiile călătorului turc Evlia Celebi, care a vizitat în 1659 Moldova.

*

După mărturisirile lui Evlia Celebi, textul sigiliului folosit de Vasile Lupu la autentificarea corespondenței sale cu demnitarii otomani, avea următorul conținut : *Muhibb-i Khanedan-i al-i Osman Lupul voivodai-i serhadd-i Bogdan (prietenul Sultanilor din dinastia lui Osman, Lupul voievodul Serhatului Moldovei)*³.

Emil Vîrtosu care găsea afirmațiile cunoscutului călător turc juste, dar insuficiente, încearcă să reconstituie sigiliul apreciînd că acesta trebuie să fie inelar, orizontal, lucrat după moda turcească, adică fără emblemă sau stemă și cu textul în cîmpul sigiliului.

Astăzi Direcția generală a Arhivelor Statului este în posesia copiei acestui sigiliu⁴. Este într-adevăr un sigiliu inelar, însă octogonal și se înfățișează astfel : în cîmpul sigilar, capul de bour are între coarne, atît de curbate, încît aproape se unesc, steaua cu 6 raze. Coroana deschisă formată din 5 fleuroane, 3 mai mari, 2 mai mici, timbrează capul de bour. În dextra acestuia, soarele format dintr-o globulă centrală cu mai multe raze, în senestra luna. În exergă, între linii continue, text scris cu caractere turcești : *Lupul voivoda-i serhadd-i Bogdan bende hakpay-i Al-i Osman, (Lupul voievodul hotarului Moldovei, robul din pîlberea picioarelor Osman)*⁵ (vezi figura 1).

Iată deci, că primul sigiliu cu caractere turcești folosit de domnii români, nu numai că își menține emblema, dar își păstrează chiar și învoceația simbolică (crucea) ce se ridică în exergă din fleuronul central al coroanei.

Acest sigiliu a fost aplicat pe un document din 10(63) r'26—1652 februarie 24, adresat sultanului Mehmed al IV-lea, fiind imprimat probabil în tuș de culoare neagră. Prin el, voievodul Moldovei înștiința pe sultan asupra situației militare de la granițele Poloniei⁶.

Din punct de vedere al tipului, sigiliul descris este de tip heraldic, are în emblemă elementul principal al stemei Moldovei, însă scos din scut și plasat direct în cîmpul sigilar. El se deosebește deci de majoritatea sigiliilor cu caractere turcești folosite de domnii ulteriori care, pentru validarea corespondenței cu Poarta, și-au confecționat sigiliile în întregime după model turcesc⁷.

De fapt, sigiliul lui Vasile Lupu, cu caractere turcești, are la bază unul din sigiliile inelare folosite de acest domn pentru autentificarea actelor interne⁸ și anume sigiliul inelar în a cărui emblemă se află capul de bour timbrat cu o coroană deschisă (vezi figurile 2 : i 3).

¹ *Sigiliile românești cu legenda în limba turcească, veacul al XVII-XIX-lea*. București, 1943, extras din „Hrisovul”, II, 1942, p. 203—216.

² „Documente privind istoria Romîniei”, Introducere, vol. II, București, 1956, p. 366 — 368.

³ Traducere defectuoasă, corect fiind : *Prietenul dinastiei casei lui Osman, Lupul voievodul serhatului Moldovei* — observația îi aparține lui Aurel Decei.

⁴ Arh. St. Buc. Rola 6, Documentul 45.

⁵ A fost depistat de Aurel Decei, căruia îi mulțumesc și pentru traducerea textului turc.

⁶ Acesta se află în arhiva Muzeului Saraiului Topkapı, Istanbul, nr. 4891.

⁷ Cu unele excepții : sigiliile lui Grigorie Ghica, voievodul Țării Românești, folosite între 1661 — 1672.

⁸ Vasile Lupu a folosit pentru actele interne trei sigilii inelare — toate octogonale și de aceeași dimensiune :

a) Sigiliu inelar avînd în cîmp capul de bour cu steaua (ceva mai mare decît la celelalte sigilii inelare) între coarne, însoțit la dreapta de soare, la stînga de lună. În exergă, legenda restrînsă.

b) Sigiliu inelar avînd aceeași reprezentare, însă capul de bour timbrat cu o coroană deschisă.

c) Sigiliu inelar avînd în emblemă stema unită, descris de A. Sacerdoțeanu în studiul *Sigiliul domnesc și stema țării. Conceptul de unitate pe care-l reflectă și rolul avut în formarea ideii de unire*, „Revista arhivelor” nr. 2/1988, p. 16.

1. SIGILIUL LUI VASILE LUPU CU LEGENDA ÎN LIMBA TURCĂ. RECONSTITUIRE GRAFICĂ EXECUTATĂ DUPĂ FOTOCOPIE DE OLIVIA STRACHINĂ – ARHIVIST PRINCIPAL D. G. A. S.

2. SIGILIUL LUI VASILE LUPU, CARE A SERVIT CA MODEL CELUI CU LEGENDA ÎN LIMBA TURCĂ

3. SIGILIUL INELAR, OCTOGONAL, AL LUI VASILE LUPU

1

3

Deosebirea dintre acesta și sigiliul discutat se rezumă la faptul că, în locul legendei, s-a scris textul turcesc, iar liniile perlate au fost înlocuite cu linii continue.

Sigiliile inelare, folosite de Vasile Lupu la validarea actelor interne, au în exergă invocația simbolică și titulatura restrânsă scrisă, datorită spațiului redus, prescurtat (prin ligaturi, suprascriere și trunchiere): + İω ΒΑΣΙΛΕ ΒΟΕΒΟΔ ΓΟСПΟДАР ЗЕМЛІЕ МОЛДАВСКОИ.

Conținutul legendei, expresie a dorinței domnului moldovean de a flata pe sultan și de a-i dovedi o supunere totală, ca și confecționarea unui sigiliu special cu text în limba turcă, pentru autentificarea scrisorilor trimise acestuia, dovedesc strădania lui Vasile Lupu de a câștiga încrederea Porții.

Folosirea pentru prima dată în istoria țărilor noastre a unui sigiliu cu text în limba turcă demonstrează că domnul care tindea să devină hegemonul principatelor române, a căutat și prin acest fapt să-și asigure sprijinul Porții, atrăgându-și astfel simpatia înalților demnitari turci.

Urmîndu-i exemplul, domnitorii români ce i-au succedat, voind să câștige încrederea Porții, au folosit astfel de sigilii ca un nou mijloc de a obține încredere și favoruri.

Întrucît, în diferite publicații, din lipsa studierii atente a fondului arhivistice și a lucrărilor de bază, s-au strecurat unele erori privind istoria picturii bisericii voievodale Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, — important monument arhitectural —, considerăm utile unele rectificări, pe care le socotim absolut necesare pentru a nu se perpetua și încetățeni afirmații care nu corespund realității.

Astfel, în „Revista muzeelor” nr. 2 din 1969, p. 171—172, într-un articol intitulat: „*Un document inedit referitor la Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului*”, semnat de Alexandru Marcu, pe baza unei copii privind un document din 7 iunie 1741, considerat ca inedit, se ajunge la concluzia că: „... la istoria monumentului bisericii Sf. Nicolae lista pictorilor se completează cu încă un nume de artist brașovean” și anume „cu numele unui pictor pînă acum necunoscut — Enache Stama” (p. 172).

Afirmațiile de mai sus sînt cu totul greșite.

Documentul respectiv nu este inedit. El a fost publicat în întregime și comentat încă din anul 1930 de către istoricul brașovean A. A. Mureșianu în articolul său intitulat „Știri nouă despre refugiații munteni la Brașov în secolul al 18-lea și în răzmerița de la 1821”, în revista „Țara Birsei”, anul II, nr. 1, ianuarie-februarie 1930, p. 8.

De asemenea, documentul respectiv este menționat și reprodus parțial de către istoricul Cădă C. Mușlea în monografia sa lucrare „*Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului*”, vol. I, (1292—1742), Brașov, 1943, p. 232.

Cazurile cînd se prezintă ca inedite documente deja publicate sînt numeroase și ele provin nu numai dintr-o neatență cercetare a bibliografiilor respective, dar și din faptul că, din lipsa de organizare sistematică a unor arhive, documentele publicate apar alături de cele inedite. Pentru a ușura munca cercetătorului în Arhiva Muzeului culturii românești din Șcheii Brașovului de pe lângă Biserica Sf. Nicolae, s-a introdus sistemul, de altfel cunoscut, ca în mapa fiecărui document să se atașeze o fișă cu mențiunea dacă documentul a fost sau nu publicat și unde anume, precum și numele cercetătorilor ce l-au folosit.

În ceea ce privește a doua afirmație, că Enache Stama ar fi fost pictor, concluzia dedusă de autor din pasajul documentului: „... îndurîndu-se dumnealui au zugrăvit Sfînta Biserică ...”, este de asemenea greșită.

Lăsînd la o parte faptul că expresia „îndurîndu-se” nu se aplică de obicei autorilor unor lucrări, informațiile clare din inventarul moștenirii lui Enache Stama, din 23 martie 1747, precum și din mențiunile cronicii lui Radu Tempea (1691—1742) ne arată în mod categoric că Enache Stama a fost negustor și nicidecum pictor.

Inventarul moștenirii la care ne referim începe cu mențiunea „*După ce au murit Hagi Enache Stama neguțătorul ...*”¹ enumeră bunurile rămase, din care rezultă că acesta era un comerciant foarte bogat.

În Cronica brașoveană a lui Radu Tempea întîlnim numele lui Enache Stama la anul 1732, cînd, în calitate de jurat, îndeplinește în interesul bisericii Sf. Nicolae și a obștei românești a Brașovului diferite misiuni în Țara Românească².

Că Enache Stama nu a fost pictor, ci numai cel care a plătit zugrăvirea bisericii, rezultă clar din însemnările anului 1740, martie 28, alineatul II din Cronica lui Radu Tempea, în care se afirmă categoric: „*Zugrăvitu-s-au în anul trecut besereca cea mare loată, că făcuse și podul mai înainte, cucheltuiala dumnealui chir Enache Stama, cum arată această pisanie*”³. Drept mulțumire pentru „*cucheltuiala dumnealui*”, fruntașii obștei românești din Șcheii Brașovului i-au dăruit „*o groapă să-i fie de moșie dumnealui și neamului dumnealui. Care groapă e lîngă zid tocmai la ușa paraclisului celui nou ...*”, după cum precizează documentul din 7 iunie 1741 la care se referă și Alexandru Marcu în articolul său. Menționăm că documentul respectiv poartă și iscălitura cronicarului Radu Tempea, care în calitate sa de protopop și paroh al bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului a cunoscut îndeaproape toate împrejurările în care s-au executat lucrările la biserica sa.

În concluzie, nu poate fi vorba de „numele unui pictor pînă acum necunoscut”.

¹ Textul inventarului a fost publicat de A. A. Mureșianu în articolul citat, p. 8—10.

² Dr. Sterie Stinghe, *Istoria Bisericii Șcheilor Brașovului* (manuscris de la Radu Tempea), Brașov, 1899, p. 114; vezi și: Radu Tempea, *Istoria Sfintei Biserici a Șcheilor Brașovului*, ediție îngrijită de Octavian Schiau și Livia Bot, București, 1969, p. 143.

³ Dr. Sterie Stinghe, *op. cit.*, p. 150 și 172—173. Vezi și ediția publicată de Octavian Schiau și Livia Bot.

O SCRISOARE A LUI GEORGE ENESCU AFLATĂ LA MUZEUL DE ISTORIE A MĂUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Maria COJOCĂRESCU

București, 1 sept. 1931
 Mult stimată Domnule Primar,
 Sosind zilele acestea în București, am avut pentru prima dată o impresiune plăcută. Aha! Mi se pare că Bucureștiul nostru e mai spălăfel, mai pieptănăfel. Cine-o fi primarul actualului guvern? La întrebarea mea mi s-a răspuns că „Tot Dobrescu”. Atunci înțeleg totul. Să trăiești.
 Cu trăire
 George Enescu
 Dr. as. zisul Arc de Triumf???

Din lungul șir al primarilor capitalei noastre din prima jumătate a secolului al XX-lea, se remarcă prin munca depusă pentru înfrumusețarea și modernizarea Bucureștiului și Dem. I. Dobrescu¹.

El a realizat o serie de lucrări ca : primele solarii pentru copii, cămin pentru copiii muncitorilor, cele dintîi refugii și cabine de adăpost în stațiile I.T.B.-ului, fîntîni arteziene pe străzi, a amenajat terenuri de sport. De asemenea a pus bazele Muzeului și Pinacotecii Municipale, a deschis primele opt bulevarde, inițiind și lucrările de electrificare și canalizare ale acestora².

Lucrările edilitare realizate de Dem. I. Dobrescu în anii 1929—1933, cînd a funcționat ca primar, nu au scăpat neobservate de privirile marelui George Enescu în perioadele scurte petrecute acasă, între două concerte în țară sau străinătate.

La 3 sept. 1931 el adresează lui Dem. I. Dobrescu o scrisoare³, în care își exprimă aprecierea pentru munca depusă de acesta în scopul modernizării capitalei, aducîndu-i elogii :

„Mult stimată Domnule Primar,

Sosind zilele acestea în București, am avut pentru prima dată o impresiune plăcută. Aha! Mi se pare că Bucureștiul nostru e mai spălăfel, mai pieptănăfel. Cine-o fi primarul actualului guvern? La întrebarea mea mi s-a răspuns că „Tot Dobrescu”. Atunci înțeleg totul. Să trăiești.

ss.

Dar așa zisul Arc de Triumf???

Figura lui Dem. I. Dobrescu a fost remarcată și de N. Iorga care arăta că : „oriunde te duci în București, străzi largi, piețe deschise, perspective descoperite, occidentalism creator, numele lui Dem. I. Dobrescu îți vine pe buze.

Astfel de oameni mari, se înfrînează uneori, se critică totdeauna, ca să nu cadă în greșeli, dar numai în România egoismului de partid se înlocuiesc”.

În legătură cu întrebarea sub formă de post-scriptum din scrisoare „dar așa zisul Arc de Triumf???” se știe că a fost reconstruit mai tirziu, după plecarea lui Dem. I. Dobrescu, de arh. P. Antonescu.

¹ P. Dache a ținut în iunie 1968 o comunicare la Muzeul de istorie a municipiului București, despre activitatea acestui primar.

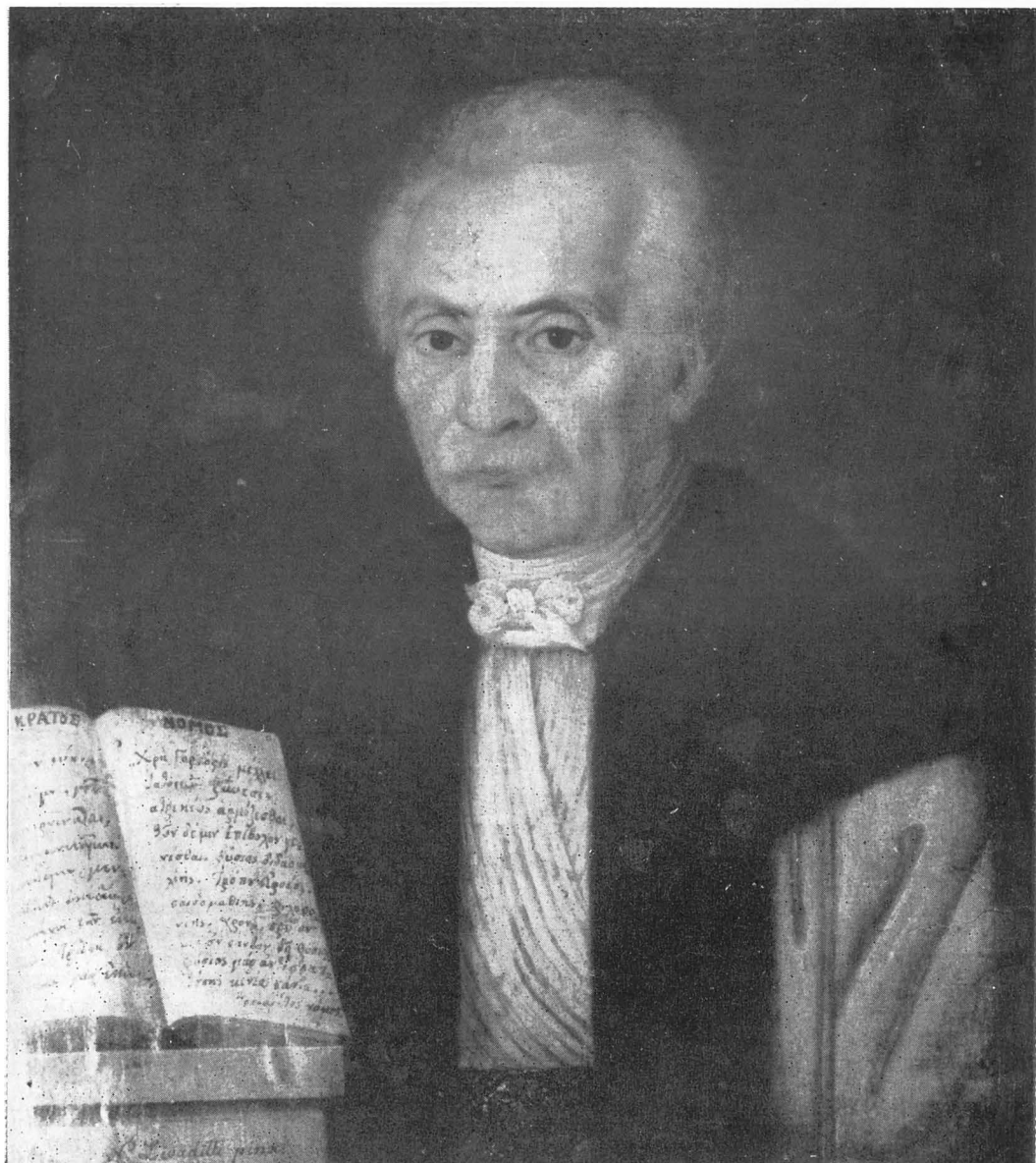
² Dem. I. Dobrescu, *București 1929 — 1933*.

³ Arh. Muzeului de istorie a municipiului București.

PORTRETUL ȘI DIPLOMA DOCTORULUI ANTON FOTINO

Nicolae VĂTĂMANU

PORTRETUL DOCTORULUI ANTON FOTINO

Doctorul Anton Fotino a fost un personaj modest, care a dus o viață discretă, chiar dacă a ocupat unele posturi importante în ierarhia medicală. Dacă-l scoatem acum la lumină, aceasta se datorește faptului că ne-a rămas de la el un portret, lucru rar când e vorba de medicii noștri dinainte de 1800, și o diplomă de doctorat în medicină de la Padova, document de mare interes prin raritatea sa. Să mai adăugăm că portretul este semnat de N. Livaditti și se va înțelege mai bine motivul acestei prezentări.

Cine a fost Anton Fotino ne-o spune însăși diploma: un grec constantinopolitan, fiul lui Nicolae din Bizanț. Studiind la Universitatea din Padova, a fost încoronat ca iatrofilozof în 1792. După aceasta tinărul doctor a venit la noi în țară. Faptul nu are în sine nimic surprinzător, deoarece exista obiceiul printre tinerii cărturari greci de a-și valorifica diplomele în țările noastre. Dar s-ar mai putea ca tinărul Fotino să fi fost atras și de anumite legături de familie. Căci întâlnim la București, în 1777, pe un omonim, Andonie Fotino, ca membru al divanului, la o judecată¹: în aceeași calitate de judecător figurează și mai târziu (1793). Același, biv velșătrar, era în 1785 însurat cu Catinca Fălcoianu². Un alt Fotino era în 1795 spîter al curții. S-ar putea ca Andonie Fotino să fi fost un unchi al tinărului doctor³.

Într-un fel sau altul, doctorul Fotino a venit la noi și s-a însurat, zice-se, cu fiica banului Caragea⁴. Prin urmare el a trecut la Iași, unde de altfel a trăit și a murit. S-a spus despre el că ar fi fost, sub numele Photius, medic al lui Constantin Mavrocordat; mai sigur este că a funcționat ca arhiatru al lui Alexandru Moruzi în a doua domnie din Moldova⁵; că a combătut ciuma din 1828 — 1829⁶ deși era pus în coada listei medicilor, cu mențiunea

„bătrîn și fără leafă”; că în 1835 a căpătat un post de medic de cvartal, pe care l-a deținut și în 1837⁷, semnînd cu mare ifos „*Antonius de Photino Presed*”. Cam aceasta i-a fost în linii mari cariera medicală.

Chiar așa „bătrîn și fără leafă”, doctorul nostru, în vîrstă de vreo 60 de ani, nu a stat pe gînduri să comande sau să lase să i se facă portretul. Prilejul i l-a dat sosirea la Iași, cu trupa de teatru a fraților Foureaux, a lui Niccolo Livaditti, italian de neam grec, din Triest, pictor de decoruri, și, la nevoie actor⁸. Ca unul care vorbea limba italiană s-a înțeles lesne cu pictorul-actor, iar Livaditti i-a făcut portretul chiar în primul an al sosirii lui la Iași. Data este înscrisă, sub semnătură (1832) pe soclul care susține o carte deschisă, pe care se citește în grecește jurămintul lui Hipocrate. Executînd portretul doctorului, desigur că pictorul își făcea socoteala că în felul acesta i se deschidea drumul spre comenzile boicrilor ieșeni. Și într-adevăr ele n-au lipsit din partea Cantacuzineștilor-Pașcani, a Ghiculeștilor, Mavrocordaților și a familiei Alecsandri.

Portretul lui Anton Fotino a rămas pînă acum inedit. Se remarcă expresivitatea figurii, privirile vioaie ale ochilor negri pe fața albă și părul de asemenea alb, pitorescul costumului redat în tonuri calde, dar temperate, lipsite de orice stridențe. Este o lucrare bună ce merită să stea alături de altele, tot așa de bune, ale lui Livaditti.

Doctorul Anton Fotino a încetat din viață la Iași, prin martie-aprilie 1837⁹. Guvernul a acordat văduvei sale o pensie de 450 lei lunar.

STEMA FAMILIEI FOTINO

¹ I. Ionașcu, *Documente bucureștene privitoare la proprietățile mănăstirii Colței*, București, 1941, p. 197, 261.

² N. Iorga, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, II, București, 1969, p. 91.

³ Ibidem, N. Iorga crede că Andonie ar fi putut fi tatăl istoricului Dionisie Fotino.

⁴ V. Gomoiciu, Gh. Gomoiciu, M. V. Gomoiciu, *Reperlor de medici, farmaciști, veterinari*, I, Brăila, 1938, p. 149; Paul Pruteanu, *Medici în Moldova înainte de Regulamentul Organic*, în „*Din istoria medicinei românești și universale*”, București, 1962, p. 243, n. 3.

⁵ Cazauc și I. C. Frunză, *Material documentar în chestia farmaciilor*, citat de P. Gh. Samarian, *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, II, București, 1938, p. 114.

⁶ P. Gh. Samarian, *op. cit.*, III, p. 424.

⁷ P. Pruteanu, *op. cit.*

⁸ G. Opreșcu, *Pictura românească în sec. XIX*, București, 1943, p. 45.

⁹ P. Pruteanu, *op. cit.*

Diploma, prețiosul document adus de doctorul Fotino de la Padova, este un manuscris cu coperti legate în piele și scris pe cinci pagini.

Prima pagină, cea din stînga, are pictată în acuarelă stema (fantezistă) a familiei bizantine Fotino. Casca barocă cu lambrechinuri încorporează scutul, pe care se vede reprezentat un personaj într-un peisaj schițat. Poartă o pălărie cu pene, ține un lung toiag ornat la capăt, în mîna stîngă, și privește la zborul unor păsări. Totul este cuprins într-un chenar cu ornamente vegetale.

Pagina din dreapta încheie, într-un chenar identic, invocația medievală obișnuită: „*In Christi nomine, Amen*” după care vine salutul rectorului Universității, „*Auctoritate Ven. Preses*”, ceea ce însemnează că laurearea nu se mai face, ca odinioară, în numele Papei, ci al Veneției. Rectorul era Leopoldo Caldano, bolognez, (1725 – 1813), mare savant anatomist, urmaș și continuator al operei nemuritorului G. B. Morgagni.

Pe cele două pagini următoare se face o lungă relatare asupra studiilor urmate de către „*Precl. Iarus/ D. Ant. Photinus*” în domeniul artelor liberale, a disciplinelor filozofiei și medicinei. După care invocînd și autoritatea celor zece profesori de la care învățase, îi înmînează Cartea, Inelul de Aur ce i se trece în deget, și boneta doctorală, pentru a primi apoi mult așteptata încoronare cu laurii de doctor în medicină și filozofie.

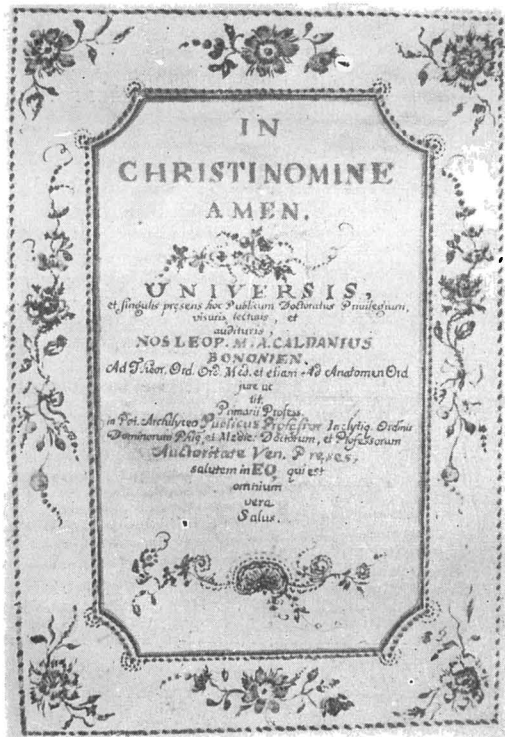
Diploma este semnată de Leopoldus M.A. Caldanus ca „*Preses*”, apoi de același ca „*Prorector ac Syndacus*” și de Andreas Comparetti, Promotor.

Nu lipsește, după înscrierea în registru, nici numele pe marginea cadrului de jos, al celui ce s-a ostenit (nu fără de folos însă!) spre a împodobi cu flori și culori această diplomă, menită să inspire respectul pînă în cele mai îndepărtate tărîmuri: „*Joseph Giro, pro – Cancellarius Alma Universitatis scriptor*”.

Cele două rare și prețioase documente se găsesc în prezent în posesiunea Bibliotecii de istoria medicinei din Institutul de igienă. Ele așteaptă acolo momentul cînd vor lua loc, cu toată cinstea ce li se datorează, în proiectatul Muzeu de istoria medicinei, instituție de promovare a culturii naționale.

PAGINA A DOUA A DIPLOMEI

PAGINA FINALĂ A DIPLOMEI, CUPRINZÎND ACORDAREA TITLULUI DE DOCTOR ÎN MEDICINĂ

TIPURI DE CONSTRUCȚII FOLOSITE PENTRU CONSERVAREA CEREALELOR ÎN JUDEȚELE DOLJ ȘI OLT

Sanda CHIRIACESCU-LARIONESCU

Păstrarea diverselor produse destinate alimentației, prin anumite procedee și în anume construcții și recipiente, a suscitat ingeniozitatea umană, cu milenii în urmă, iar astăzi ea poate fi constatată atît la popoarele civilizate, cît și la triburile care se găsesc la un stadiu incipient de viață și cultură¹.

Lucrarea își propune să prezinte principalele tipuri de construcții destinate conservării cerealelor, întîlnite în cîteva comune cercetate: Amărăștii de Sus, cu satele Amărăștii de Sus, Dobrotești, Nisipuri, Zvorsca; Amărăștii de Jos cu satele Amărăștii de Jos, Ocolna, Prapor; Orodul cu satele Bechet, Călugărei, Cornu, Teiu din județul Dolj și comuna Vădastra cu satele Vădastra și Vișina Nouă, din județul Olt, cu unele implicații de ordin istoric, în măsura datelor pe care informatorii și bibliografia ni le-au oferit.

Ținînd seama că satele cercetate se situează în aria sudică a celor două județe, deci în plină cîmpie dunăreană, menționînd că Orodul se găsește deasupra liniei de contact a zonelor nord-sud formată din Plenița, Radovanu, Craiova, Robănești (la 3 km nord de Plenița), din cadrul județului Dolj, unde cîmpia devine puțin mai neregulată, cu spinări ușoare, circa 100 m altitudine, ocupațiile au aici un preponderent caracter agricol, alături însă dezvoltîndu-se creșterea vitelor și, în mai mică măsură viticultura și apicultura. Agricultură fiind precumpănitoare, este de așteptat să întîlnim în gospodăriile sătenilor din această zonă construcții și recipiente, care conservă satisfăcător produsele cerealiere: grîu, porumb, secară etc.

Informațiile locale ne ajută să reconstituim o imagine sintetică a satelor de odinioară, din a doua jumătate a veacului trecut, cînd țăranii locuiau în bordeie, ale căror urme dăinuiesc pînă la 1910 — 1916, iar reminiscențe tirzii ating anul 1930 (an în care a fost demolat ultimul bordei din comuna Amărăștii de Sus). În imediata apropiere a acestor locuințe și în incinta lor se amenajau adăposturi pentru hrană, cerute de condițiile specifice epocii, dintre care unele au dispărut complet (gropile de bucate), altele și-au modificat forma (pătulul din nuiiele așezat pe pămînt), iar parte din ele s-au preluat ca moștenire a trecutului (pătulul pe furci).

Paralel cu locuințele construite în pămînt, în zona Doljului și Oltului s-au dezvoltat gropile de bucate, părăsite o dată cu vechiul sistem de locuire în bordeie și apariția caselor salubre la suprafața solului. Astfel, substituirea unui sistem de locuire printr-altul realmente superior se răsfrînge și asupra modului de protejare a cerealelor, care pînă în anii 1910 — 1916 erau păstrate în gropi, pentru ca mai apoi să fie păstrate în magazii din paianță sau scînduri mai solide și cu posibilități de conservare optime.

Aceste construcții se întîlnesc într-o formă incipientă și restrînsă încă de acum 100 de ani, așa cum afirmă un bătrîn informator din comuna Amărăștii de Sus, C. Preda (80 de ani): „Mai demult nu existau magazine. Eu știu de la tata că magazinele au început să apară cam de o sută de ani, la cei înstăriți, oa alde Bădîlă”.

După cum ne-a relevat informatorul, magazinele sînt adoptate inițial de cei care s-au ridicat primii din bordeie, de pătura înstărită, în timp ce majoritatea populației sătești păstra vechile forme — bordeiul și groapa de bucate.

Tehnica construcției gropilor de bucate, prin sistem de ardere, din zona Oltului și Doljului este cea obișnuită, răspîndită în întreaga cîmpie a Dunării și mai mult decît atît, acestea prezintă similitudini cu gropile răspîndite odinioară în Europa răsăriteană, (Ungaria, U.R.S.S.) și se poate ajunge mai departe spre sud, la silozurile subterane din Italia².

Procedeele utilizate la fasonarea gropilor sînt competent descrise de T. Pamfile: „Acele gropi sau puțuri sînt largi la fund și strîmte la gură. După ce se sapă, ele se ard cu paie ca să li se întărească pereții și să le ferească de prea multă umezeală. După ce se umple cu cereale, gura li se astupă cu pămînt spre a nu se deosebi de locul învecinat”³.

Boabele de grîu sau secară care se introduceau în aceste gropi trebuiau să fie în prealabil bine uscate, spre a se conserva perfect, înlăturîndu-se astfel influența agenților ce ar favoriza fermentarea.

Urme de gropi au fost atestate în satele Amărăștii de Sus (sec. XIX) și Vădastra (sec. XIV, XVII — XVIII)⁴.

Bătrînii din aceste sate își amintesc și povestesc detaliat cum și de ce se utilizau depozitele subterane pentru grîne: „gropile se ardeau cu paie și coceni, se căpțuseau cu paie, ca să nu tragă grîul umezeală și se acopereau cu paie și pămînt, erau adînci cam de cinci metri și late cam de trei, se făceau de frica turcilor” (informator C. Preda). Capacitatea de înmagazinare era între 2000 — 4000 kg.

Un alt depozit, exterior locuinței, de această dată pentru păstrat porumbul, atestat din vechime atît în România, cît și în țările slave și Italia⁵, este pătulul din nuiiele de formă rectangulară sau ro-

¹ I. E. Lips, *Obîrșia lucrurilor, o istorie a culturii omenirii*, Ed.șt., București, 1958, p. 44 — 45.

² F. Krüger, *El mobiliario popular en los Países Romanicos*, Coimbra, 1963, p. 7.

³ T. Pamfile, *Agultura la români*, Buc. 1913, p. 433.

⁴ C. N. Mateescu, *Săpături arheologice la Vădastra*, în „Materiale și cercetări arheologice” VIII, Buc., 1962, p. 190.

⁵ F. Krüger, *op. cit.*, p. 11.

PĂTUL DIN STACHEȚI ȘI MAGAZIE DIN SCÎNDURI, OBODITE ÎN PARTEA INFERIOARĂ (COM. ORODELU, JUD. DOLJ)

tundă, așezat pe furci sau direct pe pământ, avînd la bază un strat protector de coceni și tulpini de floarea-soarelui.

În comuna Amărăștii de Sus, supraviețuiesc și astăzi douăsprezece pătule vechi de 80—90 de ani. Inițial, aceste coșuri din nuiiele se așezau foarte aproape de pământ, adică pe patru buturugi joase (circa 30—50 cm. înălțime), iar pe măsură ce ne apropiem de sfîrșitul secolului al XIX-lea, construcția aceasta începe să decadă, răspîndindu-se în exclusivitate pătulele ridicate pe furci, la început neîngrădite la nivelul inferior, apoi pedite cu paiantă sau blăni (scînduri).

Pătulele pe furci apar mai întîi în gospodăriile țăranilor înstăriți, așa cum s-a petrecut și cu magazinele din paiantă sau blăni. După numărul furcilor de la pătul se judeca puterea economică a proprietarului.

Pătulele acestea erau lucrate de către meșteri specializați, care își procurau nuiiele de salcie din luncile Jiului și Oltului, și apoi le vindeau prin țirguri — Amărăștii de Jos, Caracal, sau le aduceau prin sate, desfăcîndu-le direct țăranilor. Cu timpul, meșteșugul împletirii coșurilor din nuiiele, pentru porumb, începe să piardă teren și aceasta de prin 1920, devenind nerentabil din cauza concurenței construcțiilor din stacheți sau lănteți (blăni subțiri de brad).

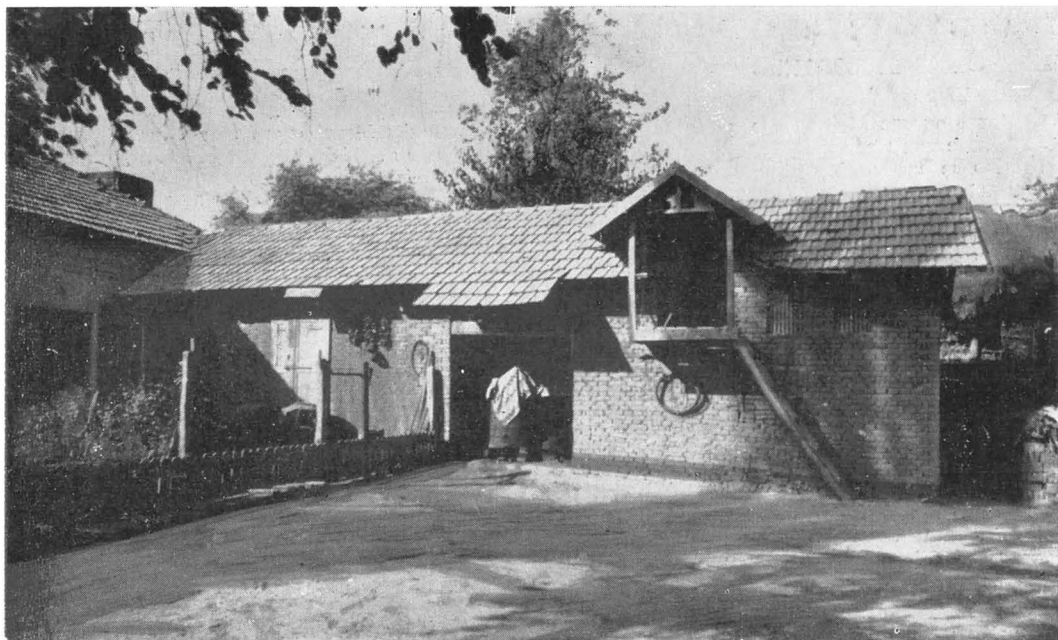
Deoarece pînă la începutul secolului al XX-lea s-au menținut — ca formă de locuire — bordeiele, nu trebuie să eludăm existența unei încăperi pentru păstrat alimente, integrată locuinței, și anume celarul. Ca poziție, era orientat spre miazănoapte și înlocuia ca funcție cămara, beciul și magazinele caselor țărănești de astăzi. Aici se depozitau lăzile primezuite (cu despărțituri) pentru mălai și făină, șinicul (vas de lemn) pentru grîne, vasele de pămînt (gen chiupuri) pentru păstrat murături sau oțet, butiile pentru vin, stupii pentru iernat etc.

Considerăm că n-ar fi lipsită de interes o clasificare a tipurilor și subtipurilor de construcții întrebuițate astăzi la conservarea cerealelor, depistate în comunele Amărăștii de Sus, Amărăștii de Jos, Orodelu, Vădastra, unitare din acest punct de vedere și închegînd o microzonă etnografică.

1. Pentru conservarea porumbului sînt caracteristice mai multe tipuri de pătule:

1. — Pătulul din nuiiele, răspîndit cu precădere în secolul al XIX-lea și la începutul veacului nostru, dar păstrat pînă astăzi cu anumite transformări și amendamente.

Specific pentru zonă este pătulul supraetajat, cu sală și pod de urcare la nivelul coșului din nuiiele, podit dedesubt cu paiantă, blăni sau cărămizi, de multe ori desfășurînd pe toată lățimea sa, în față, un loc de adăpost — șoprul — rezultat din prelungirea acoperișului. Acoperișul, la început din coceni, a fost înlocuit cu tablă (sau cum îi spun sătenii — tinichea).

TIP DE CONSTRUCȚIE MIXTĂ, CONSTRUITĂ DIN CĂRĂMIDĂ, CU PĂTUL, FÎNAR, MAGAZIE ȘI BECI (COM. AMĂRĂȘTII DE SUS, JUD. DOLJ)

S-ar putea considera ca arhetip pentru satele cercetate pătutul din nuiele așezat la mică distanță de pământ, izolat prin patru buturugi joase și prezentînd o formă simplă, cu o gură și un acoperiș detașabil, asemănător dar nu identic cu unele coșare din Transilvania.

Într-o singură comună — Amărăștii de Sus, în gospodăria lui Marin Stoian (57 ani) — am găsit un astfel de pătul, care suferise însă unele modificări. După spusele informatorului, pătutul clădit inițial pe sol, „așa cum am apucat de la părinți”, a fost ridicat și urcat pe o temelie din paianță, acum patruzeci de ani, iar în față i s-a adăugat o sală, înlocuindu-se de asemenea cocenii de la acoperiș prin tinichea.

Pătutul din nuiele se subdivide în mai multe subtipuri:

a. — Pătutul montat pe furci, neîngrădit în partea inferioară. Asemenea construcții sînt destul de rare astăzi, iar cîteva exemplare se mai păstrează în comunele Amărăștii de Sus și Vădastra. Ele au acoperișul din coceni sau tinichea, a cărui prelungire formează uneori o polată sau un șopru, iar la înălțimea depozitului, pe toată lățimea lui, se întinde o sală pentru curățat porumbul de pănușe.

b. — Subtipul cu frecvența cea mai mare este cel așezat pe furci, supraetajat, adică pătutul propriu-zis, și dedesubt, un loc obodit (îngrădit) pentru păsări sau animale, mai rar rezervat unei magazii de provizii.

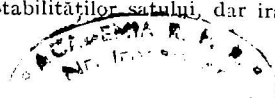
La acesta se disting: coșul de nuiele, formînd nivelul superior, cu ușă sau gură, cu sală, a cărei funcție am definit-o mai sus, iar la intrare se află un pod de urcare de forma unei platforme, prevăzut cu o scară, apoi un șopru, iar la primul nivel, clădit din paianță, blăni sau cărămizi, se plasează o încăpere destinată, așa cum am mai spus, magaziei sau adăpostului pentru păsări și animale (coțeață). Acoperișul este în general din tinichea, rar îl întîlnim din coceni sau carton gudronat.

Depozitarea porumbului, în cazul construcțiilor prevăzute cu ușă, se realizează direct, adică omul intră în interiorul coșului, care este prizeuit, lăsînd la mijloc un fel de tindă, de unde porumbul se trece în cele două despărțituri. La pătulele cu gură, umplerea este înlesnită de o deschidere aflată sub acoperiș.

Capacitatea de înmagazinare variază după mărime, fiind între 200 — 1000 kg. porumb.

Pătulele supraetajate își explică perenitatea în contemporaneitatea rurală a satelor din Dolj și Olt, prin faptul că permit utilizarea construcției și în alte scopuri — magazie de bucate cu beci pentru alimente sau adăposturi pentru păsări și animale.

2. — Treptat, pătulele împletite din nuiele au cedat locul celor construite din stacheți (Amărăștii de Sus, Amărăștii de Jos, Vădastra) sau lănteți (Orodelu) de brad, mai rezistente și mai aspectuoase. Ele datează din jurul anilor 1910—1920, fiind la origine apanajul notabilităților satului, dar iradiînd apoi în majoritatea gospodăriilor țărănești.

PĂTUL DIN NUIELE, CU SALĂ, SUPRAETAJAT (COM. AMĂRĂȘTII DE SUS, JUD. DOLJ)

Pătulele acestea implică o tehnică de construcție diferențiată după poziția lănteților : 1. lănteți așezați în poziție orizontală ; 2. lănteți verticali ; 3. lănteți oblici ; 4. lănteți suprapuși prin încrucișare și delimitând spații libere — ochiuri.

Lățimea unui lănteț este de circa 5 cm., iar între ei rămân spații pentru aerisire, create prin distanța la care sînt așezați unul față de celălalt.

Pătulele din stacheți sau lănteți au o configurație rectangulară, simplă sau supraetajată, similare antecesoarelor lor, din nuiete. Înălțimea la care se fixează pătulul este de 80 cm., iar spațiul de dedesubt, dintre bunduci (buturugi de susținere, în număr de patru) poate sau nu să fie obodit. Exemplarele obișnuite sînt cele obodite, avînd așa cum am mai spus antecedente în zona Oltului și Doljului.

Lungimea indicată este între 2—2,20 m, spre a se înlătura factorii care ar putea provoca încălzirea porumbului.

Tehnica construcției acestor pătule este complexă : la baza pătulului, peste bunduci, se fixează talpa, pe care se așază grinzile transversale, iar peste talpă și capătul grinzii se aplică o birnă — susținătorul, pentru fiecare latură a pătulului. Pereții din stacheți sînt întăriți prin niște stilpi, între care se fixează birne oblice — propte, din loc în loc, care împiedică prăbușirea construcției în cazul în care greutatea porumbului devine apăsătoare.

Acoperișul se confecționează din țiglă, iar partea ce depășește construcția și formează șopru se execută din tablă, care, fiind rezistentă, împiedică curbarea lui, atunci cînd se depune zăpada. La nivelul de urcare al pătulului se găsește fie numai podul (platforma de urcare), fie sala și podul, sau în lipsa sălii se ridică în față șopru pentru adăpostirea porumbului atunci cînd se aduce de la cîmp. Pătulul are o singură ușă de acces, iar în interior, încăperea este primezuită, lăsînd, ca și la pătulele din nuiete, un spațiu median de unde se așază porumbul de o parte și de alta. Capacitatea diferă între 500 — 1000 kg., iar pătulele de mari dimensiuni înmagazinează cca 5000 — 6000 kg. (de exemplu cele ale C.A.P. din comuna Orodelu).

Subtipurile sînt ușor sesizabile :

a. — Pătulul neobodit, prezent în satele cercetate sub două categorii : 1. pătulul de porumb ; 2. pătulul căruia i se alătură o încăpere din blăni — magazia de grîne, deci două depozite învecinate, protejate de același acoperiș, formînd un corp comun, dar fiecare avînd acces prin intrări separate.

b. Pătulul obodit care comportă aceleași ramificații ca subtipul precedent, numai că jos se află încăperile pentru păsări sau animale.

Pătulele întâlnite în satele cercetate sînt lucrate de meşteri localnici, specializaţi în astfel de construcţii, care îşi procură lemnul necesar de la Pleniţa şi Caracal.

Ca o caracteristică a lor, se desprinde preocuparea pentru aspectul estetic, ele apărînd ca autentice bijuterii ale artei construcţiei populare în lemn. Ornamentica se desfăşoară la frontoane şi la streasînă, de cele mai multe ori în motive florale.

3. Anul 1950 marchează apariţia pe teritoriul comunelor Amărăştii de Sus, Amărăştii de Jos şi Vădastra, acolo unde lemnul se procură mai greu (în Orodellu predominînd construcţiile din stacheţi şi blăni) a unui tip de construcţie mixt, clădit din cărămidă, capabil să satisfacă în mod complex şi economic nevoile gospodăreşti ale sătenilor. Planul supraetajat al acestei construcţii cu caracter mixt se diversifică astfel: în partea de sus, spaţiul este ocupat de pătulul cu gratii din stacheţi (pentru aerisire), cu uşă şi pod de urcare, alături de care se află finarul pentru nutreţ, iar la parterul depozitului sînt amplasate magazia pentru grîne, camera pentru vite, iar uneori o odaie pentru gătit sau dormit. Sub magazie se află gura beciului.

4. Pătulul integrat în podul casei de locuit, delimitat prin stîngii de stacheţi, iar sub el aflîndu-se o magazie pentru bucate.

II. — Deoarece în satele cercetate predomină alături de cultura porumbului şi aceea a grîului, mai puţin a secarei, localnicii şi-au manifestat grija pentru protejarea acestui soi de cereale clădind construcţii trainice din paiantă, blăni, cărămizi, numite magazii, în interiorul cărora se păstrează lăzile primezuite (hambare) şi sacii în care se ţin produsele finite (faină şi mîlai).

Am amintit că primele magazii, cele ce constituie tipul rudimentar din paiantă, au fost ridicate cam acum o sută de ani, înlocuind complet la începutul secolului al XX-lea gropile de bucate. Materialele întrebunţate la construirea magaziiilor sînt un indicio al evoluţiei tehnicii construcţiilor pentru, grîne.

Magaziile sînt construcţii anexe cu un singur cat sau supraetajate, avînd despărţituri denumite ochiuri, pentru sortarea şi conservarea grîului sau secarei.

Se disting mai multe tipuri de magazii:

1. Magaziile din paiantă, cu acoperişul din tablă sau ţiglă, cu un singur cat, avînd o configuraţie unicelulară, cu ferestre de aerisire. De obicei sînt vîruite şi prezintă briuri ornamentale cu motive florale stilizate.

2. Magazia din paiantă sau blăni, ca anexă a pătului din nuiel. Aceste două categorii sînt pe cale de dispariţie.

3. Magazia din blăni, ale cărei subtipuri sînt identice cu ale pătulelor din stacheţi, adică obodite şi neobodite, relevînd că aici stîlpii de susţinere ai construcţiei sînt mai deşi, datorită greutăţii grîului.

4. Magazia din cărămidă, fie sub forma unei construcţii unicelulare, sub care se găseşte beciul, fie inclusă în tipul mixt de gospodărie, menţionat mai sus. Pardoseala este izolată cu bitum sau smoală, spre a înlătura incingerea grîului.

5. Magazia ca parte integrantă a casei de locuit, adiacentă bucătăriei şi odăii de dormit.

Din cele analizate se desprinde o trăsătură specifică, unitară, pentru comunele cercetate, conform căreia predomină în zonă construcţiile pentru cereale, plasate în afara locuinţei, în curţile sătenilor sau unităţilor cooperatiste.

O dată cu construirea unităţilor cooperatiste — C.A.P. —, s-a produs o îmbunătăţire a sistemului de conservare a cerealelor, prin metode şi construcţii noi, superioare, care aprovizionează întreaga colectivitate a fiecărei comune. Deoarece silozurile din incinta gospodăriilor cooperatiste, concepute pe un plan de mari dimensiuni, sînt capabile să asigure cerinţele vitale ale tuturor familiilor săteşti, funcţia de conservare a micilor construcţii gospodăreşti (pătule şi magazii) s-a limitat, nemaifiind necesar să se creeze un excedent de rezerve alimentare.

R É S U M É

L'article se propose de définir les principaux types de constructions utilisées pour déposer les céréales, dans quelques villages de l'Olténie. Celles-ci reflètent l'occupation de base des paysans de cette zone — l'agriculture.

Après un court historique des types de constructions destinées au dépôt de céréales, on continue avec leur description, faisant ressortir la supériorité et l'évolution de la technique de construction actuelle, comparée à celle des époques antérieures.

Р Е З Ю М Е

Статья предлагает установить основные типы сооружений, предназначенные для сохранности зерновых в нескольких деревнях Олтеннии.

После краткого исторического описания типов этих сооружений, статья переходит к описанию их устройства, отмечая эволюцию техники этих сооружений.

COSTUMUL POPULAR FEMEIESC ÎN OPERA PICTORULUI CAROL POPP DE SZATHMARY*

Maria CONSTANTIN și Marian STROIA

(DR. II. SZATHMARY (3) nr. 4689) — ȚĂRÂNCI DIN BANAT

(DR. II. SZATHMARY (3) nr. 7251) — ȚĂRÂNCĂ DIN ARGEȘ

În galeria de personalități care ilustrează prin creația lor viața artistică a secolului al XIX-lea, se distinge figura inezestratului artist Carol Popp de Szathmary. Caracterul variat al operei sale, spiritul său receptiv ca și străduința de a zugrăvi frumusețea și varietatea portului nostru popular, îl plasează pe pictorul de origine transilvăneană pe un plan superior în contextul artistic și istoric al epocii sale.

În cursul perioadei de cristalizare a personalității sale artistice, cuprinsă în deceniul al IV-lea al veacului al XIX-lea, Szathmary realizează primele sale peisaje de la țară, ca și cele dintâi reprezentări de țărani în port local. Ele datează cam de pe la 1837 și cuprind o arie destul de întinsă (Argeș, Dolj, Neamț). În această acțiune de redare pe pînă a frumuseților țării, o treaptă următoare o constituie albumul „Ardealul în imagini”, realizat de pictor în 1850, care conține pe lângă peisaje, și cîteva tipuri de costume din diverse zone transilvănene.

Și după această dată, pictorul va continua să înfățișeze portul popular în toată varietatea lui. Astfel, în 1867, o călătorie a lui Szathmary în părțile Neamțului se materializează în numeroase acuarele și desene, reprezentînd locuitori în port local și ocupațiile lor, iar în 1868 itinerariul său, care cuprindea diverse localități din Muntenia și zonele învecinate i-a prilejuit pictorului realizarea unei noi serii de lucrări, avînd ca subiect monumente locale și tipuri de locuitori.

* Materialul studiat — stampe și desene — se află la Cabinetul de stampe al Muzeului de artă al R. S. România.

Pretutindeni unde s-a oprit, timpul scurt pe care Szathmary l-a avut la îndemână, l-a obligat să acționeze cu o tehnică rapidă, care însă nu a avut drept consecință superficialitatea, ci dimpotrivă s-a remarcat printr-o exactă înregistrare a detaliilor. Această minuțiozitate l-a determinat pe George Oprescu să afirme că, după desenele lui Szathmary, „s-ar putea chiar reface broderiile de pe mîneci sau din alte părți ale iiei sau opregului”¹.

Ca un corolar al acestei neobosite activități, în 1874 pictorul i s-a organizat la Cluj o expoziție, cuprinzind 63 de acuarele și 3 uleiuri, care înfățișau diverse monumente din București și din țară, precum și costume din mai multe regiuni. Chiar și spre sfîrșitul vieții, interesul pentru arta populară continuă să fie încă treaz la Szathmary. Intenționînd să realizeze, pe baza acuarelelor și a desenelor sale anterioare, un album reprezentînd costumul popular românesc, pictorul urmărea să înlesnească celor mai largi categorii sociale cunoașterea tezaurului artei noastre populare. Această tendință izvoara dintr-un emoționant patriotism, care se reflectă de altfel și în propriile sale afirmații: „*Alt folos este că pot tipări oricînd și oricîte exemplare voi avea de trebuință, er (iar — n.n.) folosul cel principal este că acest anei uragiu național este lucrat chiar în țară*”².

Valoarea documentară și artistică a lucrărilor lui Szathmary este cu atît mai mare, cu cît pentru anumite zone ale țării (zona Galațiului sau sudul Teleormanului), desenele sale constituie singurele mărturii care au ajuns pînă la noi, ale portului popular din aceste regiuni³.

Acuarelele, schițele și desenele sale, redînd costumul popular din aproape toate zonele locuite de români (Oltenia, Muntenia, Banat, Moldova etc.) constituie un instrument de lucru indispensabil pentru cei care se ocupă cu studiul costumului popular. Demn de remarcat este faptul că, prin înfățișarea costumului popular din diversele localități ale unei anumite zone, pictorul ne dă o imagine de ansamblu a portului popular din zona respectivă, iar pe de altă parte, prin redarea chiar din cadrul aceleiași localități a mai multor tipuri de costume, el reușește să creioneze variantele locale pe fondul general al portului regiunii respective.

Unul din atributele care conferă operei lui Szathmary o valoare artistică și documentară deosebită îl constituie reprezentarea costumului popular (și în special a celui femeiesc) în tot ceea ce are el mai esențial și mai specific pentru zona respectivă. Începînd cu gîteala și acoperămîntul capului și terminînd cu încălțămînta, tipurile umane zugrăvite de Szathmary ne oferă o imagine completă a portului popular femeiesc din acele zone ale țării, pe care el le-a străbătut.

Din studierea desenelor, un prim aspect care ni se relevă este pieptănătura și piesele textile care o completează. Astfel, fetele sînt înfățișate cu părul pieptănat în diverse moduri. Într-unul din acestea, părul despărțit la mijloc de o cărare este strîns în două cozi care, pornind de deasupra urechii, sînt legate apoi la ceafă (DR. I. Szathmary (5) nr. 3570; DR. I. Szathmary (6) 4525). O altă serie de plănșe ne dezvăluie tipul de pieptănătură specific multor zone ale țării, în care părul, de asemenea pieptănat cu cărare la mijloc, este împletit într-o coadă care atîrnă pe spate, sau este adus în față, pe umăr (DR. I. Szathmary (6) 4515; DR. I. Szathmary (3) 2917). O variantă interesantă este aceea în care părul, împletit într-o singură coadă, este adus pe creștetul capului în forma unei cununi — (DR. I. Szathmary (4) 2954; DOC. (5) 18149). Una din formele mai complicate de pieptănătură, prezentată de cîteva schițe, este cea în care părul este dispus în partea laterală a capului și împletit într-o cosiță care, coborînd în jos pe obraz și trecînd pe după marginea interioară a urechii, este prinsă de cozile rezultate din împletirea părului rămas (DR. I. Szathmary (2) 4531).

În ceea ce privește femeile, țesăturile care le acoperă capul lasă numai rareori să se întrevadă modul în care ele sînt pieptănate. Dintre textilele care acoperă capul femeilor, remarcăm în desenele lui Szathmary: ștergarul, marama, năframa și tulpanul. Ștergarele, ca și maramele, sînt adesea fără nici o ornamentație; altele îi apar împodobite cu motive geometrice sau florale concentrate spre extremități (DR. I. Szathmary (6) 3573; DR. I. Szathmary (6) 3572). Așezate pe cap în diverse moduri, ele se poartă fie singure, fie asociate cu năframa sau tulpanul. Unele plănșe ni le înfățișează pe femei, cu capul acoperit cu pălării (DR. II. Szathmary (2) 4582; DR. I. Szathmary (6) 3684).

Remarcabilul spirit de observație al pictorului este evidențiat și de faptul, aparent mărunț, dar prețios pentru noi, că el nu a omis nici podoabele, elemente care, completînd gîteala și acoperămîntul capului se armonizează cu decorul și cromatica cămășilor.

Dintre piesele de port care îmbracă partea superioară a corpului, Szathmary a acordat o atenție deosebită iei — element esențial în costumul popular femeiesc. Tipul care apare frecvent în desenele sale, este iia încrețită la gît, cu un mic guleras, derivată din tipul dacic. Decorul bogat, ca și larga gamă cromatică a cămășilor care apar în lucrările pictorului constituie un ansamblu extrem de variat. Elementele decorative de pe cămașa sînt plasate pe guler, piepți, minci, uneori și pe poale, iar detaliile de broderie sau aspectele de croi se disting cu claritate. În ornamentica cămășilor, motivele geo-

¹ George Oprescu, *Carol Popp de Szathmary — desinator*. Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii literare, seria III, tom. X, p. 11.

² „Românul” din 20 ianuarie 1883.

³ „Arta populară românească”, București, Ed. Academiei, 1969, p. 11.

metrice alternează cu motivele florale stilizate. Fie că sînt largi, fie că sînt strînse în manșete, ori în fiodori, minciile au un cîmp decorativ foarte variat: alături de tipuri la care sînt prezente toate cele trei registre de cusături (altîți, creș, șiruri — ca în Oltenia sau în Argeș), întîlnim și variante la care apar numai două din acestea. La alte tipuri (specifice Doljului de exemplu), pe mincă apare un rînd de cusături dispus orizontal în dreptul umărului, urmat de altîța policromă și apoi de un spațiu liber. Pe o înălțime egală cu cea a altîței, sînt presărate motive florale stilizate, în rînduri de cusături mărunte pînă după cot. Marginea inferioară a mincii prezintă și ea șiruri de cusături.

Betele și brîiele care încing mijlocul fetelor și al femeilor adaugă la rîndul lor o notă de pitoresc tabloului de ansamblu al costumului popular femeiesc.

Pieptarele despicate — piese de port comune aproape tuturor zonelor țării — sînt și ele prezente în opera pictorului. Brodate cu motive florale policrome și garnisite cu blană neagră, ele se întîlnesc alături de alte piese de port realizate din pielea animalelor: cojocul fără minci și lung pînă la șolduri, prins doar în talie cu un năsturel (DR. II. Szathmary (1) 3689); cojoacele cu minci de aceeași mărime, ornate pe piept, minci și spate cu motive florale policrome, tivite cu blană neagră de jur împrejur (DR. I. Szathmary (6) 3677; DR. I. Szathmary (6) 3669).

Catrîțele, opregele, fotele și vilnicele, piese-cheie în determinarea tipologică a portului popular, sînt bine reprezentate în desenele lui Szathmary.

În ce privește catrîțele, cîmpul acestora este de obicei monocrom (roșu, negru, vișiniu închis, albastru, galben-portocaliu etc.). Catrîța care se poartă în față are o structură decorativă, care, în desenele pictorului, variază de la o piesă la alta. În genere, decorația ei se realizează prin briuri ornamentale de motive, dispuse fie pe lat — în registre orizontale, fie pe lung — în rînduri verticale. În unele cazuri, partea superioară a catrîței din față este acoperită cu vergi simple sau cu motive geometrice, spre poale fiind plasate alesături fitomorfe, care alternează cu cele geometrice policrome (DR. II. Szathmary (1) 3587; DR. I. Szathmary (5) 3565). Catrîța din spate, de dimensiuni mai mari decît cea din față, se remarcă de asemenea printr-o ornamentație bogată. Întîlnim aici fie alesături geometrice policrome, dispuse în registre orizontale, fie vergi și motive geometrice, dispuse în briuri verticale. Apar însă și cîteva exemplare, la care elementele decorative ale vergilor policrome verticale, plasate la marginile laterale, capătă spre poale o dispoziție orizontală (DR. II. Szathmary (1) 3586; DR. II. Szathmary (1) 3578). În acest mod, motivele originale de pe catrîță, redată într-o bogată gamă cromatică, îi conferă acestei piese, și totodată întregului costum, un remarcabil efect estetic.

Alături de catrîță, cu care de altfel este de multe ori asociată (zona Argeș, de exemplu), un loc aparte în costumele prezentate de desenele lui Szathmary îl ocupă fota. Pe cîmpul central al fotei (negru sau bleumarin), se întîlnesc motive geometrice (de obicei romburi), dispuse la extremități în benzi verticale; spre poale, elementele decorative sînt amplasate orizontal. În cazul în care fota este însoțită de o catrîță, aceasta din urmă este de o monocromie foarte intensă (în general roșu) și prezintă o decorație foarte bogată. Pe un fond coloristic contrastant, se obține, prin îmbinarea motivelor celor două piese de port, o armonie decorativă aproape desăvîrșită.

Printre ipostazele în care pictorul prezintă femeia de la țară, se numără și procesul muncii de toate zilele. În costumele de muncă, zugrăvit de Szathmary, remarcăm faptul, de altfel firesc, că fota apare sumeasă în brîu, pentru a nu stînjea la lucru pe cea care o poartă (DR. I. Szathmary (6) 3684; DR. I. Szathmary (2) 2868).

Vilnicul — piesă specifică portului femeiesc din Oltenia — apare în desenele lui Szathmary liber, sau însoțit de o catrîță mult mai scurtă decît acesta, purtată în față. Pe fondul în genere monocrom (roșu, negru, mov) al vilnicului, alesăturile geometrice alternează cu vergile policrome (DR. I. Szathmary (5) 3570).

O altă piesă de port zugrăvită de Szathmary o constituie zăvelca, piesă cu o utilizare similară fotei și catrîțelor, cu care are de altminteri o mare similitudine în decor (DR. II. Szathmary (1) 2915).

Țărâncile lui Szathmary apar uneori desculțe, alteori încălțate (cu opinci, pantofi, papuci, scarpeți, cizme).

Elementele de port care îmbracă tot corpul ca: sumanul, scurteica, șuba de dimie, zeghea, sarica sînt și ele prezente în desenele realizate de pictor. Fie simple, fără ornamentație, fie decorate cu motive stilizate, schițarea lor destul de precisă ne permite să distingem croiurile specifice fiecăruia.

Zugrăvit de Szathmary cu mai bine de un secol în urmă, portul popular femeiesc apare în fața cercetătorului în toată bogăția, varietatea și armonia cromatică a elementelor lui componente. E astfel lesne de înțeles de ce, făcînd cronică expoziției lui Szathmary de la 1874, de care am amintit anterior, Ladislau Vaida scria următoarele: „... sînt frumoase monastirile și bisericile, dar frumoase sînt și porturile pitorești ale poporului mai cu deosebire în ceea ce privește costumele femeilor și ale fetelor”⁴. Aceste cuvinte confirmă atît măiestria artistică a pictorului, cît și varietatea și originalitatea costumului popular femeiesc, a cărui valoare de tezaur artistic inestimabil rezidă în sine însuși.

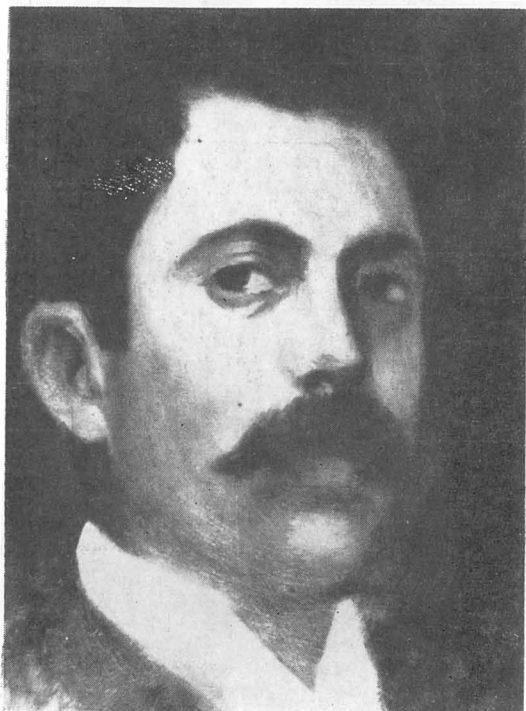
⁴ „Orientul latin” Brașov (1), 1874, p. 253—254

DR. II. SZATHMARY (1) nr. 3578 - ȚĂRANĂ DIN
CÎMPIA DUNĂRII

DR. II. SZATHMARY (2) nr. 4585 - ȚĂRANĂ DIN
MUNTENIA

IOAN STĂNCESCU-GIOVANNI — AUTOPORET
(MUZEUL DE ARTĂ DIN CRAIOVA)

În toamna anului 1905, după ce înființase împreună cu profesorul Nicolae Rădulescu, Societatea artistică „Theodor Aman”, el deschide, în sala Palatului Minerva din localitate, prima expoziție a acestei societăți.

Din răsfoirea catalogului expoziției rezultă că s-au expus atunci peste 200 de tablouri de „profesioniști” și „diletanși”². Amintind numele expozanților: Gheorghe Baba, Mihai Gelep, N. Rădulescu Francisc Șirato, Eustațiu Stocnescu etc. remarcăm că „talentul cel mai puternic din expoziție”³ era considerat pictorul Stăncescu-Giovanni. Expunând cele mai bune lucrări ale sale din ultimii ani: peisaje din țară și de la Veneția, biserici și interioare de biserici de pe Valea Oltului și de la Veneția, studii și portrete — Ioan Stăncescu-Giovanni era și pictorul cel mai bine reprezentat în expoziție. Din lucrările expuse atunci și ajunse până la noi, *Interior din San Marco—Veneția*, *Un canal din Veneția*⁴, *Între Cozia și Brezoi*⁵ etc. constatăm că pictorul Stăncescu-Giovanni a căutat să se distingă prin siguranța și claritatea liniilor desenelor sale. El a studiat amănunțit formele, volumele, tonurile pentru a putea crea o atmosferă reală, dar, preferind arta sobră, a evitat să-și etaleze virtuozitatea. Se vede totodată, că predilecția sa pentru tratarea subiectelor cu interioare de biserici venea, probabil, din

S-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui Ioan Stăncescu-Giovanni, remarcabil pictor oltean. Născut la 17 aprilie 1870, la Craiova, după ce termină, în 1881, gimnaziul, iar în 1890 Școala de arte și meserii din localitate, beneficiază de o bursă de studii care îi permite să urmeze Academia de Belle-Arte din Veneția. Studiind cu rivă și seriozitate tânărul artist încearcă să-și perfecționeze desenul, să utilizeze cât mai bine culorile, să prindă tainele picturii. S-a remarcat curînd printre colegii săi și a obținut astfel numeroase medalii și distincții. Timpul liber și-l petrecea vizitînd muzee și studiînd pe marii maeștri ai picturii universale.

În iulie 1896 își termină studiile la Academia venețiană, însă, conștient că mai are nevoie de învățătură, urmează încă doi ani cursurile Academiei de pictură de la Milano.

Revenit în 1898 la Craiova, Ioan Stăncescu-Giovanni crede că va putea trăi numai din pictură. Nereușind, e nevoit să concureze pentru ocuparea unui post de profesor de desen și caligrafie la un liceu din Craiova.

Ca profesor și pedagog, Ioan Stăncescu-Giovanni dovedește reale calități, reușind să însușească elevilor, pe lângă meșteșugul desenului, și „iubirea operelor marilor maeștri ai omenirii”⁶. De asemenea, tot în acești ani el participă la o serie de serate ale profesorilor din oraș⁷, unde ține conferințe însoțite de proiecții, pe teme din istoria artelor⁸ și continuă a lucra îndeosebi în atelier, iar vara, în timpul vacanțelor, pe valea Oltului, sau, mai ales, în Italia.

¹ Am ținut o comunicare despre acest pictor în 1967 la Centrul din Craiova al Academiei R. S. România. Parte din datele biografice ne-au fost puse la dispoziție de urmași ai familiei artistului.

² Al. Tzigara-Samurcaș, *Artiști dispăruți*, în „Convorbiri literare”, nr. 3/1914, p. 329.

³ „Alarma” (Craiova), an IV (1902), nr. 43 și urm.

⁴ Al. Tzigara-Samurcaș, *op. cit.*, p. 330.

⁵ *Catalogul Expoziției Societății artistice „Theodor Aman”*, Craiova, 1905.

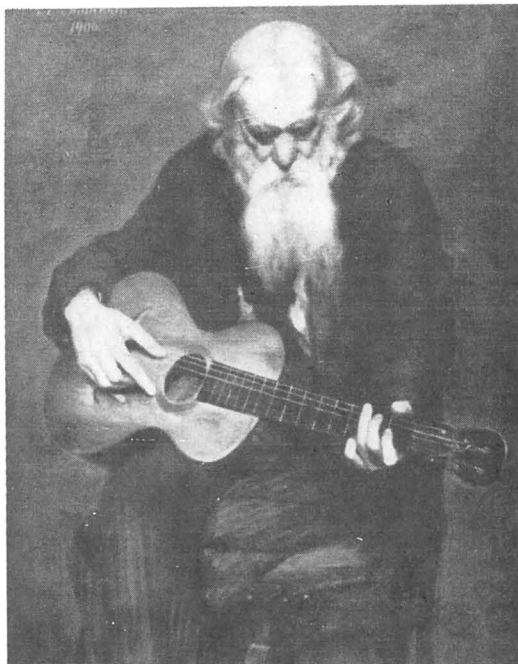
⁶ „Alarma” (Craiova), an VII, nr. 165, din 10 octombrie 1905.

⁷ Lucrare aflată la Muzeul de artă din Craiova.

⁸ Lucrare în colecție particulară.

IOAN STĂNCESCU-GIOVANNI – VENEȚIA (COLECȚIE PARTICULARĂ)

IOAN STĂNCESCU-GIOVANNI – BĂTRÎNUL CHITARIST (MUZEUL DE ARTĂ DIN CRAIOVA)

faptul că acestea îi dădeau posibilitatea să folosească cu abilitate efectele de lumină și umbră. Interesantă este, credem, și constatarea că această predilecție a sa nu mergea spre exploziile de lumină date în biserică, de exemplu de luminările aprinse sau de razele de soare ce cad pe luciul metalelor, ci spre colțurile mai întunecate. De aici și bogăția nuanțelor aceleiași culori, de obicei gri, folosită de el pe spații mari.

Încurajat de succesul expoziției din 1905, de la Craiova, pictorul Stăncescu-Giovanni încearcă să participe la Expoziția jubiliară din 1906, de la București, și trimite câteva tablouri. Lada cu tablourile expediate pe adresa expoziției n-a fost însă ridicată de la gară pentru că, așa cum recunoaște și Al. Tzigara-Samurçaș, pictorul „... nu se închinase, probabil, la nici unul din potențaii organizatori”⁹.

Pictorul Stăncescu-Giovanni a fost și un valoros portretist. *Bătrînul chitarist*, *Portret de femeie* (soția artistului), *Autoportret*¹⁰ etc. sînt doar câteva exemple în acest sens.

Vara anului 1910, pictorul și-a petrecut-o la Veneția. Dacă, cu alt prilej el închinase un adevărat imn bisericii San Marco, de data aceasta el a fost atras de frumusețea lagunei pe care e așezat orașul, de frumusețea canalelor și de patina clădirilor lui. Impresiile vechi și noi prinse mai întii în schițe luate fugar prind apoi contur pe pinzele: *Canal Grande*¹¹, *Laguna*¹², *Veneția*¹³ etc. Prezente și în „Expoziția pictorilor craioveni” din noiembrie 1911, aceste peisaje venețiene, alături de lucrări cu subiecte din țară: *Pridor de biserică*, *Deșiș*¹⁴ etc. sînt bine primite de public. De mare succes se bucură atunci pinzele *Laguna* și *Canal Grande*, lucrări care atrag atenția publicului și datorită utilizării unei lumini tremurînde și, în general, a tehnicii caracteristice pictorilor impresionisti.

În dorința de continuă perfecționare, Ioan Stăncescu-Giovanni pleacă, la sfîrșitul anului 1911, la Paris. Nu mai era tînăr. Avea 41 de ani și o neînmurită dragoste pentru pictură. Ajuns la Paris, se înscrie, probabil la sugestia lui Eustațiu Stoenescu, la Academia Julian, ca elev al bătrînului profesor Jean Paul Laurans. Muncește mult, cu entuziasm. În iunie 1912 o boală neiertătoare îl obligă să-și întreprună însă noile studii. Se înapoiază la Craiova, iar de aici pleacă la Viena, pentru a-și căuta sănătatea. Acolo, pe masa de operație, moare la 7/20 octombrie 1912.

⁹ Al. Tzigara-Samurçaș, op. cit., p. 331.

¹⁰ Lucrare în Muzeul de artă din Craiova.

¹¹ Lucrare în colecție particulară.

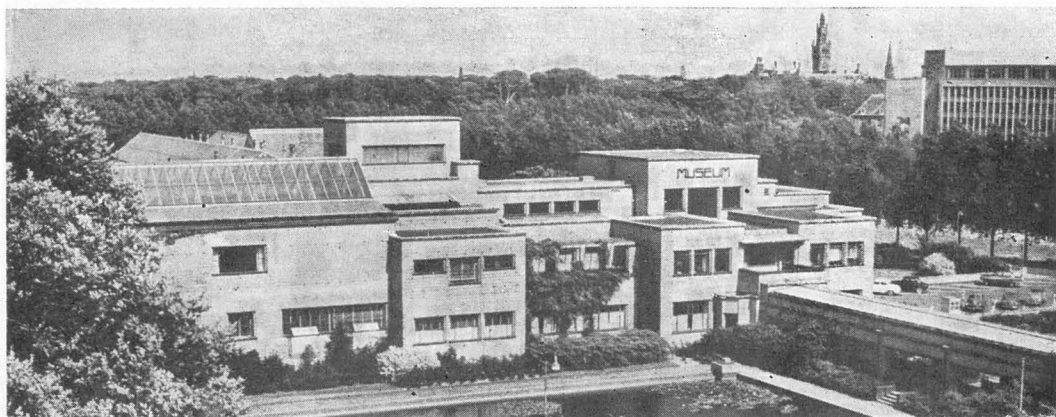
¹² Lucrare în Muzeul de artă din Craiova.

¹³ Lucrare în colecție particulară.

¹⁴ Lucrare în Muzeul de artă din Craiova.

CENTRUL DE DOCUMENTARE DE PE LÎNGĂ MUZEUL COMUNAL DIN HAGA¹

L.A. DOSI DELFINI (OLANDA)

Muzeul Comunal din Haga a creat în anul 1969 un Centru de documentare, scopul lui fiind în raport direct cu problema îmbunătățirii prezentării expozițiilor, care a fost una dintre preocupările Colocviului ICOM de la Bruxelles.

De fapt, studiul sistematic al expozițiilor este încă la începuturile sale. După părerea noastră, cea mai bună metodă pentru a studia această problemă este *înmagazinarea* rezultatelor obținute la un moment dat. Aceste rezultate sînt păstrate pentru a le putea examina mai bine și a face din ele un subiect de discuție.

Centrul de documentare păstrează datele referitoare la subiectul, scopul și realizarea unei anume expoziții, date administrative; toate sînt adunate în „dosarul de documentație”. Aceste dosare permit muzeului să compare rezultatele diverselor expoziții și să tragă concluzii, conferind astfel o bază concretă studiului.

Ce date sînt adunate?

Centrul de documentare culege în primul rînd datele concrete privind toate expozițiile de artă modernă organizate în propriul său muzeu. În plus, centrul va aduna date relative la expozițiile de artă modernă din alte muzee din Europa, considerate ca deosebit de interesante. Acestei categorii îi aparțin manifestările ca Bienale, Trienale, „Documenta” etc.

În al treilea rînd, Centrul de documentare dorește să adune date privind construcția de noi muzee.

Cum sînt adunate datele?

Pentru a oferi o idee despre modul în care dorim să asamblăm datele, prezentăm cîteva piese din dosarele de documentare alcătuite pînă în prezent².

Primul dosar. O expoziție a lui Floris Arntzemijs, pictor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, din Haga.

- Afișul expoziției
- Planul expoziției
- Aspect de la deschiderea expoziției
- Ilustrarea unui detaliu: pe perete — pictura; pe o masă — studiul picturii.

Al doilea dosar. O expoziție a operei unui „industrial designer” olandez, A. D. Copier, născut în 1901, care a lucrat 50 de ani în fabrica de sticlă „Leerdam”.

- Planul cu subdiviziunile poziției
- Vederea de ansamblu a primei părți

¹ Articolul reprezintă comunicarea d-lui L. A. Dosi Delfini, conservator la Muzeul Comunal din Haga, la Colocviul internațional „Muzeul de artă modernă și societatea contemporană”, care a avut loc la Bruxelles între 9 — 12 decembrie 1969.

² La Colocviu, aceste piese au fost prezentate cu ajutorul unor diapozitive.

— Opera expusă a fost subdivizată cronologic în patru grupe
— Fiecare perioadă era indicată prin două vitrine cu lucrări de Copier. Pe perete, era o fotografie a unui imobil cunoscut din Haga datînd din această epocă și lîngă vitrine se afla un scaun datînd, de asemenea, din această perioadă. Astfel, publicul putea să simtă lucrarea expusă în epoca sa exactă.

Al treilea dosar. O expoziție de Carl André, sculptor american. Această expoziție a avut loc în cadrul expozițiilor „one-man” (individuale) pe care muzeul le consacră unui număr de artiști care au participat la expoziția „Minimal Art”. Scopul urmărit aici este de a permite acestor artiști să-și exprime ideile prin expoziții individuale, mai mici, dar bine documentate.

— Afișul expoziției.
— Piese care ilustrează modul de a lucra folosit de Carl André pentru a organiza această expoziție: plăci de beton, pietre și piese de fier vechi.
— Modul de realizare a expoziției a fost prezentat publicului cu ajutorul fotografiilor și al unor texte plasate în expoziție.

— Sala de expoziție după „tratamentul” lui Carl André.
— În afară de fotografiile expoziției înseși și de detaliile acestei expoziții, dosarul conține, de asemenea, afișul, un plan, justificarea celui care a realizat expoziția și a principiilor care i-au condus pe organizatori în prezentare, un exemplar din catalog, eventual textul conferințelor și al vizitelor comentate și un raport conținînd datele administrative. Totul va fi completat prin eventuale detalii tehnice, ca de exemplu, prin introducerea unui sistem de iluminare, a unei vitrine de o concepție nouă etc.

Expoziții în alte muzee

Intenționăm să urmărim o cale asemănătoare pentru al doilea punct al programului Centrului, adică pentru expozițiile din exterior.

Construcția de noi muzee

Centrul dorește să culegă date privitoare la construcția de noi muzee. Am început prin a aduna date despre planurile de extindere a muzeului Boymans-van Beuningen din Rotterdam.

- Planul actual al muzeului
- Planul extinderii viitoare a muzeului
- O vedere din 1935 a muzeului
- Proiectul fațadei. La dreapta — vechea clădire, la stînga — extinderea.

Acest dosar începe prin descrierea dezideratelor exprimate de domnul Ebbinge Wubben, directorul muzeului, arhitectului. Apoi dosarul va fi completat cu fotografii luate în timpul executării lucrărilor și cu fotografii ale muzeului, după terminarea lucrului.

A fost făcută remarca, că sarcina de a aduna date privitoare la construcția muzeelor a fost deja preluată de universități, școli tehnice superioare, centre de arhitectură.

Pentru a explicita cauza acestei munci (în aparență dublă) voi da un exemplu: problema iluminării la Muzeul Comunal din Haga.

Un desen ilustrează metoda de iluminat folosită de arhitectul Berlage. Lumina cade abundant din plafon pe pereți, în timp ce mijlocul sălii este mult mai întunecat. După mulți ani, mai precis în ultimele luni, negocierile dintre Direcția muzeului și firma Philips cu privire la modificarea instalației de iluminat au fost duse la bun sfîrșit.

Tuburi de neon, pe plafon, vor lumina sala întreagă într-un mod egal. Posibilitatea de a întări iluminarea pereților prin spoturi trebuie să fie considerată ca fiind complementară. La vremea sa, concepția lui Berlage nu era „deficitară”; în același timp, soluția actuală va fi probabil depășită în cîțiva ani. În acea epocă, Berlage a rezolvat problema într-un mod excelent și dacă această soluție nu ne mai convine acum, aceasta este din motive care nu au nimic de a face cu arhitectura. Cauza schimbării trebuie căutată mai ales în evoluția artei plastice și în al doilea rînd în atitudinea mentală a vizitatorilor cu privire la muzeu. Rezultă că problema construcției muzeelor trebuie studiată din două puncte de vedere: pe de o parte — arhitectura, iar pe de altă parte — publicul muzeului. Trebuie puse nu numai condițiile în ceea ce privește construcția, dar, de asemenea, grație experienței cucerite zi de zi, trebuie să se colaboreze activ pentru a soluționa diversele probleme. De aici, oportunitatea unui centru care să păstreze aceste experiențe.

Faptul că o asemenea colaborare există deja între un bun director de muzeu și un bun arhitect nu este suficient. Arhitecții și oamenii de muzeu urmează discipline foarte diferite, se află pe poziții total diferite și deci este evident că ei văd problema construcției într-un mod diferit. Mi se pare că singura posibilitate pentru o colaborare fecundă constă în studiul problemelor pentru un folos comun ceea ce face posibilă o acțiune reciproc utilă, folosind experiența celor două părți.

Concluzii

Ceea ce dorim să obținem cu Centrul de documentare este, cum am spus la început, o BAZĂ CONCRETĂ de studiu, cu scopul de a vedea situația „din interior”, de a lua cunoștință de corectările de adus și de a examina problemele noastre cu ajutorul criteriilor obiective, rezultat al soluțiilor aplicate de noi și de alții, în trecut și în prezent³.

³ Este primul centru de documentare de acest fel din lume.

CASE MEMORIALE „NAPOLEON BONAPARTE” ÎN INSULELE CORSICA ȘI ELBA

Constantin ȘERBAN

Generalul Napoleon Bonaparte, consulul Bonaparte sau împăratul Napoleon I este de aproape 200 de ani personajul istoric despre care s-a scris cel mai mult. De numele lui se leagă principalele evenimente politico-militare din istoria Europei de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Un mare număr de locuri memoriale, monumente comemorative și funerare, muzee și case memoriale răspîndite pe trei continente — Europa, Asia și Africa — a căror inventariere a dat naștere unor lucrări de deosebit interes științific, evocă și ilustrează, într-o înlănțuire logică, biografia împăratului Franței. Ne referim la cartea lui J. Peyronnet, *Sur les traces de Napoléon* (Paris, 1955) și la cea „*Liste des monuments commémoratifs et funéraires, des musées et des demeures historiques évoquant l'épopée napoléonienne en Europe*”, publicată ca anexă în „Atlas de la grande armée. Napoléon et ses campagnes, 1803—1815”, de J. C. Quennevat, (Paris, Bruxelles, 1966, p. 283—296), cu referințe la peste 500 de obiective din 15 țări europene (Germania, Anglia, Austria, Belgia, Spania, Franța, Grecia, Italia, Olanda, Polonia, Portugalia, Elveția, Cehoslovacia, Iugoslavia, U.R.S.S.).

Din această lungă listă de obiective napoleoniene, numărul caselor memoriale este totuși mic gîndindu-ne că sub acest număr trebuie limitate acele castele, palate, instituții publice etc. a căror existență este legată de o epocă sau de un eveniment din viața sa. Cunoașterea lor, împreună cu materialul muzeistic pe care îl cuprind, va îmbogăți întotdeauna informațiile privind viața și activitatea sa. Anul trecut, prin participarea la două manifestări istorice internaționale, consacrate aniversării bicentenarului nașterii lui Napoleon (vezi dări de seamă asupra lor în „Studii”, nr. 6/1969 și nr. 2/1970), am avut prilejul de a vizita locuri intrate de mult în istorie — Corsica, locul de origine a clanului Bonaparte, locul nașterii lui Napoleon Bonaparte și insula Elba unde a fost exilat Napoleon în anii 1814—1815.

În Corsica, singurul loc unde poate fi găsită în prezent o casă memorială Napoleon este orașul Ajaccio, locul său de naștere. (În La Corte, alt oraș din insulă, este casa natală a lui Joseph, fratele cel mai mare al lui Napoleon, fostul rege al Spaniei). Mai întinsă decît Elba, Corsica (8722 kmp. și o populație de 275 000 locuitori) are un trecut asemănător cu al acesteia, fapt care i-a determinat pe unii istorici să le numească „insulele surori”. Pe aici au trecut, rînd pe rînd, iberi, fenicieni, greci din Focida, etrusci, cartaginezi, romani, vandali, goți, longobarzi, bizantini, iar, mai tîrziu, insula a fost în posesia cînd a Franței (din secolul al VIII-lea), cînd a statului papal, cînd a pisanilor, cînd a aragonezilor, cînd a genovezilor; de la aceștia din urmă a reluat-o Franța, abia în anul 1768.

Casa Bonapartilor din Ajaccio, azi muzeu național, aflată pe o stradă îngustă, pietruită, aproape de vechea citadelă a orașului, este o clădire impunătoare, cu parter și trei etaje, avînd deasupra ușii, la intrare, o placă de marmură cu inscripția: „*Napoléon est né dans cette maison 15 août 1769*”. Inițial, părinții lui Napoleon, Charles și Letiția Bonaparte, au locuit numai parterul și primul etaj; restul era ocupat de o rudă a familiei, Maria Justina Pozzo di Borgo.

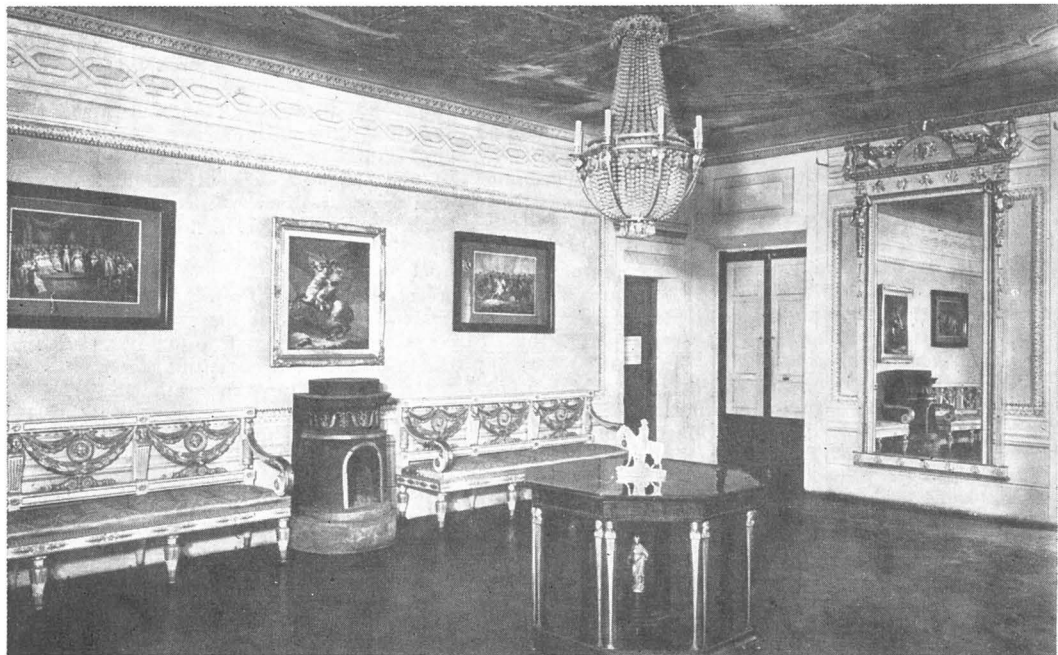
Construită la începutul secolului al XVIII-lea, clădirea a suferit multe restaurări (ultima în 1957) și a devenit muzeu numai în anul 1927, în urma donației făcută de prințul Victor Napoleon (în 1923), ultimul ei proprietar, strănepot de frate al fostului împărat (era fiul lui Jérôme Bonaparte).

Muzeul național al Bonapartilor ocupă numai primele două etaje. La primul etaj, pe o scară de marmură cu balustradă de fier, se ajunge, mai întîi, în *salonul* Letiției Bonaparte, mobilat cu piese stil Ludovic XVI — mese de joc cu tăblii pliante, scaune din lemn colorat în verde și auriu, capitonat cu damasc roz, ca și tapetul ce acoperă pereții. Deasupra căminului sau pe console de lemn — citeva oglinzi mari, cu ramă de lemn, răsfrîng lumina unor lumînări, montate în aplici cu două brațe. Din tavan coboară un frumos candelabru venețian.

Sala următoare, *dormitorul*, mobilă stil Ludovic al XV-lea, din lemn sculptat colorat în verde, este capitonată cu mătase crem, pe al cărei fond sînt presărați mici trandafiri roșii.

Camera unde s-a născut Napoleon este de fapt o cameră de trecere către sala de recepție. Încăperea este mobilată cu citeva piese stil Ludovic al XV-lea: o canapea din lemn sculptat cu două tăblii scunde, acoperită cu damasc roșu întunecat, citeva fotolii, o comodă și un secretair. Pe căminul de marmură albă, sculptat cu scene mitologice, este montată o oglindă cu ramă de lemn aurit, flancată de două tablouri, unul reprezentînd pe Letiția Bonaparte, celălalt pe Ludovic, fiul ei și fratele cel mai mic al lui Napoleon.

Sala de recepție, numită și *Galeria*, este singura încăpere pardosită cu parchet în foi — în timpul acela, foarte scump, adus aici din Ungaria sau, poate, din Transilvania — restul camerelor fiind pardosite cu dale de piatră roșie de formă hexagonală, adusă de la Marsilia. Lungă de aproape 30 m, sala este mobilată cu comode italienești, bogate în încrustături în lemn și în piatră dură de diferite culori, cu console de lemn aurit cu tăblii de marmură albă, cu fotolii, canapele tapisate cu damasc galben deschis; pe pereți, așezate din loc în loc, 16 oglinzi reflector sporesc luminozitatea sălii.

PORTOFERRAIO. PALAZZO DEI MULINI—MICA SALĂ DE RECEPȚIE

Tot la primul etaj se mai află *camera lui Napoleon*. Aceasta este mobilată cu un pat corsican de lemn, o comodă stil Directorat, o noptieră și două scaune de lemn. În *sufragerie*, în jurul unei mese mari de formă ovală, acoperită cu un postav gros lucrat cu fir de aur și argint pe fond verde, sînt 10 scaune tapitate, stil Directorat; două console cu oglinzi cu ramă de lemn aurit, stil Ludovic al XVI-lea, și un cămin de marmură cenușie completează fastul încăperii.

Cîteva săli de la etajul II au un caracter expozițional mai accentuat, adăpostind o serie de materiale documentare referitoare la istoria insulei Corsica și la genealogia familiei Bonaparte: acestea sînt diverse hărți ale insulei, stampe și tablouri. În vitrine sînt expuse: sabia, bastonul și armele de vînătoare ale lui Charles Bonaparte, facsimilul actului de botez al lui Napoleon, eliberat în 1771, lista bunurilor familiei Bonaparte, distruse în 1793 de adversarii politici, diploma de înnobilitare a Bonapart-ților. În mijlocul camerei este așezat leagănul copiilor din familia Bonaparte.

În altă sală se găsesc sculpturi și tablouri reprezentînd pe Napoleon, pe frații și pe surorile sale. Așezat pe un cămin, între două vase de alabastru, se află bustul de marmură al lui Napoleon, de Chaudet; un portret al lui Napoleon cu cununa de lauri, lucrat de Girodet-Trioson; portretul lui Jérôme Bonaparte, de Gros; miniaturi înfățișînd pe Carolina Bonaparte și Paolina Borghese, busturi de marmură ale lui Lucian Bonaparte și Joseph Bonaparte, de autori necunoscuți. În cîteva vitrine se găsesc sabia lui Napoleon, de cînd era locotenent-colonel în al II-lea batalion de voluntari naționali din Corsica, și manuscrise de tinerețe ale lui Bonaparte: *Elogiul lui Pascal Paoli*, *Elogiul lui J. J. Rousseau*, o scrisoare adresată abatelui Raynal etc.

A treia sală, numită *a alcovului*, a fost locuită de Napoleon între 1—7 oct. 1799 cînd, venind din Egipt, s-a oprit în insulă în drum spre Paris, unde avea să dea cunoscuta lovitură de stat de la 18 Brumaire. În fundul camerei se află un pat din lemn acajou, împodobit cu bronz aurit, cu perdele stil Empire; lîngă un perete — o comodă de la începutul secolului al XIX-lea. Pe căminul de marmură gri o pendulă de bronz îl reprezintă pe Napoleon în picioare, în fața unui mapamond.

Ultima sală — cu caracter documentar — se referă la istoria Casei Bonapartilor, în secolul XIX; materialul evocă în special călătoria lui Napoleon al III-lea și a soției sale în anul 1860, la Ajaccio și a împărătesei Eugenia împreună cu fiul ei, în anul 1869, tot în Corsica, cu prilejul sărbătoririi primului centenar de la nașterea lui Napoleon.

La 7 km de Ajaccio, așezată în mijlocul unei livezi întinse de măslini, se mai află o casă memorială Napoleon, la *Mifelli*, vechea fermă a familiei Bonaparte. Construită din piatră locală și tencuită cu mortar, clădirea are un parter care a servit mult timp de magazie și grajd, un etaj cu scară exterioră de piatră și un pod transformat în cameră de veghe. Aici a fost locul de refugiu al familiei

Bonaparte în anul 1793 când, împotriva ei, s-a abătut atacul partidului filo-englez condus de Pascal Paoli. Zidurile groase prevăzute cu ferestre mici constituiau un adăpost sigur, și, la nevoie, un loc bun pentru apărare împotriva unui dușman dinafară. În curs de restaurare, clădirea va adăposti o nouă casă memorială Napoleon Bonaparte.

Insula **Elba** (224 km² suprafață, cu 30 000 locuitori), la 10 km distanță de Piombino în regiunea coaste italiice apusene, provincia Toscana, cunoscută în antichitate sub numele de Aethalia apoi de Ilva, a fost secole de-a rîndul leagănu unor vechi civilizații — etruscă, cartagineză și romană și locul peregrinărilor maritime ale grecilor focieni și al fenicienilor. La mică distanță de continent ea a devenit curînd locul de divertisment politico-militar pentru cetățile și orașele italiene, pentru francezi și spanioli. De aceea, în evul mediu, aici au stăpînit rînd pe rînd pisanii, genovezii, florentinii, spaniolii iar la începutul epocii moderne, francezii (1802).

Celebritatea Elbei a sporit din momentul în care Napoleon a fost exilat aici, potrivit Tratatului de pace de la Paris, o dată cu acordarea titlului de suveran al insulei. „Prezența” lui Napoleon pe o insulă te întîmpline chiar la debarcare: pe cheiul Darsena, o stelă de marmură (dezvelită în 1962) menționează debarcarea lui Napoleon la 3 mai 1814, venind în exil din Franța.

Cea mai importantă clădire din **Portoferraio**, capitala insulei, care a constituit și reședința de iarnă a fostului împărat, numită Palazzo dei Mulini (cîndva aici a fost o moară) se află pe platforma superioară a citadelei în incinta fortului **Stella** și este o clădire modestă cu un singur etaj, situată într-o piațetă. Pe perețele ei se găsește, de la 5 mai 1921, o inscripție în limba italiană: „5 mai 1814 — 24 februarie 1815. Această casă modestă și venerabilă unde s-a prăbușit și de unde a reînviat un imperiu a fost pentru aproape un an locuința primului exil al lui Napoleon cel Mare, care înțelesese ca prin el să realizeze unitatea unei Elbe dezbinată, falnice și predestinate, ca și aceea a Italiei, care, după nostalgia unei epocii furtunoase, s-a născut dintr-o îndrăzneală de neînălțurată; și aici pe această piațetă de pe culme, la margine, în singurătate, în interior, el a coborît ca un soare în asfințit pentru a transforma într-o auroră trecătoare. Privește, neîncetat, istoria secolelor, cugetînd, 5 mai 1921”. Astăzi aici se află sediul Centrului național de studii napoleoniene și de istoria Elbei, înființat în 1959.

Palazzo dei Mulini, locuit o vreme și de Paolina Borghese, sora lui Napoleon, a făcut cîndva parte integrantă din clădirile anexă din fortul **Stella** grupate pe una din laturile pieței, locul de adunare a soldaților și ofițerilor garnizoanei. Cu un aspect exterior modest, palatul este alcătuit din două corpuri de clădire, legate printr-o galerie deschisă spre o curte interioară, transformată într-o incintă-toare grădină cu prelungire pînă la malul abrupt al fortăreței.

Clădirea cea mică este *sala de spectacole a palatului* numită și „Teatro Napoleone” înaltă, destul de spațioasă (60 m lungime și 20 m lățime), cu pereții ornamentați în stilul epocii (picturi reprezentînd pîrdele de voal cu multe falduri pornind din partea superioară a zidului și ajungînd pînă aproape de podea). Aici, pe locul unde, la 26 februarie 1815, și-a luat rămas bun Napoleon de la autoritățile locale, pentru a părăsi definitiv insula, se află fixat pe un perete un tablou monumental de F. Gerard înfățișîndu-l pe Napoleon în costum de împărat.

În celălalt corp de clădire, mai mare, înzestrat cu mobilier de epocă adus de la palatul princiar din Piombino, se află *apartamentul locuit de Napoleon* și oaspeții săi precum și de personalul de serviciu. Intrarea se face direct din piațetă, pe o ușa în două canaturi dar și dintr-un hol cu tavanul scund de unde se pătrunde în *sala mică de recepție*. De-a lungul pereților, sînt înșiruite canapele de lemn aurit cu spătar drept, împodobit cu motive florale, capitonat cu mătase galbenă; în mijloc, o masă octogonală din lemn lustruit, sprijinită pe 16 colonete din bronz aurit. Pe perețele opus ferestrelor se găsesc reproduceri după tablouri celebre semnate de David, Gerard, Isabey, reprezentînd scene din viața politică și militară a fostului împărat și pe membrii familiei sale, iar pe unul lateral — o monumentală oglindă venețiană cu ramă de lemn aurit. Farmecul sălii este completat de silueta zveltă a unui candelabru cu 8 brațe și zeci de lanțuri de sticlă prismatică venețiană.

Din acest salon se trece în *cabinetul de lucru a lui Napoleon* mobilat simplu, cu birou din lemn acajou, cu scaune și fotolii cu tapiserie roz. Pe pereți sînt fixate cîteva farfurii de ceramică viu colorată.

Urmează apoi *sala mare de recepții*, cu podea din țiglă groasă lustruită, ca și în celelalte camere. Mobilierul sălii se compune din scaune și fotolii din lemn aurit cu tapiserie verde, așezate în spațiul dintre uși și ferestre. De asemenea, pe pedestale de lemn sau marmură, se găsesc busturi ale membrilor familiei Bonaparte. În timpul zilei, sala este luminată de cele 10 uși cu canaturi duble și geam de cristal, iar noaptea, de candelabru de sticlă venețiană cu 10 brațe, suspendat în mijlocul tavanului lucrat în ipsos cu motive florale, vulturi imperiale și figuri alegorice înfățișînd *Victoria*, *Abundenta*, *Statornicia* și *Dreptatea*.

Trecînd printr-o ușa laterală în *camera vafeilor*, în care pereții sînt acoperiți cu veselă de faianță colorată, se ajunge, după o anticameră, în *camera garderobei*. Aici, pe perețele din fund, așezat într-un rastel, se detașează dominant drapelul național al regatului Elbei, confecționat din mătase albă traversată diagonal de o bandă lată roșie în cîmpul căreia, la egală distanță, sînt înșirate trei mari albine auri. De-a lungul pereților sînt cîteva vitrine cu îmbrăcăminte de epocă și accesorii vestimentare imperiale (mănuși, batiste fine, eșarfe, manșete dantelate, cordon lucrate cu fir de aur și argint) iar pe pereți, gravuri de epocă privind costumele civil și militar al epocii.

Mai departe, se trece din nou printr-o *anticameră* plină cu vitrine, conținând scrisori adresate lui Napoleon de diferite personalități elbane, iar pe perete o stampă reprezentând asediul orașului Portoferraio în 1802 de către armata franceză. Prin ușa din fund a acestei anticamere se intră în *dormitorul imperial*, încăperea simplă, modestă : un pat mare cu baldachin cu perdele de mătase albastră, presărată cu vulturi imperiali auri, un cămin cu oglindă venețiană, o măsuță de colț pe care se află câteva vase de faianță și porțelan.

Camera următoare — *biblioteca imperială* — cuprinde, de fapt, cărți din epoca anterioară ascensiunii militare și politice a lui Napoleon. În dulapurile înghesuite de-a lungul pereților se pot zări, dincolo de ușile din sticlă : o colecție aproape completă a ziarului „Moniteur universel” (29 sept. 1789 — 30 iun. 1813), monografiile asupra Flandrei și Italiei din secolul al XVIII-lea, o istorie a Bizanțului în 24 volume din aceeași epocă, „Memorii asupra Corsicei” (în 2 volume), opere ale unor scriitori clasici latini (Caesar, Tacitus, Vergiliu etc.).

La parterul clădirii se mai găsește o *sală imperială*, destinată primirii oaspeților intimi, ai cărei pereți sînt pictați cu draperii continue. O masă, câteva scaune, fotolii și canapele stil empire, un cămin pe care se găsește o pendulă din bronz cizelat și două sfeșnice de argint cu cîte trei brațe, mobilează încăperea. Urmează un *hol* plin cu vitrine conținând foi volante, fotocopii și documente originale din anii 1814 — 1815, un bust al generalului Dalesme (1763 — 1832), guvernatorul insulei între 1810 — 1815.

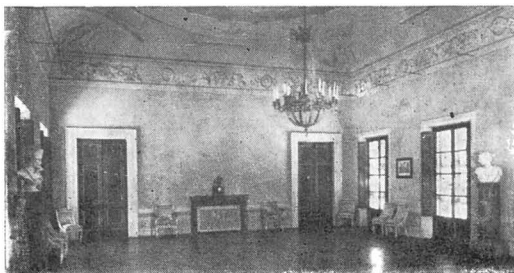
Grădina palatului, care se întinde pînă la marginea terasei cu ronduri și alei pietruite în mijlocul unei bogate vegetații de tufe de mimoze, lămiță, trandafiri și iasomie, este dominată de silutea zveltă a unui palmier înalt de 10 m. Ca relicve istorice, se pot zări în grădină două tunuri mici de bronz aduse cu sine de palatul, precum și un mare basorelief de marmură reprezentînd stema imperială.

După vizita pe care o faci la „Palazzo dei Mulini” rămii cu impresia unei locuințe modeste care nu putea oferi lui Napoleon decît iluzia unui fast imperial, redus la cea mai elementară expresie, ținînd seama totodată că aici el avea o „curte” a sa și o armată proprie, menită să exercite mai mult paza reședinței sale personale decît să apere întreaga insulă. De aceea, pe drept cuvînt, afirma fostul împărat, gîndindu-se nu numai la locul exilului său dar și la locuința sa din Portoferraio că „*insula sa este prea mică*” amănunt reținut de mulți din biografii săi.

O altă impresie îți lasă reședința de vară a lui Napoleon, de la *San Martino*, la 5 km distanță de Portoferraio, așezată în fundul unei văi roditoare purtînd același nume, maiestuoasă prin proporții și amenajări interioare. Cîndva aici a fost o veche fermă a unui mic nobil localnic care avea și o moară. După sosirea împăratului exilat, clădirea și terenul au fost cumpărate și amenajate de Paolina Borghese care apoi le-a dăruit fratelui său. După moartea lui Napoleon I, palatul a trecut mai întîi în proprietatea fiului său, regele Romei sau ducele de Reichstadt, apoi a fostei împărătese Maria Luiza, care l-a păstrat, pînă în 1845, după care a trecut în seama altor membri ai familiei Bonaparte. Șase ani mai tîrziu, în 1851, palatul ruinat a fost achiziționat, restaurat și remobilat de principele Anatol Demidof, căsătorit între 1840 — 1845 cu principesa Mathilda, fiica lui Jérôme Bonaparte, fostul rege al Westfaliei. Anatol Demidof este cunoscut la noi în țară prin jurnalul în care a descris Țara Românească și Moldova, în călătoria pe care a făcut-o în 1837. În fine, după moartea lui Anatol Demidof, palatul a intrat în posesia statului italian, fapt indicat pe placa de bronz prînsă pe unul din stilpii porții de la intrare.

Azi, pătrunzînd în parcul vast, cu alei largi pietruite, cu bogată vegetație de factură mediteraneană, cu ronduri în mijlocul cărora se înalță palmieri ornamentali, tufe de mimoze și de trandafiri, chiparoși, portocali, migdali și magnolii (unii din portocali sînt plantați chiar de Napoleon), pașii te îndreaptă spre corpul central al palatului pe a cărei cornișe sînt fixate numeroase monograme din metal, cu ciurul lui Napoleon, precum și insigna vulturului imperial. La intrarea principală a palatului, un portic cu fronton sprijinit pe patru coloane doric împarte clădirea în două aripi simetrice, străjuite pe acoperiș de vulturi imperiali semeți, cu aripile puțin desfăcute.

Prin ușa principală de lemn roșcat, se pătrunde într-o vastă galerie care se întinde în dreapta și în stînga, despărțită numai pe mijloc de patru coloane în stil doric. Aceasta este *sala pinacotecii*, care cuprinde mobilier stil empire și opere de artă de mare interes artistic, care au aparținut o vreme principesei Elisa Bacciochi, una din surorile lui Napoleon. Printre acestea se pot admira celebra statuie

PALAZZO DEI MULINI—SALA DE RECEPȚII

PALAZZO DEI MULINI—SALA IMPERIALĂ

Galatea de Canova, pentru care a pozat Paolina Borghese, busturile din marmură ale Elisei Bacciochi și al lui Felice Bacciochi, soțul ei, mare duce de Toscana, de același sculptor.

În sălile pinacotecii se organizează de fiecare dată, în timpul congreselor de studii napoleoniene, expoziții documentare. Cea din 1969 avînd ca temă „Napoleon și Italia” a adăpostit peste 200 piese din cele mai variate: documente, manuscrise, stampe, hărți, planuri, armament, obiecte personale, sculpturi, picturi în ulei, acuarele, desene, gravuri.

Din sala pinacotecii se ajunge în celelalte încăperi ale palatului: în *sala egipteană*, cu pardoseală de dale albe și albastre, cu bazin în mijloc, cu pereți împodobiți de bogate ornamente din vechea artă egipteană; pe tavan s-a adăugat un imens zodiac dispus circular; în *dormitorul imperial*, pardosit cu dale mici roșii, cu pereți pictați, creînd impresia unor perdele de mătase cu franjuri albastre, agățate de jur împrejurul camerei. Cît privește *salonul*, aici, mobilierul divers (canapele, fotolii, scaune, mese cu tăblii de marmură) se armonizează cu coloritul pereților și al draperiilor grele de la ferestre.

Însemnările de față au urmărit să discearnă unele detalii, dintr-un material abundent, încercînd doar să sugereze bogăția informațională a caselor memoriale napoleoniene, adică tocmai ce le conferă o atît de mare însemnătate pentru cei care studiază sau pur și simplu, vor să cunoască copleșitoarea personalitate a lui Bonaparte.

O EXPOZIȚIE „RAOUL DUFY” LA BORDEAUX

Gilberte] MARTIN-MÉRY (FRANȚA)

Expoziția „RAOUL DUFY” — deschisă între 1 mai și 1 septembrie la Galeria de artă din Bordeaux, — a coincis cu manifestările pariziene consacrate lui Chagall și Matisse. Ea a oferit vizitatorilor opere în care strălucește bucuria de a trăi a unui pictor care a trăit esențialmente sub lumina Franței și care s-a entuziasmat atît de culorile blinde ale Normandiei sale natale, cît și de lumina intensă a Sudului și a Coastei de Azur.

Am încercat să obținem cel mai mare număr de opere pentru a demonstra că Dufy a fost apreciat încă în timpul vieții și că amatorii au știut să-și înfrumusețeze locuințele cu pinze, guașe sau desene pline de soare și de veselie, în timp ce muzeele au fost destul de clarvăzătoare pentru a cumpăra pinze.

De altfel, una dintre primele sale expoziții, cea din 1923, a avut un mare succes, iar belgienii au fost primii săi cumpărători.

Trebuie menționați în special doi colecționari, unul din Nisa și altul din împrejurimile Bordeaux-ului, care ne-au împrumutat 20 de pinze dintre cele mai bune. Toți au consimțit să se despartă pentru patru luni de tablourile pe care le îndrăgesc.

La aceste împrumuturi se adaugă cele de la mai multe muzee din Franța, în special de la Muzeul din Le Havre, orașul natal al artistului, și de la Muzeul din Nisa, oraș care îi era de asemenea foarte drag. De altfel, la ele s-a gîndit întîi doamna Dufy cînd a donat statului lucrările din atelierul soțului său. Ca urmare, grație generozității sale, mai mult de 1 000 de picturi, desene, gravuri și cărți ilustrate „destinate unui mare număr de muzee franceze” devin în 1962 proprietatea muzeelor naționale, 28 de piese intrînd astfel în 1965, în Muzeul din Bordeaux.

Să adăugăm pe de altă parte că Muzeul Național de Artă Modernă din Paris — care poseda deja cîteva opere ale artistului — a fost beneficiar al legatului doamnei Dufy ca și Muzeul Orașului Paris. Atît de la unul, cît și de la celălalt am obținut piese de prim rang.

Acest ansamblu de opere expuse arată evoluția artistului. În primele sale picturi este influențat de impresionisti; cele două *Autoportrete*, din 1897 și 1898, și *Zăgaz la Sainte-Adresse* sînt încă foarte aproape de peisajele lui Boudin. Puțin mai tirziu, în 1906, Dufy se interesează de fovism și mai multe opere din această perioadă ca *Aperitivul*, *Afișe la Trouville* și *Pescari* figurează în expoziție.

Căutările cubismului se traduc în opere ca: *Copacii verzi* sau *Nudul* — inedit — care demonstrează marea influență a lui Cézanne, promotor al acestei mișcări.

Prietenii lui Dufy sînt Marquet, Matisse, Manguin și Braque, cu care locuiește la Estaque — și poezii Fernand Fleuret și Apollinaire.

În continuare, maniera sa devine mai liberă și mai personală; este epoca *Regatelor* și a *Paddock-urilor la Deauville*. Dufy este un fin observator, notațiile sale rapide și pline de vervă o demonstrează în numeroase acuarele și desene.

Ilustrator de cărți, el se interesează în egală măsură și de marile suprafețe: pentru Expoziția din 1937 el pictează marea frescă consacrată *Zînei Electricitate* (60 m lungime, 10 m înălțime), a cărei reducere o prezentăm.

Timp de cîteva ani el a colaborat cu creatorul de mode Paul Poiret și cu industriașul Bianchini, gravînd plăci pentru imprimarea țesăturilor.

Ceramica și arta tapiseriei nu nelasă de loc indiferenți. „Mobilierul național” conservă încă un ansamblu țesut la manufactura din Beauvais după cartioanele sale pe care sîntem bucuroși să le expunem.

100 de pinze, acuarele, desene, ceramică, tapiserii, dovedesc diversitatea artei acestui creator, tot atît de bine ca și *Curse la Deauville*, marile decorații, scenele de actualitate.

O NOUĂ EXPOZIȚIE TEMPORARĂ LA MUZEUL BRUKENTHAL DIN SIBIU

Specialiștii botaniști de la Secția de științele naturii a Muzeului Brukenthal din Sibiu au organizat o expoziție temporară cu tema „Ciuperci comestibile și ciuperci otrăvitoare”, căutând a explica documentat și competent cauzele apariției unor cazuri de otrăvire cu ciuperci, fapt care a determinat scăderea consumului acestui prețios aliment.

În prima sală sint prezentate ciupercile comestibile. Un text general vorbește vizitatorului despre valoarea calorică și alimentară a ciupercilor, despre importanța lor, cunoscută din cele mai vechi timpuri. Făcînd apel la un citat din Horațiu (epistola XLVIII), care arată că „Nimic nu este mai ușor decît a disprețui aurul și argîntul, a te lipsi de o îmbrăcămînt scumpă, însă a renunța la o mîncare de ciuperci este un sacrificiu mult prea mare”, organizatorii încearcă, apoi, să-l convingă pe vizitator, pe baza unor date științifice, de justțea unei asemenea afirmații, care altfel, poate, ne-ar face să zîmbim neîncetători.

Convingătoare și utilă pentru public rămîne însă expunerea sistematică a ideilor care au stat la baza organizării acestei expoziții. Deși caracterul expoziției nu a permis prezentarea de material natural (ciupercile nu au putut fi preparate în bune condiții pentru expunere), lipsa acestuia a fost suplinită de o grafică bogată, interesantă și corect realizată din punct de vedere științific și de o serie de mulaje care îndeplinesc același scop. Montate într-un reușit cadru natural, în vitrine speciale, mulajele îl ajută pe vizitator la recunoașterea „pe viu” a unor specii de ciuperci.

Din grupul mare de **ciuperci comestibile** amintim numai cîteva: *Psalliota bispora* (ciuperca de bălegar), *Lactarius deliciosus* și *L. valenii* (burete, rîșcov), *Russula virescens* (pinișoara), *Ralutacea* (vinețica), *Marasmius oreades* (burete de rouă), *Cantharellus cibarius* (bureții galbeni) etc.

Cea de-a doua sală este destinată expunerii **ciupercilor otrăvitoare**, care sint grupate astfel: ciuperci care provoacă intoxicații gastro-intestinale, dintre care amintim: *Agaricus xanthodermus* (buretele de carbol), *Tricholoma sulphureum* (buretele de sulf), *Paxillus involutus* (bureți porcești), *Phallus impudicus* (buretele puturos), *Rhodophilus lividus* (ciuperca roșcată), *Lactarius torminosus* (flocșel), *Boletus satanas* (hrib țigănesc) ș.a.; — ciuperci care provoacă intoxicații ale sistemului nervos ca: *Amanita muscaria* (muscărița), *A. pantherina* (burete puturos), *Inocybe fastigiata* și *I. patouillardii* (bureți zdrențuiți) etc.;

— ciuperci care provoacă otrăviri mortale, dintre care cităm: *Amanita phalloides* (buretele viperei),

A. virosa (ciuperca albă), *A. citrina* (buretele de lămîie), *Lepiota scobionella* (buretele șerpesc) ș.a.

O serie de indicații privind culegerea ciupercilor și unele recomandări de preparare a acestora, ca și textele însoțitoare, la fiecare specie, privind recunoașterea acestora după colorit, gust, miros, oferă vizitatorului cîteva elemente precise care-l pot ajuta să se orienteze în determinarea și colectarea lor.

Credem că unele date, în plus, de morfologie și fiziologie vegetală, ca și unele elemente de biologie asupra acestui important grup de plante, ar fi crescut rolul instructiv-didactic al expoziției.

Succesul deplin ar fi fost asigurat de organizarea ei în anotimpul în care cele mai multe specii de ciuperci sint în plină perioadă de vegetație (era de preferat în toamnă), deoarece ar fi putut fi prezentate în stare naturală, bineînțeles cu condiția de a le schimba periodic. O expoziție cu vînzare chiar, nu ar fi fost lipsită de interes pentru marel public.

Este demn de reținut faptul că înainte de deschiderea expoziției chiar, i s-a făcut o serioasă popularizare (afișe, fluturași, invitații), ceea ce a asigurat o prezență îmbucurătoare la vernisajul care a avut loc în incinta localului, de curînd restaurat, al Secției de științe naturale.

Subliniem activitatea meritorie a specialiștilor Secției de științe naturale de la această instituție de prestigiu, pe linia organizării de expoziții temporare. Înțelegînd menirea și valoarea acestor forme de activitate muzeală, s-au organizat, cu bune rezultate, și alte asemenea acțiuni și, în preocupările lor viitoare, există frumoase planuri pe această linie. Le așteptăm realizate la un nivel superior celor precedente, ca o datorie de activității lor, ca răspuns și considerație față de exigențele mereu sporite ale publicului vizitator.

Maria IACOB

EXPOZIȚIA „PATRU PICTORI DESENATORI DIN COLECȚIA OCTAVIAN MOȘESCU”

Deschiderea expoziției de grafică „Patru pictori desenatori din colecția Octavian Moșescu” însumînd peste 80 de acuarele, guașe, tușuri și desene în creion ale marilor pictori Theodor Pallady, J. Al. Steriadi, Lucian Grigorescu și Corneliu Mihăilescu, reprezintă o realizare artistică de prim ordin ce se înscrie printre evenimentele culturale de seamă ale orașului Rm. Sărat.

Expoziția a fost organizată de Secția de artă plastică a Muzeului mixt din localitate, în colaborare cu Oficiul pentru organizarea expozițiilor de artă și cu concursul generos al colecționarului rim-

nicean Octavian Moșescu. Vernisajul a avut loc la data de 3 iulie crt. cu participarea unui numeros public, expoziția funcționând în tot cursul lunii iulie 1970.

Pompiliu DIMITRIU

DOUĂ LUCRĂRI EXEMPLARE

Într-un interval de timp relativ scurt, literatura muzeistică de specialitate s-a îmbogățit cu două lucrări demne de toată atenția, care, prin calitatea științifică și ținuta prezentării, fac cinstite muzeografiilor românești: este vorba despre *Catalogul colecției de incunabule* și despre *Catalogul de gravuri flamande și olandeze*, ambele editate de Muzeul Brukenthal.

Cu ocazia celei de-a V-a sesiuni științifice a muzeelor (mai 1969), una dintre problemele cele mai dezbătute a fost cercetarea de muzeu, dezbateră urmarind definirea profilului specific, orientarea de perspectivă, modalitățile de finalizare. Îmi îngăduiam să afirm cu acel prilej că forma cea mai eficientă de cercetare în muzeu este aceea care are ca obiect de aplicare patrimoniul acestuia, în scopul unei cit mai complexe valorificări științifice și, ca o consecință firească, o cit mai motivată propagandă către marea public.

Departa de a avea un caracter ingrat, limitativ, așa cum în mod eronat este suspectată, cercetarea de patrimoniu este, dimpotrivă, deosebit de complexă, reclamă o ascuțită discernere a materialului comparativ existent în teren sau în alte colecții și muzee — după caz — presupune o fermă stăpânire a literaturii de specialitate. Primele instrumente ale muzeografului, care rezultă din cercetarea de patrimoniu, sint cataloagele științifice, opere de importanță primară în literatura de specialitate pentru că ele asigură legătura directă, necontrafăcută, cu materialul concret. Practic, nici o sinteză nu poate avea acoperirea seriozității fără cunoașterea cit mai exactă și mai aprofundată a materialului fundamental — a operei, a documentului. În acest sens, cataloagele științifice sint cele mai respectabile călăuze. Dacă lucrările de sinteză sint expuse unui rapid și implacabil proces de demodare — acumularea noulor cunoștințe obligind refacerea lor periodică — cataloagele sistematice beneficiază de o existență mai îndelungată, rezistența lor în timp fiind asigurată de natura obiectivă a materialului documentar.

Harnicul colectiv de cercetători ai muzeului sibian se pare că a înțeles pe deplin importanța științifică a cataloagelor de patrimoniu, primele succese fiind obținute cu cele două publicații amintite mai sus.

Realizat de Veturia Jugăreanu, *Catalogul colecției de incunabule* este o lucrare întocmită cu rigoare și exigență, fiind menită să facă cunoscute, potrivit unei metode de prezentare unitară, cele 382 de incunabule aflate în păstrarea bibliotecii Muzeului Brukenthal. Pornind de la cele două cataloage întocmite anterior de Fr. Müller și Lorenz Silvest, autoarea noului *Catalog* a revăzut întregul

fond de incunabule, reușind să identifice unele exemplare noi și să elimine unele exemple greșit clasate ca incunabule. Fișele de prezentare și materialul ilustrativ ne relevă valoarea excepțională a colecției în cauză: este îndestulător să amintim tipăriturile padovane din Aristotel, ediția de la Spira a romanului lui Barlaam și Josafat (1472), operă cu o auit de largă circulație în țările române, splendida ediție venețiană a lui Jacobus Philippus Bergamensis — *Supplementum chronicarum* (1492), volumele din Petrarca, bogat ilustrata ediție strasburgheză a *Comoediae*-lor lui Terentius (1496) sau prețioasa *Chronica Hungariae* a lui Johannes Thurocz (Augsburg, 1488).

Indicii de ani, de signaturi, de localități și tipografii, de proveniențe fac din acest catalog un instrument de lucru supl., ușor de manevrat. Prezentarea grafică îngrijită, neostentativă, tiparul pe hirtie cretată sint, de asemenea, calități demne de luat în seamă ale acestui volum care întru totul, nu face decit să omagieze o muncă științifică devotată, de autentică valoare și necesitate.

Catalogul de gravuri flamande și olandeze este datorat colaborării dintre Elena Niculescu, șefa Cabinetului de stampe al Bibliotecii Academiei R. S. România, și Tinca Tarangul, muzeograf principal la Galeria de artă a Muzeului Brukenthal. Și în acest caz, tema centrală era aducerea la zi a informării, intrucit vechiul catalog, din 1906, realizat de Michael Csaki, fusese depășit; numeroase gravuri se cereau identificate, toate atribuirile vechi reclamau o atență confruntare, în sfârșit, era necesară precizarea tehnicilor de execuție. Prin eforturile conjugate ale celor două autoare s-a finalizat o mai judicioasă clasare și atribuire a celor 286 gravuri care formează obiectul catalogului, fișele de prezentare fiind însoțite uneori de foarte utile note istorice. Avind un prevalent caracter documentar — marea majoritate a gravurilor fiind de reproducere — colecția în cauză este dominată de prezența unui grup compact de opere datorate lui Egidius Sadeler, de o remarcabilă valoare fiind portretul lui Mihai Viteazul, gravat după natură cu ocazia călătoriei la Praga, în 1601, a marelui voievod. Merită să fie consemnate, de asemenea, gravurile lui Bolswert à Schelte, Cornelis Cealle cel Bătrîn, Hendrick Goltzius, Cornelis Visscher, Jan Punt. Acurateța imprimării ca și selecția de ilustrații reușesc să facă din acest catalog un util instrument de lucru, o adevărată lucrare de artă, menită să atragă atenția marelui public asupra valorilor păstrate în muzeul sibian. (Regretăm doar că ilustrațiile sint lipsite nu numai de legende, dar și de numere, ceea ce face mai dificilă urmărirea lor).

Salutind apariția celor două exemplare lucrări de catalogare științifică, sugerăm Muzeului Brukenthal să păstreze același format pentru toate volumele din seria inaugurată acum, de asemenea să precizeze pe cotor identitatea lor; să nu se uite că aceste cataloage vor lua loc în rafturile bibliotecilor de specialitate, ceea ce reclamă un anume program de execuție grafică și poligrafică.

Dr. Vasile DRĂGUȚ

„STUDII ȘI CERCETĂRI. ȘTIINȚE NATURALE, ISTORIE, ETNOGRAFIE”

Muzeul Olteniei, Craiova, 1969, 186 pag.

Muzeul Olteniei din Craiova a pășit și el la publicarea primului său volum de studii, o culegere de 18 lucrări privind exclusiv Oltenia.

Un prim articol, scris de directorul muzeului — Ion Firu — prezintă realizările muzeului în primii 50 de ani de existență și perspectivele imediate (din care unele împlinite în cei patru ani trecuți între aniversare și publicare).

Seria celor 12 articole de științe naturale începe cu evocarea regretatului prof. Alexandru Buia, botanist de renume, fost rector al Institutului agronomic „Tudor Vladimirescu” din Craiova. Prof. dr. doc. Traian Ștefureac prezintă pe larg, documentat, vasta activitate a omului de știință, dascălului și ocrotitorului naturii, dispărut în plină putere creatoare. O listă a lucrărilor, una a noilor plante descoperite de Al. Buia și una a celor dedicate lui A. Buia de I. Prodan încheie lucrarea. Patru lucrări de botanică (două de I. Gh. Rincu și colaboratorii, una de O. Chita și colaboratorii și una de C. Maloș și colaboratorii) prezintă aspecte din lumea plantelor Olteniei, printre care și rezervațiile botanice. Entomologia e prezentă prin două lucrări (Iulia Matei în colaborare cu B. Bobîrnac) despre Homoptera, respectiv Lepidoptera și Coleoptera, cu aspecte din biologia și combaterea lor. Elena Bazilescu arată ce animale „monumente ale naturii” există în colecțiile Muzeului Olteniei, cu referiri la biologia și repartiția lor în țară. Mircea Popescu prezintă două lucrări de ornitologie: una despre păsările din Munții Paring, practic necercetați sub acest aspect pînă acum, cealaltă despre *Carduelis carduelis* în Oltenia (unde clocește subspecia *Carduelis carduelis balcanica*, găsită de Dan Munteanu clocitoare și în restul țării). Este publicată și o notă referitoare la ocrotirea păsărilor din Lunca Dunării în Oltenia (M. Tâlpeanu), cu unele concluzii privind influența îndiguirii asupra avifaunei, multe păsări fiind utile sau rare și ocrotite. O ultimă lucrare de științele naturii e din domeniul paleontologiei, Ana Maloș prezentînd importante puncte fosilifere de la Bahna și Bucovăț, ambele rezervații paleontologice.

Sectorul de științele naturii este deci bine reprezentat, în mod echilibrat, cu lucrări în bună parte realizate de specialiștii muzeului, ca și de colaboratori ai muzeului.

Două lucrări de arheologie deschid capitolul rezervat istoriei. Doina Galbeniu și Ion Miulescu ne comunică rezultatele unei perieghize efectuate în jurul comunei Padina Mare, jud. Mehedinți, cercetare importantă deoarece surprinde unele urme de așezare aparținînd culturii Gîrla Mare, comuna Padina Mare situîndu-se astfel pe hartă ca cea mai nordică din așezările acestei culturi; de asemenea, materialul bogat daco-roman din secolul III e.n.

recoltat din diferite puncte indică o locuire intensă în acest ținut.

În *Descoperiri arheologice în satul Damian* (comuna Sadova, jud. Dolj), Onoriu Stoica descrie inventarul unui mormînt de incinerare, încadrîndu-l, destul de larg, în Hallstattul timpuriu.

Mult prea puțin cunoscută, figura *Eroinei de la Jiu* — Ecaterina Teodoroiu, reînvie emoționant din paginile închinată ei de către Elena Udriște, directoarea Muzeului județean Tg. Jiu. Gorjeancă pasionată de studiarea trecutului istoric și cultural al județului său, autoarea s-a documentat temeinic, utilizînd și informații inedite — amintiri ale celor ce au cunoscut-o personal pe Ecaterina Teodoroiu, acte de arhivă etc. Era necesar — credem noi — să se menționeze, pe lângă celelalte fapte pioase ale urmașilor, și declararea casei natale a eroinei drept casă memorială, ușor de vizitat astăzi datorită integrării satului Vădeni în orașul Tg. Jiu.

După ce schițează începuturile activității de conservare și restaurare a monumentelor istorice la noi în țară, Valeriu Grama prezintă situația actuală în acest domeniu în Oltenia. În ultimii ani s-au inițiat numeroase restaurări de monumente, atît civile, cît și religioase, urmărind să se salveze, uneori și să se dea în folosință muzeală, clădiri de mare valoare din sec. XVII — XIX. Autorul exemplifică bogat articolul său, menționînd etapele preliminare restaurării (studiul documentelor, al stilului arhitectonic etc.) și unele metode folosite pentru construcție sau conservare (impregnarea șiței etc.). Nu trebuie să mai subliniem valoarea datelor arheologice în ceea ce privește stabilirea etapelor de construcție a unui monument, datarea sa etc., de aceea regretăm că nu s-a făcut apel întotdeauna la arheologi în cazul restaurărilor menționate. Subliniind importanța materialelor de acest gen, din păcate extrem de rare, considerăm de datoria autorului să elaboreze un studiu amplu pe baza situației la zi, publicabil în „Buletinul monumentelor istorice”, făcînd astfel apel la găsirea unor soluții cît mai eficiente de organizare și realizare a acestei deosebit de importante acțiuni în Oltenia.

Articolul Ilenei Diaconescu, *Păsări și păpuși pe scoarțele și chilimurile colecției etnografice Oltenia*, bazat pe minuțioase cercetări de teren, în colecția etnografică a muzeului și în arhive, reprezintă o nouă contribuție la studiul unei țesături populare, cu o bibliografie deja foarte bogată: covorul oltenesc. După o precizare extrem de utilă a termenilor de scoarță, chilim, covor, velință și a categoriilor de țesături pe care le reprezintă, autoarea urmărește originea motivelor stilizate „păpuși” și „păsări”, subliniind rolul mediului social în care și pentru care au fost lucrate, ca și importanța influențelor reciproce sud-dunărene.

În economia volumului, precumpănesc studiile de științele naturii, față de cele de istorie și etnografie, situație incompatibilă cu tripla orientare a muzeului și care necesită o echilibrare în viitor.

Ceea ce ni se pare deosebit de regretabil este lipsa materialelor de muzeografie, legate de activitatea

internă a muzeului, oglindind realizările sale în domeniul expozițional, al restaurării, achizițiilor etc. Ne așteptăm la materiale care să prezinte expoziția permanentă, secția de etnografie, casele memoriale sau să valorifice colecțiile muzeului, unele studii legate de cercetările muzeului, ca de pildă despre cunoscutul punct fosilifer de la Bugiu-lești, din care o seamă de piese au ajuns la Muzeul Olteniei.

Față de nivelul materialelor înglobate, aspectul grafic, prezentarea tehnico-redacțională și tipografică sînt sub orice critică. Ca prima publicație de specialitate a acestui muzeu, volumul trebuia să fie la înălțime din toate punctele de vedere. O copertă urîtă, hîrtia de proastă calitate, prost legat, cu o ilustrație neclară, și mai ales cu greseli tipografice și de corectură penibile, ca de altfel și traduceri în limbi străine (incalificabile!) alcătuiesc un număr destul de mare de aspecte negative care puteau lipsi cu ușurință în urma unei preocupări mai asidue din partea colectivului de redacție.

Sperînd că aceste deziderate își vor găsi rezolvarea optimă, așteptăm cel de-al doilea volum al Muzeului Olteniei.

Măte! TÂLPEANU, Valentina BUȘILĂ

„STUDII ȘI MATERIALE PRIVITOARE LA TRECUTUL ISTORIC AL JUD. PRAHOVA” (II, 1969)

Apărut anul acesta, volumul editat de Muzeul de istorie al județului Prahova sub egida Comitetului județean pentru cultură și artă, ne oferă un material bogat, demn de atenția specialiștilor din întreaga țară. Aceasta deoarece rezultatele unor cercetări depășesc cadrul regiunii respective, pe baza lor putîndu-se elabora teze valabile pentru întregul teritoriu dintre Carpați și Dunăre.

Volumul este deschis de articolul cercetătorului Florea Mogoșanu, intitulat *Paleoliticul și epipaleoliticul de la Lăpoș*. Săpăturile arheologice efectuate în această comună au scos la lumină un mare atelier de prelucrare a silexului, a cărui activitate a continuat din paleoliticul superior pînă în neoliticul timpuriu. Pe lîngă marea cantitate de piese aurignaciene, au fost descoperite și unelte aparținînd gravettianului oriental. Situația stratigrafică clară ca și concluziile autorului, sporesc valoarea acestor descoperiri.

În continuare, Gheorghe Diaconu se ocupă de *Regiunile din sud-estul Daciei în prima jumătate a mileniului I e.n. în lumina cercetărilor de la Tîrgșor*, reușind să sintetizeze datele cunoscute astăzi.

Roșă al unor temeinice cercetări, comunicarea cercetătoarei Maria Comșa, *Cercetările de la Slon și importanța lor pentru studiul relațiilor feudale la sud de Carpați*, furnizează date de maximă însemnătate pentru perioada secolelor IX — X. Săpăturile arheologice au scos la lumină „un sistem de fortificații de la începutul epocii feudale timpurii,

unic pînă acum pateritoriuul țării noastre, formal din două, eventual trei cetăți, înșirate la distanțe aproape egale de 11 — 12 m una de alta, de-a lungul uneia din principalele căi de acces între Muntenia și Transilvania”.

De asemenea, descoperirea unor clădiri și complexe de clădiri din zid de cărămidă este pusă în legătură cu existența unor căpetenii locale. Concluzia autoarei ni se pare firească: „Se poate afirma că în pragul secolului al IX-lea societatea din această parte a țării noastre evoluase, alcătuiind formațiuni politice în fruntea cărora se afla o căpetenie. În sînul acestor formațiuni luau naștere și se dezvoltau relații social-economice de tip feudal timpurii”.

În continuare, publicația ploieșteană beneficiază și de colaborarea cercetătorului dr. Ștefan Ștefănescu, directorul Institutului de istorie „Nicolae Iorga”. Studiul, intitulat *Formele, evoluția și ideologia mișcărilor țărănești pe teritoriul României*, însoțit de bogate referiri biografice, constituie un prețios instrument de lucru pentru specialiști. Autorul accentuează rolul avut de țărănime în istoria poporului nostru, trece în revistă principalele momente ale luptelor antif feudale, analizează forțele motrice ca și cauzele înfrîngerii lor.

Ștefan Mihăilescu semnează o comunicare, intitulată *Nicolae Pătrașcu Voievod*. Mărturisim că ni se pare ciudat faptul că numele fiului lui Mihai Viteazul este scris în acest fel, cînd este lucru limpede că el se numea Nicolae Pătrașcu (vezi „Istoria României”, vol. II, București, 1962, p. 987. Tot Pătrașcu apare și în lucrările lui Constantin C. Giurescu și A. D. Xenopol).

În paginile următoare ale culegerii de care ne ocupăm, N. I. Simache prezintă *Noi contribuții la studiul situației țărănilor după aplicarea Regulamentului Organic în fostul județ al Secuiei*, iar prof. Stoica Teodorescu *Rolul bilciurilor în dezvoltarea vieții economice a Ploieștilor*.

Dr. Vasile Netea în studiul său *Colaborări muntene prepașoptiste la foile de la Brașov*, menționează activitatea publicistică a scriitorilor munteni Anton Pann, C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Bălcescu, Ioan Ghica și alții, în periodicele brașovene. Pe această bază, autorul insistă asupra unității spirituale a poporului român.

Volumul cuprinde și alte articole interesante, care încearcă să lămurească unele probleme de interes local, cum sînt cele semnate de George Potra (*Focul din Ploiești din martie 1843*); C. N. Debie (*Începuturile urbanismului în Ploiești*); M. Rachieru și El. Negulescu (*Date noi privind industria petrolieră din județul Prahova în jurul anului 1900*); Mihai Apostol (*Aspecte ale solidarității petroliștilor prahoveni cu luptele muncitorimii din anul 1929 și acțiuni premergătoare luptelor din februarie 1933*); prof. Mihail Vulpescu (*Din activitatea publicistică a lui D. I. Brezeanu*); N. I. Simache și I. Jercan (*Date noi privind viața și opera lui Cincinat Pavelescu*); Stelian Florescu (*Însemnări despre școala din Starchiojd*) și V. Firoiu (*În casa lui B.P. Hașdeu*).

Volumul continuă cu un grupaj de documente publicate de N. I. Simache, referitoare la satul Coslegi din județul Prahova. Precedate de un scurt studiu introductiv, documentele sînt interesante și prezintă o serie de aspecte demne de reținut.

Constatăm însă și un aspect cel puțin ciudat în modul de transcriere a documentelor. Acolo unde semnăturile martorilor sînt în limba greacă, autorul lasă loc liber în text și menționează „*semnături grecești*” sau trimite la subzol unde găsim note de genul acesteia, „*indescifrabil-grecește*” (vezi documentele 9, 12, 22). Considerăm că autorul trebuia să se adreseze unui specialist, evitînd scăpări de genul acestora.

Cu toate acestea, volumul pe care am încercat să-l prezentăm, constituie o valoroasă contribuție la studiul trecutului istoric al județului Prahova.

Mircea DUMITRESCU

O VALOROASĂ PUBLICAȚIE A MUZEULUI DE ISTORIE DIN SUCEAVA

În ultimele zile ale anului 1969, a apărut primul volum de „Studii și Materiale”, editat de Muzeul din Suceava, cuprinzînd importante articole de arheologie și istorie, elaborate de muzeografi și profesori din județul Suceava, precum și de unii cercetători din București și Iași care colaborează de multă vreme, în mod stăruitor, cu muzeul sucevean.

Cuvîntul introductiv al prof. dr. doc. Petrescu-Dîmbovița, directorul Institutului de istorie și arheologie din Iași al Academiei R.S.R., salută cu satisfacție noua publicație, ca pe un eveniment de seamă în viața științifică a Moldovei.

Descoperirile de caracter oarecum senzațional din cetățile traco-getice de la Stîncești-Botoșani sînt înfățișate succint de Adrian Florescu și Simeon Rața. Complexul se compune din două cetăți alăturate, fortificate prin valuri și șanțuri, însumînd o suprafață de cca 50 ha. Prima cetate, de formă aproximativ pentagonală, avea valul de cel puțin 7 m, cu o bază de 20 — 22 m și o creastă de aproape 4 m. Această cetate a fost construită la mijlocul secolului al VI-lea î.e.n., de cînd este atestată, alături de ceramica autohtonă, prezența amforelor din Chios, din secolul VI î.e.n. Ele dovedesc legături cu cetățile grecești de pe litoral încă din prima fază de locuire, aceea a semibordeielor (în dimensi de 3 × 4 m și adîncite la 0,25 — 0,45 m). Pe lîngă vase s-au mai găsit virfuri de săgeți de bronz, perle de sticlă colorată, precum și gropi cu resturi menajere în exteriorul locuințelor.

În ultimii ani ai secolului V î.e.n. se constată o etapă de mare prosperitate; se adaugă cetatea a doua, de formă evident pentagonală, în suprafață mai întinsă ca prima (deși cu elementele de fortificație de dimensiuni mai reduse), suprafața locuibilă devenind mai mult decît dublă. În dărîmăturile unei asemenea locuințe de suprafață, ca laturile

de 7 × 6 m, datînd din secolul IV î.e.n., s-au găsit unele piese de incontestabilă valoare artistică: fragmentele a 2 cnemide de bronz, 2 psalii de bronz cu capetele în formă de cap de vultur, două figurine umane de lemn placate cu foi de aur, o figură zoomorfă din piele placată cu foaie de aur etc.

Autorii consideră că este vorba de un adevărat centru politico-administrativ, desigur reședința unui șef de triburi getice cu autoritate pe o zonă mare în jur, asigurînd și măsuri defensive împotriva incursiunilor scitice.

Importanța cu totul deosebită a descoperirilor de la Stîncești—Botoșani (deși s-a săpat abia 1/100 din suprafața întregului complex) constă în dovedirea faptului că geții din nordul Moldovei nu erau cu nimic mai prejos decît geții de la Dunăre, care în secolul VI î.e.n. au fost singurii ce au opus o „*împotrivire îndărătnică*” împăratului persan Darius. Primind încă din secolul VI î.e.n. elemente de civilizație greacă, geții din acest teritoriu le-au prelucrat în mod creator, creînd premisele culturii superioare care avea să atingă culmea începînd cu secolul I î.e.n.

Studii tot atît de importante, de rîndul acesta cu privire la dacii liberi, sau daco-carpici din secolele II — III e.n. din nordul Moldovei, publică Gr. Foiț prezentînd așezarea de la Siliștea-Scheii (lîngă Suceava), și S. Teodor împreună cu S. Rața, asupra așezării de la Medeleni-Cocorăni, județul Botoșani. În ambele așezări daco-carpice, pe lîngă ceramica autohtonă lucrată cu mîna sau cu roata, se constată existența ceramicii de factură provincială-romană, dovedind puternica influență a culturii romane asupra localnicilor. La Scheia s-au descoperit 3 cuptoare de ars oale, cu grătar și cameră superioară, în care se producea în mod masiv ceramică de factură superioară, lucrată la roată, din pastă fină de culoare roșie sau cenușie, dovedind înaltul nivel de pregătire tehnică al populației autohtone, ceramică asupra căreia se observă influența tehnicii romane.

Într-un studiu amplu, Al. Vasilescu, analizînd toponimicele, tradițiile, știrile scrise, dar mai ales numeroasele materiale arheologice găsite, reconstituie „*drumurile tătărești*” de pe cuprinsul județului Suceava, începînd încă din secolul al XIII-lea pînă în secolul al XVIII-lea, lămurînd că punctele strategice din calea acestor drumuri au fost cu pricepere folosite în rețeaua sistemului fortificat defensiv, prin prezența mănăstirilor cu ziduri de apărare ca Vatra Moldoviței, Putna, Sucevița, Solca, Voroneț; acestea au preluat în parte în secolele XV — XVI rolul militar al unor vechi „*castele*” sau „*curți boierești*”. Monedele tătărești care au ajutat la precizarea acestor drumuri datează încă din secolele XIII — XIV, iar monedele ungurești din secolul XIV; celelalte materiale arheologice constau din cămăși de zale de diferite tipuri, coifuri, buzdugane de bronz, scări de șa, aflate azi în muzeul din Cîmpulungul Moldovenesc, Suceava, Fălțiceni. O atenție deosebită acordă autorul armamentului „*tip Hurgîșca*” (vale din Ocolul Silvic Moldovița), în care se remarcă un anumit fel de armură, denumită „*coș metalic*”, constînd din plăci

de metal montate (se pare) pe un postav gros, pe piele sau pe blană, care se introducea pe cap pînă la umeri, imbinindu-se părțile din față și din spatele armurei în balamale și închizindu-se lateral în cătărâmi.

Numeroasele cercetări fiind abia într-o primă etapă, studiilor ulterioare ale arheologiei noastre feudale le revine sarcina să elucideze și pe această cale aspectele importante ale formării statului feudal moldovenesc.

Despre așezarea de la Suceava din secolul al XIV-lea, în lumina cercetărilor arheologice, scriu M.D. Matei și O. Monoranu. Cercetările intense efectuate arată că în secolele XII — XIII și începutul secolului al XIV-lea, locuințele rare, aflate la distanțe mari unele de altele, nu constituiau decît un sat obișnuit. Abia la mijlocul secolului al XIV-lea se înregistrează progrese sensibile pe planul producției de bunuri, acestea ieșind din cadrul preocupărilor de natură casnică și căpătînd tot mai evident un caracter meșteșugăresc. Drept urmare se produce procesul de urbanizare a așezării omenești de la Suceava. Cînd Suceava a fost aleasă capitală, domnia a inițiat și construirea celui mai vechi nucleu al „Curtii Domnești”: or, această construcție de mari proporții, neputînd încăpea în vatra orașului, a fost situată dincolo de șanțul de apărare al vechiului tîrg. În jurul „Curtii domnești” sînt atrași numeroși meșteșugari, negustori, boieri cu suitele lor, așa încît vechiul șanț de apărare devenind o piedică în calea circulației din oraș s-a impus umplerea lui și nivelarea terenului.

Alexandru Andronic pune în lumină cercetările de arheologie medievală privind epoca lui Ștefan cel Mare, insistînd asupra unor pietre funerare și monede cu inscripții latine.

Nicolae Grivan semnalează momente și acte deosebit de importante din timpul luptelor pentru Unirea Principatelor, în vechile județe Fălțiceni, Dorohoi și Botoșani.

Volumul se încheie cu un cuprinzător studiu al lui Mircea Ignat, privind istoricul cercetărilor arheologice din județul Suceava.

Avînd în vedere bogăția acestui prim volum de „Studii și Materiale”, editat de Muzeul Suceava, așteptăm cu nerăbdare apariția volumului următor.

Ion PAȘA

„O SUTĂ TREIZECI DE ANI DE LA APARIȚIA GAZETEI DE TRANSILVANIA”, BRAȘOV, 1970

Sub auspiciile Comitetului județean pentru cultură și artă, ale filialei Societății de științe istorice și filialei Uniunii ziariștilor din Brașov, s-a tipărit un volum omagial dedicat împlinirii a 130 de ani de la apariția „Gazetei de Transilvania” (12 martie 1838), eveniment de seamă în istoria culturii românești.

Volumul este deschis de „Omagiul Gazetei” semnat de acad. Andrei Oțetea, care evidențiază activitatea lui George Barițiu, neobosit luptător pentru dreptate socială și națională, a Mureșienilor brașoveni și prin ei unul dintre primele ziare politice românești. Prof. Ioan Ghiran, președintele Comitetului județean pentru cultură și artă, prefațînd lucrarea, subliniază caracterul documentar-științific al cercetărilor de istorie națională și istorie a culturii cuprinse în cele 230 de pagini ale volumului.

Vasile Netea, un exeget al istoriei presei transilvănene, contribuie cu un fragment dintr-o monografie („George Barițiu și contemporanii săi”), prezentînd pe cei dintîi colaboratori ai foilor de la Brașov: Paul Vasici, Alexandru Gavra, Ioan Ursu, Ioan Maiorescu, Florian Aaron și alții; nu uită în această enumerare comentată pe colaboratorii din Muntenia și Moldova. Dan Berindei, ocupîndu-se de contribuția gazetei brașovene la Unirea Principatelor, subliniază concepția politică a redacției, militantă, pentru înlăptuirea idealurilor de unitate națională cărora le subordonează interesele regionale. Activitatea lui Iacob Mureșianu și lupta lui alături de Barițiu pentru menținerea și perfecționarea acestei foi sînt tratate pe baza unor documente inedite, de Mircea Gherman. Despre un alt mare om de cultură al Brașovului care se identifică pentru o lungă perioadă cu viața Gazetei, Dr. Aurel Mureșianu, vorbește Mircea Băltescu. Ilie Moruș consemnează date și fapte din începuturile teatrului românesc în Transilvania, oglîndite în preocupările Gazetei. Studiul lui Ștefan Pietraru reliefează lupta ziarului pentru desăvîrșirea unității naționale, iar cercetarea documentată și pertinentă a lui Emil Micu urmărește lupta „Gazetei de Transilvania” în cadrul acțiunii memorandiste. Cîteva aspecte privind procesele de presă ale acestei foi sînt consemnate de Nicolae Bărbuță. Ultimele perioade din viața valorosului organ de presă românească transilvăneană sînt tratate de Ion Nicoară, pentru perioada primului război mondial, și Ion Colan, pentru epoca interbelică.

Autorii acestei culegeri au realizat în mare măsură o monografie a „Gazetei de Transilvania”, bazată pe studii și documente, multe necunoscute, pe investigarea arhivelor brașovene, pe o cercetare cu adevărat științifică.

Emil MANU

UN EXEMPLU DE COLABORARE ÎN TERMUZEALĂ

Munca de cercetare științifică reprezintă izvorul tuturor formelor și mijloacelor de activitate desfășurată de muzee, intrată, îndeosebi în ultimii ani în preocupările curente. Cercetarea științifică este o sarcină principală, permanentă și obligatorie, organizată în funcție de profilul muzeului, de obiectivele lui prezente și viitoare, de către specialiștii care există la o asemenea instituție.

Sarcinile muzeelor de științe naturale, pe această linie, au sporit an de an, date fiind necesitățile de

dezvoltare a colecțiilor, diversificarea și creșterea calitativă a manifestărilor cultural-științifice și educative pe care acestea trebuie să le organizeze răspunzând exigențelor mereu sporite ale diferitelor categorii de cetățeni.

Știut fiind că la muzeele de științele naturale nu putem avea specialiști din toate domeniile, am considerat colaborarea intermuzeală, în scopul cercetării științifice complexe a unei zone, deosebit de utilă. Deși despre asemenea forme de cercetare științifică am mai discutat și cu alte prilejuri, recomandând organizarea lor și arătând totodată rolul și importanța pe care le pot avea, ele nu s-au concretizat încă până în prezent. De aceea era necesar să facem un prim pas inițiind, cu sprijinul conducerii muzeelor din Turnu Severin și Timișoara, o acțiune de cercetare comună a lucrătorilor din secțiile de științe naturale ale celor două muzee amintite. Și astfel, în perioada 15—22 iunie 1970, specialiștii secțiilor de științe naturale de la muzeele din Turnu Severin și Timișoara, împreună cu un grup de cercetători de la Muzeul de istorie naturală „Grigore Antipa”, condus de dr. Aurelian Popescu-Gorj, șeful secției de entomologie, au efectuat observații, studii și cercetări în zona viitorului lac de acumulare de la „Porțile de Fier” *.

Zonă biogeografică binecunoscută pentru flora și fauna sa, cu multe elemente mediteranene, endemisme și rarități, aceasta a oferit un bogat material de studiu și cercetare. Au avut prioritate, atât în colectare cât și în efectuarea unor observații, următoarele domenii: entomologie (coleoptere, lepidoptere, odonate, hymenoptere, diptere), ornitologie, botanică, herpetologie, pentru care au fost prezente cadre din muzee care au în preocupările lor asemenea probleme.

S-a alcătuit cu acest prilej și o interesantă documentație fotografică, folosită ulterior pentru organizarea unor expoziții. Această regiune prezenta un interes deosebit și pentru faptul că va fi afectată de apariția aici, în curând, a viitorului lac de acumulare.

Fără a avea pretenția unei acțiuni de mare amploare, atât ca durată cât și ca profunzime, cercetările efectuate, totuși, cu acest prilej, ne-au convins practic de importanța unei asemenea forme de colaborare. Această primă inițiativă trebuie deci lărgită, preluată, și continuată la scară mai mare, de toate instituțiile de acest gen.

Nu credem că mai este cazul să punem în discuție avantajele unei asemenea campanii muzeale de cercetare științifică; este însă necesar să arătăm că trebuie să stea în atenția specialiștilor din muzeele de științe naturale, în primul rând, în scopul cercetării științifice complexe a zonelor naturale, care mai devreme sau mai târziu vor suferi intervenția activă a omului, a căror „viață” va suferi transformări importante prin modificarea echilibrului natural, prin schimbarea faunei și florei și chiar dispariția unor elemente naturale specifice regiunilor respective.

* Unii din participanții la această acțiune sînt membri ai colectivului format de Academia R. S. România, pentru studiul faunei de la „Porțile de Fier”.

De asemenea, multe muzee de științe naturale au lacune serioase în patrimoniul lor, unele laturi fiind slab sau de loc reprezentate. Sub ochii noștri, specii de plante și animale dispar sau sînt pe cale de dispariție, scăzînd simțitor din punct de vedere numeric. Toate acestea ne obligă să abordăm cu mai mult curaj asemenea forme de colaborare intermuzeală în interesul fiecărei instituții participante, cit și pentru aprofundarea cercetărilor și îmbogățirea multilaterală a fondului științific și expozițional.

Demn de reținut este faptul că, pentru sporirea eficienței lor, cercetările într-o regiune, dinainte stabilite pe criterii științifice bine determinate, trebuie efectuate periodic, în toate anotimpurile anului, sistematic, eșalonate în timp (2 — 3 — 5 ani). Într-o asemenea acțiune de amploare trebuie angajat un număr cit mai mare de specialiști nu numai de la muzee, ci și de la alte instituții sau institute de cercetare, care în preocupările lor cuprind asemenea probleme, fiind interesate în colaborare pentru acoperirea tuturor laturilor unei cercetări de o mare complexitate.

Desigur că rezultatele unor asemenea campanii de cercetare multilaterală a unei zone naturale se cer valorificate cu răspundere și discernămint, atât prin organizarea unor expoziții temporare cu materialul rezultat din cercetare sau prin îmbunătățirea expunerii în expozițiile de bază, cit și prin publicarea în diferite reviste de specialitate a concluziilor obținute în urma efectuării de studii și observații în teren și în laborator.

Este o obligație căreia trebuie să-i răspundă și cele două muzee care au participat la prima acțiune și alte instituții de profil.

Dorim ca această formă de colaborare intermuzeală să nu rămînă un caz singular, ci să fie un exemplu pozitiv, demn de urmat și de alte muzee de științe naturale din țară.

M. IACOB

ASPECTE DIN ACTIVITATEA MUZEULUI DE ISTORIE A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Constituind un capitol important, cercetările arheologice întreprinse de Muzeul de istorie a municipiului București au continuat și în acest an la șantierul Curtea Veche, urmărindu-se vestigiile laturii de sud a cetății și a palatului voievodal. Tot aici, în localul unei construcții negustorești, de pe str. Covaci, din zona de lucrări, a fost deschisă o expoziție „Curtea Veche” în care au fost prezentate proiecte, stampe, fotografii vechi și documente. Această expoziție și-a propus să surprindă stadiul descoperirilor vestigiilor palatului voievodal cit și studiile de arhitectură privitoare la valorificarea științifică nu numai a acestora dar și a unora din casele cu o arhitectură remarcabilă din zona respectivă, specifică mijlocului veacului al XIX-lea.

Totodată, a fost asigurată documentația de specialitate pentru lucrările de restaurare din zona

Curtea Veche, participându-se la stabilirea elementelor esențiale privind restructurarea și restaurarea întregii zone istorice.

În afara cercetărilor sistematice efectuate la Străulești, unde a început dezvelirea zonei nordice a necropolei din secolul al XIV-lea, colectivul de arheologi ai muzeului a mai deschis șantierul Giulești-Chiajna, urmărindu-se precizarea datei înălțării mănăstirii Chiajna și a efectuat cercetări de suprafață pe malurile Colentinei. Lucrările de construcție și modernizare a orașului, de pe Bulevardul 1848, în perimetrul complexului arhitectonic Colțea, au favorizat cercetările privind dezvelirea fundațiilor Turnului Colțea, asigurându-se marcajul prin pietre albe în caldarâm.

* * *

În luna martie 1970 a reînceput ciclul de comunicări ale Muzeului de istorie a municipiului București, cu următoarele expuneri: „Problema formării poporului român în lumina descoperirilor arheologice de pe teritoriul Capitalei”, susținută de prof. univ. dr. docent D. Berciu și „Un veac de la înființarea Monetăriei Naționale”, susținută de Constanța Știrbu, muzcograf principal. Aceste comunicări în care s-au dezbătut probleme legate de noi cercetări de istorie bucureșteană precum și de înființarea Monetăriei Naționale au fost apreciate atât de specialiștii care le-au audiat cit și de publicul larg.

Ciclul a continuat și în trimestrul al II-lea când au fost tratate teme de istorie medievală bucureșteană, bazate pe cercetări arheologice și de arhivă (Contribuția cercetărilor arheologice din 1939 la istoria medievală a Bucureștilor; Podul Tîrgului de afară).

În cadrul aceleiași manifestări conf. univ. dr. N. Ceachir și Virgil Tatomir, directorul filialei București a Arhivelor Statului, au înfățișat publicului aspecte din viața revoluționară și culturală a Bucureștilor anilor 1877 — 1878 (București, centrul luptei revoluționare a popoarelor balcanice în preajma războiului de independență; Rolul Ateneului Român în dezvoltarea culturii românești).

Comunicările științifice cit și conferințele din cadrul ciclurilor intitulate: „Prin muzeele Capitalei”, „Colecții și colecționari” și „Evocări” au fost susținute de personalul științific al M.I.M.B.

Ing. D. Minovici, în prezentarea sa asupra Muzeului de artă populară dr. N. Minovici, Alexandra Slătineanu, prin susținerea interesantei expuneri privind colecția de artă comparată Slătineanu etc., precum și întâlnirile cu istorici ai Capitalei (2 aprilie: George D. Florescu, Dinu V. Rosetti, Emanuel Hagi Mosco — „File de istorie” — 25 iunie: dr. doc. George Potra — „Plimbare prin Bucureștiul de-acum o jumătate de veac”) au înscris adevărate „file de cronică bucureșteană”.

* * *

O preocupare importantă a colectivului științific a constituit-o sporirea numărului de vizitatori și înnoirea expoziției de bază cu ocazia împlinirii a 110 ani de la înființarea Unirii Prin-

patelor. Au fost prezentate noi exponate din tezaurul muzeului, obiecte personale aparținând domnitorului Alex. I. Cuza: o sabie de Toledo, cu minier de aur și fildes, bătut cu pietre prețioase; un medalion de aur bătut cu 154 de pietre prețioase; din care trei reprezintă culorile steagului național; un breloc de aur, tot cu pietre prețioase; cit și obiecte primite de domnitor în anii 1863 și 1864 din partea populației, pentru reformele înfăptuite.

În Expoziția de Numismatică, în cinstea aceluiași eveniment, au fost expuse medalii rare emise de Alex. I. Cuza, puse la dispoziție de numismați amatori din cadrul cercului de „Prietenii ai muzeului”.

* * *

Au fost achiziționate cu prilejul ultimei comisii, întrind astfel în patrimoniul muzeului, o serie de exponate valoroase: două uniforme ale generalului P. N. Năsturel, ceasul-pendulă care a aparținut fraților Tunsuli, fotografii și decorații ale savantului Gh. Marinescu, 28 monede jubiliare etc. iar pentru biblioteca documentară a muzeului, un număr de 148 de cărți.

Rodica MACRI

DIN ACTIVITATEA MUZEULUI DE ARTĂ AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Dintre acțiunile cu caracter expozițional, documentar și cultural-educativ realizate de către Muzeul de Artă al R. S. România, le menționăm în cele ce urmează pe cele mai marcante și care au stîrnit un ecou larg în rîndul publicului vizitator.

*

Expoziția „Xilografura populară din Transilvania în sec. XVIII — XIX”, cuprinzînd 114 lucrări din colecții de stat și particulare, a fost deschisă timp de două luni, fiind însoțită de un catalog semnat de muzcografa Maria Kiss-Grigorescu.

*

Expoziția retrospectivă „Constantin Brîncuși”, eveniment de importanță excepțională pentru întreaga viață culturală românească, a prezentat timp de două luni și jumătate 49 de sculpturi ale marelui artist, provenind din cunoscute muzee din Europa și din S.U.A. Însemnătatea evenimentului a fost subliniată prin acțiuni variate, de largă popularizare întreprinse de secția de popularizare, studii și documentare a muzeului. Astfel, a fost prezentat amatorilor, de patru ori pe săptămînă, timp de o lună de zile, filmul documentar realizat de Studioul de Televiziune despre expoziția C. Brîncuși deschisă la Philadelphia în toamna anului 1969.

Pentru o mai bună înțelegere a sculpturilor aflate în expoziția de la București, au fost puse la îndemîna vizitatorilor, în imediata apropiere a lucrărilor, texte extrase din catalogul care a însoțit această prestigioasă manifestare. În același timp,

biblioteca a ținut la dispoziția publicului, pentru consultare, catalogul expoziției „C.Brâncuși” de la Philadelphia, cel de la București, precum și alte publicații românești și străine privind opera marelui artist. Aceste publicații au fost consultate de 362 de cititori.

Cu ocazia organizării retrospectivei Brâncuși în capitala noastră, Muzeul de Artă a realizat un film documentar „Brâncuși la București”, privind expoziția în sine și acțiunile de popularizare a acesteia inițiate de secția cu acest profil.

În primele patru săptămâni, expoziția a fost deschisă și lumea, zi în care de obicei muzeul este închis pentru public. Aceasta s-a putut realiza prin munca benevolă a personalului de specialitate, încasările fiind destinate fondului pentru sinistrități.

*

Cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la nașterea pictorului C. D. Rosenthal, participant la revoluția din 1848, a fost deschisă timp de două luni, în cadrul Galeriei Naționale, o expoziție comemorativă cu lucrări aparținând muzeului.

*

O amplă retrospectivă dedicată operei pictorului M. W. Arnold a fost deschisă în cursul celui de-al patrulea trimestru al anului. Catalogul este întocmit de Georgeta Peleanu.

*

O seară muzeal-artistică destinată publicului adult s-a bucurat de participarea acad. prof. Grigore Moisil care, cu acest prilej, a împărțit unui numeros auditoriu format din prieteni ai Muzeului de artă citeva din ideile sale cu privire la „Legăturile dintre artă și cibernetică.”. Partea a doua a programului a fost susținută de Teodora Lucaci, Viorica Cortez-Guguianu, Ion Stoian, Elisabeta Neculce-Carțiș, Eugenia Moldoveanu ș.a., soliști ai Operei Române, care au interpretat arii din opere de Mozart, Rossini, Gounod, Verdi, Mascagni, Saint-Saëns etc.

*

O întâlnire cu muzeografi în jurul unei mese rotunde a fost prilejuită de prezența în Muzeu, cu ocazia expoziției Brâncuși, a d-lui Th. Messer, directorul Muzeului Guggenheim din New York. Discuția s-a purtat în jurul problemelor privind propaganda și relațiile muzeu-public în S.U.A.

*

Aflat cu același prilej la Muzeul de artă al R.S. România, dl. Orin Riley, conservator la Muzeul Guggenheim, a prezentat, pentru specialiștii muzeelor din Capitală, o comunicare privind principalele probleme ale restaurării picturilor de șevalet create în perioada contemporană.

*

Pentru informarea și documentarea profesională a muzeografilor, secția de popularizare, studii și documentare a muzeului a asigurat prezentarea

bilunară a unor filme puse la dispoziție de bibliotecile franceză și americană, ca și de Comisia națională a R.S. României pentru UNESCO, referitoare la mari muzee și colecții (Nancy, Dijon, Maeght), creații ale unor importanți artiști (Daumier, Corot, Le Douanier Rousseau, G. de la Tour), monumente (monumentele Nubiei, construcții semnate de Le Corbusier), probleme ale arheologiei moderne etc.

*

Demonstrând temeinicia relațiilor dintre muzeu și colecționari, donația ziaristului Leon Kalustian a îmbogățit fondul documentar al Muzeului de artă cu un număr de peste 300 cataloage ilustrate ale unor expoziții de artă plastică din perioada 1881—1957.

*

La sectorul de documentare al secției de popularizare din muzeu pot fi audiate de către specialiști, la cerere, interviurile imprimate pe benzi de magnetofon luate artiștilor plastici Cecilia Cuțescu-Storck, Ion Jalea, Henri Catargi, Marius Bunescu, Michaela Eleutheriade, Margareta Cosăceanu-Lavrilier, Georgeta Arănescu-Anderson, Irina Codreanu, Magdalena Rădulescu, Marcel Iancu, Octav Angheluță, Ion Gheorghiu, Viorel Mărginean, Ion Bitzan, Ioana Cassargian, Vasile Grigore, Sabin Bălașa, Constantin Piliuță ș.a. Interviurile privesc lucrările acestor artiști aflate în patrimoniul Muzeului de artă al R. S. România.

Maria CĂTĂNESCU

O EXPOZIȚIE „PANAIT ISTRATI” LA MENTON

La Menton (Franța), într-una din sălile sediului expozițional la *Résidence du Louvre* a fost inaugurată la 25 august a.c. expoziția Panait Istrati intitulată „*Pământul românesc izvor al operei istratiene*”.

Organizată de Muzeul literaturii române, expoziția a coincis cu cea de-a-86-a aniversare a nașterii scriitorului.

În aceea zi, a avut loc și ceremonia denumirii unei străzi din Menton — *Aleea Panait Istrati*. A doua zi, „*Nice-Matin*” anunța cele două manifestări desfășurate simultan sub titluri ca: „*Hier soir a été inaugurée l'allée Panait Istrati*”; „*Touchante exposition sur la vie et l'oeuvre de Panait Istrati*”. Cele două momente au prilejuit calde manifestări închinare memoriei scriitorului. S-au întrunit cu aceste ocazii vechi prieteni ai lui Panait Istrati, între care s-a făcut remarcată prezența lui Frans Masserel, cu ale cărui gravuri din tinerete Istrati își decorase *cabinetul de lucru* din subsolul locuinței cizmarului Gheorghe Ionescu. (O astfel de fotografie figura în expoziție, ilustrând momentul zămisirii *Haiducilor*).

În cuvîntul său inaugural, primarul oraşului, domnul Francis Palmero, a omagiat personalitatea lui Istrati, a evocat legăturile sale cu Nisa, cu Menton-ul învecinat, care găzduia acum, a spus domnia sa, „această minunată expoziție care a făcut pînă aici drumul de la București”. Domnul M. Gorchin —preşedintele Pen-Clubului internațional al scriitorilor în exil — care l-a cunoscut pe Panait Istrati, a relevat în alocuțiunea sa, umanismul caracteristic istrațian pus în slujba „apărării omului în adevărul său funciar, al apărării popoarelor în profundera lor libertate”. Directorul adjunct al Muzeului literaturii române, Alexandru Oprea, (autor al studiului monografic *Panait Istrati*) a făcut o cuprinzătoare expunere asupra vieții și operei scriitorului român, relevînd aspecte necunoscute încă publicului străin.

Pe un plan mai larg, manifestarea de la Menton a marcat, o dată în plus, legăturile noastre tradiționale cu Franța. Pentru că nu întimplător, a spus Gheorghe Baltac — atașatul cultural al Ambasadei Române în Franța — „geniul istrațian a putut să se reverse în generoasa cultură franceză”.

Ce propune expoziția Muzeului literaturii române vizitatorului ei francez?

În primul rînd, firește, apropierea față de un scriitor român de faimă universală, care nu încețază să-și fascineze cititorul de pretutindeni, iar menirea expoziției este să accentueze tocmai spiritul specificității românești al operei istrațiene, să lărgască perspectiva din care poate fi percepută creația sa, cu rădăcinile adînc înfipte în solul natal, să depisteze și să demonstreze totodată cu mijloace proprii muzeografiei literare — iconografie și documente — geneza operei lui Istrati în întreaga particularitate a scrisului său. Orice mărturie asupra apartenenței lui Istrati la realitățile și spiritualitatea românească a fost reținută și ilustrată conturînd în ansamblu ideea de bază a expoziției: „*Pour avoir aimé la terre*”. Astfel de momente-cheie — vizitele în țară, revenirea definitivă a scriitorului în locurile natale, punctînd fiecare etapă a creației, s-au sudat într-o sinteză unică în circuitul tematic.

Ediții princeps ale operei scriitorului, grafică, fotografii, stampe, peisaje ale pămîntului românesc, documente, manuscrise autografe au demonstrat tema enunțată. Un film lipsit de mișcare și sunet cu ritmuri emoționale, ecouri ale unei tulburătoare biografii, valorificînd toate virtuțile unui document, a completat expunerea.

Chira Chiralina, *Moș Anghel*, *Codin* și celelalte opere istrațiene se prezintă publicului aici într-un nou climat, deschizînd vizitatorului unghiuri neabătute de percepere mai profundă a operei. Pentru oricine *Chira Chiralina* este povestirea care aduce faima celui Gorki balcanic — cu care l-a celebrat prefăcătorul său în „Europe”. Dar ea mai este, în fondul ei poetic, cîntecul eroinei de baladă și „Orficul vrăjitor” a reînviat-o — cum spune Perpessiciu — din sarcofagul folclorului în care-și dormea somnul de veci. Ea a parcurs un drum al elaborării cu chinuri care scapă lectorului dar pe care, aici, o consemnează schimbul

de scrisori cu Romain Rolland, pînă îi va smulge acestuia profeticul strigăt „*Kyra c'est formidable*”.

Expoziția mai cuprinde sub același fascicul de lumină — *Pămîntul românesc izvor al operei* — convertit la Panait Istrati în ideea escului „*Pour avoir aimé la terre*” al dragostei pentru oameni și locuri, subteme adiacente, povestirile zărilor mediteraneene; epitaful — antum — al autorului „*Eu sînt autor român*”, opera sa în actualitatea noastră literară.

Drapelul românesc a rămas arborat pe frontispiciul reședinței din Menton pînă la 1 octombrie. De aici, traversînd Mediterana, expoziția Panait Istrati va lua drumul Tanisului.

Constandina BREZU

ACTIVITĂȚI MUZEISTICE

În cadrul Anului european al ocrotirii naturii 1970, Muzeul Țării Crișurilor — Oradea a deschis la 25 iunie expoziția documentară „Ocrotirea naturii”, cu aspecte din întreaga țară dar punînd accentul pe județul Bihor. Cu același prilej a fost audiat și un ciclu de conferințe, intitulat „Om și natura”.

La Sibiu, Muzeul de științele naturii a organizat în luna august expoziția „Aspecte din viața păsărilor”, pe teme de etologie, ocrotirea păsărilor etc.

*

Cu concursul Comitetului județean pentru cultură și artă, Muzeul județean Brașov a înființat în anul 1970 alte trei noi secții în localități diferite.

— Într-o clădire monument istoric, construită în 1804, vechea Casă a dijmelor — Kuria, s-a redeschis Muzeul etnografic din Săcele. Sînt ilustrate principalele aspecte ale vieții locuitorilor săceleni, îndeosebi ocupația predominantă — păștoritul.

— Descoperirile arheologice importante de pe teritoriul comunei Rotbav, demonstrînd o neîntreruptă locuire, au justificat crearea unui muzeu arheologic local, primul muzeu sătesc axat numai pe această temă.

— La Rupea, localitate dominată de o frumoasă cetate feudală bine conservată, s-a deschis la 4 august primul muzeu al acestui oraș, Muzeul etnografic. Prin exponate originale și alese cu mult discernămint, muzeul oglindește specificul zonei Tirnavelor.

*

În trimestrul III al anului 1970, specialiștii Muzeului de artă populară al R.S. România au realizat următoarele obiective:

— Expoziție de ceramică și obiecte de lemn la culele de la Măldărăști, în colaborare cu Muzeul din Rm. Vilcea și cel din Măldărăști;

— Secția de artă populară a Muzeului județean din Slatina, deschisă la 19 august;

— Lucrări pregătitoare (tematică, proiect de mobilier) pentru reorganizarea Muzeului din Sighet;

— Organizarea unei colecții de artă populară românească, trimisă în R. P. Polonă în schimbul celei intrate în patrimoniul Muzeului bucureștean.

*

Muzeul satului a inițiat o campanie de cercetări și achiziții în mai multe zone bănățene: Lugoj (comuna Coștei), Deta (comuna Denta și Banloc), Ciacova (comuna Racovița, satul Sirbova, comuna Cheveriușul Mare), Făget, Buziaș (comuna Silagiu), Sinnicolau Mare (comunele Saravale și Igrăș).

— S-a achiziționat o colecție de scoarțe din zona Sinnicolau Mare, precum și piese de port (pieptare și cojoace), numeroase țesături de casă și piese de port din toate zonele străbătute, iar din Sirbova un teasc pentru struguri.

— Aceste acțiuni au fost însoțite de cercetări urmărind depistarea unor construcții pentru viitorul muzeu al satului bănățean.

— În luna august a fost achiziționată o moară cu butoi de la Plavișevita din zona inundabilă a Porților de Fier. Această construcție urmează să fie montată la Muzeul satului.

*

La 25 iunie 1970 s-a deschis la Muzeul de istorie a municipiului București, expoziția „Colecțiile de porțelanuri și faianță” organizată de către muzeograful principal Ștefan Ionescu. Sînt expuse piese ilustrînd creația unor centre europene (Delft, Sèvres, Meissen, Viena) și asiatice renumite. Un interes deosebit prezintă ceramica lucrată în secolul XIX special pentru Principate, cu monumente românești, țărani în port popular și cu legendele în limba română.

V. BUȘILĂ

FIȘIER BIBLIOGRAFIC

CONAISSANCE DES ARTS

Iunie 1970

În R. F. a Germaniei a început în vara aceasta un recensămint privind arta gotică.

La Köln s-a deschis în luna iunie o expoziție intitulată „Toamna evului mediu”. Subtitlul expoziției este și mai precis: „Goticul tirziu la Köln și în valea inferioară a Rinului”.

Experții au detectat timp de mai mulți ani tablouri și sculpturi aparținînd bisericilor, colecțiilor publice și particulare pentru a putea cunoaște și localiza arta coloneză din secolele XV—XVI.

În expoziție sînt prezente ansambluri sculpturale, vitralii, stampe, argintărie, lucrute de mari maeștri ca: Nikolaus Gerhaert, maestrul „Fe-

cioarei din Dangolsheim”, maestrul din Nordlingen, Six von Staufen, Martin Schongauer, maestrul cunoscut prin inițialele sale E.S. și alții.

Expoziția ocupă galeriile grandiosului castel Karlsruhe, construit în 1752—1755, devenit mai apoi muzeul statului Baden.

*

120 de reproduceri de desene și gravuri sînt actualmente prezentate în Cabinetul de stampe din Strasbourg, situat în Palatul Rohan.

Reproducerea prezintă opere ale maeștrilor din școala italiană, franceză și germană, din secolul al XV-lea pînă în secolul al XIX-lea.

*

Reims va fi în curînd unul dintre centrele privilegiate ale sculpturii contemporane.

Mai mult de 40 de lucrări monumentale — de la clasicii Bourdelle, Rodin, Maillol pînă la expresiile plastice cele mai actuale ale lui Penalba, Stahly, Etienne Martin, Cardenas, Schöffner, Tinguely, Nicky de Saint-Phalle — vor fi plasate în cartierul Europe, pe o porțiune de 50 hectare situată în partea de nord-est a orașului. Organizatorii au căutat să acorde fiecărei opere un loc definitiv, legat în mod intim de spațiu și arhitectura înconjurătoare, în așa fel încît să existe o armonie perfectă între aceste elemente.

Sculpturile vor fi repartizate între cele două centre comerciale ale orașului pe o distanță de 800 m, astfel încît fiecare locuitor al cartierului Europe să poată privi de la fereastra sa două sau chiar trei dintre sculpturile expuse.

Prin aceasta se urmărește ca o structură executată de Marino di Teana, un *sîmbure* gigant conceput de Arp să nu fie numai o piesă de muzeu, ci o lucrare care să se înscrie în mod firesc în ritmul vieții cotidiene.

*

Prima manifestare a Fundației Vasarely a fost inaugurarea, la 23 iunie 1970, a Muzeului Vasarely, în incinta castelului Gordes, ridicat în stil renascentist.

Colecția prezentată cuprinde 1 500 de lucrări ale pictorului, ilustrînd activitatea sa între anii 1929—1970.

O asemenea bogăție de lucrări se explică prin aceea că Vasarely a păstrat cite un prototip executat înaintea fiecărei realizări importante.

Prezentarea lucrărilor este imaginată de către pictor și este tradițională în ceea ce privește așezarea pe pereți a tapiseriilor. Inovația sa constă în mașina construită chiar de către artist și care îi va expune și prezenta tablourile.

Este suficient pentru aceasta să apeși pe un buton ca să apară panouri metalice montate pe rulmenți cu bile, fiecare panou grupînd cite 15 tablouri.

Pot fi astfel consultate 16 panouri de cite 16 mp fiecare.

O serie de manifestări completează expoziția propriu-zisă. Dintre acestea amintim colocviile care vor reuni personalități ale diverselor discipline artistice și elaborarea aceluia „plasti-cité” pe care Vasarely îl situează în centrul preocupărilor sale.

*

Muzeul Sèvres a expus pînă la sfîrșitul lunii septembrie 1970, o serie de obiecte din producția de porțelanuri a primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

În afara colecțiilor proprii muzeului, sînt prezentate și piese provenind din colecții particulare.

Ansamblul deosebit de bogat al exponatelor demonstrează abundența și varietatea unei producții în care procedeele industriale se substituiau în mod progresiv lucrului artizanal fără a diminua cu ceva calitatea acestora.

Numeroase piese poartă pe fondul aurit decorații gravate cu roți dințate, altele sînt o imitație foarte reușită de bronz cizelat (fabrica Nast), în vreme ce numeroase tablouri pe porțelan (marca Dihl) constituie o veritabilă demonstrație a măiestriei tehnice.

Pe plan estetic, expoziția Sèvres relevă continuarea efervescenței de idei și procedee care, între anii 1800 — 1850, au condus porțelanul francez de la rigoarea neoclasică a Imperiului la fantezia romantică a lui Jacob Petit.

*

La Rochelle aduce un omagiu unuia dintre celebri săi concetățeni cu ocazia a 150 de ani, de la nașterea sa: Eugène Fromentin (1820 — 1876).

Expoziția va fi amenajată la Muzeul de artă și la Biblioteca Municipală, pentru a evoca dubla carieră, de pictor și scriitor, a lui Fromentin.

Numeroase pînze, schițe, desene vor permite vizitatorilor să urmărească evoluția sa picturală, profund marcată la început de influența orientalismului, iar în cea de-a doua perioadă a activității sale de noile căutări plastice ale epocii.

O serie de picturi semnate de Delacroix, Cabot, Moreau, Marilhat vor ilustra influența exercitată de creațiile acestora asupra lui Fromentin.

La rîndul lor, numeroase manuscrise, documente fotografice, scrisori, articole de critică de artă, foarte apreciate la vremea aceea, trasează portretul scriitorului și permit în același timp vizitatorului să arunce o privire asupra epocii lui Napoleon III.

*

Mutarea a 90 000 de desene aparținînd Cabinetului de desene din Louvre, unul dintre cele mai importante din lume, reprezintă o operațiune de mare anvergură căci pentru a trece peste cei 400 m care separă aripa Denon a clădirii Louvre, de aripa Flore, au trebuit 700 de lăzi și 6 luni

de muncă necesare pentru reclassarea generală a colecțiilor.

Recentele amenajări privesc, în afara sălii de pasteluri deja deschisă, o sală de consultații unde se va găsi mobilierul vechiului cabinet care a aparținut lui Ludovic Filip, o sală de rezervă ca și o sală destinată expozițiilor temporare.

Pentru inaugurarea noului cabinet s-au selecționat capodopere ale școlii venețiene. Ele sînt prezentate și pentru a susține acțiunea de salvare a Veneției. Acest ansamblu de circa 150 de lucrări, datînd din secolele XV — XVIII, cuprinde desene semnate de Giovanni Bellini, Mantegna, Bassano, Palma, Sebastiano Ricci și bineînțeles extraordinara serie executată de Veronese, una dintre cele mai complete suite existente într-un muzeu, ilustrînd cele trei aspecte ale desenelor marelui artist: studii de clar-obscur (guașă albă pe fond cenușiu), studii în peniță și studii în grafit negru.

GAZETTE DES BEAUX-ARTS

Iunie 1970

Raportul Institutului de Artă din Chicago pe anii 1968—1969 consemnează o serie de cifre impresionante.

Astfel s-au înregistrat un număr de 2 099 581 de vizitatori, 41 038 de prieteni ai muzeului și numeroși donatori.

Au intrat în patrimoniul muzeului o serie de lucrări valoroase ca: studiu semnat de Greuze, ecrane japoneze, 2 bronzuri de Jean de Boulogne, un tablou de Jacopo Bassano ca și capodopera lui Terbrugghen, *Tăgăduiala Sfîntului Petru*.

*

Expoziția „Magia Automatelor” de la Muzeul de Artă Decorativă din Paris, organizată în beneficiul restaurării bisericii Salute din Veneția, a concentrat în incintă sa mai mult de o sută de piese vechi provenind din colecțiile Damiot și Reuge ca și automatele electrice ale lui Jacques Monestier, care-și execută mișcările cu precizie uimitoare și sînt într-o stare de conservare remarcabilă.

*

La Muzeul Național al Artelor și Meseriilor (Musée National des Arts et des Métiers) s-a organizat o retrospectivă a fotografiei în culori.

*

Muzeul Mulheim, pe Ruhr, amenajat din nou și-a redeschis porțile după aproape 28 de ani de întrerupere a activității.

Anais NER

U N E X E M P L U D E D Ă R U I R E Ș I P A S I U N E

Muzeografia românească se bucură de prezența citorva specialiști veniți în muzee după o îndelungă sau paralel desfășurată activitate didactică, dintre cele mai fructuoase. Aceste cadre, pasionate în egală măsură de școală ca și de muzeu, creează o fericită legătură între copii și instituția muzeală, în folosul amândorura.

Un asemenea muzeograf este prof. emerit Margareta Moșneaga, directoarea Muzeului de științe naturale din Ploiești.

În anul în care a început domnia sa să lucreze pentru organizarea Muzeului de științe naturale — la începutul lui 1956 — zestrea acestuia era alcătuită din două piese, dăruite de Muzeul de istorie din Ploiești: o cochilie de scoică și un schelet de tatu. Trebuie să ținem seama însă că mai era în plus generoasa floră și faună din bazinele Ialomiței, Prahovei, și Buzăului, că exista dorința forurilor ploieștene de a dărui specialiștilor și publicului vizitator un muzeu de naturale și că era tovarășa Margareta Moșneaga, despre a cărei pasiune, energie și competență nu avem a comunica muzeografilor noștri decât ceea ce cunosc prea bine.

Am dori însă să amintim, cit de firesc, tovarășa Moșneaga a antrenat copii — pionieri și școlari — la organizarea muzeului, devenind familiare pentru ploieșteni excursiile profesoarei emerite, în mijlocul grupurilor de copii, care se întorceau cu brațele pline de flori și de frunze, cu plante grijiu adunate între scoarțe de caiete, cu tot felul de gize claustrate în cutiuțe. La 30 decembrie 1956, Muzeul de științe naturale, care canalizase dăruirea profesoarei și a copiilor, se deschidea într-un spațiu cucerit pas cu pas, în Palatul Culturii. Și imediat apoi s-a trecut la organizarea secției de evoluționism, frumoasă și cunoscută realizare muzeografică.

Toți anii de existență a Muzeului de științe naturale din Ploiești au însemnat îmbogățire, dezvoltare, amploare. Muzeul numără astăzi 30 000 de exemplare de floră și faună prahoveană și și-a cîștigat o mare popularitate nu numai prin

calitatea expoziției de bază, ci și prin numeroasele expoziții temporare și itinerante, prin conferințele ținute de specialiștii muzeului, oriunde au fost solicitate. Ne face plăcere să consemnăm opinia tov. Moșneaga, despre această latură a activității muzeului.

— Există muzeografi care se pling de prea multă activitate cultural-educativă pe care trebuie să o desfășoare. În ce mă privește am socotit întotdeauna munca aceasta cu publicul larg o componentă a muzeologiei și am făcut-o cu plăcere. De altfel toți muzeografilor din muzeul nostru pot prezenta un bilanț bogat al activităților cu publicul.

Stînd de vorbă cu tov. Moșneaga ești irezistibil antrenat de planurile, de gândurile de viitor pe care le împărtășește. Cu părul argintat, cu chipul tînăr, are o vioiciune și o energie care umple de sfială și nedumerire orice tînăr. În zilele acestea de sfîrșit de toamnă, între multe alte treburi care o sîcîită, și iarăși înconjurată de copii, lucrează la transformarea parcului din orașul Sinaia, într-un parc montan.

— Vom cobori, treptat, reprezentanți ai florei montane, în parcul din mijlocul orașului. Am plantat ferigi, vom aranja un colț cu pădure de munte, un colț de stîncărie cu plante specifice, o pajiște alpină, o pajiște subalpină. Un detașament de pionieri de la Liceul din Sinaia va avea în grijă parcul, va așeza tăblițe cu specificarea denumirilor și caracteristicilor plantelor.

Planuri sigure, clare, pentru Muzeul din Ploiești — un acvariu și un planetariu care vor trebui organizate aici — și sarcini importante pe linia ocrotirii naturii, și iarăși frumoase acțiuni cu pionierii — un concurs județean „Cine știe, cîștigă” pe tema cunoașterii monumentelor naturii din bazinele Ialomiței și Prahovei — acesta este conținutul discuției cu tov. Margareta Moșneaga. O convorbire despre viitor, despre alte treburi care se cer îndeplinite, cu un om entuziasmat, plin de energie, care este și rămîne în jud. Prahova un cercetător și un gospodăr grijiu.

Iată de ce, mi se pare de prisos, formal și inutil să o întreb pe tov. Moșneaga cum se simte acum, cîteva zile înaintea pensionării.

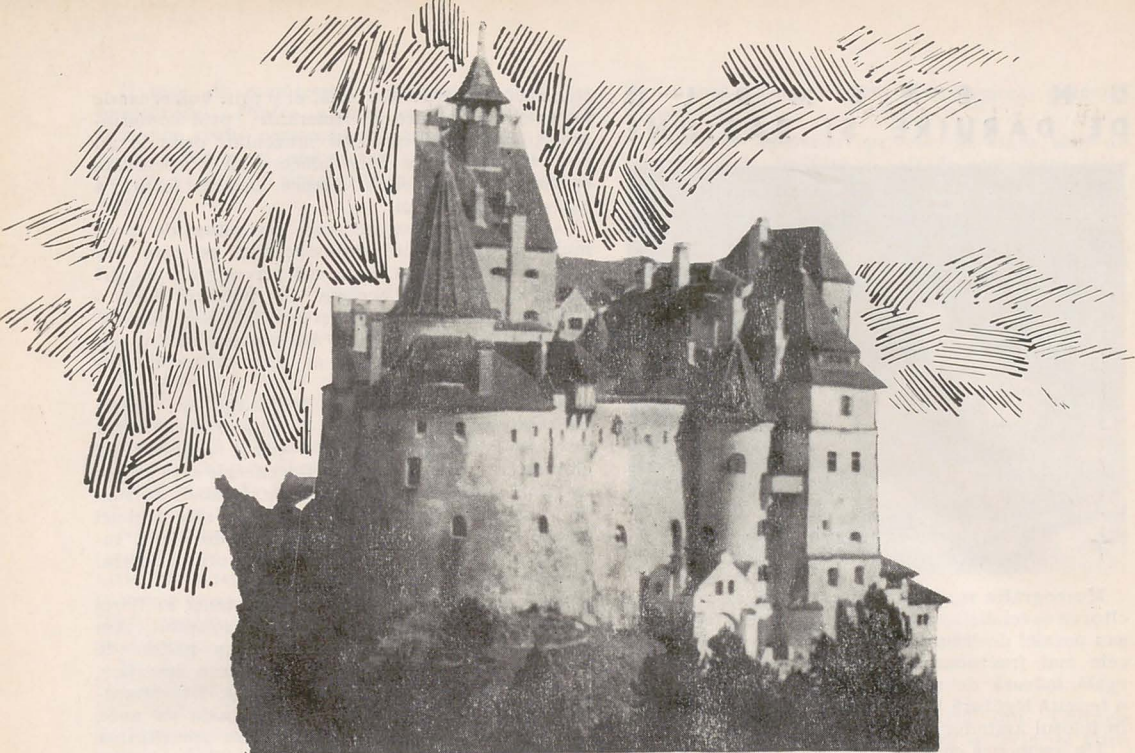
— Am foarte mult de lucru, părăsesc postul dar nu munca. Pensionarea va fi pentru mine eliberarea de sarcini administrative și asta va fi în folosul muncii de cercetare.

— Aș dori să vă întreb, tov. Moșneaga, (și aceasta este singura mea întrebare care se referă la pensionarea directoarei Muzeului de științe naturale din Ploiești) ce urări faceți colectivului Dv.?

— Voi fi lîngă ei în continuare. Sînt oameni valoroși, cu bună pregătire. I-aș sfătui un singur lucru: să nu se grăbească, să nu facă din timp o scară, ci să lucreze metodic, temeinic. Să judece lucrurile după calitatea lor, sint tineri, pot face și vor face lucruri importante, durabile.

Iar noi ce să-i urăm tovarășei Moșneaga? Întii sănătate și fericire. Și spor la muncă. Și îi aducem omagiul nostru.

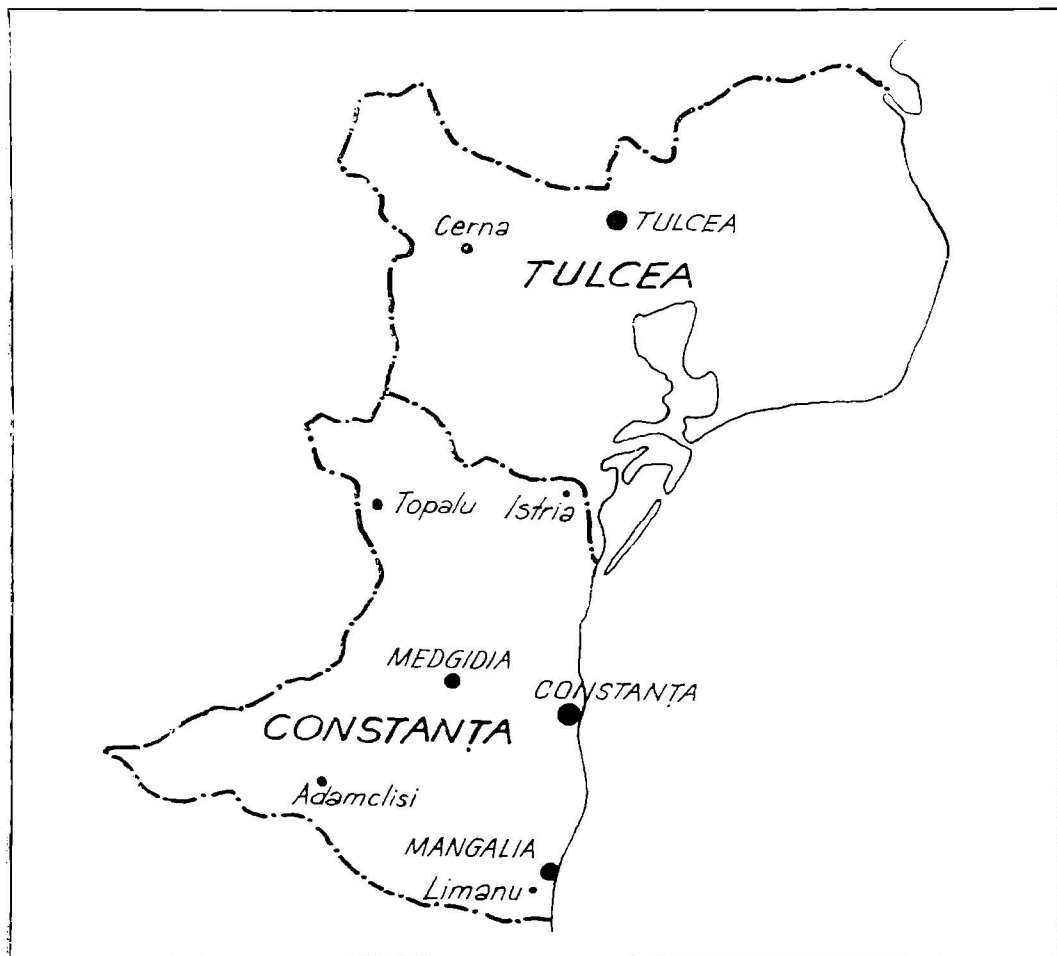
Raluca SIMIONESCU

VIZITATI MUZEUL • BRAN •

Str. Principală nr. 164, Bran, județul Brașov. Deschis zilnic 9 — 17 ; luni închis

(III)

JUDEȚUL CONSTANȚA

MUZEUL DE ARHEOLOGIE

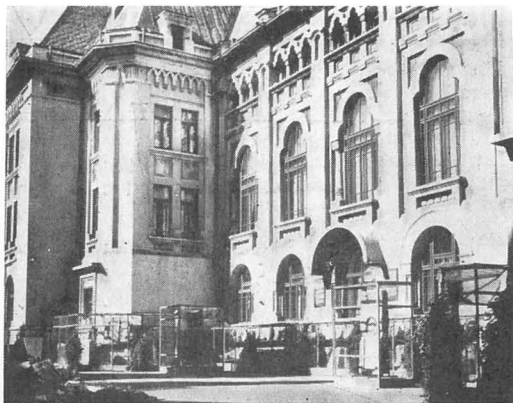
Constanța, str. Muzeelor nr. 23

Program de vizitare: 9 – 21 (între 1 mai – 15 sept.); 10 – 18 (între 15 sept. – 1 mai); luni închis

Înființat în anul 1879. Cele mai vechi săpături au fost efectuate pe teritoriul municipiului Constanța și în Dobrogea de către Grigorie Tocilescu, Pamfil Polonie, Vasile Părvan, George Murnu, Constantin

Moisil, Grigore Florescu, Searlat Lambrino, Mihail Sutz, Th. Sauciuc-Săveanu, Oreste Tafrali, Paul Nicorescu, Emil Coliu și austrieicii O. Bendori și G. Niemann, colaboratori ai lui Grigorie Tocilescu la săpăturile de la Adamclisi. B. Pick și K. Regling au făcut cercetări numismatice. În anul 1957, muzeul a fost reorganizat și deschis în localul în care se află și astăzi, majoritatea colecțiilor fiind rezultatul cercetărilor din ultimii ani.

Cuprinde colecții de arheologie și numismatică, ilustrând istoria locală din comuna primitivă până în epoca feudal-timpurie.

Colecții: unelte de silex, resturi de faună din epoca paleolitică; ceramică, arme, unelte neolitice; depozit de unelte și arme de bronz, sabia micieniană de la Medgidia; vase ceramice din epoca fierului; statuia menhir de la Hamangia, elemente scitice (statuie și cazan) etc. Pentru epoca sclavagistă: vase de ceramică din import, greutăți de cântar din plumb, marmură și calcar (basoreliefuli, frize, statuete etc.); elemente de arhitectură (capitele, baze și fusuri de coloane) și urbanism (rețele de canalizări și apeducte, mozaicuri); statui, frize cu motive diverse, sarcofage, camere funerare pictate etc.; vase de sticlă, bijuterii de aur, între care menționăm unele cu reprezentări în relief, geme, cerceii cu camee; colecție de foițe de aur folosite ritual la înmormintări etc. O colecție numismatică alcătuită din monede de bronz, argint și aur, între care subliniem monedele scitice (unicate).

Din colecțiile arheologice amintite, se remarcă: *Fortuna cu Pontos*, *Șarpele Glykon*, basoreliefuli ale Cavalerului Trac, *Cybela*, *Dionysos*, friza cu amorași la vinătoare, portretele funerare, inscripții, busturi ale unor demnitari, statuia adolescenței; colecție de bronzuri figurate, înfățișând divinități și oameni.

Colecții din epoca feudal-timpurie: vase ceramice tipice, multe folosite ca urne funerare, obiecte de podoabă, unelte de lucru, blocuri de cretă cu inscripții, semne și desene provenind din complexul rupestru de la Murfatlar. Menționăm un vas cu inscripție în limba greacă, care cuprinde numele meșterului olar *Petre de la Capidava*, cel mai vechi atestat de limbă străromânească în Dobrogea.

Publicații ale Muzeului:

- *Pontice*, anuarul Muzeului de arheologie;
- *Reprezentări bachice*, de C. Scorpan (1966);
- *Bronzuri figurate*, de M. Irimia, (1966);
- *Necropole elenistice la Tomis*, de M. Bucuvală (1967);
- *Cavalerul trac*, de C. Scorpan (1967);
- *Cimitirul feudal timpuriu de la Castelu*, de A. Rădulescu și N. Harțuchi (1967);
- *Muzeul de arheologie din Constanța* (în lim-

bile română, franceză, engleză, rusă și germană), de V. Canarache (1967);

— *Edificiul cu mozaic din Tomis* (în limbile română, franceză, engleză, rusă și germană), de V. Canarache (1967);

— *Opaile greco-romane*, de C. Iconomu (1967);

— *Vase antice de sticlă la Tomis*, de M. Bucuvală (1968);

— *Histria*, de V. Canarache, A. Rădulescu (în limbile română, franceză, rusă și germană) (1968);

— *Tomis*, de V. Canarache, A. Rădulescu (în limbile română, franceză, engleză, rusă și germană) (1966);

— *Callatis*, de V. Canarache și A. Rădulescu (în limbile română, franceză, engleză, rusă și germană) (1968);

— *Monumentul de la Adamclisi*, de V. Canarache și A. Rădulescu (în limbile română, franceză, engleză, rusă și germană) (1968);

— *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis-Mangalia*, de V. Canarache (în limbile română, franceză, rusă și germană) (1969);

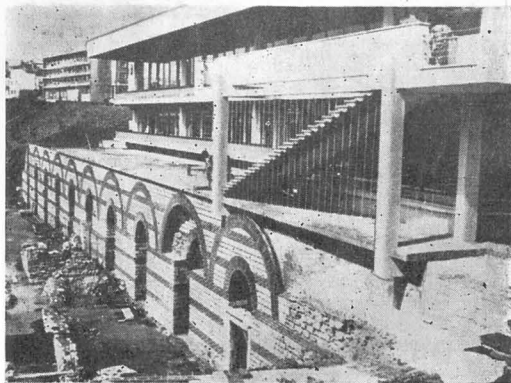
— Cărți poștale ilustrate.

EDIFICIUL ROMAN CU MOZAIC

Constanța, Piața Ovidiu nr. 1

Program de vizitare: 9-21 (între 1 mai - 15 sep.) și 10-18 (între 15 sep. - 1 mai; luni închis).

Descoperit în anul 1959, organizat ca secție a Muzeului de arheologie - Constanța, în anul 1967.

Se păstrează zidurile edificiului, terasa cu mozaic, zidurile celor 11 încăperi boltite de la terasa a II-a, care adăposteau mărfurile. Au fost efectuate lucrări de restaurare (s-au consolidat zidurile, s-au reconstituit bolțile prăbușite, s-a ridicat o construcție de protecție a mozaicului).

Colecții: ancure de fier, lingouri de fier, amfore cu mărfuri (cuie și piroane, coloranți, colofoniu, materii rășinoase); colecții de opaile și tipare, de opaile, statuete, diferite vase de uz casnic, capitele și pilaștri, marmură albă și colorată pentru placajul pereților.

MUZEUL DE ARHEOLOGIE DIN MANGALIA

Program de vizitare: 8-12, 16-20; luni închis. Între 1 mai și 15 septembrie deschis zilnic.

Înființat în anul 1925 de către Theofil Sauciu-Săveanu. Reorganizat în anul 1962.

Colecțiile ilustrează epoca clasică greco-romană pe teritoriul Callatisului.

Colecții : podoabe și vase din epoca neolitică ; vase ceramice, statuete de Tanagra ; arta elenistică este ilustrată printr-o colecție de statui și statuete, frize și basoreliefuri.

Epoca romană este ilustrată de colecția de vase și amfore, recipiente de sticlă, tuburi de apeducte și canalizări, colecție numismatică, colecție de inscripții etc. Menționăm mozaicul unei încăperi de epocă elenistică. Se mai remarcă inventarul mormintului cu papirus, un capitel cu ornamente zoomorfe și florale de epocă romano-bizantină, precum și câteva piese ale unui car de luptă găsit în apropierea Mangaliei.

CETATEA HISTRIA

La 65 km nord de Constanța, pe șoseaua Constanța-Tulcea.

Program de vizitare : 9-21

Cetatea a fost descoperită în anul 1914 de Vasile Pârvan. Este datată sec. VII î.e.n. sec. VII e.n.

S-au efectuat restaurări la zidul de incintă și termele romane. Circuitul de vizitare include piața mare, basilicile, sectorul comercial, băile publice, sectorul Domus 1, Domus 2, zona sacră.

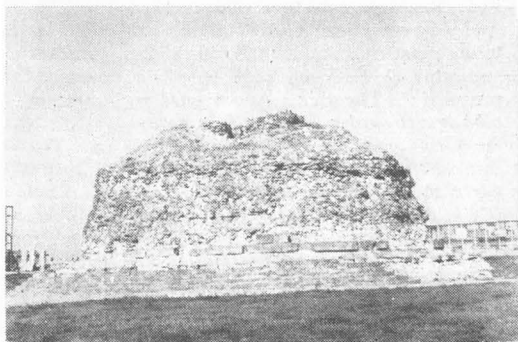

În muzeu sînt expuse amfore elenistice, inscripții și basoreliefuri de aceeași epocă, vase ceramice, opaite și basoreliefuri de epocă romană. În zidurile muzeului au fost încastate altare votive, funerare, de epocă romană. Din colecții menționăm : *Hotărnicia lui Manius Laberius Maximus*, decretul în limba greacă care atestă numele regelui get Zalmodegikos, baza de marmură neagră a statuii zeului proteguitor Apollo Iatros.

CETATEA ȘI MONUMENTUL TRIUMFAL DE LA ADAMCLISI

La 60 km S-V de Constanța, pe șoseaua Ostrov.

Program de vizitare : 9-21

Monumentul a fost cercetat de Grigorie Tocilescu împreună cu O. Bendori și G. Niemann în anii 1882-1895. A fost ridicat în anii 106-109, în cinstea victoriei raportate de romani împotriva geto-dacilor și aliaților lor pe cîmpul de bătălie de la Adamclisi. În prezent sînt expuse pentru vizitare 48 de metope întăișînd scene de bătălie și aspecte din viața băștinașilor, iar separat, într-un arc de cere, crenelurile cu imagini ale prizonierilor capturați în luptă de romani.

Cetatea datează de la începutul secolului II e.n., cînd pe acest loc a fost cantonată garnizoana ce asigura paza monumentului triumfal, construită

probabil, pe resturile unei aşezări localnice mult mai vechi.

Săpăturile au fost efectuate de Grigorie Tocilescu, iar mai târziu de către prof. Paul Nicorescu, Gheorghe Ştefan şi continuă în zilele noastre deslăşurându-se de către un colectiv de cercetători de la Institutul de arheologie al R. S. România şi de la Muzeul de arheologie Constanţa.

Se pot vedea vestigiile zidului de incintă, strada principală, locuinţe particulare, basilicile etc.

MUZEUL DE ARTĂ DIN CONSTANŢA

Constanţa, str. Muzeelor nr. 12

Program de vizitare: 9–21 (între 1 mai – 1 octombrie), 10–18 (între 1 octombrie – 1 mai); luni închis

Înfiinţat în anul 1961, la 1 mai, pe baza colecţiei de pictură şi sculptură, provenită de la Pinacoteca Primăriei oraşului Constanţa (1936) şi a lucrărilor transferate din patrimoniul Muzeului de Artă al R. S. România. Ulterior, colecţia s-a îmbogăţit prin achiziţii şi donaţii făcute de Marius Bunescu, Ion Jalea, Boris Caragea, Zoe Băicoianu şi dr. Vintilă D. Gheorghe.

Cuprinde colecţii de pictură, sculptură şi grafică, însumind peste 2 600 lucrări.

a) *Colecţiile de pictură* ilustrează evoluţia artelor plastice româneşti, din a 2-a jumătate a secolului al XIX-lea pînă în zilele noastre. Sînt prezenţi: Theodor Aman (*Hora*, *Femeie în albastru*, *Familia artistului în grădină* etc.); Nicolae Grigorescu cu 20 de pinze (între care *Natură statică cu lămîi*, *Peisaj*, *Care cu boi*, *Vatră călugărească*, *Portret de ţăran* etc.); Ştefan Luchian (*Colţ din strada Povernei*, *Crizanteme*, *Portocale şi garoafe* etc.); Ion Andreescu (*Iarna*, *Plopi desfrunziţi în lunca Cislăului*, *Femeia cu sacul* etc.); Theodor Pallady (*Femeie cu măr*, *Nud pe chaise-longue* etc.); lucrări de Gh. Petraşcu, Tonitza, Şirato, Lucian Grigorescu, Corneliu Baba, Ciucurencu, Ţuculescu, H. Catargi etc.

b) *Colecţia de sculptură* cuprinde lucrări de Dumitru Paciurea (*Beethoven*, *Tolstoi*); Ion Irimescu (*Nud de fată*); Ion Jalea (*Hercule doborînd Centaurul*); Cornel Medrea (*Ovidiu*); Vida Géza (*La fin*) etc.

c) În *colecţia de grafică* menţionăm: Th. Aman (*Adunaţi la mămăligă*, *Spoitorul*, *Moşneagul*), schiţe de D. Paciurea, precum şi grafică contemporană semnată de artiştii ca: V. Kazar, M. Chirnoagă, Gh. Ivancenco ş.a.

Publicaţii ale muzeului:

— „Muzeul de artă din Constanţa” — pliant în limba română;

— Cataloge: „Muzeul de artă Dinu şi Sevesta Vintilă — Topalu”; „Muzeul sătesc Limanu”.

— Cataloge de expoziţii temporare: „Th. Pallady”, „Culorile mării”, „N. Dărăscu”, „Şt. Dimitrescu”, „I. Ţuculescu”, „Colecţii particulare din oraşul Constanţa — I. Bălan”.

— Cataloge ale unor expoziţii retrospective: Dimitrie Hirlăscu, Gh. Sirbu şi St. Tarasov.

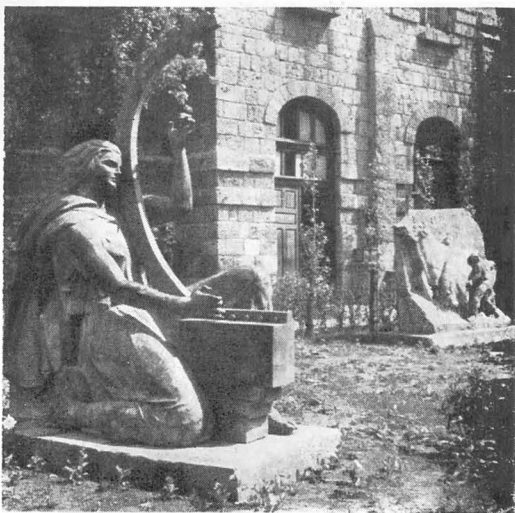
COLECŢIA „ION JALEA”

Constanţa, str. Muzeelor nr. 26

Program de vizitare: 9–21 (între 1 mai – 1 oct.), 10–18 (între 1 oct. – 1 mai); luni închis

Înfiinţat în anul 1968 cu lucrările donate de artist.

(Secţie de sculptură a Muzeului de artă din Constanţa).

Cuprinde colecţii de sculptură (108 lucrări) şi desene — schiţe ale lucrărilor lui I. Jalea.

Colecţia prezintă toate etapele de creaţie ale artistului: lucrări inspirate din mitologie (*Icar*, *Hercule*, *Caii soarelui*, *Centaur* etc.), compoziţii cu subiecte istorice şi de legendă (*Dragoş şi zimbriul*, *Sfarmă-piatră* etc.), nuduri, portrete (*Tatăl meu*, *Portretul lui Liviu Rebreanu*, *Autoportret* etc.), suită de ţărani şi ţărănci.

MUZEUL DE ARTĂ „DINU ŞI SEVESTA VINTILĂ”

Comuna Topalu

Program de vizitare: 10–20 (între 1 mai – 1 sept.), 10–18 (între 1 sept. – 1 mai); luni închis

Înființat în anul 1960, la 23 august, cu 228 lucrări donate de dr. Vintilă D. Gheorghe. Numele colecției evocă pe părinții donatorului, care au fost primii învățători ai comunei. Muzeul este organizat în fosta locuință a celor doi învățători.

Cuprinde 228 lucrări de pictură, sculptură și grafică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului XX.

Colecția de pictură, între care multe lucrări au fost realizate în Dobrogea, prezintă creațiile lui I. Andreescu (*Rața sălbatică*), Octav Băncilă (*Peticarul*, *Cap de evreu*, *Car cu boi* etc.), N. Grigorescu (*Flori de nalbă*, *Ciobănaș*), Ștefan Luchian (*Femeie cu copil la marginea orașului*), Th. Pallady este prezent cu 12 lucrări (*Femeie în roșu*, câteva pinze cu flori și peisaje etc.), Gh. Petrașcu cu 13 lucrări (*La malul mării*, *Femeie pe gînduri*, *Mahala la Mangalia*, *Femeie pe plajă*, *Casă țărănească* etc.), N. Tonitza este prezent cu 18 lucrări, între care *Cap de fetiță*, *Tătăroaică în albastru*, *Tătăroaică cu copil*, *Geamie-Balcic*, flori, naturi statice; Șt. Dimitrescu este prezent cu 6 lucrări, Fr. Șirato cu 5 lucrări, N. Dărăscu cu 10 lucrări, C. Ressu cu 10 lucrări. Colecția mai cuprinde pinze de Ștefan Popescu, Lucian, Grigorescu, Marius Bunescu, Al. Ciucurencu, Corneliu Baba, Dumitru Ghiață, Ion Bițan, Virgil Almășanu, Constantin Piliuță etc.

Colecția de sculptură cuprinde *Himera apelor* de D. Paciurea, 7 lucrări de Oscar Han, *Portret de fată* de Ion Jalea, 3 lucrări de Cornel Medrea (*Singurătate*, *Copil cu festoasă*, *Refugiata*), lucrări de Ion Dimitriu Bîrlad și Gheorghe Tudor.

Grafica este semnată de Th. Aman, N. Dărăscu, Șt. Dimitrescu, N. Tonitza, C. Baba, C. Ressu, Al. Steriadi, Iser, A. Băeșu.

MUZEUL DE ARTĂ LIMANU

Comuna Limanu (la circa 5 km S-V de Mangalia)

Program de vizitare: 10-20 (între 1 mai - 1 sept.); 10-18 (între 1 septembrie - 1 mai); luni închis

Înființat în anul 1961 la 23 August cu lucrări donate de Uniunea artiștilor plastici din București, realizate de artiștii care au lucrat în documentare în vara anului 1960, pe teritoriul Dobrogei.

Cuprinde pictură, sculptură și grafică românească contemporană.

MUZEUL DE ARTĂ DIN MANGALIA

Program de vizitare: 10-20 (între 1 mai - 1 sept.), 10-18 (între 1 sept. - 1 mai); luni închis

Înființat în anul 1963, la 1 Mai, ca secție a Muzeului de artă din Constanța.

Sînt expuse lucrări de pictură, sculptură și grafică românească contemporană din patrimoniul Muzeului de artă Constanța.

MUZEUL MARINEI ROMÂNE

Constanța

Str. Traian nr. 53

Program de vizitare: 11-19, luni, miercuri, joi, vineri, sîmbătă; 9-13 și 16-20 duminica; marți închis

Înființat în anul 1969, la Constanța.

Cuprinde colecții de arheologie submarină, de istoria navigației, din comuna primitivă până în zilele noastre. Colecție de documente, colecție de pictură, marină.

a) *Colecții de istorie și istoria navigației*: colecție de amfore grecești, ceramică veche, ancore, resturi de nave, colecție de pavilioane și drapel de luptă ale unităților de marină, datînd din războiul de la 1877 și din primul război mondial; colecție de ordine și medalii ale foștilor comandanți ai Marinei militare; obiecte personale ale unor comandanți ai Marinei militare; obiecte personale ale unor comandanți de nave și marinari eroi care au căzut în primul și în cel de-al doilea război mondial; colecție de armament românesc și armament capturat în lupte, între care armament german capturat în războiul antihitlerist. Colecție de uniforme ale personalului din Marina militară și comercială. Documente și fotografii ilustrînd viața grea din porturi, aspecte ale mișcării muncitorești, manifeste editate de P.C.R. în ilegalitate.

b) *Pictură* — colecție de pictură marină.

c) Într-un parc de cîteva sute de m² sînt expuse tunuri de diferite calibre, armament care acționează sub apă, o vedetă torpiloare, o vedetă blindată, ambarcațiuni de diverse tipuri, motoare de nave.

Cuprinde colecții de științele naturii, istorie, etnografie și artă.

a) *Științe naturale*: colecții de faună și floră din Delta Dunării.

b) *Istorie*. Colecții din sec. V. î.e.n. pînă în 1877, ilustrînd originea și formarea poporului român la gurile Dunării. Se remarcă colecția tracogetică de la Enisala; obiecte bizantine descoperite la Dinogetia. Tezaure monetare care cuprind piese romane, genoveze, tătărești și din timpul lui Mircea cel Bătrîn. (Expoziția este în curs de organizare).

c) *Etnografie*. Colecții de port, textile, ceramică din zona Deltei. (Expoziția este în curs de organizare).

d) Colecții de pictură și grafică inspirată din frumusețile nord-dobrogene.

Publicații ale muzeului:

„Muzeul Deltei Dunării, Tulcea, secția de naturale” — Ghid.

„Delta Dunării, monumente și rezervații” — Pliant.

„Peuce” — 2 volume de studii și comunicări referitoare la zona gurilor Dunării, din domeniile: științele naturii, istorie, etnografie și muzeologie.

Cărți poștale ilustrate.

ACVARIUL CONSTANȚA

Constanța, Bd. 16 Februarie nr. 1

Program de vizitare: zilnic 9 — 21.30 (între 1 mai — 15 sept.); 9 — 16 (între 15 sept. — 1 mai) înființat la 1 mai 1958.

Cuprinde colecții bogate de faună acvatică specifică Mării Negre și migratori mediteraneeni; pești specifici Deltei Dunării și lacurilor litorale din România; pești exotici cu reprezentanți de pe toate continentele globului; menționăm colecția de sturioni, unică în lume.

Publicații:

„Acvariul”, Constanța, ghid.

JUDEȚUL TULCEA

MUZEUL DELTEI DUNĂRII

Tulcea, str. Progresului nr. 32

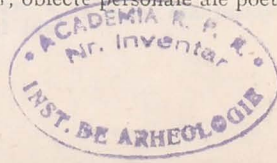
Program de vizitare: 8 — 20 (între 1 mai și 1 nov.); 7 — 17 (între 1 nov. — 1 mai); luni închis. înființat în anul 1949.

CASA MEMORIALĂ „PANAIT CERNĂ”

Comuna Cerna

Înființată în anul 1957 în casa părintească a poetului.

Colecții: mobilier, obiecte personale ale poetului, cărți, fotografii.

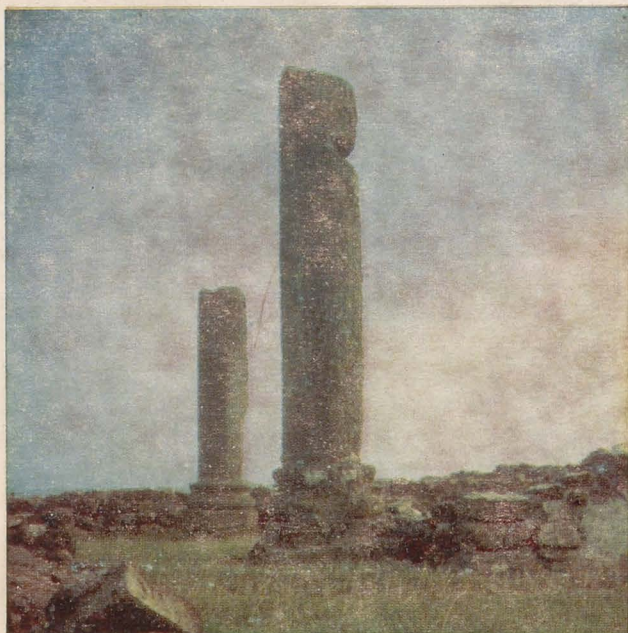

Док. Флорин ДЖОРДЖЕСКУ, Панаит И. ПАНАИТ — Относительно культурно-воспитательной деятельности музеев (485) ● Константин КАЗАНИШТЕАНУ — Новые данные относительно начала деятельности Национального музея в Бухаресте (492) ● Мирча ВЭЛТЕСКУ — Столетие со дня рождения Джордже Моройну (496) ● Дан ДУМИТРЕСКУ — Методы собирания и консервирования наукообразных (Opilioni Arachnida) (498) ● Петраки ТРОФИН — Музеи и памятники Румынии на туристических маршрутах (503) ● Петре ОПРЕА — Гидаж — непризнанная специальность (507) ● Дан МИХАИЛЕСКУ — Модернизация и расширение сети музеев в уезде Брашов (508) ● Ион ПАСКУ, Филарет ПОПЕСКУ — Румынский музей мореплавания (513) ● Ион ПАЙНА — Малокологическая коллекция „Док. К. Бранчик” в Орадеком музее (519) ● Маргарета САВИН — Выставка „Борьба румынского народа за политическое единство”, организованная Историческим музеем бухарестского муниципалитета (520) ● Людовик КОВАЧ — Неизвестные или малоизвестные орнитологические данные знаменитости Барольт (уезд Ковасна) (522) ● М. Брудиу — Граветтианское размещение в Кавадинешти (уезд Галац) (525) ● Константин КАТРИНА, Мариана МАРКУ — Археологические находки в селе Тiu (527) ● Зое ВОЙВОЗЯНУ, Петре ВОЙВОЗЯНУ — „Пателла” с латинской надписью из Сочету, уезд Телеорман (571) ● Ион СПИРУ — Фибулы найденные в уезде Телеорман (531) ● Мария ДОГАРУ — Первая печать с турецким текстом неподходящая румынскими господами (532) ● Михай МАНОЛАЧЕ — Существовал ли „художник” Енаке Стама? (534) ● Мария КОЖОКРЕСКУ — Письмо Джордже Енеску, находящееся в Историческом музее бухарестского муниципалитета (535) ● Николае ВЭТЪМАНУ — Портрет и диплом доктора Антона Фотино (536) ● Санда КИРИАЧЕСКУ-ЛАРИОНЕСКУ — Типы конструкций использованных для сохранности зерновых в уездах Долж и Олт (539) ● Мария КОНСТАНТИН, Мариан СТРОИА — Женский народный костюм в работах художника Карола Поппа де Сатмары (544) ● Паул РЕЗЕАНУ — Ион Стэнцеску-Джованни (1870-1912) (548) ● ХРОНИКА. РЕЦЕНЗИИ. ИНФОРМАЦИИ

Dr. Florian GEORGESCU, Panait I. PANAIT — Étude concernant l'activité culturelle-éducative des musées (485) ● Constantin CAZĂNISTEANU — Nouvelles données sur le début de l'activité du Musée National de Bucarest (492) ● Mircea BĂLTESCU — À l'occasion du centenaire de la naissance de George Moroiuanu (496) ● Dan DUMITRESCU — Méthodes pour récolter et conserver les Opilioni (Arachnida) (498) ● Petrachi TROFIN — Les musées et les monuments de Roumanie, dans le circuit touristique (503) ● Petre OPREA — Le guidage, une spécialité méconnue (507) ● Dan MIHĂILESCU — La modernisation et le développement du réseau des musées dans le district de Braşov (509) ● Ioan PASCU, Filaret POPESCU — Le Musée de la Marine roumaine (513) ● Ion PAINA — La collection malacologique „Dr. C. Brancsik” du Musée d'Oradea (519) ● Margareta SAVIN — L'exposition „La lutte du peuple roumain pour l'unité politique”, organisée par le Musée d'Histoire de Bucarest (520) ● Ludovic KOVÁTS — Données ornithologiques inédites ou moins connues de la dépression de Baraolt (département de Covasna) (522) ● M. BRUDIU — Le site gravetien de Cavadinesti (département de Galaţi) (525) ● Constantin CATRINA, Mariana MARCU — Découvertes archéologiques dans le village Tiu (527) ● Zoe VOIVOEZANU, Petre VOIVOEZANU — „Patella” avec une inscription latine, de Socetu — départ, de Teleorman (530) ● Ion SPIRU — Fibules découvertes dans le département de Teleorman (531) ● Maria DOGARU — Le premier sigile à texte en langue turque utilisé par les voïvodes roumains (532) ● Mihai MANOLACHE — L'„peintre” Enache Stama a-t-il réellement existé? (534) ● Maria COJOCĂRESCU — Une lettre de George Enescu au Musée d'Histoire de Bucarest (535) ● Nicolae VĂTĂMANU — Le portrait et le diplôme du docteur Anton Fotino (536) ● Sanda CHIRIACESCU-LARIONESCU — Types de constructions utilisées pour la conservation des céréales dans les départements de Dolj et de Olt (539) ● Maria CONSTANTIN, Marian STROIA — Le costume populaire féminin dans l'œuvre du peintre Carol Poppe de Szathmari (544) ● Paul REZEANU — Ioan Stăncescu-Giovanni (1870-1912) (548) ● L. A. DOSI DELFINI (Pays-Bas) — Le Centre de Documentation attaché au Musée Communal de La Haye (550) ● Constantin ȘERBAN — Les maisons mémorielles „Napoleon Bonaparte” des îles Corse et Elbe (552) ● Gilberte MARTIN-MÉRY (France) — Une exposition „Raoul Dufy” à Bordeaux (556) ● CHRONIQUE, COMPTES-RENDUS, INFORMATIONS.

Dr. Florian GEORGESCU, Panait I. PANAIT — Study concerning the cultural and instructive activity of museums (485) ● Constantin CAZĂNISTEANU — New data about the first activities of the National Museum of Bucharest (492) ● Mircea BĂLTESCU — On the occasion of the centenary of George Moroiuanu's birth (496) ● Dan DUMITRESCU — Methods for collecting and preserving Opilioni (Arachnida) (498) ● Petrachi TROFIN — Museums and monuments from Romania, in the tourist's circuit (503) ● Petre OPREA — Guiding, a non-recognized speciality (507) ● Dan MIHĂILESCU — Modernization and development of the museum network in the Braşov district (509) ● Ioan PASCU, Filaret POPESCU — The Museum of the Romanian Navy (513) ● Ion PAINA — The malacological collection „Dr. C. Brancsik” from the Museum of Oradea (519) ● Margareta SAVIN — The exhibition „Struggle of the Romanian People for his political unity”, set up by the History Museum of Bucharest (520) ● Ludovic KOVÁTS — Unpublished or little known ornithological data from the Baraolt depression (district of Covasna) (522) ● M. BRUDIU — The gravettian settlement from Cavadinesti (district of Galaţi) (525) ● Constantin CATRINA, Mariana MARCU — Archaeological discoveries in the village of Tiu (527) ● Zoe VOIVOEZANU, Petre VOIVOEZANU — „Patella” with a Latin inscription from Socetu, district of Teleorman (530) ● Ion SPIRU — Fibula discovered in the Teleorman District (531) ● Maria DOGARU — First signet with a text in Turkish language used by the Romanian voivodes (532) ● Mihai MANOLACHE — Did the „painter” Enache Stama really exist? (534) ● Maria COJOCĂRESCU — A letter of George Enescu at the History Museum of Bucharest (535) ● Nicolae VĂTĂMANU — The portrait and the diploma of the physician Anton Fotino (536) ● Sanda CHIRIACESCU-LARIONESCU — Types of constructions used for preserving cereals in the districts of Dolj and Olt (539) ● Maria CONSTANTIN, Marian STROIA — The women's folk costume in the work of the painter Carol Poppe de Szathmari (544) ● Paul REZEANU — Ioan Stăncescu-Giovanni (1870-1912) (548) ● L. A. DOSI DELFINI (Holland) — The Documentary Center by the Communal Museum of the Hague (550) ● Constantin ȘERBAN — The memorial houses „Napoleon Bonaparte” from the Corsica and Elbe islands (552) ● Gilberte MARTIN-MÉRY (France) — An exhibition „Raoul Dufy” in Bordeaux (556) ● CHRONICLE, REVIEWS, INFORMATIONS.

- Dr. Florian GEORGESCU, Panait I. PANAIT – Studiu privind activitatea cultural-educativă muzeală (485)
- Constantin CĂZĂNIȘTEANU – Date noi privitoare la începuturile activității Muzeului național din București (492)
- Mircea BĂLTESCU – La 100 de ani de la nașterea lui George Moroiu (496)
- Dan DUMITRESCU – Metode de colectare și conservare pentru Opilioniade (Arachnida) (498)
- Petrachi TROFIN – Muzele și monumentele din România în circuitul turistic (503)
- Petre OPREA – Îndrumarea – o specialitate nerecunoscută (507)
- Dan MIHĂILESCU – Modernizarea și lărgirea rețelei muzeistice în județul Brașov (509)
- Ioan PASCU, Filaret POPESCU – Muzeul Marinei române (513)
- Ion PAINA – Colecția malacologică „Dr. C. Brancsik” de la Muzeul din Oradea (519)
- Margareta SAVIN – Expoziția „Lupta poporului român pentru unitate politică”, organizată de Muzeul de istorie a municipiului București (520)
- Ludovic KOVÁTS – Date ornitologice inedite sau puțin cunoscute din depresiunea Baraolt (jud. Covasna) (522)
- M. BRUDIU – Așezarea gravettiană de la Cavadinesti (jud. Galați) (525)
- Constantin CATRINA, Mariana MARCU – Descoperiri arheologice în satul Țiu (527)
- Zoe VOIVOZEANU, Petre VOIVOZEANU – „Patella” cu inscripție latină de la Socetu, jud. Teleorman (530)
- Ion SPIRU – Fibule descoperite în jud. Teleorman (531)
- Maria DOGARU – Primul sigiliu cu text în limba turcă folosit de domnitorii români (532)
- Mihai MANOLACHE – A existat „pictorul” Enache Stama? (534)
- Maria COJOCĂRESCU – O scrisoare a lui George Enescu aflată la Muzeul de istorie a municipiului București (535)
- Nicolae VĂTĂMANU – Portretul și diploma doctorului Anton Fotino (536)
- Sanda CHIPLĂCESCU-LARIONESCU – Tipuri de construcții folosite pentru conservarea cerealelor în județele Dolj și Olt (539)
- Maria CONSTANTIN, Marian STROIA – Costumul popular femeiesc în opera pictorului Carol Pop de Szathmary (544)
- Paul REZEANU – Ioan Stăncescu-Giovanni (1870–1912) (548)
- L. A. DOSI DELFINI (Olanda) – Centrul de documentare de pe lângă Muzeul comunal din Haga (550)
- Constantin ȘERBAN – Case memoriale „Napoleon Bonaparte” în insulele Corsica și Elba (552)
- Gilberte MARTIN-MERY (Franța) – O expoziție „Raoul Dufy” la Bordeaux (556)
- Maria IACOB – O nouă expoziție temporară la Muzeul Brukenthal din Sibiu (557)
- Pompiliu DIMITRIU – Expoziția „Patru pictori desenați din colecția Octavian Moșescu” (557)
- Dr. Vasile DRĂGUT – Două lucrări exemplare (558)
- Matei TÂLPEANU, Valentina BUȘILĂ – „Studii și cercetări. Științe naturale, istoric, etnografic” (559)
- Mircea DUMITRESCU – „Studii și materiale privitoare la trecutul istoric al jud. Prahova” (560)
- Ion PAȘA – O valoroasă publicație a Muzeului de istorie din Suceava (561)
- Emil MANU – „O sută treizeci de ani de la apariția Gazetei de Transilvania” (562)
- M. IACOB – Un exemplu de colaborare intermuzeală (562)
- Rodica MACRI – Aspecte din activitatea Muzeului de istorie a municipiului București (563)
- Maria CĂTĂNESCU – Din activitatea Muzeului de artă al Republicii Socialiste România (564)
- Constantina BREZU – O expoziție „Panait Istrati” la Menton (565)
- V. BUȘILĂ – Activități muzeistice (566)
- Anaisa NER – Fișier bibliografic (567)
- Raluca SIMIONESCU – Un exemplu de dăruire și pasiune (569)
- * * * – Repertoriul muzeelor din Republica Socialistă România (III) (571)